10.—

Latinska vježbenica

za

drugi gimnazijski razred.

Sastavio

V. Petričević

c. k. gimnaz. profesor.

Stoji tvrdo vezana 1 K 70 h,
meko vezana 1 K 50 h.

U carskoj kraljevskoj nakladi školskih knjiga u Beču.

Latinska vježbenica

za

drugi gimnazijski razred.

Sastavio

V. Petričević
c. k. gimnaz. profesor.

Drugo izdanje
bez promjene sadržaja, dakle odobreno za gimnazije s hrvatskim nastavnim jezikom odlukom c. kr. ministarstva za bogoštovlje i nastavu dne 24. rujna 1902. br. 30444.

Stoji tvrdo vezana **1 K 70 h**,
meko vezana **1 K 50 h**.

U carskoj kraljevskoj nakladi školskih knjiga u Beču.
1914.

Školske knjige, što ih izdaje koja c. kr. naklada školskih knjiga, smiju se prodavati samo za cijenu, koja je naznačena na prvoj strani.

Kod izrađivanja ove vježbenice držao sam se naputaka sadržanih u „Instruktionen für den Unterricht an den Gymnasien in Österreich" a osobito onih u naredbi Visokog c. k. Ministarstva za Bogoštovlje i Nastavu 1. julija 1887. br. 13276, te sam se okoristio slijedećim knjigama:

Hauler, Lateinisches Übungsbuch: Abteilung für das zweite Jahr, XIII. Aufl., Wien 1896.

Divković, Latinska vježbenica za II. gimn. razred, V. izd. Zagreb 1898.

Лекић, Примери за латинске облике, II. део, Београд 1898.

Wiesthaler, Latinske vadbe za II. gimn. razred, Ljubljana 1896.

Neubauer, Lateinisches Übungsbuch für die II. Klasse der Gymnasien, Wien 1891.

Steiner-Scheindler, Lateinisches Lese- und Übungsbuch für die II. Klasse der österreichischen Gymnasien, Wien 1890.

Barco, Esercizi per lo studio della grammatica latina raccolti per uso della II. classe ginnasiale, Torino 1892.

Brojevi paragrafa uz pojedine vježbe odnose se na Golikovu latinsku slovnicu (II. izd.), a brojevi uz pojedine riječi na sintaktična pravila pri koncu vježbenice.

U Spljetu, dne 7. maja 1900. i 1914.

V. Petričević.

XII. 200.

Primjeri za ponavljanje.

I.

(Treća deklinacija.)

Muški rod. 1. Rōmānī ōlim dominī[8]) fuerunt ūniversī fere orbis terrārum. 2. Inter castra Rōmānōrum et castra hostium flūmen erat. 3. Non ex sermōnibus, sed ex factis vēra hominis nātūra cōgnōscitur[56]). 4. Fortēs et audācēs mīlitēs dux amat et laudat. 5. Rōre[26]) nocturnō et modicis imbribus flōrēs recreantur. 6. Plinius, scriptor Rōmānus[7]), in „Historiā nātūrālī" scripsit: „Nihil est ūtilius quam sōl et sāl." 7. Caesar in Rhenō pontem māgnum aedificāvit. 8. Equitum nostrōrum impetū primī ordinēs hostium perturbātī sunt. 9. Cēnsōrēs Rōmānī cūstōdēs mōrum erant. 10. In Graeciā altī montēs et multī collēs sunt.

Ženski rod. 1. Rōmānī multārum gentiūm victōrēs erant. 2. Multae et māgnae arborēs in hortis agricolārum sunt. 3. Māgna erat auctōritās Miltiadis[39]) apud omnēs cīvitātēs Graeciae. 4. Lēgēs ad salūtem civium necessāriae sunt. 5. Iudicis et regis virtūs est iustitia, mīlitis fortitūdo, discipuli diligentia. 6. Mens hūmāna dīvīnam orīginem habet. 7. Athēnae Periclis aetāte[32]) fuērunt sēdēs litterārum et bonārum artium. 8. Laetae segetēs et animos et oculos agricolārum delectant. 9. Dēfensiōne mīlitum patria a miserā deditiōne servātur. 10. Etiam māximae nāvēs franguntur tempestāte.

Srednji rod. 1. Multa sunt[1]) genera avium et reliquōrum animālium. 2. Somnus corporī hūmāno necessārius est. 3. Fluminibus[16]) ripae, marī ardua litora sunt. 4. Cor hūmānum in sinistro latere pectoris situm est. 5. Corpora multōrum animalium ex duris ossibus, mollī carne, rubrō sanguine cōnstant. 6. Tempora hominum mōres mutant. 7. Celebria erant nōmina Homērī, Pindarī, Sophoclis aliōrumque poētārum. 8. Facinora ēgregia ingeniī immortalia sunt.

9. Equī ignāvī calcāribus incitantur. 10. Vēr iūcundissimum tōtīus annī tempus est.

1.

1. Aleksandra Velikoga, macedonskog kralja, pohvališe mnogi povjesničari. 2. Cvijeće ima različitu boju i miris. 3. Vojnici rimski[39]) i macedonski bijahu veoma jaki[44]). 4. Cezar osvoji Galiju s mnogim pješacima i konjanicima. 5. Otok Del bijaše posvećen bogu Apolonu i božici Dijani. 6. Takav[79]) je govor ljudi, kakav život. 7. Neprijatelji su opustošili naša polja ognjem i mačem. 8. Lava zovemo kraljem životinja.

1. Pravednost je majka svih ljudskih krjeposti. 2. Nevaljali ljudi oskvrnjuju božanske i ljudske zakone. 3. Između najglasovitijih grčkih gradova bijaše Atena, Korint i Sirakuza. 4. Lovor je stablo posvećeno Apolonu, čempres Plutonu. 5. Za vrijeme[32]) Solonovo Krezo bijaše najbogatiji kralj svijeta. 6. Kiro, prvi persijski kralj, ratovao je s najmoćnijim državama Azije. 7. Iz našega se kraja sele jeseni[32]) mnoge ptice u Afriku. 8. Nesloga građana i vojnikâ bijaše često uzrokom[8]) golemih poraza.

1. Glava i vrat su dijelovi ljudskoga tijela. 2. Životinje žive na zemlji i u moru. 3. Kakva su djela, takve su i nagrade. 4. Čovjek nadmašuje razborom i govorom sve vrsti životinja. 5. Pjesnici Homer i Vergil slave djela hrabrih muževa. 6. Zimi rijeke nijesu duboke. 7. Izdajica bi ubijen; njegovo[47]) tijelo nije bilo pokopano; njegove kosti ležahu dugo na visokom brdu. 8. Na najvišim vrhuncima velikih brda leži[3]) vječan snijeg.

II.

Viatōrēs et asinus.

Duō viatōrēs forte asinum errantem[90]) vident. Hunc uterque possidēre studet. Cum[77]) hi diu et acriter de asinō certārent, asinus ipse longe afuit. Huic illorum discordia profuit, ipsis offuit.

Deponentia (§ 86).

I. i II. konjugacija.

III.

1. Si carmina Homēri lēgeris, prūdentiam[9]) Ulixis et sapientiam Nestoris admīrāberis. 2. Hannibal puer novem annōrum[20]) patrem

in Hispāniam cōmitātus est. 3. Sī exempla bonōrum hominum imitāti essetis, iuvenes[41]), meliōres et sapientiōres essetis. 4. Ubi cupiditās dominātur, innocentiae leve est praesidium. 5. Nihil laudabilius est quam dē patria bene merēri. 6. Numquam verebimur peccāta nostra fatēri. 7. Vērissimum mihi illud Catōnis esse vidētur[89]): Melius saepe dē quibusdam acerbī inimīcī meritī sunt, quam iī amīcī, quī dulcēs videntur; illī enim vērum saepe dīcunt, hī numquam. 8. Vir sapiens vitia sua semper confitēbitur. 9. Frustrā hominēs avārōs adhortaberis, ut[72]) pauperum misereantur. 10. Auctōritātem lēgum semper tuēre! 11. Catilīna sociīs suīs multa dōna pollicitus est.

2.

1. Aleksandar se Veliki veoma divljaše Homerovim[39]) pjesmama. 2. Katon nije[98]) nikad prestao[83]) opominjati Rimljane, da razore Kartagu. 3. Grci i Rimljani štovahu mnoge bogove; mi štujemo samo jednoga Boga. 4. Ako ste pravi prijatelji, obećajte nam svoju[46]) pomoć u našoj nesreći. 5. Marko Tulije Ciceron stekao je za domovinu toliko zasluga, da ga je senat nazvao (pas.) ocem domovine. 6. Mudrosti[9]) i poštenju Sokratovu uvijek ćemo se diviti. 7. Kad[82]) su neprijatelji, koji u boju bijahu svladani, pokušali obnoviti rat, Rimljani ih otjeraše i njihov[47]) grad osvojiše. 8. Liječnici sami priznaju, da priroda vrlo mnoge bolesti liječi[15]). 9. Zakoni nas sada štite i uvijek će nas štititi; vlasti neka štite zakone.

IV.

Puer mendāx.

Puer, cūstōs ovium, aliquando auxilium agricolārum implōrāvit, quasi[79]) lupus ovibus insidiārētur. Agricolae celeriter ad puerum advolāvērunt, sed lupum nōn conspicātī sunt. Hāc rē[25]) puer laetātus[90]) hominēs saepius inānī tūmultū frustrātus est. Tandem rē vēra lupus appāruit. Tum puerō lāmentantī[90]) et auxilium imploranti[90]) nēmō fīdem habuit. Ita lupus ovēs invāsit et dēnique puerum ipsum dīlacerāvit.

III. i IV. konjugacija.

V.

1. Sequimini, puerī, exempla[9]) bonōrum hominum! 2. Dēmosthenēs ēloquentiae glōriam, quam assequī studēbat, assecūtus est. 3. Cicero dē cīvitāte Rōmānā bene meritus est, cum consulātū[27]) fungerētur. 4. Vetus quidam scrīptor questus est, quod[77]) fortius multī prō lībertāte patriae loquerentur quam pūgnārent. 5. Caesar e castrīs erupit et aciem hostium vīcit. 6. Cervī aliaeque bestiae cornibus[27]) utuntur, ut sē dēfendant[65]). 7. Qui virtūtem adeptus erit[60]), a nobis dīligētur. 8. Xerxes Athēnīs[27]) potītus urbem ipsam praeter arcem dīruit. 9. Nihil turpius est quam mentīrī. 10. Dux imperāvit, ut mīlites praedam inter se[48]) partīrentur[66]). 11. Cum Alexander vītā dēcēssisset, dūces copiārum regnum eius inter se partītī sunt. 12. Vir bonus consōlābitur miserōs, tuēbitur innocentēs, fungētur officiīs, blandiētur nēminī.

3.

1. Aristid je sve službe tako vršio, da[75]) je siromašan umr'o. 2. Ne će dobro govoriti onaj, koji ne zna mučati. 3. Da ste slijedili moj savjet, ne biste bili pogriješili. 4. Ono, što je zlo stečeno, zlo će propasti. 5. Često se Katon tužio na raskošnost i gramzivost svojih sugrađana i radi[18]) toga imao[12]) je mnoge ljude za protivnike[41]). 6. Svi će dobri građani nastojati, da budu zaslužni za državu. 7. Mudrac rasuđuje ljude po djelima, ne po sreći. 8. Ugledajte[9]) se na Epaminondu, koji nije ni[97]) u šali lagao. 9. Čim[61]) se sunce rodi, ostavljaju ptice gnijezda. 10. Oni, koji vam se ulagivaju, nijesu pravi prijatelji; ako se vi drugima ulagivate, ne će vas ljudi ljubiti. 11. Kad je Troja bila osvojena, Grci podijeliše plijen među se.

VI.

Dē Dēmosthene.

In Dēmosthene tantum studium fuit tantusque labor, ut impedīmenta nātūrae dīligentiā[26]) industriāque superaret. Cum ita balbus esset, ut eius ipsius artis, cui[15]) studēbat, primam litteram nōn posset dīcerr, assecūtus est meditandō[93]), ut nēmō plānius loquerētur.

Glagoli na -io (-ior) po III. konjugaciji (§ 85).

VII.

1. Prima amīcitiae lex sit, ut ab amīcīs honesta petāmus, amicōrum causā[18]) honesta faciāmus. 2. Oppida vel dolō[26]) vel armīs capiuntur. 3. Agricolae dīligentēs arborēs serunt, quārum frūctūs nūmquam aspicient. 4. In perniciem ruerem, si fecissem, quod imperavisti. 5. Turpissimum erat mīlitibus antīquīs scūtum abicere in fugā. 6. Dārēus, rex[7]) Persārum[39]), pontem fēcit in Histrō flūmine et copiās trāiēcit. 7. Melius est accipere[83]) quam facere iniūriās. 8. Nē assentātōribus aurēs patefacias[67])! 9. Themistoclēs cīvium suōrum invidiam[9]) nōn effūgit, namque ab iis ē cīvitāte ēiectus est[56]). 10. Iacta est ālea; in hostem irruāmus eōsque in fūgam coniciāmus! 11. Ab hominibus beluae, quae nocent, interficiuntur, quae ūtilēs sunt, capiuntur. 12. Magistrātūs Rōmānōrum operam dābant, nē quid[52]) rēs pūblica detrīmentī[21]) caperet. 13. Haeduī saepe cum Germānīs, qui in Galliam vēnerant, congressī sunt, ut libertātem suam dēfenderent. 14. Iēsus Christus, qui aetāte[32]) imperātōris Augustī nātus est, aetāte imperātōris Tiberī mortuus est. 15. Prō[14]) patriā omnia patiāmur[67])!

4.

1. Mitridat bježeći iz kraljestva ostavi Rimljanima veoma veliku silu najljepših stvari, koje bijaše primio od svojih pređa. 2. Lakomci će uvijek više željeti. 3. U sreći izbjegavajmo oholost i nadutost[67])! 4. Senat nije iskupio one vojnike, koje Hanibal bješe zarobio. 5. Marije i Sula su poubijali najbolje građane. 6. U ratu s Jugurtom[40]) Marije je postavio Sulu za zapovjednika konjici. 7. Da se lačaš oružja proti domovini, bio bi zao građanin, jer zli građani laćaju se oružja proti domovini. 8. U nesreći bila nam je velika utjeha, što smo ono[41]) isto trpjeli, što prije nas već mnogi bjehu trpjeli. 9. Dobri i hrabri građani rado umirahu za otadžbinu. 10. Vojnike pobijeđene, ako ne bježe, ili zarobljuju[56]) ili ubijaju. 11. Navala Rimljana bijaše toliko ustrašila neprijatelje, da su bacili oružje i pobjegli. 12. Kad Cezar željaše napasti Helvećane, posla naprijed Labijena su tri legije.

VIII.

Aemilius Paullus.

In pugnā Cannēnsī[40]) Aemilius Paullus consul[4]) tēlīs obrutus est. Cum eum mediā in pugnā sedentem in saxō, imbūtum cruōre conspexisset quīdam tribūnus mīlitum, dixit: „Cape hunc equum et fuge, Paulle! Etiam sine tuā morte lacrimārum satis est.“ Ad ea consul: „Nōn fugiam; tu vērō properātō in urbem atque nuntiatō patribus, ut Rōmam praesidiīs firment!“

5.

Žena i kokoš.

Neka žena imađaše[16]) kokoš, koja joj je svaki dan jaje nosila. Jer pako ne bijaše zadovoljna jednim jajem, nego ih više željaše, započe kokoš marljivije njegovati i hraniti misleći u sebi ovo: Sad će kokoš svaki dan nositi više jaja. Ali u ovoj nadi bi prevarena. Kokoš utovljena obilnijom hranom ne nošaše na dan ni jedno jaje.

Osobitosti i izuzeci u padežima i u rodu svih deklinacija.

(§§ 17, 20, 21, 25—34, 39.)

IX.

1. Graecī diīs deābusque hūmānās cupiditātēs tribuēbant. 2. Cui fābula dē Danaī fīliābus et Aegyptī fīliīs īgnōta est? 3. Quīnte Horātī Flacce, cur vītam urbānam vituperas? 4. Ō mī bone Deus, numerus beneficiōrum tuōrum māgnus est! 5. Caecum vulgus[8]) semper malus arbiter et pessimus vēritātis interpres est. 6. Aegyptus ōlim ob hūmidam humum valdē frūgifera fuit; arida humus reliquae Africae parum fēcunda est. 7. Proscriptiōnēs triumvirum Rōmam caedibus implevērunt. 8. Cicero in senatū[33]) dīxit: „Tē, Lūcī Sergī Catilīna, omnēs bonī cīves metuunt.“ 9. Origo multārum urbium est incerta. 10. Āër montium plērumque salūberrimus est. 11. Fortitūdō invenum Rōmānōrum in proeliō tanta fuit, ut hostes impetum eōrum sustinēre nōn possent. 12. Moneo

vōs, iuvenēs, ut senum sermōnibus intersītis eōrumque praecepta sequaminī. 13. Imperium complurium in bellō perīculōsum est. 14. In villis divitum Rōmānōrum magnī gregēs anserum, gallīnārum, pāvōnum, piscium alebantur. 15. Līberālitās in paupere non minus grāta est quam[79]) in divite. 16. Et in acrī proeliō Marathōniō et in pugnā nāvālī, quae apud Salamīnem fuit, Athēniēnsēs maxima fortitūdine pugnavērunt.

6.

1. Bogovima i božicama Grkâ i Rimljana bijahu posvećeni mnogi hramovi. 2. Sinovima i kćerima često je bogatstvo roditeljâ pogubno. 3. Kornelije Nepot pripovijedao je život mnogih grčkih vođa, Pauzanije, Epaminonde, Pelopide i drugih. 4. Poštuj starce, moj sinko, ljubi roditelje i pokoravaj se propisima i savjetima učiteljevim[39])! 5. Vječni Bože, šta je u životu čovječjem dugo! 6. Slike su otaca i matera sinovima i kćerima mile. 7. Danak siromašnih ljudi tegotniji je nego bogatih. 8. Stari su ljetopisi najbolji izvori povijesti. 9. Neke biline ljube suho tlo, a neke vlažno. 10. Neuku svjetinu zabavljaju ponajviše igre. 11. Egipat je vrlo plodan[44]), jer[77]) se svake godine vodom Nila natapa[56]). 12. Kad je Hanibal došao na Rodan, sakupi golemo mnoštvo brodova i čamaca.

X.

1. Mīlites in itineribus saepe siti et fame[25]) vexantur. 2. Platō nātālī[32]) suō, qui erat quintō annī mense, mortuus est, postquam[82]) annum unum et octogesimum complēvit. 3. Nōn omnēs hominēs parī animō[28]) sunt. 4. Villae Rōmānōrum divitum suppellectile pretiōsā ornātae erant. 5. Ex febri natūrae vi[28]), non medicōrum arte servātī sumus. 6. Viribus coniunctis et animō concordi multa perficī possunt. 7. Drusus cum duābus legiōnibus usque ad Albim prōgressus est et Germānōs tribus proeliīs[26]) vīcit. 8. Ad Tiberim sita est Rōma, caput olim tōtīus orbis terrārum. 9. Sacra ne cōgitātiōne quidem[97]) violārī fās est. 10. In domō sua mystēria facere nefas erat mōre[28]) Athēniēnsium. 11. Argentea et fictilia vāsa apud Germānōs pari pretiō erant. 12. Populī Athēniēnsium iussū[28]) bellum gestum est adversus Thessalōs. 13. Nōn licet iniussū eius, ā quō nobis animus datus est, ex vītā migrāre.

14. Caesar Idibus Martiis[32]) a Brūtō, Cassiō aliīsque, quī coniūrātiōnem fecerant, necātus est. 15. Aureā aetate[32]), ut Ovidius poëta dicit, suā sponte[28]) nātūra omnia hominibus praebuit dōna. 16. Dux mīlitibus imperat, ut primō vespere omnēs in castra veniant.

7.

1. Otok je Kreta često pustošen ognjem i mačem. 2. Poslije dugog puta vojnici imaju često mali odmor. 3. U dobrim su lukama brodovi sigurni. 4. Vojnici desete legije po zapovijedi konsulovoj utvrdiše tabor nasipom, jamom i[96]) veoma visokom kulom. 5. Snage volova velike su; rogovi, koje volovi imaju, kratki su; nekoji volovi imaju[16]) duge rogove; ovce nemaju rogova. 6. Mjeseca ožujka[32]) je kod nas početak proljeća, mjeseca lipnja ljeta, mjeseca rujna jeseni, mjeseca prosinca zime. 7. Vojnici nađoše mnogo zlatnih posuda u gradu, koji bijahu osvojili. 8. Dugi redovi plodnih drveta i bujni usjevi čine veliku radost rataru. 9. Kosti su Temistokla, koji bijaše u Aziji umr'o i pokopan, prenijeli (pas.) prijatelji u Grčku. 10. Marljiv težak počinje radnju ranim jutrom. 11. Pošto se je u neodlučnom boju dugo i žestoko borilo, neprijatelji se povukoše na brdo. 12. U pogiblima prijateljâ Rimljani imahu običaj[57]) svojevoljno mijenjati odijelo.

XI.

Dē Iove.

Veterēs Graecī et Rōmānī plūrēs deōs deāsque colēbant[59]). Omnibus diis deabusque praeerat Iuppiter. Hic, Sāturnī et Rheae filius, in Cretā insula nātus et ēducatus erat. Adulēscēns patrem eiusque fratres Titānēs, quī ingentibus corporum viribus[20]) erant, regnō expulit atque illud ita divīsit, ut ipse imperium caelī et terrae, Neptūnus maris, Plūtō inferōrum obtinēret. Nihilōminus etiam Neptūnus et Plūtō Iovī pārēbānt; quārē ab Homērō multīs Īliadis et Odysseae locīs deōrum hominumque pater appellātur. Fingebātur Iūppiter plērumque sedēns in soliō eburneō, scēptrum sinistrā manū, dextrā fūlmen tenēns. Clārissimum erat simulācrum illud Iovis Olympiī, quod Phīdias ex aurō et ebore exstrūxerat. Ex arboribus Iovī dicāta erat quercus.

Singularia i pluralia tantum (§§ 39, 40, 41).

XII.

1. In angustiis Thermopylārum trecentī Spartiātae et septingentī Thespiēnses prō patriā mortuī sunt. 2. Nē perītissimī quidem[97]) nautārum boreae violentiam sustinēre possunt. 3. Quis nōmen ignōrat Aenēae, quī Anchīsēn patrem ex flammīs Troiae servāvit. 4. Dīvitiae semper sunt causa invidiae. 5. Vita sine amīcitiā insidiārum[22]) plēna est. 6. Dēlus, insula parva maris Aegaei, a poëtis Graecīs celebrāta est; nam in eā Apollo et Diana nātī erant. 7. Vēī a coniule Camillō expugnati sunt. 8. Haec Leōnidae dūcis ante pugnam ad Thermopylās verba fuērunt: „Pergite animō forti, Lacedaemoniī; hodie apud inferōs fortasse cēnabimus.“ 9. Admirātiōni erunt[17]) omnibus illi cīves, quī suās[47]) inimīcitiās rēī pūblicae condonaverint. 10. Imperātor Titus[8]) propter ēgregias virtūtēs amor et deliciae generis hūmānī nominātus est. 11. Alexander Māgnus Aegyptum armīs expūgnāvit et imperio[27]) tōtīus terrae potītus est.

8.

1. Persijanci su se borili u termopilskom klancu s Leonidom; i neprijatelji su se divili njegovoj[47]) hrabrosti. 2. Ortaci Katilinini ne mogahu platiti dugova. 3. Zidovi Kartage razoreni su od Rimljana godine 146. prije rođenja[90]) Krstova. 4. Pravednog sudiju ne straše prijetnje glupe svjetine. 5. U Španjolskoj je Cezar potukao (pas.) ostatke Pompejeve vojske. 6. Sprovod Scipiona Afrikanskog uzveličaše i najljući neprijatelji[41]) njegovi. 7. Krjepost i u tmini sja. 8. Slava Atene i Delfâ veća je od slave gradova Suze i Sarda. 9. Rimski narod iseli se na sveto brdo i bio bi se latio oružja proti patricijima, da mu nije probesjedio Menenije Agripa. 10. Moji mi pređi ne ostaviše bogatstva, nego plemenitih primjera.

XIII.

1. Helvētiī ab Orgetorīge, virō nōbili āc divite, commōti sunt, ut ex finibus suīs migrārent. 2. Cicero eximiō litterārum amōre[25]) flagrābat. 3. Litterae tuae, mī amīce, nobīs pergrātae fuērunt. 4. Primō vēre copiae Germanōrum in castra Caesaris venērunt[58])

quas māgnā mercēde ille conduxerat. 5. Etiam Graeci erant inter auxilia Xerxis, regis Persārum. 6. Multī opibus suīs ad suam perniciem ūsī sunt. 7. Fortūna fratrum tuōrum melior esset, si cohortātiōnibus et precibus parentum obsecūtī essent. 8. Nonnulla loca Graeciae, ubi vasa magnā arte fingēbantur, nobīs nōta sunt. 9. Iūnius Brūtus aedem Salūtis dedicāvit. 10. Nostrae aedes signīs et pictūrīs ornātae sunt. 11. Cum Caesar comitia habēret, consulēs creatī sunt Lūcius Pisō et Aulus Gabinius.

9.

1. Vojnici skupiše prtljagu i krenuše iz tabora. 2. U građanskom ratu[32]) između Cezara i Pompeja bješe broj pomoćne vojske Pompejeve stranke[38]) veći nego Cezarove. 3. Pomoću[26]) Julija Cezara dođoše mnoge zemlje poznatoga zemaljskog kruga pod rimsku vlast. 4. Ljekovite su vode često bolesnicima korisne. 5. Na početku[32]) su zime povedeni vojnici iz ljetovališta u zimovalište. 6. U komiciju se obdržavaju izborne skupštine. 7. U knjigama[33]) se starih filozofa nalaze mnoga nerazumljiva mjesta. 8. Kad se Helvećani seljahu iz svoje zemlje, imađahu sa sobom veliku zalihu žita i veliko mnoštvo volova i ovaca. 9. Teba bijaše glavni grad Beotije. 10. Nastoj, da si stečeš krjepost, a ne bogatstvo; ovo je nestalno, ona veoma čvrsta. 11. Senatska je sjednica bila često sazvana u hramu božice Sloge.

XIV.

Dē Mīnōe, rēge Crētēnsium.

Mīnōs, rex Crētae insulae, quī Iovis fīlius habebātur[12]), iūstitiā et clēmentiā animī ita aequalēs omnēs superāvit, ut morēs eius plūris quam nōbilitās generis aestimarentur. Erat enim tam clēmens, ut iī, quibus imperābat, eum sicut patrem diligerent, neque ullum perīculum aut lābōrem prō salūte eius recusārent. Ac nē morte quidem honore apud hominēs privātus est, cum eum apud inferōs dē suprēmo exitū mortālium iūdicāre arbitrarentur. Antīquī enim Graecī et improbōs crūdēlēsque apud inferōs poenas solvere[34]) putabant et bonīs[16]) bonae vitae pramia praeclāra post mortem esse.

Konstrukcija imenâ gradova (§§ 179—181).

XV.

1. Lēgātī Athēniēnsium Spārtam[34]) venērunt, ut a Lacedaemoniis auxilium contra Persas peterent[11]). 2. Hannibal māgnam cōpiam ānulōrum aureōrum Carthāginem misit, qui post pugnam Cannensem manibus necatōrum senātōrum et equitūm Rōmānōrum detractī erant. 3. Multi iuvenes Graecī et Rōmāni Rhodum proficiscebantur, ut ab Aeschine artem dīcendī[93]) discerent. 4. Alcibiadēs cum in urbem Athēnas revertisset, a civibus maximā cum benevolentiā[18]) receptus est. 5. Post proelium ad Plataeas Lacedaemonii Pausaniam cum māgnā classe Cyprum aliasque in terras misērunt, ut Persas ex his regiōnibus pelleret. 6. Platō saepius Athēnis[34]) in Italiam profectus est. 7. Alcibiadēs, cum Athēnīs expulsus esset, Thurios, Thuriīs Elidem, deinde Thebas vēnit. 8. Demarātus Corintho Tarquinios, in urbem Etruriae, fugit. 9. Tālis[79]) fuit Solōn Athēnīs[34]), quālis Spārtae[34]) Lycurgus; tālis Rōmae Fabricius, quālis Aristīdēs Athēnīs fuit. 10. Ephesī celeberrimum templum Dīānae fuit. 11. Alexander Māgnus Athēnīs et Babylōne[34]), Susīs et Alexandrīae fuit. 12. Neāpoli multī Rōmānī Graecō mōre vīvēbant.

10.

1. Mnogi Rimljani slahu svoje sinove u Atenu[34]), da upoznadu nauke filozofâ. 2. Ciceron kao[4]) mladić otišao je na Rod i ondje je slušao Molona, glasovitoga[44]) učitelja govorništva. 3. Kad su Persijanci došli u Atiku, pobjegoše Atenjani, koji ne mogahu nositi oružja, na Eginu i druge otoke. 4. Jugurta posla poslanike u Rim, da njegove[47]) prijatelje obaspu darovima. 5. Kvinto Horacije Flako kao mladić pođe iz Rima u Atenu, da se izuči u znanostima. 6. Tito i Arunt, sinovi Tarkvinija Ohologa, vratiše se iz Delfâ, gdje bjehu pitali Apolona za savjet. 7. Iz Kapue, Napulja, Tarenta i drugih gradova dođoše poslanici u Rim, da pitaju pomoć proti Hanibalu. 8. U Rimu se birahu svake godine[32]) konsuli, u Ateni arhonti. 9. Kralj Tarkvinije Oholi ùmr'o je u Kumi, Hanibal u Bitiniji, Aleksandar Veliki u Babilonu, svi daleko od otadžbine. 10. Antonije je u Brundisiju ubio 300 veoma hrabrih ljudi i veoma dobrih građana.

XVI.

1. Delī antiquissimum sanctissimumque templum Apollinis erat. 2. Themistoclēs, quod nōn satis tūtum se Argis vidēbat, Corcȳram dēmigrāvit. 3. Dionȳsius tyrannus, cum Syrācūsīs pulsus esset, Corinthī puerōs docēbat. 4. Romā Brundisium profectī sumus; Brundisiī aliquot diēs morābimur. 5. Hannibal, qui insidias Rōmānōrum metuēbat, Carthāgine Tyrum fūgit, deinde Tyrō Ephesum; Ephesī cum rēge Antiochō colloquium habuit. 6. Dumnorix Haeduus non solum domī[34]), sed etiam apud fīnitimas cīvitātes magnā utēbātur auctoritāte[27]). 7. Domum[34]) revertēmur et tōtam hiemem domī manēbimus, quia libentissime domī nostrae sumus. 8. Post Trōiam incensam Aenēas Trōiānīque domō[34]) profugī primō in Macedoniam venērunt, inde in Siciliam, ab Siciliā in Italiam ad Laurentem agrum. 9. Ut[79]) Hannibalis, ita Caesaris virtus domī bellīque[34]) cognita erat. 10. Cicero saepe rūs[34]) contendit et libenter rūrī vīvēbat; sed si rēs pōstulabant, rūre Rōmam revertit.

11.

1. Rimski se je pjesnik Kvinto Horacije Flako rodio u Venuziji godine 65. prije rođenja Krstova. 2. Dion se u četrdesetoj godini[13]) života povrati iz Peloponeza na Siciliju; malo poslije[31]) umr'o je u Sirakuzi. 3. U Ateni su više cvale umjetnosti i znanosti nego u Sparti, Korintu i Tebi. 4. Neki Demarat pobježe iz Korinta u Tarkvinije, iz Tarkvinija pođe u Rim, gdje njegov sin bijaše kasnije kraljem; ovomu bijaše ime Tarkvinije Oholi. 5. Kad je bio Temistoklo od kuće protjeran, pobježe u Arge, iz Argâ pođe u Aziju i nastani se u Magneziji. 6. Svoje[46]) ću putovanje tako udesiti, da ću iz Spljeta otputovati u Napulj, iz Napulja u Atenu, iz Atene u Aleksandriju, iz Aleksandrije u Kartagu, a iz Kartage ću se vratiti kući. 7. Izmučeni vojnici rado otpočivaju i na zemlji. 8. Ljeti idu varošani na selo, jeseni dolaze sa sela u grad, jer zimi rijetko žive na selu. 9. Atenjani bijahu slavni i u miru i u ratu. 10. U Kartagi birahu svake godine dva kralja; ovi upravljahu vani ratovima, a kod kuće predsjedahu državnom vijeću.

XVII.

Hannibal et philosophus Phormiō.

Cum Hannibal, dīrus ille Rōmānōrum hostis, ab ingrātīs cīvibus Carthāgine expulsus Ephesum ad Antiochum rēgem exsul venisset, invītātus est ab rēge, ut audīret Phormiōnem, clārum eius aetātis philosophum, qui tunc et ipse apud rēgem erat in hospitiō. Quod[50]) cum Hannibal nōn recusavisset, locūtus est homo copiōsus aliquot hōras dē imperātōris officiō et dē omni re mīlitari. Tum, cum cēterī, qui illum audiverant, vehementer essent dēlectātī, quaerebant ab Hannibale, quidnam ipse dē illō philosophō iūdicāret. Poenus non optime Graece, sed tamen lībere respondit: „Multōs dēlīrōs senēs saepe vīdī, sed qui magis quam Phormiō dēlīrāret[78]), nēminem vīdī."

12.

O gataocima.

Gataoci, koji po glasovima i lijetu ptica prosuđivahu volju bogova, imađahu u Rimu velik ugled. Lozu vucijahu od Romula, koji je i sam u miru i u ratu[34]) motrio ptice. Gataoci sve do smrti zadržavahu to dostojanstvo. Kod Rimljanâ vlasti ne poduzimahu ništa niti kod kuće niti u vojni[34]) bez upliva gatalaca. Vojskovođe prije bitke, bilo na moru bilo na kopnu[34]), pitahu[11]) gataoce za savjet.

Adjektivi i adverbiji.

(§§ 70, 45, 1, 2; 105—108.)

XVIII.

1. Homo sōlus particeps est ratiōnis[22]), cētera animantium genera sunt expertia. 2. Sōcratēs tōtīus mundī se incolam et cīvem[12]) putābat. 3. Cum Caesar in Galliam vēnit, duae ibi factiōnes erant; alterīus[49]) principes erant Haedui, alterīus[49]) Sēquanī. 4. Prūdentiā unīus olim ūniversa Athēniēnsium cīvitās servāta est; erat autem nomen prūdentissimō illī virō[16]) Themistoclēs. 5. In Apuliā obviam Hannibali venērunt duō consulēs Gaius Terentius et Lūcius Aemilius; utriusque exercitūs ūnō proeliō fugāvit. 6. Nullī reī ita dēditī esse dēbēmus, ut eam vītāre nōn possimus. 7. Lūcius Pīsō tantā virtūte atque integritāte fuit, ut etiam illīs optimīs temporibus, cum hominem

invenīre nēquam nēminem posses, sōlus tamen frūgi nominarētur. 8. Paucī divitum et locuplētium hominum sunt fēlicēs. 9. Sōlis candor illustrior est quam ullīus ignis. 10. Plērīque in rēbus secūndis superbī sunt, paucī in rēbus adversīs fortem hilaremque animum servant. 11. Germānōrum paucīs erant lorīcae, vix ūnī alterīve cassis aut galea. 12. Quot[79]) capita, tot sententiae.

13.

1. U građanskom ratu bijahu dvije stranke; vođa jedne[54]) bijaše Cezar, a druge[54]) Pompej. 2. Slušaj mnogo[41]), govori malo[41])! 3. Dionizije stariji, tiran sirakuški, ne bijaše željan nikakve stvari[22]) osim doživotne uprave. 4. Dobro cijelè države često leži u razboritosti i valjanosti jednog jedinog čovjeka. 5. Ništa nije stalno; malo šta[41]) je dugotrajno. 6. Malo ljudi sačuva mirnoću duha u nesreći; većina gubi jakost. 7. Homer i Heziod bjehu dva najglasovitija grčka pjesnika; kojega su od dvojice pjesme plemenitije? 8. Čestiti ljudi uvijek štuju krepost a preziru strast. 9. Nevaljali robovi često su lukavi. 10. Toliko je znamenitih ljudi umrlo! 11. Drugomu često opraštaj, sebi nikad!

XIX.

1. Rōmānī longē latēque imperium propāgavērunt. 2. Pugnātum est diū atque acriter et ā Gallīs et ā Rōmānīs. 3. Cicero diligenter vigilābat, nē[72]) rēs pūblica ā Catilīnā et sociis eius subverteretur. 4. Imperātor ōrātiōne[25]) lēgātōrum vehementer commōtus stātim omnēs copias ex urbe ēdūxit, ut hostēs aggrederētur. 5. Ōrātōrēs multas rēs breviter, nōnnullas copiōsē ēnarrāre debent. 6. Hostēs in castra se recepērunt, unde erant ēgressī; ibi tōtum diem mansērunt; postrīdie ad collem prōcurrērunt, ubi Rōmānī castra posuerant; hinc repulsī et fugere coactī sunt. 7. Falsō queritur dē nātūrā suā genus hūmānum. 8. Meritō is māgna praemia accipit, qui cīvis bonus est ac dē rē pūblicā bene merētur. 9. Mīlites hostium male pugnavērunt; multī eorum graviter vulnerātī sunt. 10. Germānī antiquitus rudissimī erant. 11. Helvetiī, qua minima altitūdō flūminis erat, nōnnūmquam interdiū saepius noctū perrumpere cōnābantur. 12. Māgnōrum virōrum filiī rarō tam[79]) illustrēs sunt quam patrēs.

14.

1. Polja neprijateljâ bjehu velika; Rimljani ih na daleko i na široko opustošiše. 2. Kod[35]) trazimenskog se je jezera žestoko borilo; gotovo cijela vojska bi sasječena od vojnika Hanibalovih. 3. Dobar je građanin spreman ne samo junački se boriti za domovinu, nego i junački umrijeti. 4. Nijesi pravo učinio, o prijatelju, što si onog čovjeka tužio. 5. Učitelj nam je pripovjedio ukratko život Hanibalov. 6. Kad je Cezar neprijatelje pobijedio, odmah pođe s legijama onamo, kamo prije bješe poslao konjicu. 7. Fokion je bio uvijek siromah, i ako[81]) je mogao biti najbogatiji. 8. Atik je svoju kuću s kipovima i drugim stvarima dobro uresio. 9. Vukovi su rijetko siti, jer nijedna životinja nije proždrljivija od njih. 10. Kartaga bi zauzeta od Rimljana i iz temelja porušena.

XX.

Dē memoriā[71]).

Nullā rē[42]) magis augētur memoria, thesaurus omnium rerum, quam exercitatiōne et labōre. Quārē puerī primum cotīdiē paucōs versus sive paucas sententias, tum plures ediscant. Ita plērīque memoriam facile firmābunt. Imitentur Themistoclem[9]), qui unum intra annum optime Persārum linguā[26]) loqui didicit, vel Mithridātem, cui duae et viginti linguae nōtae fuērunt, vel Cyrum, qui omnia militum nōmina memoriā[26]) tenuisse dicitur[89]).

Komparacija adjektivâ i adverbijâ.

(§§ 46—53 i 109.)

XXI.

1. Iūstiōra posterōrum quam nostrae aetātis iudicia erunt. 2. Equitēs Rōmānī celerius ad flūmen venērunt quam hostes. 3. Post pūgnam hostes se recepērunt; iter eōrum fūgae simillimum erat. 4. Ditissimus Rōmānōrum omnium Lūcullus fuit, cuius villae erant magnificentissimae. 5. Veterrima vīna nōn semper sunt suāvissima. 6. Mihi mos est plūra audīre quam loquī. 7. Nullum neque maius neque perīculōsius Rōmānī gessērunt bellum quam Pūnicum. 8. Facillimum est aliōrum vitia vituperāre, difficillimum cognoscere et

ēmendāre sua. 9. Quō magis arduae viae sunt, eō molestiōrēs sunt; viae maxime arduae molestissimae sunt. 10. Cicero Catilīnae, nequissimī virī, coniūrātiōnem oppressit. 11. Quamquam egēnus parvam consōlātiōnem in egentiōre habet et quamquam hominēs egēntissimi saepe dīvitissimis[30]) beātiōrēs sunt, tamen veterrimīs iam praeceptīs admonēmur, ut egēnōrum misereamur. 12. Cicero dīcit: māiōrēs nostrī abdūxērunt ab arātrō Cincinnātum, frugalissimum virum, ut dictātor ēsset. 13. Complūres dies in castrīs mansimus hostium adventum exspectantes. 14. Homo pessimus erat Catilīna, quī ipsi urbi, in quā nātus erat, omnibusque bonīs cīvibus interitum parāre constituit. 15. Plūs potest parvus exercitus, cuī optimus dux praeest, quam māgnus exercitus, cuius dux reī mīlitaris[22]) perītus non est.

15.

1. Homer je bio najstariji i najslavniji pjesnik grčki. 2. U najstarije su doba[32]) i Atenjani i Rimljani imali kraljeve. 3. U bitki salaminskoj Grci imađahu manji broj ratnih lađa nego Persijanci. 4. Mnogi su neprijatelji pali u boju, više ih je bilo ranjeno. 5. Kod Helvećana je bio kudikamo najčestitiji i najbogatiji Orgetoriks. 6. Hortensije je branio Vera, najsramnijeg i najnevaljanijeg čovjeka. 7. Pompej je bio za[31]) dvije godine stariji od Cicerona. 8. Ništa nije časnije i veličanstvenije nego prezirati novac. 9. Mnogi rođeni od najnižih roditelja često su došli do velikih časti. 10. Bili bismo odoljeli žestokoj navali neprijateljskoj, da nam je tabor bio na zgodnijem mjestu[33]). 11. Najteže je sama sebe upoznati. 12. Atalo, kralj pergamski, poslao je iz Azije Publiju Korneliju Scipionu najveličanstvenije darove sve do Numancije.

XXII.

1. Italia antīqua divīsa erat in Italiam superiōrem et mediam et inferiōrem. 2. Dux equitibus imperāvit, ut[72]) hostēs in extrēmas Galliae partēs sequerentur. 3. Posteriōrēs cōgitātiōnēs priōribus sapientiōrēs esse solent[57]). 4. Summum ius saepe est summa iniūria. 5. Sōcratēs suprēmō vitae diē multa dē immortalitāte animī locūtus est. 6. Caesar eas legiōnēs, quas in Galliā citeriōre conscripserat, in ulteriōrem Galliam dūxit. 7. Britanniae pars interior ab iis incolebātur, quī in ipsā īnsulā nāti erant. 8. Rēs bona interdum dēterior verbō facta est. 9. Veterēs Graecī et Rōmānī anulum in eō digitō manūs sinistrae, quī est minimō proximus, habuērunt. 10. Iūniōrēs neglegere nōn debent seniōrum consilia. 11. Cicero dixit: „Vīnum aegrōtis rārō prōdest, nocet saepissime." 12. Numquam Rōmānī ācrius pūgnavērunt, quam apud Cannas; sed quamquam[81]) acerrime pūgnavērunt, tamen ab Hannibale victī sunt. 13. Athēniēnsēs temporibus[32]) bellī Persicī semper id spectābant, ut plūrimum prodessent tōtī Graeciae. 14. Syrācūsae quamquam summā vī ā Rōmānīs oppūgnabantur, tamen ab Archimēde diūtissime dēfensae sunt. 15. Omnium Gallōrum fortissimī fuerunt Belgae, propterea quod[77]) minime mercātōrēs ad eōs saepe commeābant atque eas rēs, quibus animī effeminantur, importābant.

16.

1. Koji se bješe rodio poslije očeve smrti, zvaše se posmrče. 2. Staru su Galiju Rimljani dijelili na ovostranu i onostranu. 3. Grci stanovahu u najstarije doba[32]) ne samo u Grčkoj, nego također u više krajeva Azije i Sicilije i u cijeloj donjoj Italiji; ova se zvaše Velikom Grčkom[8]). 4. Čitali smo, da[84]) je Tarkvinije Oholi bio posljednji rimski kralj. 5. Potomci primaju od svojih predа ne samo spoljašnja dobra, nego i vrline i poroke. 6. Na najvišem vrhuncu Alpâ pokazao je Hanibal svojim od puta izmorenim vojnicima plodna polja Italije. 7. Pravo je, da[84]) se lošiji pokorava boljemu. 8. Spas države neka je svima građanima najviši zakon. 9. Brod kraljev došao je prije[82]) u luku, nego što bijasmo očekivali. 10. Najsigurnije vode rat oni vođe, koji imaju hrabre i poštene vojnike. 11. Peloponeski je rat bio manje poguban Lacedemonjanima nego Atenjanima. 12. Antonije imađaše dva sina: stariji bijaše dobar i radišan, a mlađi lijen i zločest. 13. Najokrutnije se kažnjivahu kod Lacedemonjana oni, koji u bitki okretahu leđa, da spase život u bijegu.

XXIII.

Nioba.

Nioba, Tantalī filia, uxor erat Amphionis, regis Thebanōrum. Nioba femina pulcherrima, et deis propter poenam patris infesta et propter magnum numerum liberōrum superbissima erat; habēbat

enim septem filios et septem filias. Cum[82]) aliquando mulieres et virgines Latonae, matri Apollinis et Dīanae, sacrificarent, Nioba eas vituperavit et sacrificare prohibuit. Hac re[25]) Lātōnae iram excitāvit. Dea statim liberos suos orāvit, ut[72]) superbiam Niobae vindicarent, et illi precibus matris paruerunt. Cum in arcem Thebārum venissent, Apollo filios, Dīana filias Niobae sagittis necāvit. Ita Niobae superbia ipsi causa doloris, liberis eius causa perniciēi fuit. Mulier miserrima in Phrygiam migrāvit ibīque in monte Sipylo sedens perpetuo flevit. Misericordiā deorum Nioba in saxum mutāta est, lacrimaeque eius etiam nunc mānant.

17.

O Tantalu.

Između svih smrtnika[21]) bogovi najviše ljubljahu Tantala. Ovaj je bio u najstarije doba[32]) kudikamo najplemenitiji i najbogatiji kralj u Lidiji. Sami višnji dolažahu u njegovu veoma krasnu kuću i pozivahu ga na svoje[47]) veoma slavne gozbe. Ali ljudima ništa nije škodljivije od prevelike sreće; jer se u sreći veoma teško očuva prava svijest. Tantal držeći[90]) se u neizmjernoj sreći ravan najvišem bogu Jupiteru izdade ljudima najskrovitije osnove bogova. Za ovaj zločin pretrpio je u podzemnom svijetu[35]) najveće kazne. Stajaše naime žedan u sredini vode, a ipak ne mogaše piti; veoma mu blizu bijaše stablo puno slatkog voća, a ipak ne mogaše ubrati ploda.

Numeralia.

(§§ 54—59.)

Cardinalia, ordinalia i adverbia.

XXIV.

1. Fossa pedēs[13]) trecentōs longa est, sex pedēs alta. 2. Rōmānī consulem cum ducentīs quinquaginta duābus nāvibus misērunt, ut[72]) classem Carthaginiēnsium aggrederētur. 3. Imperātor hostes tribus magnīs proeliīs vīcit, trecentos quadraginta sex vīcōs dēlevit, duodēviginti oppida expugnavit, triginta quinque civitātēs in potestātem populi Rōmānī redēgit. 4. Urbs Rōma annō a. Ch. n. septingentesimō quinquagesimō tertiō condita est. 5. Avus meus vīxit

annōs LXXV, menses VII, dies XVIII. 6. Primum bellum Punicum ab annō CCLXIV ad annum CCXLI fuit, alterum bellum Punicum ab annō CCXVIII ad annum CCI, tertium bellum Punicum ab annō CIL ad annum CXLVI. 7. Mīlites nostrī castra hostium cepērunt, postquam bis frustrā impetum fecērunt. 8. Homērī carmina non semel lēgī, sed decies, atque illa mihi non minus placebunt, si ea centies lēgero. 9. Marius septies consul fuit, Camillus quinquies. 10. Loquāces sescenties eandem rem dēcantant. 11. Bis dat, qui citō dat.

18.

1. 1300 građana atenskih bi poklano od tridesetorice tirana. 2. Atenjani krenuše godine[32]) 415. prije rođenja Krstova su 134 lađe, da osvoje otok Siciliju. 3. August je umr'o u Noli godine 14. poslije r. Kr. u[32]) 76. godini života svoga. 4. Romul, prvi rimski kralj, vladao je 37 godina, od godine 753. prije r. Kr. sve do godine 716. 5. Rimljani zapovjediše Kartažanima, da svoj grad poruše i novi sagrade 10.000 koračaja daleko od mora. 6. Azija je veća četiri puta od Evrope, Afrika tri puta. 7. Naše čete pokušaše uzalud pet puta osvojiti tabor neprijateljski. 8. Cezar je godine 58. poveo rimske legije u Galiju, godine se je 51. povratio u Italiju, pošto[82]) bijaše sve narode pobijedio. 9. Iz svih se vijekova imenuju jedva tri ili četiri para prijatelja.

Distributiva.

XXV.

1. Post Rōmulī mortem Rōmae per quinōs diēs senātōrēs imperavērunt. 2. Ut[79]) apud Rōmānōs quotannis binī consulēs creabantur, sic apud Athēniēnsēs novēnī archontes et apud Carthāginiēnsēs binī rēges. 3. Rōmānī in bellīs plerūmque ūna castra ponēbant; Caesar autem in Galliā contra Germānōs trīna castra habuit. 4. Victus est Hannibal ā Publiō Corneliō Scipiōne, filiō eius, quem ipse primum apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertium apud Trebiam fugāverat. 5. Hannibal annō[32]) aetātis vicesimō quartō trienniō omnes gentēs Hispaniae bellō[26]) subēgit. 6. Suēbī centum pagōs habēbant, ex quibus quotannis singula milia armatōrum bellī causa[18]) educebantur. 7. Nīlō, fluviō Aegypti, et Padō, fluviō Galliae cisalpinae, septēna ora sunt.

19.

1. Kule grada Babilona bile su više od zidova za deset noga[31]). 2. Cezar je u onom veoma žestokom ratu, što je vodio proti pojedinim plemenima galskim, u jednom danu osvojio do tri tabora neprijateljska. 3. Rimljani su pobijeđeni od Hanibala za prvi put kod Ticina, drugi put kod Trebije, treći put kod trazimenskog jezera, četvrti put kod Kane. 4. Kod Grkâ bijahu noći razdijeljene na tri, kod Rimljana na četiri noćne straže. 5. Na leđima slonova, koje Pir dovede u Italiju, bjehu postavljene kule, na kojima osim upravljača stajahu po četiri oružana vojnika. 6. Morate[63]) svoje roditelje prvo ljubiti, drugo u njih se uzdati, treće pokoravat im se, a četvrto zahvalit im za primljena dobročinstva!

XXVI.

Dē legiōne Rōmānā.

Legio pars fuit exercitūs Rōmānī. Numerus autem mīlitum, quōs legio continēbat, nōn idem fuit omnibus temporibus. Initiō singulae legiōnēs quaterna, postea sēna milia peditum, trecēnōs aut quadringēnōs equitēs continēbant. Peditātus legiōnis dividebātur in dēnas cohortēs, cohors in ternōs manipulōs, manipulus in bīnas centurias. Equitātus legiōnis prō numerō cohortium dividebātur in dēnas turmas, turma in ternas docurias. Singulīs legiōnibus singulī lēgātī praeerant, singulīs manipulīs bīnī centuriōnēs; decuriīs autem decuriōnēs imperābant.

20.

Grad Babilon.

Grad Babilon ležaše na rijeci Eufratu u velikoj ravnici. Zid njegov bijaše visok 50 lakata[13]), a kule više od zida za deset stopa[13]). Opseg cijele utvrde iznašaše 365 stadija. Kaže se, da je gradnja pojedinih stadija bila dovršena u pojedine dane. Zgrade bijahu udaljene od zida za prostor od skoro jednog jutra. Cijeli grad ne obuzimahu kuće, nego građani stanovahu na 80 stadija, ostalo obrađivahu. Rijeka Eufrat dijeljaše grad na dva dijela, koje spajaše kameni most.

Pronomina (§§ 62—71).

XXVII.

1. Patria communis est parēns omnium nostrum[21]). 2. Animus, melior pars nostrī[21]), immortālis est; corpus mortāle est. 3. Nōtum est illud Biantis: „Omnia mea mēcum porto.“ 4. Gentēs Galliae, quibuscum Rōmānī diū bellāverant, fortes fuērunt. 5. Carthāgo et Corinthus eōdem annō ā Rōmānīs expugnātae et dēlētae sunt; Carthāginem Publius Scipio, Corinthum Lūcius Mummius expugnavit et dēlevit. 6. Iūstitia propter sēsē colenda est[63]). 7. Aristotelem discipulus interrogāvit: „Quid est amīcitia?“ Ille respondit: „Ūnus animus in duōbus corporibus.“ 8. Omnēs sciptōres, quī dē Aristīde scripsērunt, iūstitiam eius laudavērunt; ipse iūstitiam suam nōn praedicāvit. 9. Et Alexandrum et Hannibalem novistis; uter vobis maior videtur[89]) esse? 10. Quid morti similius est quam somnus? 11. Quoquō modō rēs sēsē habet, in sententiā meā[46]) permanēbo. 12. Quamcumque viam ingrederis, sequitur mors ut umbra. 13. Amīcus meus, quōcum iter in Italiam fēcī, in patriam mēcum nōn revertit.

21.

1. Život je naš kratak; malo tko od nas[21]) ispuni osamdeset godina. 2. Kad je Temistoklo Atenjane nagovarao, da ostave grad i prenesu svoje stvari na bližnje otoke, jedni odobriše njegov savjet, drugi pokudiše. 3. Konsuli rimski ždrebahu između sebe[48]), koji će od dvojice ostati u gradu, a koji krenuti u rat. 4. Mudrac sve svoje sobom nosi[47]). 5. Imate vođe, koji se sjećaju vas[46]), a zaboravljaju sebe. 6. Koju god knjigu uščitaš[60]), pribilježit ćeš nešto iz nje. 7. Dva su puta u[39]) životu, jedan vrline, drugi poroka; koji ćemo mi odabrati? 8. Što[31]) više lakomi imaju, to žešće žele ono, što nemaju. 9. Štogod radiš, razborito radi[64]) i obaziri se na svršetak.

XXVIII.

1. Fortūna probitātem industriam aliāsque artes bonas neque dat neque ēripit cuiquam[51]). 2. Quō quis[52]) modestior, eō magis omnibus placet. 3. Iūstitiae praeceptum est: Suum cuique[53]) tribue! 4. Posterō diē circa eandem hōram in eundem locum rex copias ēdūxit. 5. Quidquid discis, puer, id tibi[14]) discis, non praeceptōri;

sibi quisque discit, non aliis; non scholae, sed vītae discimus. 6. Dux[101]) cōpiārum, cum collem quendam occupavisset, castra posuit. 7. Civitātibus quibusdam Galliae melius esse videbātur quidvis ā populō Rōmānō patī quam in potestātem Ariovistī venīre. 8. Ad ūnumquemque[53]) amīcōrum meōrum epistulam scripsī. 9. Quidquid[53]) iūstum et honestum est, id utile est; quidquid turpe est, inūtile est. 10. Alius[54]) aliā rē delectātur. 11. Cuiusvis hominis vīta quasdam habet molestias.

22.

1. Kralj primaše svaki dan koju vijest o osnovama i putovima neprijateljâ. 2. Piši mi nešto o bolesti našega prijatelja! 3. Tko svakomu svoje daje, toga nazivljemo pravednim čovjekom[12]). 4. *Kad je* Cezar Farnaka *pobijedio*, pisao je nekomu prijatelju: „Dođoh, vidjeh, pobijedih“[58]). 5. Car Vespazijan imađaše dva sina; jedan[54]) od njih bijaše veoma pravedan i blag car, drugi veoma nepravedan i okrutan; jednomu bijaše[16]) ime Tito, drugomu Domicijan. 6. Tkogod laže, toga korimo i preziremo. 7. Svaki, koji ljubi zlatnu sredinu, živi najbolje. 8. U svakom[53]) načinu života ima[1]) nekih naslađa i uživanja. 9. Kralj hvaljaše razboritost svakog pojedinog vođe. 10. Rimske konsule bješe opomenuo (pas.) senat, *da gledaju*[72]), *da država ne bi pretrpjela*[72]) štogod zla. 11. Kserkso dođe u Grčku s tako velikom vojskom, kakve nitko[99]) niti prije niti poslije ne imađaše.

XXIX.

1. Omnes artes, quae ad hūmanitātem pertinent, habent quoddam commūne vinculum, et quasi cognātiōne quādam inter se continentur. 2. Fessīs quodlibet solum cubīle est. 3. Quisnam moritur aequō animō[28])? Sapientissimus quisque. 4. Duo sunt aditus in Ciliciam ex Syriā, quōrum uterque parvīs praesidiīs propter angustias interclūdī potest. 5. Olympia quintō quōque[53]) annō celebrabantur. 6. In omni arte vel studiō vel quāvis scientiā optima quaeque rarissima sunt. 7. Homo superbus semper dē sē loquitur et sibimet ipse noxius est. 8. Iūstus ac probus vir quōcumque locō erit, ab omnibus amabitur, quibuscumque aderit. 9. Tantō[31]) brevius omne tempus, quantō felicius est. 10. Quāles in rē pūblicā principes sunt, tāles reliquī solent[57]) esse cīves. 11. Nōn nēmō[99]), qui patriam relīquit, eius dēsīderiō afficitur.

23.

2. Kod Grkâ se smatraše najvećom čašću[8]), ako se komu[52]) davaše svagdanja hrana o državnom trošku u kuriji. 2. Obojica griješe, i oni, kojima se sve mili, i oni, kojima se *ništa ne mili*. 3. Jedni ljudi podnose lakše žeđu, drugi glad. 4. Štogod se u drugoga kori, to će svak u svom krilu naći. 5. U bitki kod[35]) Kana toliko je mnoštvo Rimljana poubijano, koliko u nijednom drugom boju. 6. Kad su se neprijatelji k gradu približili, stanovnici zatvoriše sva vrata, niti se itko usuđivaše izaći iz grada. 7. Štogod zarobljeni neprijatelji pripovijedahu, lagahu. 8. Kod Atenjana i Rimljana nitko nije mogao zadobiti velike moći bez nešto rječitosti. 9. Čimgod[42]) uzmožemo, koristit ćemo svojim[45]) građanima. 10. Sve najgori i najnevaljaliji bjehu prijatelji i drugovi Katilinini. 11. Pitijske se igre svetkovahu u početku svake osme godine, kasnije svake četvrte.

XXX.

Arēopăgus.

Athēnīs[34]) erat sanctissimum et sevērissimum consilium, Arēopagus. Ne[72]) reōrum miserando aspectū hī iūdices commoverentur, ipsā nocte sine ūllis lūminibus iūdicia exercēbant, summōque silentiō sententias tabellis inscriptas dabant, ita ut[75]) alter alterius sententiam ignorāret. Hī Arēopagītae damnavērunt aliquando puerum, qui coturnīcum oculos eruerat, iūdicantes id signum esse perniciōsissimae mentis. Ab iisdem diligentissime inquīri solēbat[57]), quid[70]) quisque Athēniēnsium ageret aut quonam quaestū sustentāret vītam, ut hominēs honeste viverent.

Upitne rečenice.

a) Upravne.

XXXI.

1. Vir doctus Epictētum philosophum interrogāvit: „Quis[69]) est dives?“ Tum ille: „Is,“ inquit[100]), „dives est, cui id satis est, quod habet.“ 2. Ubi aut quālis est tua mens? potesne[69]) dicere? 3. In tantā multitūdine hominum quis est bonus? cuius vīta semper

culpā fuit lībera? cui non interdum voluptātes gratiōres fuērunt quam virtūs? 4. Nōnne[69]) turpe est aliis consilium dāre, sibi ipsi auxiliārī nōn posse? 5. Num quis Demostheni par fuit eloquentiā[29])? 6. Quis clārior in Graeciā, quis potentior fuit quam Themistocles, quī bello Persico[32]) servitūte eam līberāvit? 7. Utrum[69]) hominibus magis necessārium est aurum an ferrum? 8. Utrum sōl māior an minor est quam terra? 9. Ūnus an plūres sunt mundī? 10. In utrā parte corporis est cor nostrum, in dextrā an in sinistrā? 11. Pācisne an bellī artibus Athēniēnsēs praestantiōrēs fuērunt? 12. Utrum sola virtus hominem beātum facit an nōn?

24.

1. Kad ćete biti kod kuće[34]), prijatelji? 2. Dva su puta, jedan vrline a drugi poroka; koji više ljubiš? koji ti je ugodniji? 3. Tko je bio u doba[32]) Periklovo najodličniji grčki pjesnik? Sofoklo. 4. Jeste li čitali Cezarove knjige o galskom ratu? 5. Ne[69]) kupe li mravi marljivo hranu ljeti? 6. Zar[69]) se usuđuješ poricati? 7. Zar je srećan život u bogatstvu? 8. Je li[69]) bolji seoski život ili[69]) gradski? 9. Koja je od dvije ruke prikladnija za sve radnje, desna ili lijeva? 10. Da li je svijet postao slučajno ili je imao tvorca? 11. Je li čovjek sam između[11]) živih bića nadaren razborom ili ne[69])? 12. Želiš li kratak i slavan život ili dug i neslavan?

b) **Neupravne.** zavisne rečenice

XXXII.

1. Potesne dicere, ubi aut quālis mens tua sit[70]). 2. Incertum est, quid quaeque nox aut dies portet[70])? 3. Nemo sciēbat, quō locō copiae hostium essent. 4. Quis vestrum scit, quō mense Caesar a coniūrātis necātus sit? 5. Hannibal et Alexander praeclāri imperātōres fuērunt; scisne, utri eōrum māior laus bellica dēbeātur? 6. Epamīnondas, in pugnā ad Mantinēam graviter vulneratus, amīcos interrogāvit, salvusne esset[70]) clipeus. 7. Sōcratēs, cum esset ex[11]) eo quaesītum, Archelāum, qui tum fortūnātissimus habēbātur, nōnne beātum putāret: „Haud scio," inquit, „numquam enim cum eo collocūtus sum." 8. Thalēs, cum interrogātus esset, num facta hominum dīs nōta essent, „Ne cogitāta quidem hominum," inquit, „dīs ignōta sunt." 9. Utrum ducenti an trecenti hostes in proeliō ceciderint, nōn constat. 10. In iūdiciis quaeritur, utrum aliquid factum sit necne[70]). 11. Saepe incertum erat, vicissent victīne essent Romani. 12. Pecūniae[15]) an fāmae Catilīna minus pepercerit, haud facile dici potest. 13. O dii immortāles! non intellegunt homines, quam magnum vectīgal sit parsimonia. 14. Hamilcar ex Hannibale filio quaesivit, cuperetne secum in Hispaniam proficisci.

25.

1. Od veselja ne znam, gdje sam. 2. Između Romula i Rema nastade prepirka, tko će dati ime sagrađenom gradu. 3. Kimon nije tražio, gdje će sam sigurno živjeti, nego odakle bi mogao biti od pomoći svojim sugrađanima. 4. Reci mi, hoćeš li biti marljiv i dobar, a ja ću ti reći, hoćeš li biti srećan. 5. Krezo je pitao Solona, da li ga[47]) smatra najsrećnijim. 6. Da li ćemo do večera živjeti, sam Bog zna. 7. Mudar se čovjek ne brine, da li ima veliko imanje ili malo. 8. Može se sumnjati, da li su Atenjani bili jači ili Spartanci. 9. Traži se, ima li bogova ili ne. 10. Mnogi su pitali, je li Sofoklo bio bolji pjesnik ili Evripid. 11. Između deset vojvoda atenskih bješe velika prepirka, da li će se iza zidova[26]) braniti ili u boju odlučiti.

XXXIII.

Solōn et Croesus.

Solōn[101]), cum Sardēs ad Croesum, opulentissimum illum Lydiae rēgem, venisset, hospitiō ab eō exceptus est. Tertiō aut quartō diē post[31]), quam Solōn advenerat, Croesus hospitem ā ministris circumdūci eique omnes opes rēgis ostendi iussit[85]). Quas[50]) cum spectasset et magnopere admīrātus esset, rursum ad rēgem revertit, qui cum eo colloqui cupiēbat. Tum Croesus ex Solōne quaesīvit, quem omnium hominum felicissimum[12]) existimāret. Croesus enim opīnābātur sē ipsum omnium hominum felicissimum esse[84]). At Solōn: „Felicissimum," inquit, „vidi Tellum Athēniēnsem." Hoc responsum mīrātus Croesus rursus eum interrogat, cur Tellum felicissimum esse existimet. „Tellus," inquit Solōn, „cui satis māgnae opes erant, filios habēbat bonos honestosque. Idem splendidissime

9

vitā dēcēssit; nam cum prō patriā fortiter pugnans hostes fugasset, occubuit, et illo ipso loco, quo animam efflaverat, ab Athēniēnsibus honorificentissime sepultus est."

26.

Lacedemonska čednost.

Kad nekoć Lacedemonjanin Pedaret nije bio izabran u broj od tri stotine, što bijaše najveći stepen časti u državi, veseo izađe iz skupštine. Kad su to[50]) vidjeli efori, koji tada bjehu na čelu države, zapitaše ga, zašto je tako veseo. „Jer se radujem," odgovori on, „što država ima tri stotine građana boljih od mene."

Ut finale, nē; quō; quōminus.

XXXIV.

1. Bella geruntur, ut[72]) in pace vivāmus[65]). 2. Dux milites hortāri solet[57]), ut fortiter pugnent. 3. Themistoclēs populo suāsit, ut pecūniā pūblicā classis centum navium aedificārētur[66]). 4. Rōmānī ab arātrō abdūxērunt Cincinnātum, ut dictātor esset. 5. Iūstitiae primum mūnus est, nē[72]) cui quis noceat. 6. Persae ab Ephialte ducti montem Oetam transgressi sunt, ut Graecos ā tergo aggrederentur. 7. Caesar mīlites ante proelia monēbat, nē Gallos timērent. 8. Avārus nullā rē[42]) umquam movebitur, ut pauperum misereatur. 9. Themistoclēs angustias quaerēbat, nē Graeci ā Persis circumvenirentur. 10. Audītus flexuōsum iter habet, nē quid intrāre possit. 11. Caesar, ut pontem, quem in flūmine fecerat, tuerētur, praesidium duodecim cohortium relīquit. 12. Principes Gallōrum ā Caesare petiērunt, ut sibi concilium universae Galliae in diem certam indīcere licēret. 13. Codrus in medios hostes se immīsit veste famulāri, nē agnoscerētur. 14. Graeci et Rōmāni pueros suos in armis exercitābant, ut corpora eōrum firmarentur. 15. Omnes homines nīti dēbent, nē vitam per dēsidiam transigant.

27.

1. Mnogi moljahu Cicerona, da ih pred[35]) sucima brani. 2. Ariovist je zahtijevao, da Cezar ne dovede nikojeg[72]) vojnika na razgovor. 3. Kserkso bješe sakupio golemu vojsku, da navali na

Grčku i da Grke podjarmi. 4. Dječaci neka vrlo mnogo na pamet uče, da im se pamćenje oštri. 5. Hanibal je savjetovao Antioha, da napadne sa svojom vojskom Rimljane u Italiji. 6. Rimljani su poslali poslanike u Kartagu, da se Hanibalu naloži, da ne vodi rata sa saveznicima rimskoga naroda. 7. Zakoni kazne počinjene prestupke, da se drugi ne počine. 8. Diktator je zapovjedio, da se nitko[72]) izvan reda ne bori. 9. Dušmani se povukoše u grad, da se iza zidova brane. 10. Ista nas narav goni, da želimo ugodne stvari. 11. Katon zahtijevaše, da Kartaga bude razorena.

XXXV.

1. Cavendum[63]) est, ne assentātōribus aures patefaciāmus. 2. Cicero id semper ēgit, nē longe abesset ab oculis civium. 3. Videant[67]) consules, nē quid[72]) rēs pūblica detrīmenti capiat. 4. Hoc[11]) te obsecro, nē dēmittas animum, nēve[72]) te obrui magnitūdine negōtii sinas. 5. Cūra, ut civibus tuis prōsis! 6. Semper modum adhibe, nē aliquando doleas! 7. Fac, nē temere in perīcula ruas! 8. Rōmānī dēcrevērunt, nē consules imperium longius quam ūnum annum habērent. 9. Antōnius ā[11]) mē petēbat per litteras, ut sibi ignoscerem. 10. Cum[82]) inter duos nefārios homines certāmen in iudiciō esset, Philippus, rex Macedonum, imperāvit, ut alter ex Macedoniā fugeret, alter illum persequerētur. 11. Aegyptii mortuos condiēbant, ut corpora quam diūtissime[44]) permanērent. 12. Vos oro atque obsecro, iūdices, ut attente bonāque cum veniā mea verba audiātis.

28.

1. Hanibal je uzeo otrov, da[72]) ne padne u ruke neprijateljima. 2. Trazibul je naredio, da se nitko ne tuži za prеđašnja djela i da se ne kazni. 3. Cezar je prije bitke uklonio sve konje, da vojnici ne misle na bijeg. 4. Čuvajte se, djeco, da ne bunite pčelâ! 5. Nastojte, da postignete željenu svrhu! 6. Čini, da saznadem, kako si. 7. Aleksandar je nagovarao svoje vojnike, da se ne uplaše od množine dušmana. 8. Agezilaj je učinio svojom razboritošću i brižljivošću, da je imao veoma dobro uvježbanu vojsku. 9. Pravednošću ćemo postignuti, da budemo Bogu i svim ljudima dragi. 10. Cezar naloži četvrtoj legiji, da zauzme bližnji brežuljak.

XXXVI.

1. Pyrrhus Rōmam Cīneām legātum mīsit, qui [78]) aequis condiciōnibus [28]) pacem peteret. 2. Leges breves sunto, quō [72]) facilius ab imperītis teneantur. 3. Solōn, quō plus reī pūblicae prodesset, insaniam simulāvit. 4. Levat interdum medicīna in praesentia aegrum corpus, quō mox in graviōrem morbum recidat. 5. Īsocrati quōminus [74]) haberetur summus ōrātor, nōn offēcit, quod [77]) infirmitāte vocis, nē [74]) in publicō diceret, impedirētur. 6. Nihil impedit, quōminus id, quod maxime placet, facere possīmus. 7. Cavēbimus, nē superstitiōnem vestram augeāmus, quae prohibet, quōminus ad vēram rērum cognitiōnem perveniātis. 8. Rōmānis superbia non obstābat, quōminus aliēna institūta, si [80]) proba erant, imitarentur. 9. Maxima quoque perīcula nos nōn prohibēbunt, quōminus amīcis nostris in rēbus adversis auxiliō [17]) sīmus. 10. Epamīnondas nōn recūsavit, quōminus lēgis poenam lūeret. 11. Metuo, nē [73]) frustra labōrem suscipias. 12. Timēbam, ut [73]) tantos labōres sustinēres. 13. Rōmae ingens timor erat, nē Hannibal urbem ipsam aggrederētur. 14. Omnes metūebāmūs, ut ex hoc morbo convalesceres. 15. Perīculum est, nē hostes urbem oppugnāre persevērent neve cīves ad pugnam viribus impares sint.

29.

1. Poslani su izabrani vojnici s Leonidom, da [78]) zauzmu Termopile. 2. Cezar obeća vojnicima nagrade, da se tim [72]) jače bore. 3. Tabor se opasava opkopom i jamom, da se uzmože tim lakše braniti. 4. Težaci obično [57]) tri puta oru polje, da im plod bude tim obilniji i bolji. 5. Najveće bogatstvo ne može spriječiti, da [74]) rasipač ne umre siromašan. 6. Ništa me ne će spriječiti, da ne radim oko nauka sve do konca svoga života. 7. Plašivi vojnici pobacaše svoje oružje, da što [72]) lakše mogu pobjeći. 8. Katon se je stariji uvijek bojao, da [73]) se opet ne bi podigla moć Kartage, koja je u drugom punskom ratu bila slomljena. 9. Bojasmo se, da tvoje riječi ne će ugoditi sucima. 10. Smrt ne smeta mudracu, da [74]) u svako doba ne koristi državi i svojima. 11. Strah bješe obuzeo vojnike, da ne bude rana Scipionova smrtonosna.

XXXVII.

Dē Dārēi crūdēlitāte.

Dārēus, rex Persārum, exercitum in Eurōpam transmissūrus [62]) erat, ut Scythis interitum parāret. Quō maiōres copias cōgeret, ad ūnum omnes, qui arma portare possent, convenīre iussit. In exercitū illō quattuor quoque filii fuerunt Persae cuiusdam nōbilis. Hic metuens, nē unō bellō omnes filios amitteret, rēgem ōrāvit, ut ūnum filium sibi relinqueret. Tum rex: „Cum [77]) timeas," inquit, „ut omnes filii tui ex bellō revertantur, polliceor mē omnes relictūrum esse" [84]). Ac statim imperāvit, ut omnes quattuor filii occiderentur, quō alios dēterrēret, quōminus idem peterent.

30.

O Pauzaniji.

Lacedemonjanin Pauzanija je nastojao, da [72]) podvrgne pod vlast kralja persijskog ne samo Spartu, nego također cijelu Grčku. Kad [82]) su to [50]) doznali efori, narediše, da ga uhvate. A on se zakloni u hramu Minervinu, da tako zapriječi, da [74]) ga ne bace u tamnicu. Da ne bi izašao, efori zagradiše vrata hrama i razvališe krov, da tim brže umre pod vedrim nebom. Tako je Pauzanija veliku ratnu slavu okaljao sramotnom smrću.

Ut consecutivum, ut nōn; quīn.

XXXVIII.

1. Īsocrates artis dicendi [93]) tam perītus erat, ut [75]) gloria eius apud Athēniēnses māgna esset. 2. Apud Cannas clādes Rōmānōrum tanta fuit, ut numquam rēs pūblica Rōmāna in maiōre perīculō fuerit. 3. Castra Rōmānōrum adeō mūnīta erant, ut improvīsus hostium impetus sustinēri posset. 4. Ā Rōmānis apud Asculum tantā fortitūdine pugnatum est, ut Pyrrhus māgnam partem copiārum amitteret. 5. Factum est, ut hostes statim terga verterent [75]). 6. Persaepe ēvenit, ut ūtilitas cum honestāte certet. 7. Saepe ēvēnit, ut optimi cīves Athēnis expellerentur [75]). 8. Rōmāni Vēios

ita prorsus delevērunt, ut postea nē vestīgia quidem huius urbis restārent. 9. Socrates ita in iudĭcio capitis prō sē ipse dixit, ut non supplex aut reus, sed magister aut dominus viderētur[89]) esse iūdicum. 10. Apud Lacedaemonios pueri pūberes nōn in forum dēdūcebantur, ut primos annos nōn in luxūriā, sed in opere et laboribus agerent. 11. Sōli hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invītus. 12. Imperātor Titus tantae fuit facilitātis[20]) et liberalitātis, ut nihil cuiquam negāret.

31.

1. U prvom vijeku poslije rođenja Krstova bio je toliki potres, da[75]) se je jedne noći dvanaest gradova Azije srušilo[56]). 2. Nijesi takav, o Katilina, da bi te odvratio ili stid od sramote, ili strah od pogibli, ili razbor od bjesnila. 3. Aristid se tako odlikovaše pravednošću, da je nazvan nadimkom „Pravedni". 4. Mnogima se događa, da su pametniji u nesreći nego u sreći. 5. Preostaje, da malo odgovorim na ono[41]), što si pisao. 6. Ljubaznost Kimonova bješe tolika, da svima bješe pristup k njemu slobodan. 7. Mnoge su stvari takve, da im konac naprijed vidjeti ne možemo. 8. Ciceron ljubljaše Atika tako, da mu ni brat Kvinto ne bješe miliji. 9. Epaminonda je istinu tako jako ljubio, da ni u šali ne lagaše. 10. Prečesto se je dogodilo, da se korist nadmeće s poštenjem. 11. Gali se uspeše na Kapitol takovim mukom, da se psi nijesu probudili.

XXXIX.

1. Nemō est tam fortis, quīn[76]) rei novitāte perturbetur. 2. Nihil in rērum natūrā invenītur, quīn sapientissime ā Deō institūtum sit. 3. Hortensius nūllum intermīsit diem, quīn aliquid meditāretūr. 4. Quis est[76]), quīn cernat, quanta vis sit in sensibus? 5. Galli nōn dubitābant, quīn[76]) Rōmāni sibi lībertātem essent ēreptūri[66]). 6. Nēmō dubitat, quīn in virtūte maximae dīvitiae positae sint. 7. Nōn dubitāmus, quīn animi sānitās multō sit praestantior, quam valētūdo corporis. 8. Nōn est dubium, quīn omnes mali miséri sint. 9. Haud procul afuit, quīn[76]) Vergilī et Titi Livī scripta Caligula ex omnibus bibliothēcis āmovēret. 10. Germāni retinēri non poterant, quīn in nostros tēla conicerent. 11. Hostes aegrē abstinent, quīn castra oppugnent.

32.

1. Tko je, koji ne[76]) bi uvidio, da je svijet od Boga stvoren. 2. Nikoga nema u Siciliji, a da ne bi bio čuo, da je Ver rimske građane šibao. 3. Strasti priječe, da se ljudi ne slažu. 4. Katilina se nije ustezao, da upropasti državu. 5. Hanibal se nije nikad potukao s Rimljanima u Italiji, a da ih ne bi bio svladao. 6. Nitko ne dvoji, da su Grci nadmašili Rimljane učenošću. 7. Malo je falilo[76]), da nije neprijatelj tabor osvojio. 8. Nijedan jezik nije tako težak, da se ne bi mogao naučiti. 9. Najveći mudraci staroga vijeka nijesu sumnjali, da je duša čovječja besmrtna. 10. Roditelji ništa ne zanemaruju, da odvrate svoju djecu od društva zlih ljudi.

XL.

Clādes Quintīli Vāri.

Augustus[101]), cum Quintīli Vāri et legiōnum cladis nuntium accepisset, abstinērē nōn potuit, quīn pūblice dolēret. Immō tam perturbātus fuit, ut subinde caput postibus conclāvis sui ferīret clamaretque: „Quintīli Vāre, redde mihi legiōnes meas."

33.

Što koristi znanje.[71])

Kad su Rimljani vodili rat s Macedoncima, dogodi se, da je neke noći mjesec pomrčao. Rimljani ne sumnjahu, da je to zlo znamenje budućeg poraza, te su se veoma preplašili. Tad je Sulpicije Galo, učena glava[44]), u skupštini vojnika uzrok toj stvari tako rječito izložio, da su svi vojnici malo poslije[31]) hrabrim srcem zametnuli bitku.

Nōminātīvus cum īnfīnītīvō.

XLI.

1. Spartāni omnium Graecōrum fortissimi fuisse feruntur[89]). 2. Sōlem ē mundo tollere videntur[89]), qui amicitiam ē vītā tollunt. 3. Dīoclētiānus imperator filius scrībae fuisse dicitur. 4. Causam vestram egregie dēfendisse videbamini. 5. Videmini non

satis ea intellegere, quae dīxī. 6. Lūna sōlis lūmine collustrārī putātur[89]). 7. Senes colere iubemini[89]) 8. Rectē pueri vetantur multa loqui. 9. Senatōres ingredi Aegyptum vetiti sunt. 10. Dēcēdere Italiā legātī iussi sunt. 11. Sīdera hominibus et obesse et prodesse ōlim putabantur. 12. Proserpina Iovis et Cereris fīlia fuisse traditur. 13. Nōn ita generati ā natūrā sumus, ut ad lūdum et iocum facti esse videāmur. 14. Terenti fābulae propter sermōnis elegantiam ā Gaiō Laeliō, Scipiōnis amīcō, scrībī putabantur. 15. Mulier quaedam Lacaena fīliō, ad bellum proficiscenti, scūtum his verbis tradidisse fertur: „Aut hoc, aut in hōc."

34.

1. Kaže se, da[89]) su Feničani bili vrlo vješti brodari. 2. Priča se, da je Cekrop osnovao grad Atenu. 3. Pripovijeda se, da su se Apolo i Diana rodili na otoku Delu. 4. Hanibalu bi zapovjeđeno, da se vrati u Afriku. 5. Mišljaše se, da su Gali najviše zbog dobrote italskih vina prešli Alpe. 6. Zapovijeda ti se, da izbjegavaš društvo zločestih ljudi. 7. Zabranjuje vam se igrati se, kad je vrijeme učenju[39]). 8. Prognanicima je zakonom zabranjeno vratiti se u otadžbinu. 9. Činjaše se, da je optuženik svojim govorom ganuo srca slušalaca. 10. Čini se, da ste svoj posao dobro svršili.

XLII.

Dē Minervā.

Minerva, quae et Pallas vocātur, Iovi dignitāte[29]) proxima fuisse atque adeō ex capite Iovis nāta esse traditur, quia sapientiae et artium praeses habētur. Colebātur imprīmis Athēnis[34]) ubi litterārum studia maxime florēbant. Tribuunt ei inventiōnem artis texendi[93]) et oleae. Tum belli etiam et armōrum dea fuisse fertur. Fingitur armāta, torvo vultū galeam in capite gerens, indūta thōrāce, in quō Medūsae caput cernitur, cuius aspectus homines in lapides mūtavisse perhibētur. Ex avibus noctua ei sacra erat, ex arboribus olea.

Accūsātīvus cum īnfīnītīvō.

XLIII.

1. Audīvi urbem expugnātam esse. 2. Veteres narrant Rōmulum Martis filium fuise[84]). 3. Scio legātos Gallōrum in castra venisse. 4. Lysander Lacedaemonius dicēbat Lacedaemonem esse honestissimum domicilium senectūtis. 5. Cogita ex inimīcō amīcum existere posse! 6. Plērīque eos amīcos potissimum dīligunt, ex quibus sperant se[47]) maximum fructum esse captūros. 7. Ita vīxi, ut mē nōn frustrā nātum esse existimem. 8. Crēdimus animum nōn simul cum corpore delēri[56]), sed immortālem esse. 9. Quis negābit mundum ā Deō creātum esse? 10. Pompēiōs terrae mōtū delētos esse accēpimus. 11. Galli se obsides datūros esse pollicentur. 12. Ego nē ūtilem quidem arbitror esse nobis futurārum rērum scientiam. 13. Caesari nuntiātum est Helvetios in animo habere iter per provinciam Galliam facere. 14. Memoriae prōditum est[37]) Homērum Lycūrgi aetāte fuisse[3]).

35.

1. Vidim, da[84]) stabla cvatu. 2. Znamo, da je tijelo umrlo, duša neumrla. 3. Sokrat govoraše, da on mnoge stvari ne zna. 4. Neki pisac rimski kaže, da se Kraso jedan put u[13]) cijelom životu smijao. 5. Roditelji rado slušaju, da im[47]) se djeca hvale. 6. Kralj Krezo mišljaše, da je najsrećniji od[21]) svih ljudi. 7. Nemoj[68]) se nadati, da će nepravedni ljudi ikada učiniti kraj nepravdama. 8. Nitko me ne će uvjeriti[88]), da će duša zajedno s tijelom umrijeti. 9. Povjesničari su zabilježili, da je Hanibal kao dječak od[20]) devet godina sa zakletvom[28]) obećao ocu, da nikad ne će biti prijatelj Rimljanima. 10. Tukidid je predao potomstvu, da su kosti Temistoklove potajno prijatelji pokopali (pas.). 11. Ciceron je rekao, da je san veoma sličan smrti[22]). 12. Grcima je proročište odgovorilo, da se grad Troja ne može osvojiti bez Filoktetovih strjelica.

XLIV.

1. Caesarem cum Gallis bellum gessisse constat[84]). 2. Mundum a Deo gubernāri manifestum est. 3. Amīcitiam amīcis ornāmento[17]) et praesidio, nōn dētrīmento esse oportet. 4. Vērum est concordiā

parvas res crescere, discordiā maximas dilābi. 5. Quem fugit[84]) Dionysium tyrannum Nerōnis simillimum fuisse. 6. Titus Manlius Torquātus filium suum, quia contra imperium cum hoste pugnaverat, necāri iussit[85]), 7. Caesar mīlites progredi iussit. 8. Lex perenecāri iussit ... grīnos in mūrum urbis Rōmae ascendere vetābat. 9. Avārus aegrē patitur vīcīnum suum se esse divitiōrem. 10. Leges civem Rōmānum verbērāri nōn sinēbant. 11. Arverni, qui multitūdinem et fortitūdinem Rōmānōrum metuēbant, oppida tuēri et sociōrum auxilium exspectāre constituerunt[86]). 12. Lycūrgus Lacedaemoniis persuāsit[88]) se leges suas ab Apolline didicisse.

36.

1. Isťinito je, da[84]) dobri dobre ljube. 2. Poznato je, da je Aleksandar, kad je doznao za bijednu smrt najmoćnijega kralja, prolio mnogo suzâ. 3. Pravo je, da se neiskusni iskusnima, mlađi starijima pokoravaju. 4. Kome je nepoznato[84]), da je u svim stvarima potreban neki stanoviti red? 5. Pravo je, da svi, koji žele velike stvari, sve iskušaju. 6. Germani ne dopuštahu, da[85]) se u njih vino uvozi. 7. Mitridat zapovjedi, da se poubijaju svi građani rimski, koji bjehu u Aziji. 8. Cezar je zapovjedio[85]) vojnicima, da sagrade most na rijeci Rajni. 9. Likurg bješe zabranio utvrđivati Spartu, da građani sami budu zidovi svoje otadžbine. 10. Cezar zabrani vojnicima tabor napustiti.

XLV.

Scipio Nāsīca et Ennius.

Scipio Nāsīca ad Ennium poētam venerat, sed ancilla ei dixit Ennium domi nōn esse. Nāsīca autem intellexit ancillam domini iussū dixisse et illum intus esse. Paucis post diēbus[31]), cum Ennius ad Nāsīcam venisset[82]) et ā ianuā quaereret, domīne esset dominus, Nāsīca se[47]) domi non esse exlāmat. Tum Ennius: „Quid," inquit, „ego non cognosco vōcem tuam?" Nāsīca autem: „Homo es, impudens. Ego, cum te quaererem, ancillae tuae credidi te domi non esse, tu mihi non credis ipsi?"

Uzročne rečenice.

XLVI.

1. Xerxēs a suis contemptus est, quod[77]) in Graeciā rēm malē gesserat. 2. Rectē beātus[2]) diceris, quia[77]) fortūna cum virtūte tuā coniuncta est. 3. Miltiadēs, quod pecūniam solvere nōn poterat, in vincula pūblica coniectus est ibīque mortuus est. 4. Māgnum est beneficium nātūrae, quod necesse est mori. 5. In hōc sumus sapientes, quod natūram optimam ducem tamquam Deum sequimur. 6. Phōciōn nōn in eō sōlum offenderat, quod patriae malē consuluerat, sed etiam, quod amīcitiae fidem non praebuerat. 7. Nepos narrat Themistoclem ā patre exheredātum esse, quod[77]) liberius[43]) viveret remque familiārem neglegeret. 8. Titus Manlius, consul Rōmānus, filium suum necāvit, quia contra edictum patris cum hoste pugnāverat. 9. Sōcratēs accūsatus est, quod corrumperet iuventūtem. 10. Noctū ambulābat Themistoclēs, quod somnum capere nōn posset. 11. Imperātor copias in castra redūxit, cum[77]) omnes centuriōnes aut vulnerāti aut occīsi essent. 12. Lēgati Rōmānōrum apud senātum Carthāginiēnsium questi sunt, quod Hannibal Saguntīnos, socios populi Rōmāni, aggressus esset. 13. Socratis varios sermōnes immortalitāti scrīptis suis Platō trādidit, cum[77]) Sōcratēs ipse litteram nullam reliquisset. 14. Cum solitūdo et vīta sine amīcis insidiārum et metūs plēna sit, ratio ipsa monet amīcitias comparāre.

37.

1. Veoma se veselimo, što[77]) si došao u društvo veoma učenih ljudi. 2. Budući da[77]) neprijatelji[101]) ne mogahu rastjerati naše vojske, povukoše se u tabor. 3. Romul je ubio brata Rema, što ovaj bješe preskočio zidove novoga grada. 4. Aleksandar je nazvao Ahila srećnim, što je u Homera[12]) našao glasnika svoje hrabrosti. 5. Veoma se radujemo, što nas hvale[56]) hvaljeni ljudi. 6. Budući da Alkibijad ne bješe siguran u Grčkoj, pobježe u Aziju. 7. Tim natkriljujemo životinje, što imamo um i govor. 8. Hvalimo Epaminondu, što je zaboravio nepravde svojih sugrađana. 9. Kralj Filip ukori sina Aleksandra, jer je tobože mitom nastojao steći ljubav puka. 10. Krivo se tuži rod ljudski na svoju narav, što se

više vlada srećom nego vrlinom. 11. Kad je Cezar[101]) vidio mrtvo tijelo Pompejevo, nije se radovao, što je njegov protivnik ubijen, nego je plakao. 12. Lelije je žalio, što bješe izgubio najvećeg prijatelja.

XLVII.

Dē Dionȳsiō, Syrācūsārum tyrannō[71]).

Cum[82]) olim Dionȳsius pilā lūderet, puerō, quem amābat, gladium, nē eo impedīrētur, tradidisse dicitur. Hic cum quidam familiāris iocans dixisset: „Huic quidem certe vītam tuam committis," arrīsissetque adulescens, utrumque iussit interfici, alterum, quia viam necis suae ostendisset, alterum quia id dīctum rīsū probavisset. Quo facinore sīc doluit, ut nullā rē in vītā vehementius commovērētur; quem enim valdē amāverat, eum occiderat.

Pogodbene i dopusne rečenice.

XLVIII.

1. Sī[80]) amitti vīta beāta potest, beāta esse non potest. 2. Sī labōres difficiles fugiētis, glōriam vēram numquam adipiscemini[60]). 3. Nobis nocebimus, nōn praeceptōri, sī memoriam non exercuerimus[60]). 4. Sī equites nostri impetum hostium sustinuissent[80]), pedites nostri fortiōres fuissent. 5. Consilium, ratio, sententia nisi in senibus esset, non summum concilium māiōres nostri appellassent senātum. 6. Sī dē tuā in me voluntāte dubitārem, multis ā tē verbis peterem, ut dignitātem meam tuerēris. 7. Aequitās tollitur omnis, sī habēre suum cuique nōn licet. 8. Quamquam[81]) immoderātis epulis caret senectus, tamen modicis convīviis delectāri potest. 9. Rōmāna gēns, etiamsī[81]) victa erat, quiescere nesciēbat. 10. Mīlites agros hostium dēpopulāti sunt, etsī[81]) imperātor vetuerat. 11. Potesne dicere, cur Caesaris testamentum non sit abolitum, quamvis ipse a coniūrātis trucīdātus sit? 12. Croesus, quamvis dives esset, beātus non fuit. 13. Homines, cum[81]) multis rebus infirmiōres sint, hāc rē maxime bestiis praestant, quod loqui possunt.

38.

1. Bit ćete bijedni u starosti, ako budete[60]) nemarljivi u mladosti. 2. Ako užeta brodova nijesu dosta čvrsta, brodari i kormilari ne mogu odoljeti sili oluje. 3. Da[80]) liječnici mogu izliječiti sve bolesti, ljudi bi bili najsrećniji. 4. Leonida ne bi bio Persijancima podlegao, da ga nije Efijalt izdao. 5. Da uvijek pravo radimo, nikada ne bismo bili nesrećni. 6. Fokion bješe vrlo siromašan, premda[81]) mogaše biti vrlo bogat. 7. Premda je Aristid bio najpravičniji između[21]) Atenjana, ipak ga prognaše iz domovine. 8. Žalosti me nesreća ljudi, ma[81]) bili moji neprijatelji. 9. Ma da[81]) Temistoklo i Aristid bjehu najljući neprijatelji[41]), ipak ih je združila zajednička opasnost otadžbine. 10. I ako istina mržnju rađa, ipak ću svagda istinu govoriti.

XLIX.

Dē Phōciōne.

Phōciōn Athēniēnsis, etsī saepe exercitibus praefuit summosque magistrātūs cēpit, tamen multo est nōtior integritāte[29]) vītae quam rei mīlitaris labōre. Fuit enim perpetuō pauper, quamquam magnas divitias sibi parāre poterat. Cum a rege Philippo missam māgnam pecūniam repudiāret lēgātīque hortarentur, ut acciperet, simulque admonērent, sī ipse facile carēret, līberis tamen prospiceret, „Sī," inquit, „boni erunt, paupertātem facile patientur; si mali, frustrā iis māgnas divitias parāvero: plūs enim semper cupient, laborem fugient, luxūriae servient."

39.

O smrti Hanibalovoj.

Kad je Hanibal pobjegao k Pruziji, kralju Bitinije, Rimljani poslaše poslanike, da[78]) traže od kralja, da im preda Hanibala. Premda se Pruzija nije usudio odbiti, ipak nije mogao raditi proti pravu gostoljublja, te im reče, ako mogu, neka ga uhvate. Poslanici velikim mnoštvom opkoliše tvrđavu, u kojoj se bješe zaklonio Hanibal. Da ne dođe živ u ruke neprijateljima, uzme otrov, što uvijek sobom imaše.

Vremenske rečenice.

L.

1. Cum[82]) Caesar in Galliam vēnit, omnes gentes bellum parābant. 2. Tum imprīmis apparēbit vēra virtus, cum perīculum appropinquābit. 3. Cum domum venero[60]), de omnibus rēbus, quas in itinere vīdi, tibi accūrātissime scrībam. 4. Germāni, cum[82]) suos interfici vidērent, se ē castris eiecērunt. 5. Agesilāus, rex Lacedaemoniōrum, cum Persas in Asiā fudisset et fugavisset, in patriam revocātus est, ut eam defenderet. 6. Hostes non ante[82]) sunt visi, quam castris appropinquavērunt. 7. Membris[27]) utimur, priusquam[82]) scimus, cuius ūtilitātis causā[18]) ea habeāmus[70]). 8. Agesilāus, ut[82]) congressus est, adversārios pepulit. 9. Ubi[82]) Placentiam consul vēnit, Hannibal castra iam moverat. 10. Postquam[82]) Gnaeus Pompeius ad bellum maritimum atque Mithridaticum missus est, plēbis opes imminūtae, paucōrum potentia crēvit. 11. Dum[82]) haec apud Caesarem geruntur, Labiēnus cum quattuor legionibus Lūtētiam proficiscitur. 12. Lūdite, quoad[82]) licet; sed cum oportet, litteris operam date. 13. Dōnec vivimus in hāc terrā, fortunae subiecti sumus. 14. Catō, quoad vixit, virtūtum laude[26]) crēvit.

40.

1. Kad[82]) je Ciceron vidio izgubljenu nadu za[19]) slobodom, odluči[86]) ostaviti Italiju. 2. Kad si zdrav, možeš lako davati savjeta bolesnicima. 3. Proljeće se približava, čim se lastavice pojavljuju. 4. Kad je Cezar u Galiju došao, bjehu Eduanci i Sekvanci poglavice obadviju stranaka. 5. Pošto je Epaminonda čuo, da su Beoćani pobijedili, istrgnu željezo iz tijela. 6. Čim su Helvećani doznali za dolazak Cezarov, poslaše mu poslanike. 7. Prije nego što je Hanibal napao Rimljane, razorio je Sagunt. 8. Dok su Rimljani oklijevali i poslanike slali, Hanibal bješe sve spremio, da[72]) može krenuti u Italiju. 9. Aleksandar probode Klita, prije nego su došli kraljevi prijatelji. 10. Vojnici se hrabro borahu, dok[82]) im nije vođa pao. 11. Kad je Ciceron bio kvestorom u Siciliji, otkrio je grob Arhimedov.

LI.

Plebis secessio in montem sacrum.

Postquam lībera rēs pūblica constitūta est, in urbe Rōmānōrum multa certāmina[1]) fuerunt inter patricios et plēbem; nam illi, qui divitissimi erant, cives pauperes omni modo[28]) vexābant et condicio plēbis miserrima erat. Itaque plēbs, cum[77]) superbiam nōbilium non tolerāret, consilium cēpit ex urbe in montem sacrum migrāre et hōc loco novam urbem aedificāre. Ingens terror in urbe erat; nam cum plēbs non modo abesset, sed etiam militiam detrectāret, rēs pūblica in maximō periculo fuisset, sī[80]) tum Rōmānīs ab hostibus bellum indictum esset. Itaque senātus lēgātum ad plēbem misit Menenium Agrippam, virum facundum et plēbi carissimum. Is, cum[82]) in castra pervenisset, fabulam dē membris corporis humāni narravisse fertur[87]). „Membra corporis", inquit, „cum aliquando contra ventrem coniūrātiōnem fecissent, ei dixērunt: „Nōs semper labōrāmus, tu nihil labōras et otiōsus es; non iam tibi serviēmus neque cibum tibi praebēbimus." Cum autem membra ventri cibum non praeberent, tōtum corpus debilitātum est. Tum membra intellexērunt, quam stultum fuisset consilium suum; venter enim cibos, qui ei dantur, per omnia membra distribuit. Sic senātus et plēbs quasī ūnum corpus sunt; concordiā valent, discordiā debilitantur."

Plēbs[101]), cum hanc fabulam audivisset, in urbem remigrāre constituit[86]).

Participia relativa.

LII.

1. Discipuli praeceptoribus oboedientes[90]) laudantur. 2. Multa petentibus dēsunt multa. 3. Sēquani absentis Ariovisti crūdēlitatem, velut sī[79]) cōram adesset, horrebant. 4. Alexander Māgnus Parmeniōni suādenti, ut pecūniam ā Darēo dātam acciperet, „Ego quoque," inquit, „pecūniam gloriae antepōnerem, sī[80]) Parmenio essem." 5. Athenienses ingrāti erant erga cīves dē patriā bene meritos. 6. Cīves nostri cum hostibus urbem oppugnantibus acriter dīmicāvērunt. 7. Alexander Māgnus, fortissimus ille Macedonum rex, regnum a patre acceptum valde auxit. 8. Tarquinius Superbus

Rōmā expulsus Rōmānis bellum indixit. 9. Leōnidās mīlites ad proelium duxit hortātus, ut cum hostibus patriae fortiter pugnārent. 10. Risus interdum ita repente erumpit, ut[75]) eum cupientes tenēre non possīmus. 11. Livius narrat[84]) Tarquiniō Superbō Ardeam oppugnanti regnum ā populo Rōmāno abrogātum esse. 12. Thēbae ante Epamīnondam nātum et post eius interitum perpetuo aliēno pāruērunt imperio. 13. Anno CCCII ab urbe conditā decemviri creāti sunt, ut[72]) cīvitāti lēges scrīberent. 14. Māgnos viros etiam mortuos venerāmur.

41.

1. Lažljivu čovjeku ni ako istinu govori[90]) obično[57]) ne vjerujemo. 2. Vođa darova vojnicima plijen iz grada, što bjehu osvojili[90]). 3. Kad[90]) je Aleksandar htio[62]) prijeći u Aziju, razdijelio je sve svoje među vojvode i prijatelje. 4. Vladari upravljajući državom moraju biti blagi i pravedni. 5. Konon je popravio atenske zidove, što je bio Lizandar porušio. 6. Grad od Romula sazidan na Palatinskom brdu bješe vrlo malen. 7. Orući začu Cincinat, da je imenovan diktatorom. 8. Korint primi Dionizija protjerana iz Sirakuze. 9. Sokrat, osuđen na smrt[24]), popi neustrašivo smrtonosnu čašu. 10. Kartažani svladani zamoliše Rimljane za mir. 11. Pravednost je vrlina, koja svakomu svoje dodjeljuje. 12. Lacedemonjanin Lizandar ostavio je lijep glas o sebi, koji je više srećom nego vrlinom stekao.

LIII.

Dē Aristīde.

Constat[84]) Aristīdem, cum in invidiam cīvium venisset, exsilio decem annōrum multātum esse. Is, cum in contiōne intellegeret concitātam multitūdinem reprimi nōn posse cēdensque vidisset quendam scribentem, ut patriā pelleretur, eum interrogavisse dicitur, quārē id scrīberet[70]), aut quid Aristīdes commisisset. Ille respondit se[47]) ignōrāre Aristīdem, sed sibi nōn placēre, quod[77]) tam cupide labōrāvisset, ut praeter ceteros Iūstus appellarētur.

Esse i composita.

(§§ 94 i 95.)

LIV.

1. Dīligentes este, discipuli, ut[72]) praeceptōribus cārī sītis! 2. Contentum suīs rēbus[25]) esse māximae sunt certissimaeque dīvitiae. 3. In proelio victōres fuisse[83]) et dūci et mīlitibus maximum gaudium est. 4. Quid futūrum sit[65]), nescio; quid esse possit, scio. 5. Bonum esse[83]) multo melius est, quam divitem esse. 6. Sapientis iūdicis est[18]), quid lex cōgat, cōgitāre. 7. Improbi hominis est mendācio fallere. 8. Patria omnibus cīvibus cāra sit[67])! 9. Virtūtes hominibus decori gloriaeque sunt[17]). 10. Massinissa, Numidārum rex, amīcus Publii Scipiōnis fuit, cui postea cognōmen erat[16]) Africāno. 11. Nōtum est, quanta fuerit tua dīligentia.

42.

1. Ludo je[18]) gledati tuđe mane, a svoje zaboraviti. 2. O da bi sluge bile[67]) vjernije gospodarima! 3. Učenikova je dužnost[18]) biti marljiv i pomnjiv. 4. Kralju Tarkviniju, kome bijaše[16]) ime „Oholi“, bijaše njegova obijest na veliku nesreću[17]). 5. Buduće su stvari neizvjesne. 6. Ljeti je ugodno biti u šumi i kod mora. 7. Ne pitaj, šta će sutra biti; svaki dan ima svoje breme. 8. U Sirakuzi nalazi se izvor slatke vode, kome je ime Aretuza. 9. Dužnost je roditeljâ djecu dobro odgajati, a dužnost je djece roditelje poštovati i njima se pokoravati.

LV.

1. Cum Caesar in Britanniā esset, exercitui eius saepe frumentum dēfuit. 2. Caesar statuit[86]), ut, sī ipse abesset, Titus Labiēnus castris praeesset, qui, cum multis proeliis interfuisset, rei mīlitāris[22]) perītissimus erat. 3. Amīcis in perīculo adfuisse māgna laus est. 4. Post pūgnam Cannēnsem[40]) vix quinta pars exercitūs Rōmāni superfuisse dicitur. 5. Lacedaemonii pūgnae Marathōniae non intererant; sī adfuissent, clādes Persārum māior fuisset. 6. Equitātui praeerat vir fortissimus, qui antea copiis pedestribus praefuerat. 7. Prosīmus[67]), quibus possumus! 8. Improbi sumus, sī

amīcis nōn prosumus, cum[82]) possumus. 9. Plūrimum interest inter doctum et rudem. 10. Sī[80]) copiīs nostrīs melior dux praefuisset, victoria certa fuisset. 11. Caesar mīlites, cum nox subesset, in castra redūxit.

43.

1. Da je vođa sam bitki prisustvovao, bili bi svi vojnici hrabriji. 2. Tabor neprijateljski[39]) udaljen je od rijeke hiljadu koračaja. 3. Ne pomaže oružje ni ljudi, ako vođa nema razboritosti. 4. Konsuli Hircije i Panza stajahu na čelu vojsci u ratu, koji je rimska država vodila proti Antoniju. 5. Atenjanin Aristid, premda bijaše u progonstvu, učestvovao je bitki kod Salamine. 6. Između da možeš[83]) i da si mogao[83]) mnogo je razlike. 7. Često se u lijepom tijelu nalazi zla duša. 8. Ako ne možemo veoma mnogim ljudima koristiti, nastojmo, da nikomu ne škodimo. 9. Da je Katilini na srcu ležalo[17]) opće dobro države, ne bi bio poduzeo rat proti otadžbini. 10. Neka prijatelji pomagaju[67]) prijateljima u svim stvarima; državi neka budu na čelu pošteni ljudi!

Glagoli s nepravilnim perfektom i supinom.

I. Konjugacija (§ 89.)

LVI.

1. Qui dedit beneficium, taceat; narret, qui accēpit. 2. Traditur Ancus Marcius, quartus rex Rōmānōrum, cum Latīnos domuisset, urbem amplificavisse novisque moenibus[26]) circumdedisse. 3. Hannibal ingentem mūltitūdinem captīvorum, cum ā Rōmānis nōn redimerentur, venumdederat. 4. Epamīnondas dīmicans semper in primis stetit et omnibus fortitūdine[29]) praestitit. 5. Caesar consilio et prudentiā ceteris Rōmānōrum imperātōribus antestetit. 6. Nihil videtur consiliis Catilīnae magis obstitisse quam Cicerōnis vigilantia et prūdentia. 7. Brevi videbitis, quam māgnā vi nostri hostibus instatūri[65]) sint. 8. In pugnā Salaminiā nāves Athēniēnsium in sinistrō cornū, nāves Lacedaemoniōrum in dextrō cornū, ceterōrum Gracorum nāves in mediā acie stetērunt. 9. Vīta omnis Germānōrum in bellis et venatiōnibus constābat. 10. Scimus[84]) Hannibalem iūsiu-

randum patri datum usque ad mortem conservavisse. 11. Servius filiārum alteram Arunti Tarquinio, alteram Lucio Tarquinio in matrimonium dedit.

44.

1. Život nije ništa dao ljudima bez velika truda. 2. Poznato je[84]), da su u peloponeskom ratu primorski gradovi stali na strani Atenjana. 3. Većina Katilininih drugova bijahu mladi plemići, koji upropašćeni od njega svakojakim strastima težahu za prevratom[15]). 4. Rimljani opasaše tabor nasipom i jamom, da[72]) budu sigurniji od navale neprijateljske. 5. Da[80]) nije Demosten s najvećom stalnošću stao na put namjerama Filipovim, Atenjani bi već prije izgubili svoju slobodu. 6. Aleksandar Veliki nadmašio je ratnom slavom[29]) sve vojskovođe sviju vremena. 7. Ne preziri ničije prijateljstvo, jer ne znaš, kakvu će ti uslugu u nesreći ukazati. 8. Vidjet ćemo, kakvim ćeš razlozima navaliti na svoga protivnika. 9. U ratu s[40]) Jugurtom Rimljani poubijaše mlade Numiđane, sve ostale prodaše. 10. Treba Demostena pretpostaviti[63]) Eshinu, ne samo što ga je natkriljivao u govorništvu, nego također što je bio mnogo boljim građaninom od njega.

LVII.

1. Cum[82]) tuba sonuisset, gladii micuērunt, arma crepuērunt atque omnibus in partibus mīlites Rōmāni hostibus summā vi[28]) institērunt. 2. Dux gravibus verbis ignāviam militum increpuit, qui impetum hostium non sustinuerant. 3. Vir sapiens Alexandrō dixit: „Postquam omnes Asiae gentes domuisti, fortissime rex, irācundiam tuam doma!“ 4. Muros Athēnārum a Persis dīrutos[90]) Athēniēnses restituērunt, quamquam Lacedaemonii vetuerant. 5. Aliēnis rēbus[26]) nimis implicāri molestum est. 6. Cimōn, cum māiōrem partem Cypri dēvicisset, morbo implicitus in oppido Citio est mortuus. 7. Nītimur in vetitum semper cupimusque negāta. 8. Rōmānī cōtidiē lavābantur et in epulis lōti accubābant. 9. Lycūrgus, qui Lacedaemoniis praeclāras leges dederat, interrogātus est, cur vetuisset[70]) Lacedaemonios contra eosdem hostes saepe bellāre, „Vetui,“ inquit, „ne hostes consuētūdine bellōrum belli ūsum sibi compararent et eā rē adiūti difficilius ā nōbis superārentur.“ 10. Alexander Māgnus nodum Gordii, quem nēmō solvere potuerat, gladio dissecuit totamque

Asiam perdomuit. 11. Videbimus, quid praestatūrus sis, si nēmō te iūverit. 12. Ā mille Plataeēnsibus Athēniēnses adversus Persas adiūti sunt.

45.

1. Rimljani su gotovo sve narode cijelog zemaljskog kruga pokorili. 2. Hanibal se je odasvud zaokružen[90]) pogiblima borio velikom hrabrošću. 3. Premda Germani stanovahu u veoma studenim mjestima, ipak se kupahu gotovo po cijelu godinu. 4. Tako te ljubimo, da[75]) ćemo te u svim stvarima velikom silom pomoći. 5. Ciceron je mnogima[9]) svojom rječitošću pomagao, ali njemu samom u najvećoj pogibli nitko nije pomogao. 6. Kockanje bješe kod Rimljana zabranjeno. 7. Da[80]) si tijelo svaki dan u hladnoj vodi prao, kao što bijaše običaj kod starih, sad bi tvoje zdravlje bolje bilo. 8. Smerdisu bjehu po zapovijedi Kambiza, kralja persijskog, uši odsječene, jer bješe težio na kraljevstvo. 9. Da je Aleksandar gnjev ukrotio, ne bi bio ubio Klita, čijom hrabrošću bješe spašen. 10. Poznato je, da stari nijesu sjedili za stolom, nego ležali.

LVIII.

Dē Solōne.

Solō Athēniēnsis, qui in illis septem sapientibus numerātur, quōrum nōmina totā Graeciā celebrābantur, cīvibus suis novas leges dedit. Deinde decem annos peregrinātus est, nē ipse leges suas mūtāre cōgerētur. Athēniēnsibus autem leges mūtāre nōn licuit; nam Solō, priusquam proficiscerētur, ab iis postulāverat, ut[72]) decem annos legibus, quas dedisset, obtemperārent, atque illi iūre iūrando hoc polliciti erant. Solō[101]), cum Athēnis profectus esset, multas terras urbesque vidit et mores institūtaque multōrum populorum cognōvit.

II. Konjugacija (§ 90).

LIX.

1. In nostris regiōnibus serpentes, si momordērunt, plērūmque non nocent. 2. Non semper, quae consules hostibus spoponderant, populus Rōmānus confirmāvit. 3. Frater meus, cum ab amīcis monitus esset, ut ā perīculis cavēret, respondit: „Vos me monētis, qui ipsi nōn cāvistis? Ego cavēbo, ut semper cāvi." 4. Dionȳsio tyranno filiae barbam et capillum totondisse dicuntur. 5. Saepe ex ūno verbo maximae rēs pependērunt. 6. Sagūntum, ab Hannibale obsessum, Rōmānī obsidiōne liberāre studuērunt. 7. Multi parentes liberis suis nimis indulsērunt itaque eōrum vitia auxērunt. 8. Carthaginiēnses Regulum crūdēlissime torsērunt tortumque necavērunt, quod Rōmānīs suaserat, ne captīvos redimerent. 9. Forti fortūna non semper arrisit. 10. Dolēbant Rōmānī clāde Cannēnsi; dolor eōrum auctus est, cum mortem consulis audivissent; mortem consulis omnes boni cives luxērunt. 11. In pugnā cum Samnītibus primā post clādem Caudīnam omnium mīlitum Rōmānōrum oculi irācundiā arsērunt.

46.

1. O volji jednog jedinog Sule višaše život mnogih hiljada. 2. Dosta je poznato, da[84]) je rimsku državu Tulo Hostilije veoma povećao. 3. Kaže se, da su Kartažani najokrutnije mučili Regula, što bijaše Rimljane nagovorio, da[88]) ne otkupe svojih zarobljenika. 4. Tako su stvari ljudske promjenljive, da često, koji se jučer smijao, danas plače. 5. Lud čovjek, koji se pričinja, da je filozof, često će čuti onu staru poslovicu: „Da[80]) si mučao, bio bi ostao filozof." 6. Aleksandar Veliki osvojio je svaki grad, koji je god bio opsjeo. 7. Oni, koji su dječjim pogrješkama popuštali, svojim popuštanjem su ih umnožili. 8. Gospođe rimske tugovale su za Brutom kao za ocem godinu dana.

LX.

1. Catō Carthāginem delendam[63]) esse censuit. 2. Caesar nuntio[25]) mortis Pompēi, quem apud Pharsālum vicerat, non gāvīsus est, sed doluit. 3. Imperātōres Romani salūberrimas leges abolēvērunt. 4. Caesar[101]), cum caput Pompēi in Aegypto necati vidēret, flēvit. 5. Cum mīlites Rōmānī collem altum occupavissent, quod dux iusserat, hostes eos aggredi non ausi sunt. 6. Mīlites nostri[101]), cum fossam terrā explēvissent, castra hostium adorti sunt et cepērunt. 7. Usū doctus imperātor exercitum castris continuit sociōrumque adventum exspectāvit. 8. Vinum et aquam miscuimus, ut[72]) sitim mīlitum ex proelio revertentium explērēmus. 9. In Caesaris

castris erant complūres Galli nōbiles, qui in suis cīvitātibus regnum obtinuerant. 10. Maerentibus sōlācium praebēre soliti[57] sumus. 11. Ante oppidum Alesiam, quod erat in colle summo, planities patēbat. 12. Ne di quidem[97], ut est apud poētas, bellis proeliisque caruērunt. 13. Beneficia regis nostri, qui tam bonus et iūstus est, ut eum omnes nātiōnes māgni aestiment, semper memoriā tenēbimus.

47.

1. Dva grada najopasnija državi rimskoj bila su razorena od Publija Scipiona, Kartaga i Numancija. 2. Bog je svima dobrima napunio svijet, a ništa zla nije dodao. 3. Solon je mnoge Drakonove zakone, koji bjehu suviše strogi, ukinuo. 4. Dva poslanika, koje Cezar bješe poslao u tabor germanski, bjehu od Ariovista proti međunarodnom pravu zadržana i u okove bačena. 5. Da[80] se Rimljani nijesu zakonima pokoravali, ne bi bili održali vladu nad cijelim svijetom[19]. 6. Bijedni ljudi potrebuju prijateljske pomoći. 7. Povjesničari pripovijedaju, da[84] se prije Aleksandra Velikoga nitko nije usudio doći u Indiju. 8. Čitali smo, da se Cezar ni najmanje nije radovao glasu o ubijstvu Pompejevu. 9. Posada, koja po zapovijedi vođinoj bješe ostala u taboru, podnese navalu neprijatelja, premda bješe malena. 10. Ciceron pripovijeda, da je Izokratova kuća bila otvorena kao vježbaonica cijeloj Grčkoj.

LXI.

1. Cum Hannibal exercitum ad urbem Rōmam admovisset, in urbe tantus terror fuit, ut[75] cives dē salūte desperarent. 2. Marius et Sulla, quorum ille plebi, hic nōbilitāti fāvit, primum bellum cīvīle in rē pūblicā Rōmānā mōvērunt. 3. Quos fōvērimus, iis etiam favēbimus. 4. Diū hoc malum fōvisti; si cāvisses, fortasse illud remōvisses. 5. Tres Decios: patrem, filium, nepōtem pro patriā morti se[47] vōvisse tradunt. 6. In māgnis perīculis imperātōres Rōmānī saepe dis templa vōvērunt. 7. Diogenēs philosophus, sub cuius pallio sordido māgna sapientia latēbat ā multis derīsus est. 8. Quamdiu Lycūrgi leges viguērunt, Lacedaemoniōrum cīvitas flōruit. 9. Rōmānōrum duces mare ingredientes[90] hostias immolāre soliti[57] sunt.

48.

1. Rimljani su jako čuvali jame, koje opasavahu tabor neprijateljski. 2. Nije mi nepoznato[84], da si bio uvijek sklon meni i mojima. 3. Mecenat, prijatelj Augustov[39], pomagaše pjesnicima i umjetnicima; stoga i mi zovemo Mecenatom[12] zaštitnika pjesnikâ i umjetnikâ. 4. U životu ljudskom pomiješane su žalosti i veselja. 5. Tijelo ne potrebuje mnogo stvari, da bude zdravo. 6. Pokoravajmo se prijateljima, koji nas opominju, jer prijatelji nastoje, da obuzdaju naše požude. 7. Ništa ne će koristiti pouke, ako prije ne ukloniš ono[41], što će poukama smetati. 8. Tko se bude žrtvovao za domovinu, umrijet će najljepšom smrću. 9. Antonije i njegova žena Fulvija veoma su se radovali smrti Ciceronovoj.

LXII.

Dē Serviō Tulliō.

Servius Tullius, sextus Romanorum rex, qui regnum obtinēbat ab anno a. Chr. n. DLXXVIII. usque ad annum DXXXIV. servae filius fuisse et in Tarquinii Prisci domo educatus esse dicitur[89] Huic quondam puero caput arsisse multōrum in conspectū rērum scriptores memoriae tradidērunt[84]. Quo[50] miraculo perterriti cum servi omnem rēgiam clāmōre complevissent, ipse rex Tarquinius et rēgīna Tanaquil advocati sunt. Cum quidam, ut aquā ignis exstingueretur, suasisset, a rēgīnā, cuius oculi immōbiles haerēbant in ardente capite, ne puerum dormientem movēret, retentus est. Et caput, quamquam maxima flamma arserat, tamen plane incolume mānsit. Quo miraculo[25] commōta Tanaquil, quae iam antea puero maxime indulserat, coniugi, ut eum liberōrum loco habēret, persuāsit[88]. Et Servius post mortem Tarquinii, qui ei fīliam in matrimonium dederat, regnum obtinuit.

49.

O Pauzaniji.

Da jedna država cvate, treba najprije da budu poštovani zakoni. Spartanci držeći[90] to na pameti ne ukinuše nijedan Likurgov zakon. Kad[82] je to jednom spomenuo Pauzanija u nekom gradu

arkadskom, gdje boravljaše kao prognanik, i kad je pohvalio zakone i običaje Spartanaca, jedan od[21]) nazočnih upita ga, zašto nije ostao kod Lacedemonjana, kad mu se toliko kod njih sviđalo. Na to će Pauzanija: „Da sam tamo ostao, ne bih bio kod vas; ali liječnici obično[57]) ostaju uz bolesnike, ne uz zdrave."

III. Konjugacija (§ 91.)

LXIII.

Perfekti s reduplikacijom (§§ 89, 91, I.).

1. Patriae omnia nostra consecrāre dēbēmus, cui nobilissimi viri tōtos se dēdidērunt et in quā omnia sua posuērunt. 2. Urbs, quam Rōmulus condiderat, ex eius nōmine nōmināta est. 3. Equites hostium, qui victi erant, fugērunt et in silvas se abdidērunt. 4. Iuppiter, quia turpem Romanōrum fugam bello Sabīno stiterat, Stātor appellātus est. 5. Nēmō est, qui ignōret[78]) propter discordias cīvium tyrannos exstitisse. 6. Nimia fortūna Lacedaemonios reddidit[12]) insolentes. 7. Pȳthagoram Metaponti vitam ēdidisse tradunt. 8. Gallōrum copiis praeceptum est, ut summā vi Romanis oppugnantibus resisterent. 9. Spurium Postumium, qui turpem pacem cum Samnītibus pepigerat, Romani Samnītibus dedidērunt. 10. Omnes res, quas Midās tetigerat, in aurum mūtātae sunt. 11. Saepe accidit, ut ii, quōrum patres aut māiōres aliquā gloriā[29]) praestitērunt, in eōdem genere laudis excellant. 12. Memoriae prōditum est[37]) Lātōnam post multos errōres Dēlum confugisse atque ibi Apollinem et Diānam peperisse.

50.

1. Kad je kralj persijski došao u Grčku, neke državice odmah mu se predaše. 2. Rimljani i drugi stari narodi imađahu običaj prodavati u roblje one, koje bjehu zarobili u ratu. 3. Pošto su Grci osvojili i porušili Troju, pobježe Eneja s drugim Trojancima u Italiju; tu sagradi (pas.) grad Lavinij. 4. Pojedine brodove galske opkoliše po dva i po tri broda rimska. 5. Katilina bi bio upropastio rimsku državu, da[80]) mu je pošlo za rukom dočepati se vlasti. 6. Pauzanija je htio izdati Grčku kralju persijskom, ali ga ta na-

mjera upropasti. 7. Mir, koji bješe sklopio konsul Postumije s Poncijem, vojskovođom samnitskim, odbacio je senat i narod rimski. 8. Poslije Aleksandrove smrti postale su iz njegove države mnoge kraljevine. 9. Naši se vojnici ne samo oduprije še neprijateljima, nego ih i potjeraše i prognaše. 10. Pravičnost nije nikad urodila ratom.

LXIV.

1. Poētae antiqui narrant Achillem nēmini[15]) pepercisse. 2. Fortitūdo hostium tanta fuit, ut stantes[90]) inter corpora eōrum, qui ceciderant, cum Rōmānīs pugnārent et impetum eōrum sustinērent. 3. Postquam sōl occidit, omnes fere hostes dē montibus decurrērunt et castra Rōmāna adorti sunt; nonnulli in montibus[33]) remānsērunt, ut illis succurrerent, si fugārentur. 4. Cadenti sī succurreris, tibi quoque in perīculis succurrētur. 5. Hannibal, postquam ad Alpes vēnit, gentes, quae eum transitū prohibēre cōnābantur, concīdit. 6. Marius apud[35]) Aquas Sextias et apud Vercellas Cimbros et Teutonos vīcit; his pūgnis complūra milia hostium[21]) occīsa sunt. 7. Cāsū accidit, ut[75]) amīcus mihi in itinere occurreret. 8. Rēgulus ab amīcis rogātus ut Rōmae manēret, tamen fidem Carthaginiensibus datam non fefellit. 9. Hannibal annō a. Chr. n. CCXVIII cum Scipiōne apud Ticīnum flūmen conflixit eumque pepulit. 10. Eōdem fere tempore Hippias ab Athēniēnsibus expulsus est, quō Romani Tarquinium Superbum expulērunt. 11. Cīves nuntio clādis perterriti arma cepērunt et ad muros portasque cucurrērunt, ut urbem tuerentur. 12. Carthāginiēnses post bellum Pūnicum primum per decem annos stipendium trium milium talentum populō Rōmānō pependērunt. 13. Captīvae mulieres manus ad Caesarem tetendērunt eumque ōrāvērunt, ut se dīmitteret. 14. Ariovistus exercitum castris[26]) continuit, equestri proeliō cōtidie contendit.

51.

1. Troja bi razorena poslije desetgodišnjeg[20]) opsađivanja; Grci ne poštediše ni starce ni žene ni djecu; skoro svi Trojanci bjehu ubijeni. 2. Epaminonda pade u bitki kod Mantineje strjelicom proboden. 3. Grci posjekoše prije bitke maratonske mnogo stabala i posječena posvuda namjestiše, da se brane od konjice persijske.

4. Prije dolaska konsula Metela moć rimska u Numidiji bila je satrta, a neprijateljska povećana. 5. Temistoklo je uništio kod Salamine brodovlje Kserksa, koga lukavstvom bješe prevario. 6. Marcel je prvi poslije bitke kod Kanâ satr'o silnog Hanibala. 7. Cezar je za nekoliko dana pretrčao cijelu Italiju, da stigne Pompeja. 8. Nitko, koji je prekršio riječ, ne može biti našim prijateljem. 9. Atenjani izagnaše Miltijada, Temistokla, Kimona i druge slavne junake, koji bijahu veoma zaslužni za državu. 10. Nadvladani narodi plaćahu velike danke Rimljanima.

LXV.

Perfekti, koji su izgubili reduplikaciju i perfekti s reduplikacijom ali bez supina (§ 91. I. i 91. V. 1. dīscō, pōscō).

1. Dicitur Alexander, cum in Phrygiam venisset, nodum illum Gordii, quem solvere nēmō potuerat, gladio diffidisse. 2. Pons Rhodani ā Caesare rescissus est, ne Helvetii flūmen transgrederentur. 3. Mīlites ligna fidērunt et fissa in ignem coniecērunt. 4. Numquamne[69]) audistis duos pontes a Xerxe in Hellesponto factos, quos tempestas resciderat, a Phoenīcibus refectos esse? 5. Quōrum patres aut māiōres aliquā gloriā praestitērunt, ii student plērūmque in eōdem genere laudis excellere. 6. Diō Dionȳsii tyrannidem tam facile perculit, ut[75]) post tertium diem, quam Siciliam attigerat, Syrācūsas occuparet. 7. Cornēlius Nepōs in libro dē vītis excellentium imperātōrum rēs gestas Hannibalis leviter tantum tetigit. 8. Catō senex[4]) litteras Graecas didicit. 9. Cupiditāte[25]) glōriae impulsus imperātōr castra hostium aggredi cōnstituit; hōc autem consiliō dēstitit, cum duces poscerent, ut mīlitibus quies daretur. 10. Omnes cīves et socii Gnaeum Pompēium imperātōrem ad bellum adversus Mithridātem dēpoposcērunt. 11. Darēus in fugā, cum aquam turbidam bibisset, negāvit[84]) umquam se bibisse iucundius; nunquam enim sitiēns biberat.

52.

1. Filip, kralj macedonski, govoraše, da se gradska vrata razbijaju darovima. 2. Vojnici utvrdiše tabor i porušiše most, koji bijaše na rijeci. 3. Dolaskom[25]) Germana bijašē cijela Italija silno

uzdrmana. 4. Cezar je porušio most, koji bješe načinio na Rajni, da ne bude Germanima prijelaz preko Rajne otvoren. 5. Kad je bojni red neprijatelja raskinut, brzo su svi suzbijeni i potjerani. 6. Kod Grka učahu na pamet i dječaci i djevojke pjesme Homerove. 7. Aristid se tako jako odlikovaše uzdržljivošću, da[75]) je od svih nazvan Pravednim. 8. Ako svaki dan štogod ne naučiš, mislim da ćeš zaboraviti i ono, što si već naučio. 9. Kad je Sokrat bio osuđen[24]) na smrt, mirne duše[28]) ispi smrtonosnu čašu.

LXVI.

Dē Oedĭpo.

Laio, Thebānōrum rēgi, ōrāculum Delphicum portenderat filium suum eum occīsurum esse. Itaque, cum[82]) Iocasta, uxor eius, fīlium peperisset, hunc in silvā expōni iussit[85]). Ibi puer a pastore Polybi Corinthii inventus et huic traditus est, qui eum suscēpit Oedipumque vocavit. Cui, postquam adulescentiam attigit, cum olim ab aequālibus esset obiectum, quod non Polybi filius esset, ōrāculum Apollinis dē origine sua consulere statuit[86]). In hōc itinere patri forte occurrit eumque, quia a comitibus convicia facta erant et a rege ipso erat verberātus, ignārus, quis esset[70]), occīdit. Deinde Thēbis appropinquāvit, ubi in propinquā rūpe ingens monstrum, quod Sphinx appellabatur, consēderat, omnibusque hoc aenigma propōnēbat: „Quod animal primō quattuor, deinde duobus, postremō tribus pedibus incēdit?“ eā condiciōne, ut, qui solveret, sibi pennas incīderet, qui non solveret, de rupe dēicerētur. Quod aenigma cum Oedipus hominem esse dicēns, solvisset, monstro occīso[91]), a Thēbānis rex creatus est.

LXVII.

Perfekti s otegnutim osnovnim samoglasnikom (§ 91. II).

1. Frumentum, quod in Sicilā coēmptum erat, plebi Rōmānae parvo pretio datum est. 2. Fulviae, uxōri Antōnii triumviri, cum fundum ēmisset, Atticus pecūniam sine faenore crēdidit. 3. Clōdius pecuniā sē ā iūdicibus palam redēmerat. 4. Epistulam tuam lēgi, mī amīce; sed non omnia intellexi, quae mihi scripsisti. 5. Quid

quoque die dixerim[70]), audiverim, intellexerim, ēgerim, vesperi commemoro. 6. Themistoclēs iūvenis rem familiārem suam neglexisse dicitur. 7. Rex mīlites laudāvit et grātias iis egit, quod acerrimos impetūs hostium sustinuissent[77]). 8. Brevi tempore[32]) omnes gentes Italiae ā Romanis subactae sunt. 9. Miltiadēs cum dēlecta manū Atheniēnsium in Chersonēsum profectus est, ut[72]) ibi habitāret. 10. Caesar multos hostium cēpit et captos[90]) in ūnum locum coēgit. 11. Amulium regem ā Rōmulo interemptum esse scriptōres narrant. 12. Multi Rōmānōrum usque ad noctem diem dēgēbant in foro[33]).

53.

1. Podjarmljenim narodima obično[57]) se oduzimahu gotovo sva prava i davahu novi zakoni. 2. Kad Helvećani bjehu pobijeđeni od Cezara u Galiji, prisiljeni su bili dati taoce i povratit se natrag u domovinu. 3. Poslanici eduanski, koji bjehu k Cezaru došli, tužahu se, što[77]) ne bjehu niti novcem niti taocima otkupili mir. 4. Kad je Pompej vodio rat s Cezarom, nakupio je sa sviju strana iz pokrajina i kraljevina pomoćne vojske. 5. Kad su ugrabljene Sabinke rastavile bojne redove onih, koji[90]) su se borili, moljahu sad oce sad muževe, da se ne okaljaju kletom krvlju tastovom ili zetovom. 6. Nije velika slava, da si radio[83]), nego da si izvršio. 7. Hanibal je mnogo godina[13]) svoga života proveo u prognanstvu gonjen od Rimljana s jednog mjesta na drugo. 8. Kad su Atenjani htjeli poći protiv Sirakužana, izabraše tri vojskovođe, Nikiju, Lamaha i Alcibijada. 9. Broj četa, koje bješe sakupio kralj persijski iz svih strana kraljevstva, bijaše prevelik.

LXVIII.

1. Themistoclēs cīvium suōrum invidiam non effūgit; namque ab iis e cīvitāte ēiectus est. 2. Classis hostium pugnā nāvāli victa in portum profūgit. 3. Ii, qui in urbe relicti erant, cum impetum hostium sustinēre non possent, se dedidērunt. 4. Mīlites ex castris erupērunt hostesque vicērunt et fudērunt. 5. Hostes segetes corrupērunt, ne[72]) nostri milites habērent, quod ederent. 6. Themistoclēs classe primum Corcȳraeos frēgit, deinde maritimos praedōnes con-

sectando[93]) mare tutum reddidit. 7. Pons vi ventōrum fractus est. 8. Caesar, cum ad Rubicōnem venisset, exclamavisse dicitur[89]): „Alea iacta est!“ tum milites flūmen transgredi iussit. 9. Apud Cornēlium Nepōtem scrīptum vidēmus[57]) Darēum, regem Persārum, in Histro flūmine pontem fecisse et copias traiēcisse. 10. Adventus clāssis Romanae Carthāginiēnsibus māgnum terrōrem iniēcit. 11. Samnītes multis proeliis[26]) victi Rōmānis se subiecērunt. 12. Pīsistratus Homēri libros, confūsos antea, sic disposuisse dicitur, ut nunc habēmus. 13. Persae, si[80]) apud Salamīnem vicissent, tōtam Graeciam subegissent.

54.

1. Kaže se, da je Merkur, pošto je ubio Arga, pobjegao u Egipat i Egipćanima zakone predao. 2. Nijesu uvijek srećni oni, kojima su roditelji ostavili velik imutak. 3. Pobijeđeni i potučeni povratiše se neprijatelji u grad. 4. Konjica rimska, kako bješe naređeno, provali u srednji bojni red neprijateljâ. 5. Protivnici su Demostenovi tvrdili, da je on od kralja macedonskog bio podmićen. 6. Podjarmljeni narodi slomiše često okove ropstva. 7. Gnej Pompej, koji svačije strijele bješe silom i krjepošću skršio, sam je u kući bio opsjednut. 8. Kome je nepoznato[9]), da je naš život podložan mnogim pogiblima? 9. Katilina i njegovi ortaci poharčiše raskošnim življenjem očevinu[38]). 10. Kad je Cezar htio poduzeti rat s Parćanima, bi od urotnika u kuriji proboden.

LXIX.

1. Rōmānī, cum regis Antiochi exercitus vicissent, primum indūtias, deinde pacem fecērunt. 2. Conōn apud Cnidum classem Lacedaemoniōrum dēvīcit, et cum parte navium, quas ceperat, Athēnas[34]) revertit. 3. Marcus Marcellus, si Syrācūsas cepisset, duo templa se Rōmae dedicātūrum esse vōverat. 4. Victoriā ad Grānīcum effectum est, ut māior pars Asiae ad Alexandrum deficeret[75]). 5. Lex erat Solōnis, ut is, qui exsulem recēpisset, ipse in exsilium pelleretur. 6. Cicero in senatū nefāria consilia Catilīnae patefēcit. 7. Īsocrati, quominus[74]) haberētur summus orator, non

offecit, quod infirmitāte vocis, ne in publico diceret, impediebātur. 8. Galli, qui dolēbant, quod[77] imperio populi Romani subiecti essent, liberius[43] atque audacius dē bello consilia capere incēpērunt. 9. Pyrrhus rex precibus[25] Tarēntīnōrum impulsus bellum cum Rōmānīs suscēperat. 10. Servus, qui missus erat, ut Marium in carcere interficeret[72], aspectū eiūs ita perterritus et pertubātus est, ut fugeret. 11. Qui prōfēcit in litteris et dēfēcit in moribus, plus dēficit quam prōficit.

55.

1. Legat, koga Cezar bješe postavio za zapovjednika konjici, žestokom navalom učini, da se neprijatelji povuku u tabor. 2. Vrata su gradska[39] bila otvorena, da uzmognu svi vojnici provaliti u isto vrijeme. 3. Kad je Hanibal Rimljane kod Kanâ sasvim pobijedio, mnoge se države odmetnuše od njih. 4. Scipion je kod Zame Hanibala sasvim pobijedio; ovom bitkom dovršen je drugi punski rat. 5. Rat, koji bješe Lukul započeo proti Mitridatu, dovršio je (pas.) Pompej. 6. Poznato je[84], da su Marije i Sula poubijali najbolje građane. 7. Sve mostove, što ih Gali bjehu porušili, Rimljani popraviše za kratko vrijeme[32]. 8. Čitamo kod Homera[57], da je Patroklo s Trojancima boj zametnuo i od Hektora bio ubijen.

LXX.

Vercingetorix.

Anno a. Chr. n. LII Arverni, gens Gallica[7], a Vercingetorīge impulsi a Romanis dēfēcerunt. Vercingetorix Arvernus māgnam hominum egentium ac perditorum multitūdinem coēgit et adversārios suos, a quibus paulo ante erat eiectus, expulit ex civitāte. Rex a suis appellātus est. Ab eo monitae mūltae cīvitātes Galliae arma cepērunt ipsumque ducem sibi ēlēgērunt. Vercingetorix summae diligentiae summam imperii sevēritātem addidit; magnitūdine supplicii dubitantes[90] coēgit. Nam, si quis[52] maius dēlictum commiserat, igni atque omnibus tormentis necāvit, leviōre dē causā aures desecuit aut singulos oculos effōdit, ut magnitudine poenae perterrēret alios.

56.

Bijant Prienjanin.

Uvijek će se hvaliti onaj mudrac Bijant, koga ubrajaju[56] među sedam mudraca Grčke. Kad je njegovu[50] otadžbinu neprijatelj osvojio i ostali građani tako bježali, da su mnoge svoje stvari sobom nosili, on, opomenut od nekoga, da isto učini, reče: „Ja uistinu činim, jer sve svoje sobom nosim.“ Bijant naime nije za svoje držao ove igračke sreće, koje mi dobra nazivljemo[12].

LXXI.

Perfekti bez vidljive promjene osnovnoga glasa.

1. Ariovistus in fīnibus Sēquanōrum consēdit et tertiam partem agrōrūm, qui optimi totius Galliae erant, occupāvit. 2. Graeci urbem Troiam cepērunt, dīruērunt, incendērunt. 3. Scipio, cum Carthaginem obsidēret, iis mīlitibus praemia pollicitus est, qui primi murum ascendissent. 4. Cum[82] omnes mīlites naves conscendissent, dux signum dedit, ut classis ex portu proficisceretur. 5. Eumenēs invidiā ducum perfidiāque Macedonum Antigono est deditus, postquam exercitus ei ter iūrāverat se eum dēfensūrum neque umquam relictūrum esse. 6. Si quos offenderis, utere adversus eos excūsātiōne[27]. 7. Apud Gallos homines in furto aut in latrōcinio deprehensi supplicio[26] afficiebantur. 8. Vis ōrātiōnis tuae timōrem ex omnium mentibus ēvellerat. 9. In contiōne ōra omnium cīvium ad consulem conversa erant, ut audīrent, quid sibi a senātu praeciperetur[70]. 10. Duo vitia, avāritia et luxūria[7], maxima imperia ēvertērunt. 11. Si libros poētārum volveritis[60], multas et perūtiles voces inveniētis. 12. Rusticus, quem cīves prōditiōnis[24] accusāverant, a iūdicibus absolūtus est.

57.

1. Kad se je nepovoljan vjetar utišao, mornari otvoriše jedra, da plove. 2. Vojnici se popeše po ljestvicama na zidove i zapališe grad. 3. Kad je vojskovođa rimski opazio bijeg neprijatelja, uzjaši

na konja i sam je s konjicom progonio neprijatelja. 4. Lacedemonjani pozvaše natrag kralja Agezilaja, da brani domovinu. 5. Vođa zapovjedi[85]), da vojnici, koji bjehu zatečeni pri krađi ili plijenjenju, budu okovani. 6. Poznato je, da su Rimljani Homerove pjesme rano preveli na svoj jezik. 7. Kad je ovaj govornik mog prijatelja branio na sudu[33]), lica i oči sviju, koji bijahu nazočni, bjehu na nj okrenute. 8. Na bijegu je pohvatano i poubijano mnogo neprijatelja. 9. Suci bi bili pravedni, da su riješili Sokrata, koga atenski građani bjehu optužili radi bezboštva[24]).

LXXII.

1. Alexander[101]), cum Darēi regnum sub potestātem suam redēgisset, Macedonum mōres veteres exuit atque novos Persarum induit. 2. Multitūdo etiam nunc vānis superstitiōnibus imbūta est. 3. Cicero Verrem maximōrum scelerum[24]) coarguit neque a quoquam haec crīmina dīlūta sunt. 4. Nonne[69]) tibi videntur opes partas minuisse, non auxisse, qui crebrō oppida, crebrō dominos mūtāvērunt? 5. Postquam clades nuntiata est, omnes cīves vestes sollemnes exuērunt et induērunt lūgūbres, sed forti animo[28]) pacem abnuērunt. 6. Gallōrum duces statuērunt[86]), ut decem milia hominum ex omnibus copiis dēlecta in urbem mitterentur; his praeceptum erat, ut summā vi Romanis oppugnantibus resisterent. 7. Divitiācus Caesarem obsecrāvit, ne quid[52]) gravius in Dumnorīgem fratrem statueret. 8. Rex, cum hostes vicisset castrisque eorum potītus esset, ducibus praemia tribuit, praeda autem toti exercitui distribūta est. 9. Athēniēnses muros urbis, qui a Persis dīruti erant, brevi tempore restituērunt. 10. Nullum periculum metuentes[90]) nostri in hostem irruērunt.

58.

1. Pizistrat je lišio Atenjane slobode. 2. Pjesnici pripovijedaju, da su bogovi često puta uzeli čovječji oblik i silazili na zemlju. 3. Ugled vođin nije umanjen porazom, koji bješe pretrpio. 4. Kartažani i Rimljani sklopiše ugovor, u kome bi zaključeno, da se oni uzdrže rata proti saveznicima naroda rimskoga. 5. Cezar dodijeli dio

konjice Labijenu, da progoni neprijatelje i da se, ako uzmogne, dočepa njihove prtljage. 6. Gali, koji se bojahu mnoštva[9]) i jakosti Rimljana, odlučiše štititi gradove i čekati pomoć savezničku[39]). 7. Temistokle popravi zidove atenske, koje Persijanci bjehu porušili. 8. Cezar porazdijeli konjicu u mnoge državice, jer se bojaše zajedničke navale Galâ.

LXXIII.

Perfekti na -vi (§ 91. IV.).

1. Melētus quidam et Anytus Sōcratem capitis[24]) arcessīvērunt, quod iūventutem corrumperet. 2. Camillus, qui in exsilium erat pulsus, a Romanis arcessītus est et imperium capessīvit. 3. Caesar ab Ariovisto postulāvit, ne Haeduos, populi Romani socios, iniūriā[26]) lacesseret. 4. Si quem iniuriā lacessīveris, ne sperāveris[68]) eundem amīcum tibi mox futūrum esse. 5. Milites ab hostibus lacessīti pugnāre cupivērunt; itaque imperatōrem rogavērunt, ut se[47]) contrā hostem duceret. 6. Caesar non solum urbis Romae sed orbis terrārum princeps esse[83]) cupīverat. 7. Athēniēnses, cum auctoritāte Alcibiadis permoti[90]) Syrācūsānis bellum indixissent, classem in Siciliam misērunt. Syrācūsāni, qui et ipsi fortes erant et auxilia ex fīnitimis cīvitātibus mercēde arcessiverant, hostes vicērunt. Athēniēnses frustrā fūgā salūtem petivērunt; omnes caesi aut capti sunt. 8. Ceres filiam Proserpinam, quam Plutō rapuerat, per totum orbem terrarum quaesīvit. 9. Quis Codrum[9]) non mirētur, qui iisdem artibus mortem quaesierit, quibus ab ignāvis vīta quaeri solet?

59.

Rimljani pozvaše Marka Kamila, koga prije bjehu nepravdom razdražili, da prihvati upravu. 2. Razdraženi nepravdama Ariovistovim zaključiše Eduanci pitati[11]) pomoć u Cezara. 3. Konjanici iz Germanije pozvani navališe tako žestoko, da su svi neprijatelji odmah svoj spas tražili u bijegu. 4. Eduanci tražahu uzalud natrag taoce, koje bjehu dali Ariovistu. 5. Da nijesi tražio laskavce mjesto[14]) pravih prijatelja, bio bi stare prijatelje sebi sačuvao i nove stekao. 6. Cezar govoraše svojim vojnicima, da je on uvijek želio mir i slogu. 7. U staro doba i najodličniji Rimljani potrošiše mnogo truda

i vremena, da obrađuju polja; dapače se kaže, da su neki s pluga bili pozvani, da upravljaju državom. 8. Pošto je Temistoklo preuzeo državnu upravu, neizmjernom je radinošću učvrstio i povećao moć atensku.

LXXIV.

Quid est Deus?

Ex[11]) Simōnide, poētā suāvissimō, cum quaesivisset tyrannus Hiero, quid aut quale Deus esset, dēlīberandi[93]) sibi ūnum diem postulavit. Cum Hiero idem ex eo quaereret, biduum petivit. Cum saepius duplicāret numerum diērum admiransque ille requisīvisset, cur ita faceret, „Quia quanto diutius consīdero,“ inquit, „tanto mihi res, quam ex mē quaesivisti, videtur obscūrior.“

LXXV.

Perfekti na -vi [-ui].

1. Antiqui sagittas venēno saepe levērunt; etiam Herculis tela venēno īllita esse dicuntur. 2. Post mortem Alcmaeōnis archontes Athēnis dēsiērunt perpetui esse et in annos decem creāti sunt. 3. Milites, qui ab ignāvo duce dēserti erant, omnem spem in suā virtūte posuērunt. 4. Hostibus domitis non solum libertas ērepta est, sed etiam gravia vectīgālia imposita sunt. 5. Cȳrus minor Lysandro Lacedaemonio, cum ad eum Sardes venisset, agrum diligenter consitum ostendit. Qui[50]) cūm admirārētur arborum ordines, Cyrus respondit: Multae istārum arborum meā manū sunt satae. 6. Caesar postquam cum Ariovisto colloqui decrēvit, mīlites decimae legionis, cui propter virtūtes maxime confīdēbat, secum duxit. 7. Rōmānī existimābant, si ab Appio Claudio Pulchro auspicia sprēta non essent, nihil dētrīmenti rem publicam fuisse captūram. 8. Gloriam qui sprēverit[60]), vēram habēbit. 9. Pugnā Marathōniā[30]) nihil adhuc est nōbilius; nulla enim umquam tam exigua manus tantas opes prostrāvit. 10. Cicero animum litterārum studiis excoluit, in quibus remōtus ab oculis populi omne otium tempusque extrēmā aetāte contrīvit. 11. Darēus, qui Scythas bello persequi decreverat, pontem fecit in Histro flūmine, quo cōpias trādūceret.

60.

1. Kaže se, da su darovi neprijatelja umočeni u otrov. 2. Premda ste moj savjet prezreli, ipak ne ću prestati opominjat vas, da se najvećim nastojanjem dadete na nauke. 3. Vojskovođa se nije pouzdavao u ono mjesto, na kojem se bješe utaborio, jer brežuljak bijaše bez vode. 4. Neprijatelje tlačaše nestašica, jer u proljeću[32]) ne bjehu posijali žita. 5. Kad su neprijatelji u jeseni popisali nove čete i dobavili oružje i konje, kralj odluči cijelu zimu ostati u taboru. 6. Neka vojnici postavljaju[36]) svu nadu u svoju brabrost! 7. Pravi se prijatelj u nesreći vidi. 8. U leuktrijskoj bitki bio je Pelopida vođa izbrane čete, koja je prva oborila falangu lacedemonsku. 9. Oni, koji su u mladosti tratili vrijeme u igri, u starosti su najnesrećniji. 10. Ljubav k Bogu[19]) usađena je u srca sviju ljudi.

LXXVI.

1. Veteres Rōmānī non sēdērunt cenantes, sed accubuērunt. 2. Lacaena[101]), cum filium in proelium misisset et occubuisse audisset, „Idcirco,“ inquit, „genueram, ut prō[14]) patriā occumberet.“ 3. Legāti Gallōrum flentes ad pedes Caesaris procubuērunt et oravērunt, ne fertiles agros Galliae dīriperet aut vastāret. 4. Post necem Philippi Athēniēnses a Dēmosthene incitāti cum Thēbānis id agēbant, ut libertātem a Philippo ēreptam recuperārent. 5. Dumnorīx Haeduus, cum regnum appeteret, magnum numerum equitum suo sumptū aluit semperque secum habuit. 6. Veteres Rōmānī agrōs maximō studiō coluērunt; veteres Germani agri cultūram neglexērunt. 7. Nēmō[55]) agricola pro certo scit, utrum sibi an aliis praedium cultūrus sit. 8. Athēniēnses aliaeque civitātes Graeciae saepe legatos misērunt, ut ōrāculum Apollinis Delphici consulerent. 9. Alcibiadēs, postquam Athēniēnses a Lacedaemoniis victi erant, in Thrāciam se abdidit, sperans ibi facillime suam fortūnam occuli posse; sed non occuluit, namque Thrāces ei omnia, quae apportārat, adēmērunt. 10. Pēnelope, fīda uxor Ulixis, interdiū pulcherrimam vestem texuit, textamque noctū retexuit, ut procos molestos falleret. 11. Hostes victi essent, si hodie cum exercitu nostro manus conseruissent; aberat enim omnis eōrum equitātus. 12. Marcus Aemilius Scaurus filium

suum, qui praesidium deseruerat, in conspectum suum vetuit accēdere. 13. Milites iūrāvērunt se[47]) exercitum ducesque non desertūros neque prōditūros esse. 14. Veteres philosophi dē omnibus rēbus in contrarias partes disseruisse traduntur.

61.

1. Moji su se sinovi dali s velikom revnošću na nauke. 2. Raskošnost rađa lakomost; iz lakomosti su se porodila sva zla. 3. Sabinjani, čije djevojke bjehu ugrabljene od mladića rimskih, proganjahu narod rimski ratom; ovaj rat bi dokončan na molbe[28]) djevojaka. 4. Kćeri Aristida, koji bješe umr'o u skrajnjem siromaštvu, othranjene su na državne troškove. 5. Njive su bile dobro obrađene, ali neprijatelji pograbiše plodove i pograbljene posakriše. 6. Kralj se brine za spas sviju građana. 7. Kaže se, da je Piro u ratu proti Rimljanima pitao[11]) Apolona za savjet. 8. Penelopa, žena Uliksova, da prevari prosce, noću bi razvrgla, štogod bješe danju otkala. 9. Kad se je Pompej zaustavio kod Dirakija, prvi dođe k njemu Labijen i zakune se, da ga ne će ostaviti. 10. Kaže se, da se je Sokrat prije smrti mnogo razgovarao o neumrlosti duše.

LXXVII.

Penelope procos fallit.

Cum Ulixes iam multos annos[13]) a patriā deōrum voluntāte prohibērētur eiusque fortūna suis plane occulta esset, multi iūvenes nōbiles in eius domum convenērunt et a Tēlemacho, ut uni[15]) ex suo numero matrem nuberet, petivērunt. Pēnelope, quae petebatur, vēram mentem suam fraude occuluit. Prōmisit enim se uni ex iis nuptūram esse, dum vestem quandam pulcherrimam perfecisset; sed interdiū texuit textamque vestem noctu retexuit itaque procos fefellit.

LXXVIII.

Perfekti na -si [-ssi, xi] (§ 91. II. dīligō, 91. III.).

1. Gloria industriā alitur; ubi eam dēmpseris, ipsa per se virtus amāra atque aspera est. 2. Non satis constat, utrum Themistoclēs aliō modō vītā dēcesserit, an venēnum suā sponte[28]) sumpserit. 3. Publius Claudius Pulcher vehementer reprehensus est, quod, cum auspicia deōrum contempsisset, a Carthāginiēnsibus apud Drepanum dēvictus esset. 4. Scipio senatui scripsit, quas urbes Hispaniae expugnavisset[70]), quas gentes in dicionem populi Romani redegisset, quantam praedam nactus esset. 5. Hērodotus, scriptor Graecus, multorum hominum urbes vidit et mores eōrum descripsit. 6. Galli, qui in urbe Alesiā obsidebantur, se dedidērunt, cum omne frumentum consumptum esset. 7. Multi cives Romani, qui Mario faverant, proscripti sunt; proscriptis omnia bona adimebantur. 8. Livia imperatōri Augusto nupsit[15]). 9. Numa Pompilius, secundus Romanorum rex, cui omnia institūta, quae ad religiōnem pertinēbant, adscripta sunt, ad cūrsum lūnae in duodecim menses annum descripsit.

62.

1. Pisci pripovijedaju, da je tiran Dionizije skinuo zlatnu bradu Eskulapovu. 2. Izvadismo novaca i dadosmo siromahu, koji ih je sa zahvalnošću uzeo. 3. Kad Hanibal nije mogao izbjeći, uze otrov. 4. Atenjani tako prezreše čete persijske, da[75]) se usudiše kod Maratona sukobit se sa deseterostrukim brojem vojnikâ. 5. „Ja Rimljanima ne propisah, što će činiti," reče Ariovist, „za što Rimljani priječe mene u mojem pravu?" 6. Cezarova kći, koja bješe udata za Pompeja[15]), bila je veoma plemenita žena. 7. Kornelije Nepot opisao je živote mnogih grčkih vojskovođa. 8. Katilina i njegovi ortaci poharčiše i potrošiše očinstvo[38]). 9. Sestra Atikova bješe udata za Kvinta Tulija Cicerona, brata govornikova.

LXXIX.

(§ 91. III.); Ponajviše K-osnove (dīcō); K-osnove pojačane glasom *n* (cingō); *n* odbacuju u participu perf. pas. (fingō).

1. Cum magnus exercitus conscriptus esset, Rōmānī Carthaginiensibus bellum indixērunt. 2. Masinissa tribūnis mīlitum edixit, ut ad signum tubae extemplo ēdūcerent castris legiōnes. 3. Metellus triumphans ante currum CXX captīvos elephantos duxisse dicitur. 4. Piscatōres nāvigāre non potuērunt, quod omnes naves eorum tem-

pestate afflictae erant. 5. Quis est, quamvis[81] sit adolescens, qui sciat se ad vesperum esse victūrum? 6. Milites castra vallō altō et fossā lātā cinxērunt. 7. Croesus in rogo crematus esset, nisi ignis imbre extinctus esset. 8. Nihil Caesarem dēterrēre potuit, quominus[74] bis ripas Rhēni ponte coniungeret et copias trādūceret. 9. Rēgis Alexandri Magni simulācrum Apelles pinxit, Lȳsippus finxit. 10. In amicitiā nihil fictum est, nihil simulātum, et quidquid est, id est vērum et voluntarium. 11. Cum prōditor quidam militibus resisteret, unus ex[21] iis gladium destrinxit et eum interfēcit. 12. Achilles Hectoris corpus hastā transfixit et circum urbem Troiam traxit. 13. Dic id, quod prodest.

63.

1. Piši mi, prijatelju, je li se dogodilo[70], što si prorekao. 2. Pošto vojnici načiniše most na rijeci, legije su prevedene. 3. Nitko ne zna, dokle će živjeti; smrt je izvjesna, ali čas je smrti neizvjestan. 4. Skoro svaki dan neprijateljski konjanici pobiše se s našom konjicom. 5. Grad je bio od Rimljana, koji ga opsjedahu, utvrdama opasan. 6. Lakše ćeš oganj ugasiti nego želju za nasladama[19]. 7. Opasnost Rimljana bila bi velika, da se je nova četa Suebâ združila sa starim četama Ariovistovim. 8. Često je preteško razlikovati izmišljeno od istinitog. 9. Pošto vojnici Cezarovi pobacaše sulice na neprijateljsku vojsku, trgnutim mačevima na nju navališe.

LXXX.

(§ 91. III. i 91. IV. ēliciō.)

1. Gādītāni ab omni studio Poenōrum mentes suas ad imperium Romanorum flexērunt. 2. Si semel a veritate dēflexeris, dubitandum non est, quin[76] nullam tibi fidem adhibitūri sint homines. 3. Multi mali homines Catilīnae se adiunxērunt, quos ille donis allexerat. 4. Ignobile vulgus, si quem virum pietāte gravem ac meritis in tumultu conspexit, silet arrectisque auribus adstat. 5. Dux imperāvit, ut milites armāti cum cibariis coctis in campō Martiō adessent. 6. Pergite, pueri, parentes diligere praeceptisque eōrum obsequi! 7. Sēdēs Iovis Hammōnis in Africā inter vastas solitudines sita erat, undique arboribus contecta. 8. Māne surrexi et domum perrexi. 9. Ex Platōnis sermonibus satis appāret, quid Sōcratēs virtūtem intellexerit[65]. 10. Satis constat urbem Romam a Rōmulo nōmen traxisse. 11. Tīmoleōn, cum aetāte iam provectus esset, sine ullo morbo lumina oculorum amisisse traditur. 12. Dubitāri non potest, quin nec melius umquam acies instructa sit nec acrius pugnātum quam ad Zamam. 13. Cum Rōmānī plurimas civitates orbis terrarum in potestātem suam redegissent, ingentes divitiae ab externis nātiōnibus in urbem confluxērunt.

64.

1. Prignuta koljena ne pokazuju uvijek pobožnost. 2. Hipija je domamio Persijance u Atiku u toj namjeri[28], da se opet postavi na vladu. 3. U svim stvarima Ciceron se nije obazirao na svoj spas, nego na spas države. 4. Vođa je zapovjedio[85], da svaki vojnik ima sa sobom kuhane hrane za tri dana. 5. Kormilari ne mogahu upravljati brodovima radi[18] velike oluje. 6. Kad su se neprijatelji podigli iz zasjeda, vođa rimski povede vojsku natrag u tabor. 7. Neprijatelji iz nade[25] za plijenom[19] zanemariše nalog vođin i prijeđoše rijeku. 8. Neki ljudi pokriše razboritost hinjenom ludošću, da izbjegnu pogibli. 9. Vojskovođa skupi cijelu vojsku, da uzmogne odoljeti neprijateljima. 10. Neprijatelji dovezoše u gradove prije dolaska naše vojske gotovo sve žito, što bijaše na poljima. 11. Kad je Cezar legije iz tabora izveo i na polju uredio, čekaše navalu Germanâ. 12. Iz usta Nestorovih, kako veli[100] Homer, tekao je govor slađi od meda.

LXXXI.

Dē Marcō Porciō Catōne.

Marcus Porcius Catō[101], cum in senātū dē bello adversus Carthāginiēnses agerētur, praecōcem fīcum ōstendēns patribus: „Interrogo vōs," inquit, „quandō[70] hanc fīcum dēmptam esse putētis ex arborē." Cum omnes recentem esse dīcerent: „Atquī tertium," inquit Catō, „ante diem scītōte dēcerptam esse Carthāgine[34]; tam prope ā mūrīs habēmus hostem." Mōvit ea rēs patrum animōs, et bellum Carthāginiēnsibus indictum est.

LXXXII.

(§ 91. III. ostali glagoli i meto.)

1. Protagorās Athēniensium iussū[25]) urbe atque agro exterminātus est librīque eius in contiōne combusti. 2. Complūres gentes cum Helvetiis in Galliam profectae sunt, postquam oppida vicosque suos exussērunt. 3. Hannibal, cum ōlim in agro Falerno montium angustiis et exercitū Fabii exitū interclūsus esset, dolō ē perīculo sine dētrīmento ēvāsit. 4. Quid? Tu miserum illum hominem illusisti? 5. Caesar, si[80]) vitam ac salutem suam equitatui Gallorum commisisset, in magno periculo fuisset; nam illi fidem laesērunt neque fēcērunt, quod prōmīserant. 6. Epamīnondas Thēbānus non prius[82]) bellāre dēstitit, quam urbem Lacedaemoniōrum obsidiōne clausit. 7. Viris clarissimis[44]) et dē rē pūblicā bene meritis theātrum ingredientibus ab universo populo plausum est. 8. Primā lūce hostium exercitus ad castra Romanōrum accessit proeliumque commīsit. 9. Athēnienses, cum in Siciliam magnā classe profecti essent, bellum non prospere gessērunt. 10. Helvetios olim lacus Lemannus et Rhodanus flūmen a provinciā Rōmānā, Rhēnus flūmen a Germānis divīsit. 11. Cratēs, cum puerum indoctum vidisset, paedagōgum eius percussit. 12. Res gestas Caesaris quis non admirētur! 13. Rōmānī obsidiōnem urbis omīsērunt, cum[77]) ipsi inopiā frumenti premerentur. 14. Frumentum dēmessum agricolae in horrea congerunt. 15. Thrasybūlus Athēnas dominatiōne triginta tyrannōrum liberāvit, qui libertātem Atheniensium oppresserant.

65.

1. Brodovlje, koje bijaše u luci, zapaljeno je od izdajice; pet je brodova izgorjelo. 2. Tolik strah obuze građane, da[75]) su zatvorili vrata i oružani potrčali do zidova. 3. Car se je August vrlo rado igrao kocke. 4. Rimljani su poduzeli rat s[40]) Tarentom za to, što[77]) su im Tarentinjani bili uvrijedili poslanika. 5. Kad je govornik dovršio svoj govor, svi su pljeskali njegovu mnijenju. 6. Za vrijeme[32]) mira bješe zatvoren hram Janov; samo ga tri puta Rimljani zatvoriše. 7. Za to, što se Pauzanija napram saveznikâ bješe oholo ponašao, povjerena je Atenjanima vrhovna uprava zajedničkog brodovlja. 8. Tridesetorica tiranâ, koje Lacedemonjani

postaviše za upravljače državi atenskoj, mnoge građane iz domovine istjeraše i njihova dobra među se podijeliše. 9. Svi gledahu lice govornika, koji svojim govorom bješe potresao srcem slušalaca. 10. Neprijatelji potlačeni porazom raziđoše se na sve strane. 11. Jedan posije polje, ali drugi požanje usjeve.

LXXXIII.

Antisthenēs et Diogenēs.

Antisthenes discipulos hortābātur ad studium sapientiae sed frustra. Dēnique indignātus dīmīsit a se omnes, in quibus erat Diogenes. Huic, cum ad eum tamen venīret eique pertinaciter adhaerēret, minātus est Antisthenes se percussūrum esse illius caput baculō. Quod eum minis non dēterruit, percussit aliquando. Non recessit tamen Diogenes, sed: „Percute," inquit „si ita placet; ego tibi caput praebeo, neque tamen tam durum fustem invenies, quo me a tuis disputationibus abigas!" Admisit dēnique tam cupidum doctrīnae discipulum Antisthenes et maxime amāvit.

66.

O Fokijonu.

Kralj Filip pošalje po poslanicima darove u velikom novcu Fokijonu, koji bijaše uvijek siromašan. Kad[82]) ih je on odbijao a poslanici ga nagovarali, da primi i namakne za svoju djecu, kojoj bi bilo teško u skrajnjem siromaštvu čuvati toliku slavu, reče im: „Ako budu meni slični, ovo će ih isto poljice hraniti, koje je i mene dovelo do ovog dostojanstva; a ako hoće da budu neslični, ne želim[87]) da se na moje troškove goji i uzmnaža njihova raskošnost."

Verba incohativa.

LXXXIV.

(§ 91. V. 1.)

1. Res publica Rōmāna continuis bellis adolēvit et adulta omnibus gentibus leges dedit. 2. Quis scit, quot gentium nōmen vetustāte abolēverit? 3. Quam multa saeculis futūris, cum memoria

nostri[21]) exolēverit, in hominum cognitiōnem venient! 4. Iam prīdem obsolēvit prisca simplicitas vitae, et qui obsolētum vestītum gerunt, magis rīdentur, quam qui scelera committere consuevērunt. 5. Tantā mansuetūdine fuit Caesar, ut, precibus[25]) senātus commotus, Marcello, inimīcō suō, ignōverit. 6. Pūta te homines non ex verbis, sed ex factis optime cognitūrum esse. 7. Nota erat Clodii nex, per[26]) Milōnem facta, et ab ipso Milōne agnita est. 8. Fertiliōres sunt agri, cum nonnullos annos quievērunt. 9. Nulla res tanto Lacedaemoniis fuit damno[17]), quam dīsciplīna Lycūrgi, cui per[13]) septingentos annos assueverant, mutāta. 10. Hannibal, ne in potestatem Romanorum venīret, venēnum sumpsit, quod semper secum habere consuēverat. 11. Romulus et Remus, cum a pastōre quōdam educāti adolevissent, greges pāvisse dicuntur.

67.

1. Kad je Kiro odrastao, nije nadmašivao vršnjake samo snagom[29]) uma i tijela, nego se između sviju Perzijanaca tako odlikovaše jakošću i razboritošću, da je kod njih uživao velik ugled. 2. Starinom je nestalo mnogo imena naroda i gradova. 3. Dječaci, čim odrastu, prime druge običaje. 4. Ništa ne možeš teže iskorijeniti nego zastarjelo zlo. 5. Rijeka bješe od snijega tako narasla, da se vojska nije mogla prevesti bez mostova. 6. Praštaj često drugomu, sebi nikad! 7. Nijednoj državi, koja bješe pomogla Persijancima[9]), Atenjani ne oprostiše. 8. Kad su neprijatelji saznali za dolazak Cezarov, povukoše se u šume. 9. Kad budete neko vrijeme počivali, lakše ćete ovaj neobični posao svršiti. 10. Na Temistoklu i Aristidu se saznalo, koliko[70]) nadmašuje govorništvo nevinost. 11. Ptice se u proljeće vraćaju na isto mjesto, gdje se bjehu prije navikle graditi svoja gnijezda.

LXXXV.

(§ 91. V. 2 i 3.)

1. Iam inveterāvit hic mos, ut voluptātem magis concupiscāmus quam virtūtem. 2. Principiis obsta: sero medicīna paratur, cum mala per longas convaluēre moras. 3. Incrēdibile est, quam facile Trōiāni et Aborīgines in unam gentem coaluerint. 4. Plato[101]), cum in servum vehementius exarsisset, veritus, ne vindictae modum excederet, Speusippo adstanti mandāvit, ut dē illius poenā statueret. 5. Si plus concupiveritis[60]) quam habētis, pauperes eritis; non enim qui parum habet, sed qui plus concupiscit, quam habet, pauper est. 6. Themistocles, cum se, quae regi Persārum pollicitus erat, praestāre posse despērāret, mortem sibi ipse conscivisse dicitur. 7. Propter imbres continuos frumenta sero mātūruērunt. 8. Armis perterritae litterae iam saepe conticuērunt et obmūtuērunt. 9. Constat ōrācula ēvānuisse, postquam homines crēduli esse dēsierunt[83]).

68.

1. Mnoge se budalaštine tako ukorijeniše, da se mogu teško razaznati. 2. S velikim zadovoljstvom doznao sam iz tvoga pisma, da si od svoje duge bolesti ozdravio. 3. Tko ne zna, da su se duhovi najljućih neprijatelja[41]) često u ratu sjedinili? 4. Sokratovim odgovorom tako se raspališe suci, da su najnevinijega čovjeka osudili na smrt[24]). 5. Kad je Konon sasvim pobijedio brodovlje lacedemonsko, više je zaželio, nego je mogao učiniti. 6. Čitali smo, da je Hanibal otrovom sebi smrt zadao. 7. Buntovnici jednom riječju Cezarovom poraženi zamukoše i zanijemiše. 8. Čim se je sunce pokazalo, nestalo je magle.

LXXXVI.

Quam patiens contumēliārum fuerit[71]) rex Philippus.

Cum aliis virtūtibus[29]) tum patientiā contumēliārum Philippum, regem Macedonum, praestitisse haec dēmonstrant. Demochares ad eum cum aliis Atheniensium legātis vēnerat. Philippus postquam benigne audivit lēgātiōnem: „Dicite,“ inquit, „mihi, quid facere possim, quod sit Atheniensibus gratum?“ Statim Demochares: „Te,“ inquit, „suspende!“ Hoc inhumānō responsō omnes, qui circumstabant, indignāti fremuērunt. Quos Philippus conticescere et impudentem illum hominem incolumem dīmitti iussit. „At vos,“ inquit, „ceteri legāti hoc nuntiāte Atheniensibus: Multo superbiōres sunt, qui ista dicunt, quam qui impūne dicta audiunt.“

IV. Konjugacija.

LXXXVII.

(§ 87 i 92.)

1. Pericles et Cimon urbem Athēnas maxime ornarunt et mūniērunt. 2. Cicero coniurātos morte pūnierat; idcirco iidem cīves, quos hoc facto ex maximo periculo liberārat, eum postea in exsilium misēre. 3. Cato Maior Pȳthagorēōrum more, quid quoque die dixisset, audisset, egisset, commemorābat vesperi. 4. Cicōniae unde venīrent, aut quō peterent, antiquis nondum compertum erat. 5. Potesne dicere, num Phoenīces eas vias, quas per omnia maria repperērunt, reliquis gentibus aperuerint? 6. Caesar[101]), cum Pharnăcem, regem Ponti, primo concursu fugāvisset, ad amīcum quendam suum scripsit: „Veni, vidi, vici[58]).“ 7. Postquam opes Carthāginiēnsium exhaustae erant, Hannibal cum Scipiōne bellum compōnere cupīvit. 8. Natūra oculos membrānis tenuissimis vestīvit atque saepsit. 9. Magno honori tribuērunt antīqui Cretensibus, quod[77]) iis Iuppiter ipse leges sanxisset. 10. In sepūlcro regis antiqui insriptum erat: „Probus vixi, improbos vinxi, hostes vici.“ 11. Nihil obstat, quominus, quid senseris, aperias, nam quid quisque senserit, non quid dixerit, spectandum esse[63]) puto. 12. Postumus, tribūnus militum, tantā saevitiā fuisse traditur, ut[75]) propter hoc ipsum populus lapidibus eum cooperuerit. 13. Cum milites Caesaris propter altitūdinem maris ex navibus in mare desilīre cunctarentur, aquilifer decimae legiōnis: „Desilīte,“ inquit, „milites, et hostes, qui in lītore stant, aggredimini!“ 14. Corpus Alexandri Magni in Aegypto in templo Iovis Hammōnis sepultum erat. 15. Fac, mi Lucili, quod facere consuesti! 16. Educ tecum, Catilīna, omnes tuos, purga urbem!

69.

1. Kad su Romul i Rem odrasli i slučajno saznali, tko im je djed, ubiše Amulija i povratiše kraljevstvo Numitoru. 2. Hanibal je iz zasjede navalio na konsula Gaja Flaminija kod trazimenskog jezera; vojnici su rimski opkoljeni i skoro svi poubijani; između mrtvaca nađeno je tijelo konsulovo. 3. Neprestanim ratovima istrošena je moć rimske države. 4. Uliks izmaknuvši[90]) rukama Polifemovim dođe na Eolov otok ograđen mjedenim zidom. 5. Neka se ovaj zakon u prijateljstvu utvrdi[67]), da ne molimo ružne stvari niti zamoljeni činimo. 6. Cezar je mnoge od onih, koje bješe oružjem pobijedio, blagošću i darežljivošću za se predobio. 7. Zapovjednik pozva k sebi vođe, da se s njima porazgovori o ratu. Pošto se vođe sakupiše, on razvi svoju osnovu, svi se s njim složiše. 8. Građani nagovarahu[88]), da se grad preda neprijateljima; vojnički vođa nije se slagao. 9. Kad vojska rimska bješe došla, neprijatelji otvoriše vrata i sebe i grad predadoše. 10. Priroda je mnoge stvari[41]) pokrila, koje ljudi otkriše. 11. Pripovijeda se, da je Rem na porugu brata Romula preskočio zidove novoga grada. 12. Aleksandar osvoji Persepolis, veoma stari i bogati grad, u kojem bješe pokopano mnogo persijskih kraljeva. 13. Reci, kolika je veličina sunca, kakav je oblik zemlje!

LXXXVIII.

Sepulcrum Nitocridis regīnae.

In Nitocridis, Babyloniōrum regīnae, sepulcro haec verba inscripta erant: „Si quis[52]) eorum, qui post me regnum Babyloniōrum tenēbunt, pecuniae indiguerit, hoc sepulcrum aperīto et tantum pecuniae sumito, quantum libuerit. At, si non indiguerit, ne aperiat[67])! Nihil enim ei hoc prōderit.“ Hoc sepulcrum inviolātum mansit, donec regnum ad Darēum pervēnit. Hic[101]) cum magnam pecuniam se reperturum esse sperābat, sepulcrum aperuit. Pecuniam quidem non repperit, sed corpus et haec verba inscripta: „Nisi insatiabilis pecuniae[19]) cupiditas te tenēret, mortuōrum sepulcra non aperuisses.“

70.

O raznim vrstima pokopa.

Nalazimo, da su kod starih naroda na razni način pokopavali mrtvace. Čini se, da je bila najstarija vrst pokopa ona, da se tijelo povrati zemlji. Na ovaj način[28]) pokopavali su Grci i Rimljani tjelesa mrtvaca u stara vremena[32]); u kasnije doba pola-

gahu[36]) ih na lomače i spaljivahu ih. Sakupljene su kosti bile humkom pokrivene ili u grobovima sahranjene. Egipćani balsamovahu mrtvace i sahranjivahu ih kod kuće. Persijanci pokopavahu oblijepljene voskom, da što dulje[44]) ostanu cjelokupna tjelesa. Kod maga ne bijaše običaj zakopati tjelesa, ako nijesu prije bila razderana od zvjeradi.

Deponentia.

LXXXIX.

I. i II. Konjugacija (§ 93. I. II.)

1. Socrates totīus mundi se[47]) incolam et civem arbitrabātur. 2. Quis arma capere et cum hostibus pugnare cunctarētur, si libertas patriae in periculo versarētur! 3. Caesar milites adhortātus est, ut forti animo[28]) in hostes impetum facerent et castra eōrum[47]) expugnāre conarentur. 4. Deum precatūri[90]) caelum contemplantur. 5. Cives Rōmānī modestiā Caesaris laetabantur, cum nomen regium et dignitātem regiam aspernātus esset. 6. Hierō Rōmānīs pollicitus est, quo animo priōre bello Punico populum Romanum iuvenis adiuvisset, eo se senem adiutūrum esse. 7. Praemātūra semper nobis videbitur eōrum mors, qui dē patriā bene meriti erunt. 8. Quis non eōrum misereātur, qui aliōrum hominum miseriti sunt! 9. Cum rex Dēiotarus ab inimīcis accusātus esset, quod magnum exercitum contra Caesarem comparasset, Cicero contendit numquam eas copias collectas esse, quibus[78]) bello populum Romanum persequerētur, sed quibus fines suos ab excursionibus hostium tuerētur. 10. Nullum periculum veriti essemus, si fortem ac prudentem imperatōrem habuissemus. 11. Facilius ei ignoscētur, qui se peccasse fassus erit, quam ei, qui negāverit. 12. Plures inventi sunt, qui cum Hectore pugnāre c u p e r e n t, quam Agamemnōn ratus est. 13. Magna vis est philosophiae, cum medētur animis[15]), inānes sollicitudines detrahit, cupiditatibus liberat.

71.

1. I kod starih naroda mislili su mudraci, da nebom i zemljom najviši bog upravlja. 2. Mi se divimo učenosti[9]) Grkâ i hrabrosti Rimljanâ. 3. Ne biste se veselili, da su vam prijetile ove pogibli, u kojima se mi nalažasmo. 4. Ja vas opominjem, dragi sinci, da se povađate za[9]) onim ljudima, koji su dobri i pošteni; ako se budete povađali za primjerom pravednih ljudi, bit ćete[60]) srećni. 5. Kad su vojnici kušali, da pomognu ranjenome vođi, reče ovaj: „Uzalud dolazite u pomoć[17]) mojemu životu.“ 6. Lacedemonjan obećaše atenskim poslanicima pomoć protiv Persijanaca. 7. Za državu će biti zaslužni oni, koji budu štitili njezine granice. 8. Smiluj se bolesnicima, prijatelju! 9. Buduć da si svoj grijeh priznao, robe, gospodar će ti se smilovati. 10. Liječnici običavaju liječiti tjelesa, filozofi duše.

XC.

III. Konjugacija (§ 93. III.)

1. Plerīque confīdunt se praesentibus voluptātibus[27]) semper fruitūros esse. 2. Viri boni et sapientes officiis suis ita funguntur, ut laudem mereantur. 3. Si possēmus, cotidie cum viris doctis colloquerēmur. 4. Dulce et decōrum est pro[14]) patriā mori. 5. Non omnes servi Romanorum de crūdēlitāte dominōrum questi sunt. 6. Qui fortunis[25]) alicuius permoti, eius amicitiam secūti sunt, hi, cum fortūna dilapsa est, devolant omnes. 7. Philippus[101]), rex Macedonum, cum magnam belli gloriam apud omnes natiōnes consecūtus esset, Graecos aggredi constituit. 8. Nītimini summis viribus, ut veram gloriam nanciscamini. 9. Divitiācus Haeduus multis cum lacrimis Caesarem complexus obsecravit, ne quid[52]) gravius in Dumnorīgem fratrem statueret. 10. Pro patriā omnia patiāmur! Nihil nobis cārius esse potest quam patria. 11. Dux militibus imperāvit, ut, si armis hostes vincere non possent, dolo et insidiis uterentur. 12. Multi eorum, qui ad bellum profecti sunt, in patriam non revertentur. 13. Philippus, magno vir ingenio[20]), glōriāri solēbat se sine ullo munere adeptum esse omnia, quae haberentur amplissima. 14. Simulatque experrecti sumus, vīsa per somnium contemnimus. 15. Nunquam īrascere cuiquam; īrātus vēro neminem umquam[98]) pūnīto. 16. Titus Pomponius Atticus neminem laesit, iniurias, quas acceperat, oblītus est neque umquam ultus est. 17. Priusquam proelium ad Zamam committeret, Hannibal milites adhortātus est, ut pristinae virtutis reminiscerentur. 18. Ovidius poēta Sulmōne natus Tomis in exsilio mortuus est.

72.

1. Mnogi upotrebljavaju bogatstvo tako, kao da[79]) će ga poslije uživati. 2. Ne možemo te hvaliti, o sestro, jer nijesi dobro vršila svoje dužnosti. 3. *Ciceron* je žestoko *navalio* na Katilinu, što se je *usudio* doći u senat. 4. Rimski su se poslanici tužili u kartaškom senatu, što je Hanibal udario na Saguncane, saveznike rimskoga naroda. 5. Slogom rastu male stvari, a nesloga i najveće pokvari. 6. Pomagajmo državu, koja je oslonjena na našim leđima! 7. Umirući otac zagrlio je sinove i opomenuo ih, da uvijek budu valjani i pošteni. 8. Postići ćete[60]) mudrost, o mladići, ako se budete često razgovarali sa starcima i njihove savjete slijedili. 9. Uliks se je povratio u otadžbinu, pošto je mnogo zla pretrpio po kopnu i po moru[34]). 10. Ksenofonat je s Agezilajem živio[27]) u prijateljstvu. 11. Tvoja dobročinstva, prijatelju, nijesmo zaboravili niti ćemo ikad zaboraviti. 12. Nitko se bez mana ne rađa, nitko se nije rodio, nitko se ne će roditi. 13. Eduanci, koje Ariovist bješe ratom progonio, zamoliše Cezara, da bi im pomogao i nepravdu onoga osvetio.

XCI.

Fabricii animi magnitūdo.

Cum vīcīna castra Fabricius et Pyrrhus, hostis Rōmānōrum, habērent, medicus Pyrrhi nocte in castra Fabricii vēnit eique promīsit, se clam in Pyrrhi castra profectūrum esse et eum venēnō occīsūrum, si sibi quidquam pollicērētur. Fabricius medicum vinctum redūci iussit ad dominum Pyrrhoque dici, quae contra caput eius medicus spopondisset. Tum rex Pyrrhus Fabricii animi magnitudinem cōram amicis suis his verbis praedicāvit: „Fabricius difficilius ab honestāte, quam sol a cursu suo āverti potest."

XCII.

IV. Konjugacija (§ 93. IV.)

1. Fāma est Hannibalem vix novem annos natum[13]) patri Hamilcari blandītum esse, ut se in Hispaniam duceret. 2. Iis hominibus, qui saepe mentīti sunt, nemo fidem habere potest. 3. Nonne

putas multo facilius duces opus perfectūros esse, si inter se partīti erunt? 4. Optime scimus, quae experti sumus; si nihil experti essemus, nihil scīrēmus. 5. Senātus decrēvit[86]), ut Publius Furius et Gnaeus Servilius inter se[48]) sortirentur, uter citeriōrem Hispaniam obtinēret. 6. Numerus quidem hostium magnus esse vidētur, sed oppido nostro potīri non poterunt. 7. Aurōra solis oritūri nuntia est. 8. Caesar firmum in Trēviris ad pontem praesidium relīquit, ne quis ab his subito motus orerētur. 9. Iam antiquissimis temporibus inter Athēniēnses et Lacedaemonios invidia, discordia, inimicitiae[38]) ortae sunt. 10. Dux hostium militibus imperāvit, ut exercitum Rōmānum ex insidiis adorīrentur. 11. Laudābo et amābo vos, filii, si mentientibus pueris numquam assentiemini. 12. Livius historiam Rōmānam a Troiānōrum erroribus orsus est.

73.

1. Priroda je Ciceronu veliko govorništvo poklonila. 2. Najbolji su oni prijatelji, koji i radosti i boli dijele s prijateljima. 3. Kralj Piro odluči povratiti se u domovinu, pošto je u Italiji iskusio bojnu sreću. 4. Ratni vođe ždrebat će među sobom, tko[70]) će štititi grad, tko voditi vojsku proti neprijateljima, tko s brodovljem otputovati. 5. Počni; ako budeš dobro počeo, iskusit ćeš snagu dobre volje. 6. Sunce, kad ima da izađe, prosiplje svoju svjetlost na zemlju. 7. Često je već iz najvećeg prijateljstva nastalo najveće neprijateljstvo[38]). 8. Dok je Hanibal kušao navaliti na grad Rim, Rimljani ne odustaše od opsade Kapue.

XCIII.

De Gaī Flāminii impietāte.

Bellō Punicō secundō Gaius Flāminius consul signa rerum futūrārum[42]) magna cum clade[28]) rei publicae neglexit. Nam, cum Arretium versus castra movisset et contra Hannibalem legiōnes duceret, et ipse et equus eius ante signum Iovis Statōris sine causa subito concidit nec ea re deterritus est, ne proelium committeret. Itaque signa convelli et se sequi iussit[85]). Cum signifer signum

loco movēre non posset nec quidquam proficerētur, cum plures accederent, Flaminius rem nuntiātam suo more neglexit. Itaque tribus horis post[31]) exercitus concīsus atque ipse interfectus est.

74.

Kako se je Jugurta dočepao numidskog kraljevstva[71]).

Pošto je umr'o Micipsa, kralj numidski, nastade između njegovih sinova Adherbala, Hiempsala i[96]) Jugurte žestoka prepirka o prvenstvo, jer je Jugurta svim silama nastojao, da se dočepa gospodstva. Ovaj poče izvađati svoju osnovu ubijstvom Hiempsala, koji rasrđen ukori Jugurtu, što bješe osvojio jedan dio kraljevstva. Sjećajuć se te uvrede zasnova zasjede Hiempsalu, koga ubiše (pas.) ubojice. Malo poslije[31]) istjeraše (pas.) iz kraljestva Adherbala, i Jugurta osvoji[27]) cijelu Numidiju.

Ablativus absolutus.

XCIV.

1. Pythagorās Tarquinio Superbo regnante[91]) in Italiam vēnit. 2. Xerxes Thermopylis expugnātis[91]) Athēnas profectus est eamque urbem interfectis sacerdōtibus[91]), quos in arce invēnerat, incendio delēvit. 3. Bello Helvetiorum confecto legati omnium civitātum ad Caesarem vēnērunt. 4. Lucii Valerii virtūte regibus expulsis libertas in re publica constitūta est. 5. Caesar monte, quem occupari iusserat, hominibus complētō, cohortatus suos proelium cum Helvetiis commīsit. 6. Alexander Magnus Clito, familiāri suo, interempto vix a se manus abstinuit. 7. Reluctante natura irritus labor est. 8. Orantibus amicis Sōcratēs tamen carcerem non relīquit. 9. Duobus litigantibus tertius gaudet. 10. Antōnius uxōre repudiātā Cleopatram, regīnam Aegypti, in matrimonium duxit. 11. Alcibiades, victis Atheniensibus, non satis tūto eadem loca sibi arbitrans in Thrāciam se abdidit sperans ibi facillime suam fortunam occuli posse. 12. Lūcius Iūnius Brūtus exactis regibus primo anno consul fuit.

75.

1. Kad je Troja bila razorena[91]), vratiše se Grci u domovinu. 2. Poslije smrti[91]) Nume Pompilija Tulo Hostilije bijaše rimskim kraljem. 3. Rimljani zatvarahu hram Janov, pošto[91]) bješe rat dovršen. 4. Kad[91]) je Bizant bio osvojen, Pauzanija posla natrag kralju Kserksu više odličnih Persijanaca, koje bješe zarobio. 5. Liječnik će bolest izliječiti, ako joj je našao uzrok. 6. Za vladanja[91]) Augustova rodio se je Isukrst, a za vladanja Tiberija umr'o. 7. Herodot ostavivši svoju domovinu proputova mnoge krajeve. 8. Kartaga je bila razorena godine 146. prije rođenja Krstova ili 608. poslije sagrađenja Rima. 9. Borbe patricija i plebejaca prekidane su, kad je nastao rat, a ako su neprijatelji bili potučeni, nanovo se raspaljivala na domu nesloga.

XCV.

De morte Achillis et Aiācis.

Hectore sepulto[91]), cum Achillēs circa Troiae moenia vagans se solum urbem expugnatūrum diceret, Apollo irātus, Paridis formam induens, eius tālum, quem mortālem habuisse dicitur, sagittā percussit, unde ille exstinctus est. Achillis corpore cremāto, Aiax Telamōnis filius, omnium Graecorum fortissimus, postulāvit, ut eius[47]) arma sibi darentur. Sed abiudicata sunt ei ab Agamemnone et Menelāo atque Ulixi tradita. Aiax subito furōre correptus per insaniam in ovium gregem irruit, easque Danaos esse credens, omnes necāvit. Mox, cum ad sānitātem revertisset, se ipsum occīdit eo gladio, quem ab Hectore olim dono[17]) acceperat.

76.

Kako je Temistoklo prisilio[71]) Grke, da se bore s Persijancima.

Kserkso osvojivši[91]) Termopile približi se k atenskom gradu i razori ga požarom, jer ga nitko nije branio. Kad su ostali Grci opominjali, da se svak povrati u svoj grad i iza[26]) svojih zidova brani, jedini Temistoklo opre se i reče, da su svi skupa dorasli

Persijancima, te pokaza, da će Persijanci raspršane sve pogubiti. Kad se Grci ni ovim riječima ne sklonuše, da se bore, posla najvjernijeg od svojih robova[21]) Kserksu, da mu javi, da su Grci na bijegu. Kad je Kserkso[101]) tu stvar čuo, misleći, da nema prijevare u riječima Temistoklovim, navali na Grke na veoma za nj nezgodnom mjestu. Grci prisiljeni boriti se pobijediše Persijance. I tako bi pobijeđen Kserkso više savjetom Temistoklovim nego grčkim oružjem.

Verba anomala i defectiva.

XCVI.

Fero, ferre, tuli, latum (§ 97.)

1. Non omnis ager, qui aratur, fruges fert. 2. Libenter omnia vobiscum ferremus, si possemus. 3. Cum servus Aristippi philosophi pecuniam ferens onere premeretur, „Abice“, inquit ille, „quod nimium est, et fer, quod ferre potes!“ 4. Nulla urbs tot poētas tūlit, tot oratores, tot philosophos totque in omni genere praeclāros viros, quot Athēnae. 5. Tarquinium Superbum dixisse ferunt exsulantem se intellexisse, quos fīdos amīcos habuisset, quos infīdos, cum iam neutris gratiam referre posset. 6. Dic mihi, num quid impudentius fuerit[70]) Tarquinio, qui bellum gessit cum iis, qui eius superbiam tulerant. 7. Quid quaeque nox aut dies ferat, incertum est. 8. Hasdrubale interfecto tanta erat opīnio virtutis Hannibalis, etsi XXV annos[13]) natus esset, ut exercitus summum ei imperium detulerit. 9. Galli fatigati diutūrnitāte pugnae pedem rettulerunt et in montem propinquum se contulerunt, ut ab impetu Romanorum tūti essent. 10. Res adversas tulisse non solum magna laus, sed etiam magnum sōlācium est. 11. Si sapientior esses, mi fili, hunc probum puerum omnibus amicis tuis praeferres.

77.

1. Veselim se, što[77]) ravnodušno podnosite ono, što ne možete promijeniti. 2. Mnogi su ljudi mirnijom dušom[28]) podnosili nesreću nego sreću. 3. Podnašajte umjereno svoju sudbinu! 4. Cezar je oprostio mnogima, koji bjehu proti njemu oružje nosili. 5. Budući

da konjanici bijahu odsutni, odgodiše Rimljani za sutradan bitku. 6. Pravednošću se je Aristidovom zbilo, da[75]) se je vrhovna vlast prenijela od Lacedemonjana na Atenjane. 7. Onog starca ljubim i hvalim, koji kroz cijeli život nije pretpostavio prijateljstvu niti[99]) časti niti novac niti išta drugo. 8. Svi su se stari narodi nekoć pokoravali kraljevima; kraljevska se moć predavaše ljudima veoma pravednim i mudrim. 9. Tko ne bi rado za spas otadžbine podnio najveće napore i pogibli? 10. Bojim se, da[73]) ti veliko pouzdanje nosi veliku štetu.

XCVII.

1. Cum nuntius de adventu Persārum allātus esset, Themistocles Atheniensibus persuāsit[88]), ut se suaque in naves conferrent. 2. Quidquid auri et argenti in Siciliā fuit, id omne Verres abstulit. 3. Veteres Galliae populi linguā, legibus, institūtis inter se differēbant. 4. Stulti in crāstinum diem differunt res sērias. 5. Cimōn complures pauperes mortuos, qui, unde efferrentur, non reliquissent, suo sumptu extulit. 6. Relāta refero. 7. Persārum rex Darēus ex Asiā in Eurōpam exercitu trāiectō Scythis bellum inferre decrēvit. 8. Equidem credo Catilinam numquam coniuratiōnem factūrum neque patriae bellum illatūrum fuisse, si aut cives suos amasset aut exitum belli praesensisset. 9. Facilius reperiuntur, qui in pugnā morti se offerant[78]) quam qui dolōrem patienter ferant. 10. Quod consul ad senātum rettulerat isque decrēverat, id postea ad populum Romanum referēbātur. 11. Cum dux signum impetus dedisset, ūniversi mīlites clāmōrem sustulērunt. 12. Caritāte benevolentiāque sublātā[91]) omnis iūcunditas ē vitā sublāta est.

78.

1. Što drugima saopćujemo, ne možemo uvijek potvrditi; često saopćeno ponavljamo. 2. Kad su Samnićani donijeli Maniju Kuriju veliku množinu zlata, nije primio. 3. Vojskovođa je težacima zapovjedio, da sakupe žito i snesu u grad. 4. Usporedite devu s konjem; u *čemu* se razlikuju? 5. Vele, da je Minos Krećanima dao zakone. 6. Ksenofonat pripovijeda, da je Sokrat ranjena Alcibijada iznio iz bitke. 7. Filip, macedonski kralj, bio bi zavojštio na Persijance, da nije bio ubijen. 8. Tko ne zna, da je Piro, epirski

kralj, zavojštio (pas.) na Rimljane? 9. Ne izlagajmo se nikada pogiblima bez uzroka! 10. Poznato je, da je tridesetorica tiranâ ukinula Solonove zakone. 11. Temistoklo je nagovarao Atenjane, kad su Persijanci navaljivali na Atiku, da pođu na brodove.

XCVIII.

Sapiens parvō est contentus.

Xenocratēs philosophus, cum legāti ab Alexandrō Magnō quinquaginta ei talenta attulissent, quae erat pecunia temporibus illis, Athēnis[34]) praesertim, maxima, adduxit legātos ad cēnam in Acadēmīam; iis appōsuit tantum, quod satis esset, nullō apparātū. Cum postrīdiē rogārent eum, cui numerārent pecuniam allātam, „Quid? vos hesternā," inquit, „cēnulā non intellexistis me pecuniā non egēre?" Quos[50]) cum tristiōres vidisset, quod auferre iuberentur[89]), quod attulissent, triginta minas accepit, ne aspernāri regis līberālitātem vidērētur. Reliquam pecuniam legāti secum abstulerunt.

XCIX.

Volo, nolo, malo (§ 98.)

1. Saepe volumus, quae facere non possumus. 2. Si vis vincere, disce pati. 3. Artaxerxēs, cum regi Aegyptiōrum bellum inferre vellet, Iphicratem Atheniensem copiis suis praefēcit. 4. Impellimur natūrā, ut prodesse velīmus quam plurimis. 5. Alexander ab Apelle pingi et a Lysippo fingi volēbat. 6. Nulla est haec amicitia, cum alter vērum audīre non vult, alter ad mentiendum[93]) parātus est. 7. Sōcrates, cum[81]) e custodiā facile ēdūci posset et amīci rogārent, ut effugeret, contra leges rei publicae agere nōluit. 8. Vetus est lex illa amicitiae, ut amīci semper idem velint atque idem nōlint. 9. Marcus Porcius Cato, cum in ea cīvitāte vivere nollet, quae unīus imperio parēret, se ipse interfecit. 10. Nolīte eum deserere, amīci, qui vobis in periculo auxilium tulit. 11. Imperātor legātis hostium dixit: „Si iterum congredi mecum vultis, ego parātus sum pugnāre; si pacem habēre mavultis, abicite arma et regis nostri clēmentiam implorāte!" 12. Dēmocritus interrogātus, uter esse mallet[70]), Croesus an Sōcrates, „Vivus," inquit „mallem esse Croesus, moriens autem Socrates." 13. Hannibali post victōriam ad Cannas partam a multis obiectum est, quod[77]) victōriā frui maluisset quam uti. 14. Vos ipsi malētis boni esse quam vidēri[83]).

79.

1. Ako hoćeš, da te ljube[87]), ljubi; ako hoćeš, da ti drugi pomagaju, pomagaj druge. 2. Kad je Cezar htio navaliti na Helvećane, posla naprijed Labijena su tri legije. 3. Pošten čovjek hoće rado da koristi savjetom i djelom svima, kojima može. 4. Isto htjeti i isto ne htjeti, to je pravo prijateljstvo. 5. Vojskovođa reče neprijateljskim poslanicima: „Ako ne ćete vaš grad predati, tad ću vas sve, kad osvojim grad, u ropstvo odvesti." 6. Nemojte[68]) druge učiti, što nijeste sami naučili. 7. Manije Kurije reče Samnićanima, koji mu novac ponudiše: „Ja volim zapovijedati onima, koji novac imaju, nego sam novac imati." 8. Sokrat bijaše tako dobar i pravedan, da[75]) je volio umrijeti nego ne pokoriti se zakonima. 9. Temistoklo upitan, voli li biti Ahil ili Homer, reče: „Sam prije reci, voliš li biti pobjednik u olimpijskim igrama ili glasnik, koji proglasuje pobjednike." 10. Budući da je Demosten volio umrijeti nego pasti u ruke neprijateljima, sam se ubio.

C.

Alexander et Diogenes.

Alexander Magnus Diogenem philosophum in luco quodam prope Corinthum versāri audiverat. Quem[50]) cum vidēre vellet, eo se contulit et comiter salūtātum rogāvit, ut diceret, si quid[52]) vellet. At ille „Nunc quidem paululum," inquit, „a sole recēde!" Offēcerat enim aprīcanti. Pariter responsum atque hominem[9]) admirātus Macedō dixisse fertur: „Hercule sāne, nisi Alexander essem, vellem esse Diogenes."

CI.

Eo, īre, iī, iturus (§ 99.)

1. Mercatōres in alias terras eunt, ut varias merces vel emant vel vendant. 2. Hostibus obviam ite, patriam defendite! 3. Eundum est[63]), quō patria nos ire iubet. 4. Ibis redībis numquam perībis in bello. 6. In adversis rebus Rōmānī libros Sibyllīnos adībant, ut

cognoscerent, quid dii vellent. 6. Helvetii e finibus suis exitūri[90]) oppida sua omnia incendērunt. 7. Cicero non ignōrābat, quam nefāria consilia a Catilīna eiusque sociis contra rem publicam inita essent[70]). 8. Nihil impedīre potest, quominus omnia, quae orta sunt, intereant, atque eō abeant, unde orta sunt. 9. Socrates aequo atque hilari animo[28]) suprēmum diem obiit. 10. Pyrrhus, rex Ēpīri, cum urbem Argos cepisset, lapidis ictu periit. 11. Cum dies indūtiārum praeterisset, summus Rōmānōrum dux omnes suas copias contraxit, ut hostes aggrederētur. 12. Nobiliōres Rōmānōrum non facile sine comite in publicum prōdībant. 13. Dubitāri non potest, quin et ad subeunda pericula[94]) et ad vītanda plurimum valeat fortūna. 14. Hannibal Alpes transiit, quas nemo ante eum cum exercitu transierat. 15. Hostes, qui in bello capti erant, sub corōnā venībant.

80.

1. Hanibal iđaše prvi u boj, a izlažaše zadnji. 2. Filipa, macedonskog kralja, kad je išao u kazalište, da gleda igre, ubi (pas.) neki Pauzanija. 3. „Otidite odavle, vojnici," reče vođa, „i vratite se u tabor, neprijatelji ne će iz svojeg tabora izaći niti se usuditi s nami se boriti." 4. U isto vrijeme, u kojem Helvećani sa svim četama izlažahu iz svoje zemlje, Cezar dođe u pokrajinu Galiju. 5. Zašto je Pitagora pohodio toliko barbarskih krajeva? 6. Kad nastaje proljeće, one ptice, koje jeseni otidoše u toplije krajeve, vraćaju se k nami. 7. Konsulu, kad se vraćao[90]) u grad, pođoše na susret mnogi rimski građani. 8. Kad neprijatelji, kojih veliki dio bješe propao od gladi i studeni, ne mogahu odoljeti navali Rimljana, tražiše spas u bijegu. 9. Poznato je[84]), da prije Hanibala nije nitko nikada prešao s vojskom Alpe. 10. Delfijski Apolo bješe prorekao, da Sparta ne će ni od čega drugoga propasti osim od lakomstva. 11. Za[14]) spas domovine treba podnijeti sve pogibli. 12. Kad se slavni ljudi u javnosti pokažu, zastanu oni, koji mimo njih prolaze.

CII.

De Alexandro Magno.

Alexander anno ante Chr. n. CCCXXXVI regnum iniit. Anteībat omnes consilio, celeritāte, fortitūdine; omnes labores patienter et

constanter subībat. Cum exercitum paravisset, anno CCCXXXIV Hellespontum transiit; omnibus ex proeliis victor abiit. Deinde in Africam se contulit, ut Hammōnis oraculum adīret. Cum Darēo obviam isset, ad Arbēla exercitum eius aggressus est. Magnam Persārum partem in illa pugnā perisse constat. Cum redisset, Babylōnem regni caput fecit ibīque anno CCCXXIII diem suprēmum obiit.

81.

Cezar prelazi Rubikon.

Kaže se[89]), da se je Cezar, kad je htio da prijeđe s vojskom rijeku Rubikon, malo na ovoj rijeci zaustavio i razmišljajući o svojoj osnovi pratiocima rekao: „Još i sada možemo se vratiti; a ako prijeđemo most, sve će trebati oružjem isposlovati." Napokon usklikne: „Neka bude bačena kocka!" i zapovjedi[85]), da se vojska prevede.

CIII.

Fīo, fierī, factus sum (§ 101).

1. Nihil sine causā fit, omnia certis legibus fiunt. 2. Saepe fit, ut[75]) homines ea, quae volunt, credant. 3. Si forte, ut fit plērumque, tyranni cecidērunt, tum intellegitur, quam fuerint inopes amicorum. 4. Omnia iam fient, quae tibi fierī non posse videbantur. 5. Fiat[67]) iustitia, pereat mundus! 6. Rex Mīdas a Baccho petīvit[11]), ut quidquid tetigisset, aurum fieret; quod[50]) cum impetravisset, quidquid tetigerat, aurum fiēbat, etiam cibi. 7. Quis nescit virtūte Horātī Coclitis factum esse, ut Porsēnna Romam expugnāre impedīrētur? 8. Quod turpe est, id quamvis[81]) occultētur, tamen honestum fieri non potest. 9. Quid agas et quid agatur, certior fieri volo. 10. Tīmoleon Corinthius complūra proelia maxima diē nātālī suo fecit; quo factum est[50]), ut universa Sicilia diem nātālem eius celebrāret. 11. Dēmosthenēs interrogātus, quo modo orator factus esset, respondit: „Plus olei quam vini consumpsi." 12. Cicero patefacta coniūrātiōne[91]) Catilīnae sibi summam gloriam parāvit.

82.

1. Od pravih prijatelja nijesu nikad neprijatelji postali, često od neprijatelja prijatelji. 2. O mojem dolasku bit ćeš obaviješten; ako uzmože biti, ovoga ću se mjeseca vratiti u domovinu. 3. Eduanci zamoliše Cezara po poslanicima, da im se, ako može biti, pošalje u pomoć nekoliko legija. 4. Što hoćeš, da se tebi ne dogodi, to nemoj ni drugome činiti. 5. Država ne bi nikad propala, da[80]) se može postignuti, da svi isto misle. 6. Ciceron je one godine[32]), u kojoj je postao konsulom, oslobodio domovinu od velike pogibli. 7. Ne događa se rijetko, da nam onaj škodi, koji nam hoće koristiti. 8. Već se je često dogodilo, da su ljudi u gnjevu učinili drugima nepravdu. 9. Cezar veli, da su se Ubijci bili navikli na galske običaje.

CIV.

De Daedalo et Icaro.

Paucis annis ante[31]) Thēsei adventum Athēnienses bellum gesserant cum Mīnōe, Crētae rege, eiusque filium Androgeum in proelio occīderant. Postea vero a Mīnōe victi pacem cum eo fecerant hāc lēge, ut quōque annō[32]) septēnos iūvenes totidemque virgines in Cretam mitterent. Hos in labyrintho Mīnōs inclusit, quem Daedalus, artifex peritissimus, tantā arte exstruxerat, ut nemo intrōeuntium exitum posset invenire. In eo erat Mīnōtaurus, monstrum horrendum, carne humānā vescens. Daedalus autem, quem Mīnōs dimittere noluerat, sibi filiōque Icaro ālas cērā aptāvit, quibus sublāti āvolārunt. Icarus altius volans, solis calōre cerā liquefactā[91]), dēcidit in mare, quod ex eo Icarium est appellātum; Daedalus ad insulam Siciliam pervēnit.

CV.

Edo; queo, nequeo; āio, inquam (§§ 96, 100, 102, 2 i 3).

1. Ēsse oportet, ut vivas, non vivere, ut edas. 2. Verum illud est, quod dicitur, multos modios salis simul edendos esse[63]), ut amicitiae munus explētum sit. 3. Omnium[21]) miserrimi sunt, qui, cum

ēsse cupiunt, non habent, quod edant. 4. Poētae fābulantur Saturnum liberos suos comedisse. 5. Nolīte quidquam sequi, quod[78]) assequi non queātis. 6. Factum infectum fieri nequit. 7. Tantam dulcedinem amicitia habet, quantam vix queo dicere. 8. Rārō hominem reperīre queas, qui[78]) contentus vitā dēcēdat. 9. Dēmosthenēs orātor, cum litteram „r“ dicere nequīret, exercitatiōne effēcit, ut planissime diceret. 10. Noli[68]) curāre, quid improbus aiat aut neget. 11. Ad fluctum maris āiunt dēclāmāre solitum esse Dēmosthenem, ut fremitum vōce vincere consuesceret. 12. Virtus, virtus, inquam[100]), et conciliat amicitias et conservat.

83.

1. Jedite i pijte, da živite; ne živite, da jedete i pijete! 2. Da[80]) gladni jedete, ne biste ova jela prezirali. 3. Vrijeme je sve spomenike uništilo i sve će uništiti. 4. Nemojte se izlagati pogiblima, koje možete izbjegnuti. 5. Cezar bješe prešao Rajnu, ali ne mogaše podjarmiti Germane. 6. Žabe mogu živjeti i u vodi[33]) i na zemlji. 7. Veoma mnogi ne mogu, jer ne će; mogli bi, da hoće. 8. Smijeh katkada provali tako iznenada, da ga, premda želimo[90]), ne možemo uzdržati. 9. Kasnija razmišljanja, kako vele[100]), običavaju biti pametnija. 10. Aristotel zapitan, šta su dva prijatelja, reče[100]): „Jedna duša u dva tijela.“

CVI.

Themistocles, oraculi interpres.

Athenienses, cum fama in Graeciam perlāta esset de adventu Xerxis, Delphos legātos miserunt, qui[78]) deum consulerent, quid facerent. Consulentibus[90]) Pȳthia sacerdos respondit, ut ligneis moenibus se munīrent. Id responsum cum intellegeret nemo, unus Themistocles rem perspexit: „Illud enim,“ inquit, „consilium est Apollinis, ut in naves nos nostraque conferāmus; hic enim a deo significātur mūrus ligneus.“ Et vera intellexerat. Classem enim aedificārunt hostiumque naves pugnā illā clarissimā ad Salamīnem partim submerserunt, partim prōfligārunt.

CVII.

Coepī; meminī; nōvī; ōdī (§ 87. 3, 91. V. 1, 102, 1.)

1. Demonax[101]), cum interrogātus esset, quando coepisset sapientiae studēre, „Tum,“ inquit, „cum cognoscere me ipsum coepi.“ 2. Turpe est rem bene coeptam male fīnīre. 3. Si forti animo coeperis, constanti animo perge, ut coepisti! 4. Cum Samiōrum legāti auxilium orantes longam ōratiōnem habuissent, Lacedaemonii respondērunt: „Prima oblīti sumus, postrēma non intelleximus, quia prima non meminimus.“ 5. Beneficiōrum[23]) meminisse debet is, in quem collāta sunt, non commemorāre, qui contulit. 6. Memento te moriturum esse; si mortis memineris, minus puto te peccātūrum esse. 7. Nostis, quantā benevolentiā vestri semper meminerimus. 8. Nisi te nossem, te ex tuo socio cognoscerem. 9. Caligula omnium imperatōrum Rōmānōrum crudelissimus erat; qui cum sciret, quam invīsus civibus esset, dicere solēbat: „Ōderint, dum metuant!“ 10. Omnes homines naturā libertatem amant ac servitūtem ōdērunt. 11. Ne eum quidem, qui nobis iniurias intulit, odisse fas est.

84.

1. Polovicu djela ima onaj, koji dobro počne. 2. Od vremena[32]) Grakâ počeše gradanski ratovi u Rimu, a prestadoše, kad se je Oktavijan dočepao vlade. 3. Dobročinstava[23]) mora se sjećati uvijek onaj, koji prima 4. Sjećajte se uvijek, prijatelji, dobročinstava, koja ste primili od roditelja! 5. Rimljani znadijahu bolje rat i oružje nego umjetnosti i znanosti. 6. Poznato je, kako su Rimljani jako mrzili[70]) Hanibala. 7. Kad[80]) bi se ljudi svagda smrti sjećali, nikad se ne bi događala zločinstva i nepravde. 8. Nemojte mrziti ljude, koji vole mir nego rat! 9. Pošto su izagnani kraljevi, Rimljani počeše svake godine birati po dva konsula. 10. Svi pošteni građani mržahu Katilinu i njegove ortake, koji htijahu upropastiti rimsku državu.

CVIII.

Quantum Themistoclēs memoriā valuerit[71]).

Themistocli Simōnides poēta artem memoriae pollicitus est, quā efficere posset, ut omnia meminisset. At ille: „Oblīviōnis artem,“ inquit[100]), „discere mallem; nam memini etiam, quae nolo, oblīvisci nōn possum, quae volo.“

85.

O Fokionu.

Kad je Fokiona, koji je kod Atenjana vršio najveće službe[27]), puk osudio (pas.) i kad su ga na smrt vodili, plačuć reče neki od njegovih ptijatelja, koji se sjećahu pređašnje slave Fokionove: „O Fokijone, kako nezaslužno trpiš!“ A on ovomu odgovori: „Sjeti se, prijatelju, da je većina slavnih ljudi imala u Ateni ovaj svršetak.“ On bijaše toliko velikodušan, da nije mrzio na puk, premda[81]) ga ovaj bješe nevina osudio.

Infinitiv.

CIX.

1. Errāre[83]) hūmānum est. 2. Peccavisse[83]) et voluptatibus servivisse turpissimum est. 3. Et monēre et monēri proprium est verae amicitiae. 4. Caesar Rhenum transīre constituit[86]) et Germānos in suā ipsōrum terrā aggredi conātus est. 5. Bonum esse multo melius est quam divitem esse. 6. Beāti profecto erimus, si parvo contenti esse didicerimus[60]). 7. Bonum esse praestat quam bonum vidēri. 8. Cato bonus esse malēbat quam bonus vidēri. 9. Res familiāris quaeri debet iis rebus, a quibus abest turpitūdo, conservāri autem diligentiā et parsimoniā. 10. Hannibali, cum post pugnam Cannensem Romam petere non audēret, Maharbal, praefectus equitum, dixit: „Non omnia nīmīrum eīdem dii dedērunt; vincere scis, Hannibal, victoriā uti nescis.“ 11. Scipio Hannibalem in Africam redīre atque ex Italiā decēdere coēgit. 12. Quod incipere decrēvi, id parātus sum perficere.

86.

1. Bolje je, da si mučao[83]) nego govorio. 2. Dobrim poljodjelcem biti[83]) bješe kod Rimljana isto tako velika slava, kao i dobrim građaninom. 3. Želju onih treba hvaliti, koji vole biti zdravi nego bogati. 4. Radi više uzroka[25]) Cezar odluči prijeći rijeku

Rajnu. 5. Nitko se ne mora nazivati srećnim prije smrti. 6. Nada nas uči podnositi nevolje. 7. Katon sam sebi zadade smrt, da ne[72]) bude prisiljen pokoravati se Cezaru. 8. Atenjani se ne usudiše ostati u gradu i odlučiše braniti se na brodovima. 9. Pauzanija kušaše Grčku pokoriti persijskom kralju i nije prestao[83]) slijediti svoju osnovu.

Coniugatio periphrastica, Gerundium i Gerundivum.

(§ 83 i 84.)

CX.

1. Darēus eo ipso tempore mortuus est, quo Graecos bello persecutūrus[62]) erat. 2. Cum iis versāre, qui te meliōrem factūri[62]) sunt. 3. Bellum scriptūrus[62]) sum, dicit Gaius Sallustius initio operis sui, quod populus Rōmānus cum Iugurthā, rege Numidārum, gessit. 4. Nescis, quando moritūrus sis; itaque omni tempore, omni loco mortem exspectāto. 5. Si vis pacem, bellum tibi parandum est[63]). 6. Pueris Lacedaemoniorum multi et graves labōres erant tolerandi, priusquam in adulescentium societātem reciperentur. 7. Cato, quotienscumque Romae oratiōnem habēbat, in extrēmā parte haec verba faciēbat: „Ceterum censeo Carthaginem esse delendam." 8. Pietāti summa laus tribuenda est. 9. Graviōribus poenis afficiendi sunt, qui religiōnem minuunt, quam qui fāna spoliant. 10. Ei timendum est, qui habet; itaque avārī miserrimi sunt, qui metu amittendi[93]) maxime cruciantur. 11. Plato dicere solēbat: „Discipulus sit cupidus discendi, audiendi, interrogandi." 12. Solitūdō cogitandō[93]) aptissima est. 13. Breve tempus aetātis hūmānae satis longum est ad bene honestēque vivendum. 14. Multa de bene beatēque vivendo a philosophis disputāta sunt.

87.

1. Kad je Cezar namjeravao[62]) poduzeti partski[40]) rat, bi proboden u vijećnici od urotnika. 2. Hoćemo[62]) da čitamo živote izvrsnih vojskovođa, koje je napisao Kornelije Nepot. 3. Vrlo će nam milo biti, ako nam uspišete, što kanite[62]) sutra raditi. 4. Učinit ćemo slušaoce pozornim, ako pokažemo, da je ono, što kanimo reći, veliko, novo i nevjerojatno. 5. Naše sile treba[63]) prispodobiti sa

stvarima, koje kanimo pokušati. 6. Zakonima se treba pokoravati. 7. Toliko hrane i pića treba uzimati, da se oporave snage; niti uistinu treba priticati u pomoć samome tijelu, nego mnogo više pameti i duši. 8. Tko nije vješt u čitanju[93]) i pisanju, lako može biti prevaren. 9. Lovom[93]) se uče mladići trpjeti glad i žeđu. 10. U igri[93]) se ćud dječakova otkriva. 11. Pripovijedaju, da je Kadmo izumio vještinu pisanja. 12. Vrijeme, koje nam je za življenje dato, valja nam upotrebiti, da kakvo djelo izvršimo. 13. Iz obrane[93]) stiče se veća slava negoli iz optužbe.

CXI.

1. Magnam rem susceptūrō antea diu dēlīberandum est, quomodo optime eam perficiat[70]). 2. Acērrimus ex omnibus nostris sensibus est sensus videndi. 3. Parsimonia est scientia vitandi sumptus supervacaneos. 4. Equus vehendo, asinus oneri ferendo[94]) aptior est. 5. Romulum et Remum cupiditas cepit in iis locis, ubi expōsiti atque educāti erant, urbis condendae[94]). 6. Multi emendōrum librōrum cupidiōres sunt quam legendōrum. 7. Marcus Antōnius fuit triumvir rei publicae constituendae[94]). 8. Catilīna, nobilissimi generis vir, sed ingenii pravissimi[20]), ad delendam patriam coniūrāvit cum quibusdam claris, sed audacibus viris. 9. Agis, rex Lacedaemoniorum, interrogātus, quot milites habēret, „Quot sufficiunt," inquit, „ad fugandos hostes." 10. Legendis bonis libris mentes aluntur. 11. In ēligendis amīcis maxima diligentia adhibenda est. 12. Brūtus suos et fratris filios, qui coniūrāverant de recipiendis regibus, secūri percussit. 13. Quanta voluptas ex discendis litteris percipitur! 14. Antigonus Eumenem mortuum propinquis eius sepeliendum tradidit; hi ossa eius in Capadociam ad matrem atque uxorem dēportanda cūrārunt.

88.

1. Valjalo bi žaliti, kad bi svaki ljubio više svoju korist nego opći spas. 2. Želja za ratovanjem upropastila je već mnoge narode. 3. U vrijeme Ciceronovo mnogi mladi Rimljani, koji bjehu željni da čuju grčke retore, putovali su u Atenu i na Rod. 4. U stara se vremena obično[57]) odvođahu naselbine u daleke zemlje, da[94]) se umanji svjetina. 5. Diogen govoraše, da on uči vještinu dobrog

besjeđenja i razlikovanja istine i laži. 6. Deva je prikladna za nošenje[94]) velikih tereta. 7. Vjetrovi su potrebni za čišćenje zraka. 8. Godine 451. prije rođenja Krstova izabrana su desetorica za sastavljanje zakona. 9. Miltijad bijaše bolestan od rana, koje bješe dobio pri osvajanju grada. 10. Sva finoća govorenja umnaža se čitanjem govornikā i pjesnikā.

CXII.

Pythagorās philosophus Crotōniēnses ad frugalitātem revocat.

Pythagorās philosophus Sami Dēmarātō, locuplēte negotiātōre, natus magnisque sapientiae incrementis formātus, Aegyptum primo, mox Babyloniam ad perdiscendos sīderum motus originemque mundi spectandam petiit. Inde, ut summam scientiam consecūtus est, regressus, Cretam et Lacedaemonem ad cognoscendas Mīnōis et Lycūrgi inclitas eā tempestate leges contendit. Quibus[50]) omnibus instructus Crotōnem venit, populumque auctoritāte suā ad frugalitātis usum revocāvit. Laudābat quotidie virtūtem et vitia luxuriae contemnēbat, cāsusque civitātum eā peste perditārum ēnumerābat.

Participia relativa.

CXIII.

1. Dux militibus cupientibus[90]) signum pugnae dedit. 2. Caesar paucos dies in finibus Germānōrum morātus[90]) in Galliam rediit. 3. Caesar Helvetios magno proelio superātos ex Galliā in patriam suam redīre coēgit. 4. Themistocles domino navis dixit, quis esset, multa pollicens, si se servāvisset. 5. Socratem iūstitiā et morum integritāte omnes superantem Athenienses capitis damnāvērunt. 6. Probitas et iustitia sunt divitiae perpetuo mansūrae. 7. Qui probitātem et iustitiam per totam vitam servāverit[60]), gloriam non interitūram et sibi et liberis relinquet. 8. Male parta male dilābuntur. 9. Brevem vitam bene actam longae vitae male actae praeferimus. 10. Rēgulus a Carthaginiensibus captus de captīvis commutandis Romam missus est. 11. Post necem Philippi, regis Macedonum,

Athenienses a Demosthene incitātī cum Thēbānis id agēbant, ut libertātem a Philippo ereptam recuperārent. 12. Themistocles patriā, quam liberāverat, pulsus non in Graeciae portūs per se servātos, sed in Asiae sinus, quam vicerat, confūgit.

89.

1. Onima, koji[90]) istinu govore, lako ću vjerovati. 2. Neprijatelji, koji bijahu iznemogli gladom i neprestanim naporima, predadoše Rimljanima svoj grad. 3. Vođa zapovjedi ubiti uskoke, koji[90]) su htjeli domovinu izdati. 4. Cezar bojeći se navale neprijateljske opasa tabor nasipom i jamom. 5. Kad[90]) je Hanibal prelazio Alpe, predvodio je istina malu vojsku ali hrabru. 6. Aleksandru, dok[90]) je igre gledao, bi javljeno, da su Macedonci pobijedili Persijance (pas.). 7. Hram Janov u Rimu, kad[90]) je bio zatvoren, naznačivaše mir. 8. Uliks se je vratio na Itaku u desetoj godini, pošto je dugo na moru lutao i mnogo jadâ pretrpio. 9. Kad su Kserksa kod Salamine pobijedili (pas.), savjetovao mu je Temistoklo, da se što brže[44]) vrati u Aziju. 10. Sulpicije na upit[90]), što bješe vidio u Grčkoj, odgovori: „Vidio sam mnoštvo laskavaca.“

CXIV.

1. Graeci Troiam decem annos obsessam[90]) dolo Ulixis cepērunt captamque incendio dēlēvērunt. 2. Lacedaemoniis[17]) nulla res erat tanto damno quam disciplīna Lycūrgi sublāta[90]). 3. Nepos narrat Diomedontem ab Artaxerxe missum, ut Epaminondam corrumperet, re infecta domum redisse. 4. Terra mutāta non mutat mores. 5. Hannibal Gaium Flaminium consulem apud Trasimēnum lacum cum exercitu insidiis circumventum occīdit. 6. Socratem Xanthippe aiēbat eodem semper vultu se vidisse exeuntem et revertentem. 7. Interdiu stellas non conspicimus solis luce obscūrātas. 8. Romani etsi victi Perseo pacem petenti concēdere noluērunt, nisi eā condiciōne, ut se[47]) suaque omnia Rōmānīs permitteret. 9. Magna pars hominum est, quae navigātūra de tempestāte non cogitat. 10. Herculem Germāni primum omnium virōrum fortium itūri in proelia canunt. 11. Lacedaemonii legātōs ad Apollinem misērunt consultūros, quid facerent. 12. Romani compluribus proeliis in Hispāniā ab Hasdrubale victi de salūte non desperāvērunt.

90.

1. Zgoda jednom propuštena[90]) ne će se nikad povratiti. 2. Kamilu služi[17]) na veliku slavu spasenje[90]) otadžbine 3. Ciceron je radi ugušenja Katilinine urote prozvan ocem domovine. 4. Za tebe je bilo vrlo škodljivo, što si prezreo moj savjet. 5. Temistoklo bi optužen[90]) zbog izdajstva i pobježe u Aziju ka kralju Artakserksu; ovaj ga nagradi su tri grada. 6. Nitko nije čuo Epaminondu, gdje se tuži[90]) na krivice svojih sugrađana. 7. Dok je Tarkvinije Oholi Ardeju opsjedao[90]), donesoše mu glas, da je kraljevska vlast ukinuta. 8. Ako i jesu bile zarobljene[90]) mati i žena kralja Darija, Aleksandar im je ipak davao kraljevsku čast. 9. Marije je kupio nove vojnike, jer se nije u staru vojsku pouzdavao[90]). 10. U Rimu je trajalo kraljevstvo od[32]) sagrađenja do oslobođenja grada 244 godine. 11. Ako lav nije ni gladan[90]) ni razdražen[90]), nije opasan.

CXV.

Dēmosthenēs et iudices parum attenti.

Demosthenes[101]), causam agens, cum iudices parum attentos vidēret: „Paulisper," inquit[100]), „aures mihi praebēte, rem vobis novam et iucundam narrābō." Cum aures arrexissent: „Iuvenis," inquit, „quispiam asinum conduxerat, quo Athēnis Megaram profectūrus uterētur. In itinere cum sol ureret neque esset umbraculum, dēpōsuit clitellas et sub asino consēdit, ut eius umbrā tegerētur. Id vero agāso vetabat, clamans asinum locātum esse, non umbram asini. Alter cum e dīverso contenderet, tandem in ius ambulant." Haec locūtus Demosthenes, ubi homines diligenter auscultantes vidit, abiit. Tum revocātus a iudicibus rogātusque, ut reliquam fabulam enarrāret: „Quid?" inquit, „dē umbrā asini libet audīre, causam hominis dē vitā periclitantis non audiētis?"

Ablativus absolutus.

CXVI.

1. Caesar sole oriente[91]) cum equitātū ex castris profectus est, ut hostes aggrederētur. 2. Alpibus superātis Hannibal in Italiā

cum Romanis bellum gessit. 3. Anno ante Christum natum CCCLXVI primum alter consul ex plebe creātus est postulantibus tribūnis plēbis. 4. Cicerōne consule[92]) res publica Rōmāna coniūrātiōne Catilinariā perturbata est. 5. Tito Manlio Torquato Gaio Attilio consulibus[92]) de Sardis triumphātum est; pace factā[81]) Romani aliqamdiu cum nullā gente bellum gessērunt. Ab urbe conditā id semel factum erat, Numa Pompilio regnante. 6. Senātus existimābat Romanos Hannibale vivo[92]) numquam sine insidiis futūros esse. 7. Hannibale auctōre[92]) Antiochus, Syriae rex, cum Romanis bellum gerere coepit. 8. Invīto Fabio Maximo dictatore Minucius, magister equitum, cum Hannibale conflixit. 9. Tranquillo mari[92]) quilibet gubernātor est. 10. Natūrā duce[92]) nullo modo errāri potest. 11. Caesare puerō[92]) primum bellum Mithridaticum a Rōmānīs gestum est.

91.

1. Vojnici ostavivši[91]) tabor pobjegoše u šumu. 2. Poslije izagnanja[91]) Tarkvinijâ birahu u Rimu dva konzula. 3. Znamo, da je Hanibal, pošto je osvojio[91]) Sagunt, prešao gore pirenejske i Rimljanima nanio rat. 4. Za konsulovanja[92]) Emilija Paula i Terencija Vara ili godine 216. prije rođenja Krstova Hanibal pobijedi Rimljane (pas.) kod Kanâ. 5. Pod vođom[92]) Pauzanijom Grci pobijediše i rastjeraše veliku persijsku vojsku kod Plateje. 6. Kad je Sofoklo bio dječakom[92]), zadobili su Atenjani pobjedu nad Persijancima kod Maratona. 7. Spartancima ne bješe dozvoljeno za odsustva[92]) Likurgova mijenjati ništa na zakonima, jer bijahu zakletvom vezani. 8. Čitali smo, da na savjet[92]) Regulov Rimljani nijesu povratili (pas.) zarobljenike Kartažanima. 9. Kaže se, da su Trojanci, koji pod vođom[82]) Enejom bjehu došli u Italiju, utemeljili grad Lavinij. 10. Bez znanja[92]) roditeljâ ne ćemo ništa činiti.

CXVII.

De causis belli Tarentīni.

Inter eas gentes, quae inferiōrem partem Italiae incolēbant, potentissimi et opulentissimi erant Tarentīni. Hi iam antīquis temporibus cum Romanis eam pactiōnem fecerant, ne naves longae

Rōmānae super prōmuntūrium Lacīnium navigārent. Anno ante Christum natum CCLXXXII classis Rōmāna — decem naves erant — magnā tempestate in portum Tarēntīnōrum dēlāta est. Tarentīni furōre acti[90]), quasi hostes advenissent, in classem impetum fēcērunt, quinque naves cēpērunt, milites interfēcērunt, nautas sub corōnā vendidērunt. Quā rē cognitā[91]) senātus Rōmānus lēgātōs Tarentum misit, qui[78]) de iniuriā quererentur; Tarentīni autem tantā superbiā et temeritāte fuērunt, ut lēgātōs non audīrent, sed contumēliis afficerent. Tum Tarentīnīs bellum indictum et statim exercitus in eōrum fines missus est. Sero Tarentini intellexerunt se Romanis pares non esse; itaque, ne opprimerentur, auxilium petiverunt a Pyrrho, rege Ēpīrōtārum.

92.

Smrt kralja Kodra.

Kad je Atiku dorska vojska pustošila ognjem i mačem, atenski kralj Kodro ne pouzdavši se u snagu svojih vojnika pošlje poslanike u Delfe, da[78]) pitaju Apolona za savjet, na koji bi se način ovaj tako teški rat mogao otkloniti. Kaže se, da mu je bog odgovorio, da će ratu[18]) biti kraj, ako sam kralj bude ubijen od neprijateljske ruke. Buduć da[77]) se je taj glas posvuda raznosio, dođe i k neprijateljima. Stoga se u taboru dorskom izdade zapovijed, da nitko kralja ne rani. Čim je pak kralj to doznao, uputi se odjeven u ropskom odijelu usred jedne čete neprijateljâ, koji nabavljahu[90]) hrane. Poče ove grditi; zatim napadne[91]) jednoga od njih kosom i postigne, da ga oni ubiju[56]), jer ga ne poznavahu[90]). Čim su Dorani poznali[90]) tijelo kraljevo, raziđoše se svi bez boja.

Supinum na -um i na -u.

CXVIII.

1. Divitiācus Haeduus Romam venit auxilium contra Ariovistum petītum[95]). 2. Totius fere Galliae lēgātī ad Caesarem grātulātum[95]) convēnērunt. 3. Cum Xerxes Graeciae bellum inferret, Athenienses lēgātōs Delphos mīsērunt consultum, quidnam facerent.

4. Non praedātum, milites, huc missi estis, sed pūgnātum. 5. Nefas est dictū[95]) miseram esse senectūtem. 6. Quō brevior narrātio, eō facilior intellectū[95]). 7. Quid praestatūrī sint milites sine duce, haud difficile est intellectū. 8. Quid est tam iucundum cognitū atque audītū, quam sapientibus sententiis gravibusque verbis exornāta oratio? 9. Fac id, quod optimum factū videbitur!

CXIX.

Dē Valeriō Corvīnō.

Bello Gallico, cum Romani in castris quiēti tempus tererent, Gallus quidam, magnitudine atque armis insignis, ante alios progressus est quatiensque scutum hasta, cum silentium fecisset, unum e Romanis per interpretem provocavit, qui secum ferro decerneret. Marcus erat Valerius tribunus militum adulescens, qui prius sciscitatus consulis voluntatem in medium armatus processit. Tunc res visu mirabilis accidit: nam, cum iam manum consereret Valerius, repente in galeā eius corvus insedit, in hostem versus. Ales non solum captam semel sedem tenuit, sed, quotienscumque certamen initum erat, levans se alis os oculosque Galli rostro et unguibus appetebat. Hostem territum talis prodigii visu, oculisque simul ac mente turbatum, Valerius obtruncat. Corvus e conspectu elatus orientem petit. Inde Valerius Corvinus dictus est.

Poslovice.

CXX.

1. Ab Iove principium.
2. Fortes fortuna adiuvat.
3. Dímidiúm factí, quí bene coépit, habét.
4. Cónscia méns rectí famaé mendácia rídet.
5. Nemo nascitur sapiens, sed fit.
6. Labor omnia vincit.
7. Príncipiís obstá, seró medicína parátur.
8. Ést modus ín rebús, sunt cérti dénique fínes.
9. Pares cum paribus facillime congregantur.

10. Similis simili gaudet.
11. Ut sementem feceris, ita metes.
12. Consuetudo quasi altera natura est.
13. Medio tutissimus ibis.
14. Post nubila Phoebus.
15. Lupus in fabula.
16. Longum iter per praecepta, breve et efficax per exempla.
17. Verba docent, exempla trahunt.
18. Rem tene, verba sequentur!
19. Vox populi, vox dei.
20. Amicus certus in re incerta cernitur.
21. Ave, Caesar, morituri te salutant.
22. Omne malum nascens facile opprimitur.
23. Rébus in ádversís meliús speráre meménto!
24. Mendacem memorem esse oportet.
25. Quandoque bonus dormitat Homerus.

Stihovi za pamćenje.

(Versūs memoriāles.)

CXXI.

1. Úna salús victís: nullám speráre salútem.
2. Díscite, mórtalés, numén caeléste veréri!
3. Auri sacra fames, quid non mortalia pectora cogis!
4. Nítimur ín vetitúm sempér cupimúsque negáta.
5. Nóli méntirí, numquám mendácia prósunt!
6. Párturiúnt montés: nascétur rídiculús mus.
7. Ómnem créde diém tibi dìluxísse suprémum!
8. Né pereánt, lege máne rosás: cito lábitur áetas.
9. Tú ne céde malís, sed cóntra⁀audéntior íto!
10. Út desínt virés, tamen ést laudánda volúntas.
11. Nóctes átque diés patet átrī iánua Dítis.
12. Ímpedit íra⁀animúm, ne póssit cérnere vérum.

Rječnik.

Kratice u rječniku.

m. = masculinum; ***f.*** = femininum; ***n.*** = neutrum; ***adv.*** = adverbium; ***adv. num,*** = adverbium numerale; ***praep.*** = praepositiō; ***coni.*** = coniunctio; ***pl.*** = plural; ***pas.*** = pasiv; ***indecl.*** = indeclinabile; ***v.*** = vidi.

Latinsko-hrvatski dio.

A.

ā, ab, *praep.* s *abl.*, od, po.

abdo 3, **didī, ditus** sakriti.

abdūco 3, **duxī, ductus** odvesti, odnijeti.

abeo, īre, iī, itūrus odlaziti, otići; **abīre victōrem** izaći kao pobjednik.

abicio 3, **iēci, iectus** odbaciti.

abiēs, etis, *f.* jela.

abigo 3, **ēgi, actus** odagnati.

abiūdico 1, ne dosuditi.

abnuo 3, **nui** odbiti.

aboleo 2, **ēvi, itus** ukinuti, uništiti.

abolesco 3, **olēvi** nestati, nestajati.

Aborīgines, um *m.* Aborigini, rimski starosjedioci.

abrogo 1, oduzeti.

absolvo 3, **solvī, solūtus** odriješiti, osloboditi.

abstinentia, ae *f.* uzdržljivost, umjerenost.

abstineo 2, **nuī** uzdržati se.

absum, abesse, āfuī biti udaljen, **haud procul abest** malo fali, ne treba mnogo.

āc, atque *coni.*, i, a.

Acadēmīa, ae, *f.* akademija, gaj blizu Atene, gdje je učio Platon.

accēdo 3, **cessī, cessum** pristupiti, primaći se, približiti se.

accido 3, **cidi** događati se, zbivati se.

accipio 3, **cēpi, ceptus** primati, dobiti; doznati.

accubo 1, **cubuī, cubitūrus** ležati kraj čega, sjediti za stolom.

accumbo 3, **cubuī, cubitūrus** = accubo.

accūrātē *adv.* tačno, potanko.

accūso 1 optužiti.

ācer, ācris, ācre *adv.* **acriter** oštar, žestok, ljut.

acerbus 3 kiseo, ljut, gorak.

Achillēs, is *m.* Ahil, grčki junak pod Trojom.

aciēs, ēī, *f.* oštrina; bojni red.

ad, *praep.* s *ak.*, k, prema, do, kod, za, na.

addo 3, **didi, ditus** dodati.

addūco 3, **duxī, ductus** dovesti, navesti, skloniti.

adeo, adīre, iī, itus pristupiti, pohoditi, približiti se.

adeō *adv.* tako, tako jako.

adhaereo 2, **haesi, haesus** spojen biti s čim; — **pertinaciter** biti neprestano uz koga *(dat.)*.

Adherbal, alis *m.* Adherbal, numidski kralj.

adhibeo 2, **ui, itus** upotrebiti; — **modum** držati se mjere; — **fidem** vjerovati.

adhortor 1 opominjati.

adhūc *adv.* dosad, još.

adimo 3 **ēmī, emptus** oduzeti.

adipiscor 3, **adeptus sum** steći, postići, zadobiti.

aditus, ūs, *m.* pristup, ulazak.

adiungo 3, **iunxī, iunctus** pridružiti se.

adiuvo 1, **iūvī iūtus** pomoći, pomagati.
admīrātio, ōnis, *f.* udivljenje.
admīror 1 diviti se, čuditi se.
admitto 3, **mīsī, missus** puštati.
admoneo 2, **uī, itus** opominjati.
admoveo 2, **mōvī, mōtus** primicati.
adolesco 3, **olēvī** narasti, dorasti; **adultus** dorastao.
adorior 4, **ortus sum** napasti.
adscrībo 3, **scripsi, scriptus** pripisati.
adsto 1, **stiti** stajati uz koga.
adsum, adesse, adfui biti tu.
adulescens, entis, *m.* mladić.
adulescentia, ae, *f.* mladost.
advenio, 4, **vēnī, ventum** dolaziti, doći.
adventus, ūs, *m.* dolazak.
adversārius 3 protivnički; *subst.* protivnik.
adversus *praep.* s *ak.* protiv, prema.
adversus 3 protivan, nepovoljan; **rēs adversae** nesreća.
advoco 1 dozivati.
advolo 1 doletjeti.
aedifico 1 graditi.
aedis (aedēs), is, *f.* hram; *pl.* kuća, zgrada.
aeger, gra, grum bolestan.
Aegaeus 3 egejski.
aegrē *adv.* teško, nerado, jedva.
aegrōtus 3 bolestan; *subst.* bolesnik.
Aegyptus, i, *f.* Egipat.
Aemilius, i, *m.* Emilije.
Aenēas, ae, *m.* Eneja, trojanski junak.
aenigma, atis, *n.* zagonetka.
aequālis, e jednak, istih godina; *subst.* vršnjak.
aequitās, ātis, *f.* jednakost, pravičnost, nepristranost.
aequus 3 ravan, jednak, zgodan, pravičan; **aequō animō** mirno, ravnodušno.
āēr, āēris, *m.* zrak, uzduh.
Aeschinēs, is, *m.* Eshin, atički govornik.
aestās, ātis, *f.* ljeto.
aestimo 1 cijeniti; **magnī, plūris, plūrimī** mnogo, više, najviše.
aetās, ātis, *f.* doba, vijek, život.
affero, afferre, attulī, allātus donijeti.
afficio 3, **fēcī, fectus** učiniti komu što; **poenā aliquem afficere** kazniti; **suppliciō** pogubiti; **dēsīderiō afficī** zaželjeti; **contumeliis** psovati.
affīgo 3, **fixī, fixus** prikovati.
afflīgo 3, **flixī, flictus** oboriti, potući, poraziti; **nāvēs** oštetiti.
Āfrica, ae, *f.* Afrika; **Āfricānus** 3 afrikanski.
Agamemnōn, onis, *m.* Agamemnon, grčki vođa u trojanskom ratu.
agāsō, ōnis, *m.* oslar.
ager, gri, *m.* polje, njiva.
Agēsilāus, ī, *m.* Agezilaj, spartanski kralj.
aggredior 3, **gressus sum** napasti, navaliti.
Āgis, idis, *m.* Agis, spartanski kralj.
agnoscō 3, **gnōvī, gnitus** poznati.
ago, 3, **ēgī, actus** tjerati; raditi, djelati; provesti; **id agō (ut)** radim o tome, nastojim, idem za tim.
agricola, ae, *m.* težak, poljodjelac.
Aiax, ācis, *m.* Ajant, grčki junak u trojanskom ratu.
āio kažem da, tvrdim, velim.
āla, ae, *f.* krilo.
Albis, is, *m.* Laba, rijeka u Njemačkoj.
Alcibiadēs, is, *m.* Alcibijad, atenski državnik.
Alcmaeōn, onis, *m.* Alkmeon (ime).
ālea, ae, *f.* kocka.
āles, itis, *mf.* ptica.
Alesia, ae, *f.* Alezija, grad u Galiji.
Alexander, dri Māgnus Aleksandar Veliki, kralj macedonski.
Alexandrīa, ae, *f.* Aleksandrija, grad u Egiptu.
aliēnus 3 tuđ.
aliquandō *adv.* jednom, katkad.

aliquis, qua, quid nekoji, nekakav.
aliquot *indecl.* nekoliko.
alius, a, ud drugi; **alius—alius** jedan—drugi.
allicio 3, **lexī, lectus** namamiti.
alo 3, **uī, tus** hraniti, gojiti.
Alpes, ium, *f.* Alpe.
alter 3, **jedan** (od dvojice); **alter—alter** jedan—drugi.
altitūdō, inis, *f.* visina, dubina.
altus 3 visok, dubok.
amārus 3 gorak.
ambulo 1 šetati se, hoditi
amīcitia, ae, *f.* prijateljstvo.
amīcus 3 prijateljski; *subst.* prijatelj.
āmitto 3, **mīsī, missus** izgubiti.
amnis, is, *m.* rijeka.
amō 1 ljubiti.
amor, oris, *m.* ljubav.
āmoveo 2, **mōvī, mōtus** odalečiti, ukloniti; protjerati.
Amphīon, onis, *m.* Amfion.
amplifico 1 raširiti.
amplius *adv.* više.
amplus 3 prostran, velik.
Amūlius, ī, *m.* Amulije.
an *coni.* ili? **an nōn** ili ne?
Anchīsēs, ae, *m* Anhiz, otac Enejin.
ancilla, ae, *f.* sluškinja.
Ancus (ī) Marcius (ī) Anko Marcije, četvrti rimski kralj.
Androgeus, ī, *m.* Androgej, sin Minojev.
angustiae, ārum, *f.* klanac.
anima, ae, *f.* duša; **animam efflāre** ispustiti dušu, izdahnuti.
animal, ālis, *n.* životinja.
animans, antis, *m., f., pl.* i *n.* živi stvor.
animus, ī, *m.* duh, duša, srce; **animō forti** hrabro.
annus, ī, *m.* godina.
anser, ris, *m.* guska.
ante *praep.* s *ak.* pred, prije.
ante, anteā *adv.* prije.
anteeo, īre, iī natkriliti.
antepōno 3, **pōsui, positus** pretpostaviti.
antequam *coni.* prije nego što.
antesto *v.* antisto.
Antigonus, ī, *m.* Antigon (ime).
Antiochus, ī, *m.* Antioh, kralj Sirije.
antiquitus *adv.* od starine.
antīquus 3 star, starodrevan.
Antisthenēs, is, *m.* Antisten, učenik Sokratov.
antisto 1 **steti** nadmašiti.
Antōnius, ī, *m.* Antonije.
anulus i, *m.* prsten.
Anytus, i, *m.* Anit, jedan od tužitelja Sokratovih.
Apellēs, is, *m.* Apel, grčki slikar.
aperio 4, **peruī, pertus** otvoriti.
Apollō, inis, *m.* Apolon, sin Jupiterov.
apparatus, ūs, *m.* priprema, priprava.
appāreo 2, **uī, itūrus** pojaviti se, vidjeti se, pokazati se; **appāret** jasno je.
appello 1 nazvati; **cognomine appellāri** prozvati se.
appello 3, **pulī, pulsus** pritjerati, pristati.
Appennīnus, i, *m.* Apenin (gora).
appeto 3, **īvi (ii), ītus** zahtijevati, tražiti.
appōno, 3, **posuī, positus,** metnuti, iznijeti pred koga **(alicui)**.
apporto 1, donijeti.
appropinquo 1 približavati se.
aprīcor 1 sunčati se.
aprīcus 3 prisojan.
Aprīlis, is, *m.* travanj.
apto 1 udesiti, odmjeriti.
aptus 3 prikladan, podoban.
apud *praep.* s *ak.* kod, u, pred.
Āpulia, ae, *f.* Apulija.
aqua, ae, *f.* voda; *pl.* ljekovite vode.
Aquae Sextiae (ārum) grad u Galiji.
aquilifer, i, *m.* barjaktar, zastavnik.
arātrum, i, *n.* plug.
Arbēla, ōrum, *n.* Arbela, grad na rijeci Tigrisu.

arbiter, trī, *m.* sudac.

arbitror 1 misliti, držati.

arbor, oris, *f.* stablo, drvo.

Arcadia, ae, *f.* Arkadija.

arceo 2, **cuī** odbijati, zadržati.

arcesso 3, **sīvī, sītus** dozvati, pozvati **capitis** a. pozvati na sud, tužiti na smrt.

Archelāus, i, *m.* Arhelaj, macedonski kralj.

Archimēdēs, is, *m.* Arhimed, glasoviti grčki matematičar.

archōn, ontis, *m.* arhont, vrhovni poglavar u Ateni.

Ardea, ae, *f.* Ardea, grad u Laciju.

ardeo 2, **sī, arsūrus** gorjeti.

arduus, a, um vrletan, strm.

Arēopagus, i, *m.* Areopag, vrhovno sudište u Ateni.

Arēopagīta, ae, *m.* član areopaga.

argenteus 3 srebrn.

Argī, ōrum, *m.* i **Argos** *n.* (*nom.* i *ak.*) Argi, grad u Argolidi.

āridus 3 suh.

Ariovistus, i, *m.* Ariovist, njemački knez.

Aristīdēs, is, *m.* Aristid, atenski državnik.

Aristippus, i, *m.* Aristip, grčki filozof.

Aristotelēs, is, *m.* Aristotel, grčki filozof.

arma, ōrum, *n.* oružje.

armo 1 oružati, naoružati.

aro 1 orati.

Arrētium, iī, *n.* Arecij, grad u Italiji.

arrīdeo 2, **rīsī** smiješiti se na koga.

arrigo 3, **rexi, rectus** podići, napeti.

ars, tis, *f.* vještina, umjetnost; svojstvo; **bonae artes** lijepe umjetnosti.

Artaxerxēs, is, *m.* Artakserks, persijski kralj.

artifex, ficis, *m.* umjetnik, vještak.

Arvernī, ōrum, *m.* Arvernci, galsko pleme.

arx, cis, *f.* kula, tvrđava.

ascendo 3, **scendī, scēnsus** popeti se.

Āsculum, i, *n.* Askulum, grad u Italiji.

Asia, ae, *f.* Azija.

asinus, i, *m.* magarac.

aspectus, ūs, *m.* pogled.

asper, pera, perum oštar, surov.

āspernor 1 prezirati.

aspicio 3, **spexi, spectus** spaziti.

assentātor, ōris, *m.* laskavac.

assentior 4, **assensus sum (assensī)** pristajati uz što, slagati se.

assequor 3, **secūtus sum** postići.

assuēsco, 3, **suēvī, suētus** priviknuti se na što.

at *coni.* a, ali.

āter, tra, trum crn, mutan.

Athēnae, ārum, *f.* Atena.

Athēniēnsis, is, *m.* Atenjanin; **Athēniēnsis, e** atenski.

atque *coni.* i, pa ipak.

atqui *coni.* a ipak.

atrox, ōcis žestok, strašan.

attentus 3 pažljiv; **attentē** *adv.* pažljivo.

Atticus, ī (Titus Pompōnius), *m.* Atik, prijatelj Ciceronov.

attingo 3, **tigī, tactus** dodirnuti; — **Siciliam** doći na Siciliju.

auctor, ōris, *m.* začetnik, tvorac, pisac; **Hannibale auctōre** na savjet Hanibalov.

auctōritās, ātis, *f.* ugled.

audax, ācis smion, odvažan; **audācter** *adv.* smiono.

audens, entis smion, odvažan.

audeo 2, **ausus sum** usuđivati se, smjeti.

audio 4 čuti, slušati.

audītus, ūs, *m.* sluh.

aufero, auferre abstulī, ablātus odnijeti, oteti, pograbiti.

aufugio 3, **aufūgī** pobjeći.

augeo 2, **auxī, auctus** množiti, umnožiti, povisiti.

Augustus, ī, *m.* August, prvi rimski car.

Aulus (ī) Gabīnius (ī) *m.* Aulo Gabinije, rimski konsul.

aureus 3 zlatan.

auris, is, *f.* uho.

aurōra, ae, *f.* zora.

aurum, ī, *n.* zlato.

ausculto 1 slušati.

auspicium, ii, *n.* auspicij, motrenje pticâ.

aut *coni.* ili; **aut—aut** ili—ili.

autem *coni.* pak, a.

autumnus, ī, *m.* jesen.

auxilior 1 pomagati.

auxilium, ii, *n.* pomoć; *pl.* **auxilia, ōrum** pomoćna vojska.

avāritia, ae, *f.* lakomstvo.

avārus 3 lakom; *subst.* lakomac.

āverto 3, **vertī, versus** odvratiti.

avis, is, *f.* ptica.

āvoco 1 odazvati, odvratiti.

āvolo 1 odletjeti.

avus, i, *m.* djed.

B.

Babylōn, ōnis, *f.* Babilon.

Babylōnia, ae, *f.* Babilonija.

Babylōnii, ōrum, *m.* Babilonci.

Bacchus, ī, *m.* Bako, bog vina.

baculum, ī, *n.* batina.

balbus 3 mucav, tepav.

barba, ae, *f.* brada.

beātus 3 blažen, srećan; **beātē** srećno.

Belga, ae, *m.* Belžanin.

bellicōsus 3 ratoboran.

bellicus 3 ratni.

bello 1 ratovati.

bellum, ī, *n.* rat; **b. gerere** rat voditi; **b. suscipere** rat započeti; **b. inferre** nanijeti rat, zavojštiti.

bēlua, ae, *f.* životinja, zvijer.

bene *adv.* dobro.

beneficium, ii, *n.* dobročinstvo.

benevolentia, ae, *f.* dobrohotnost, naklonost.

benignē *adv.* milostivo.

bestia, ae, *f.* životinja.

Bias, antis, *m.* Bijant, jedan od sedam grčkih mudraca.

bibliothēca, ae, *f.* knjižnica.

bibo 3, **bibī** piti, napiti se.

biduum, ī, *n.* dva dana.

Bīthȳnia, ae, *f.* Bitinija, pokrajina u Maloj Aziji.

blandior 4 laskati, ulagivati se.

bonum, ī, *n.* dobro.

bonus 3 dobar.

boreas, ae, *m.* sjever, bura.

bōs, bovis, *m., f.* govedo, vô; krava.

brevis, e kratak; **brevi (tempore)** za kratko vrijeme; **breviter** *adv.* ukratko.

Britannia, ae, *f.* Britanija.

Brundisium, i, *n.* Brundisije, grad u donjoj Italiji (Brindisi).

Brūtus, ī Lūcius Iūnius Lucije Junije Brut, prvi rimski konsul.

C.

C. = **Gāius** Gaj (ime).

cado 3, **cecidī, cāsūrus** pasti, poginuti.

caecus 3 slijep.

caedēs, is, *f.* pokolj, poraz, ubistvo.

caedo 3 **cecīdī, caesus** sjeći, sasjeći, posjeći; ubiti.

caelestis, e nebeski.

caelum, i, *n.* nebo.

Caesar, aris Gāius Iūlius Cezar, slavni rimski vojskovođa.

calamitās, ātis, *f.* nesreća, poraz.

calcar, āris, *n.* ostruga.

Caligula, ae, Kaligula, rimski car.

calor, ōris, *m.* toplota, vrućina.

camēlus, ī, *m.* deva.

Camillus, ī, *m.* Kamilo, rimski vojskovođa.

campus, ī, *m.* polje, poljana; **c. Martius** Martovo polje u Rimu.

candor, ōris, *m.* sjaj, svjetlost.

Cannae, ārum, *f*, Kane, mjesto u donjoj Italiji.
Cannensis, e kod Kana.
cano 3, **cecinī** pjevati.
capesso 3, **īvī, ītus** uzeti, primiti; **c. imperium** primiti se vlade.
capillus, ī, *m.* kosa.
capio 3, **cēpī, captus** uhvatiti, zarobiti, osvojiti, zauzeti, primiti; **c. consilium** odlučiti; **c. magistratum** vršiti državnu službu; **c. arma** latiti se oružja; **somnum c.** zaspati; **detrimentum c.** štetovati.
Cappadocia, ae, *f.* Kapadocija, pokrajina u maloj Aziji.
captīvus 3. zarobljen.
captīvus, ī, *m.* zarobljenik.
Capua, ae, *f.* Kapua, grad u Kampaniji.
caput, itis, *n.* glava; glavni grad.
carcer, eris, *m.* tamnica, zatvor.
careo 2, **ruī** s *abl.* biti bez čega.
cāritās, ātis, *f.* štovanje, ljubav.
carmen, inis, *n.* pjesma.
caro, carnis, *f.* meso.
carpo 3, **carpsī, carptus** brati, trgati; **c. vocibus** grditi.
Carthāginiēnsis, is, *m.* Kartažanin.
Carthāgo, inis, *f.* Kartaga.
cārus 3 drag, mio.
cassis, idis, *f.* kaciga (od kovine).
Cassius, ī, *m.* Kasije, ubojica Julija Cezara.
castīgo 1 kazniti.
castra, ōrum, *n.* tabor, òkô; **c. ponere** utaboriti se, sagraditi oko.
cāsus, ūs, *m.* pâd; dogođaj, slučaj.
Catilīna, ae, *m.* **(Lūcius Sergius)** Katilina; Rimljanin, koji se urotio protiv domovine svoje.
Catilīnārius 3 katilinarski.
Catō, ōnis Māior Katon stariji.
Caudīnus 3 kaudinski.
causa, ae, *f.* uzrok, parnica; **causam agere** braniti parnicu; **causā** (poslije *gen.*) radi.
caveo 2, **cāvī, cautus** čuvati se koga, paziti.
cēdo 3, **cessī, cessūrus** uzmicati, otići, popuštati **(alicui).**
celeber, ebris, ebre slavan.
celebro 1 slaviti, svetkovati, hvaliti.
celer, celeris, celere (*adv.* **celeriter**) brz, hitar.
celeritās, ātis, *f.* brzina.
cēna, ae, *f.* ručak, objed.
cēno 1 ručati, objedovati.
censeo 2, **suī, sus** misliti, procijeniti, predlagati.
censor, oris, *m.* censor, cjenitelj.
centuria, ae, *f.* satnija, centurija.
centurio, ōnis, *m.* satnik.
cēnula, ae, *f.* malen ručak.
cēra, ae, *f.* vosak.
Cerēs, Cereris, *f.* Cerera, božica žita.
cerno 3 vidjeti, gledati, opažati.
certāmen, inis, *n.* borba.
certē *adv.* uistinu, zaista, sigurno.
certo 1 takmiti se, nadmetati se **cum aliquō** s kim u čemu; boriti se.
certus 3 izvjestan, pouzdan, siguran.
cervus, ī, *m.* jelen.
cēterī 3 ostali, svi ostali.
cēterum *adv.* u ostalom.
Chersonēsus, ī, *f.* Hersones, poluotok u Traciji.
Christus, ī, Krst; **ante Christum nātum** prije rođenja Krstova.
cibāria, ōrum, *n.* hrana, jelo.
cibus, ī, *m.* hrana, jelo.
Cicerō, ōnis Mārcus Tullius Ciceron, rimski govornik.
cicōnia, ae, *f.* roda.
Cilicia, ae, *f.* Cilicija, pokrajina u Maloj Aziji.
Cimbri, ōrum, *m.* Cimbri.
Cimōn, ōnis, *m.* Cimon, atenski vođa.
Cincinnātus, ī, Lūcius Quīntius Cincinat, rimski vođa.

Cīneās, ae, *m.* Cinea, Pirov savjetnik.
cingo 3, **cinxī, cinctus** opasati, opkoliti.
circuitus, ūs, *m.* objem, opseg.
circum, circa *praep.* s *ak.* okolo.
circumdo, dare, dedī, datus opkoliti.
circumdūcō, 3. **xi, ctum** voditi naokolo.
circumsto 1, **stetī** naokolo stati, opkoliti.
circumvenio 4, **vēnī, ventus** obići, opkoliti, opasati.
cisalpinus 3 s ove strane Alpâ.
citerior, ius ovostrani.
Citium, ii Citij, grad na Cipru.
citō *adv.* brzo.
cīvīlis, e građanski.
cīvis, is, *m.* građanin.
cīvitās, ātis, *f.* građanstvo, država, općina.
clādēs, is, *f.* pokolj, poraz.
clam *adv.* potajno.
clāmo 1 vikati.
clāmor, ōris, *m.* vika, vapaj.
clārus 3 bistar, jasan; glasovit, slavan.
classis, is, *f.* brodovlje.
Claudius, ī Appius Pulcher, *m.* Apije Klaudije Pulkher, slavni Rimljanin.
claudo 3, **clausī, clausus** zatvoriti.
clēmens, tis blag, milostiv
clēmentia, ae, *f.* blagost, milosrđe, dobrota.
Cleopatra, ae, *f.* Kleopatra, kraljica u Egiptu.
clipeus, ī, *m.* štit.
clītellae, ārum, *f.* samar.
Clītus, ī, *m.* Klit, vođa Filipov.
Clōdius, ī, *m.* Klodije, rimski narodni tribun.
Cnidus, ī, *f.* Knid, grad u Maloj Aziji.
coalesco 3, **alui, alitus** srasti, ujediniti se, združiti se.
coarguo, 3, **uī** okriviti, optužiti.
Codrus, ī, *m.* Kodro, atenski kralj.
coëmo 3, **ēmī, emptus** nakupovati.
coepī, coepisse, coeptus početi.
cōgitātio, ōnis, *f.* mišljenje, misao.
cōgito 1 misliti, razmišljati.
cognātio, ōnis, *f.* rodbinstvo, rod.
cognitio, ōnis, *f.* spoznaja, poznavanje.
cognitus 3 poznat.
cognōmen, inis, *n.* nadimak, pridjevak; **est mihi cognōmen** prozvan sam.
cognosco 3, **gnōvī, gnitus** poznavati, doznati, saznati.
cōgo 3, **coēgī, coactus** prisiliti, prinuditi, nagnati, tjerati.
cohors, tis, *f.* kohorta, deseti dio legije.
cohortātio, ōnis, *f.* opomena.
cōicio, cōicere, coniēcī, coniectus baciti, nabacati.
colligo 3, **lēgī, lectus** skupiti, skupljati.
collis, is, *m.* brežuljak, humak.
colloquium, ī, *n.* razgovor, dogovor.
colloquor 3, **locūtus sum** razgovarati se.
collustro 1 rasvjetljivati.
colo 3, **coluī, cultus** obrađivati; poštovati; gojiti.
combūro 3, **ussī, ustus** spaliti.
comedo 3, **ēdī, ēsus** pojesti, potrošiti.
comes, itis, *m. f.* pratilac, drug.
comiter *adv.* uljudno.
comitium, ī, *n.* komicij, mjesto na rimskom forumu; **comitia, ōrum,** *n.* narodna skupština.
comitor 1 pratiti.
commemoro 1 spominjati, napomenuti.
commeo 1 ići, dolaziti.
committo 3, **mīsī, missus** povjeriti, predati; **c. proelium** zametnuti boj, pobiti se.
commoveo 2, **mōvī, mōtus** maknuti, pokrenuti; potresti, ganuti; **commōtus** ganut.
commūnis, e zajednički, opći.
commūto 1 izmijeniti.
comparo 1 spremiti, steći, pribaviti; **c. exercitum** naoružati; **c. amīcitias** sklapati.

comperio 4, **perī, pertus** doznati, dočuti; **mihi compertum est** zastalno znadem.
complector 3, **plexus sum** obuhvatiti, zagrliti; sadržavati.
compleo 2, **plēvi, plētus** napuniti.
complūrēs, ra (ium) više njih.
compōno 3, **posuī, positus** sastaviti; **c. bellum** dokončati.
comprehendo 3, **prehendī, prehensus** uhvatiti.
concēdo 3, **cessī, cessus** dopustiti, popustiti, ustupiti.
concido 3, **cidi** pasti, srušiti se.
concīdo 3, **cīdī, cīsus** sasjeći.
concilio 1 pridobiti, pribavljati, sklopiti, utvrditi.
concilium, ī, *n.* zbor, skupština.
concito 1 pokrenuti, uzrujati.
conclāve, is, *n.* soba.
concordia, ae, *f.* sloga.
concors, dis, složan.
concupisco 3, **cupīvī, cupītus** zaželjeti, težiti za čim.
concursus, ūs, *m.* sticanje, sukob.
condemno 1 osuditi; **capitis** na smrt.
condiciō, ōnis, *f.* pogodba, uslov.
condio 4 začinjati; balsamovati.
condo 3, **didī, ditus** osnovati, sazidati; **c. mortuōs** sahraniti.
condōno 1 pokloniti, žrtvovati.
condūco 3, **duxī, ductus** najmiti.
confero, ferre, tulī, collātus nanijeti, smjestiti; **sē conferre** otići; poći; **sē suaque omnia conferre** smjestiti se sa svojim imanjem; sebe i sve svoje skloniti.
conficio 3, **fēcī, fectus** zgotoviti, svršiti, navršiti.
confīdo 3, **fīsus sum** uzdati se, pouzdati se.
confīrmo 1 krijepiti, ohrabriti.
confiteor 2, **fessus sum** ispovijedati, priznati.
confligo 3, **flixī, flictus** pobiti se, **cum aliquo.**
confluo 3, **flūxī** sjecati se, skupljati se.
confodio 3, **fōdī, fossus** probosti, smaknuti.
confugio 3, **fūgī, fugiturus** pribjeći, **ad aliquem.**
confundo 3, **fūdī, fūsus** pobrkati, zamrsiti.
congero 3, **gessi, gestus** snijeti, skupiti, zgrnuti.
congredior 3, **gressus sum** sukobiti se, pobiti se.
congrego 1 skupljati, sabrati, sjediniti.
cōnicio *v.* **cōicio.**
coniunctiō, ōnis, *f.* sveza.
coniungo 3, **iunxī, iunctus** spojiti, združiti.
coniunx, gis, *mf.* muž; žena.
coniūrātiō, ōnis, *f.* urota, zavjera.
coniūrātus, ī, *m.* urotnik.
cōnor 1 kušati, pokušati.
conscendo 3, **scendī, scēnsus** popeti se, ući; **nāvēs** ukrcati se u brodove.
conscisco 3, **scīvī, scītus** odlučiti; **mortem sibi c.** zadati sebi smrt, ubiti se.
conscius 3 svijestan čega; **c. mens recti** čista svijest.
conscrībo 3, **scripsī, scriptus** napisati, sastaviti; **c. legiōnes, exercitum** kupiti, podići.
consecro 1 posvetiti.
consector 1 progoniti.
consenesco 3, **cōnsenuī** ostariti.
consequor 3, **secūtus sum** steći, postići.
consero 3, **sēvi, situs** posijati.
consero 3, **seruī, sertus** spojiti; **manum (manūs) c.** pobiti se, boj zametnuti.
conservo 1 sačuvati, održati.
consīdero 1 promatrati, promišljati.
consīdo 3, **sēdī** zasjesti, posaditi se; utišati se **(ventus).**

consilium, ī, *n.* savjet, namjera.
consōlātiō, ōnis, *f.* utjeha.
consōlor 1 tješiti, utješiti.
conspectus, ūs, *m.* pogled, vidik; **in conspectū** pred očima.
conspicio 3, **spexī, spectus** ugledati spaziti.
conspicor 1 ugledati.
constans, antis (*adv.* **constanter**) postojan, stalan, nepokolebiv.
constantia, ae, *f.* stalnost, postojanost.
constat stoji, nepobitno je, poznato je.
constituo 3, **stituī, stitūtus** postaviti; **rem pūblicam c.** urediti; odrediti, odlučiti.
consto 1, **stitī, stātūrus** postojati, sastojati se.
consuēsco 3, **suēvī, suētus** naviknuti se; **consuēvī** imam običaj.
consuētūdō, inis, *f.* običaj, navada, navika.
consul, ulis, *m.* konsul.
consulātus, ūs, *m.* konsulat.
consulo 3, **suluī, sultus** pitati za savjet; starati se, brinuti se (s dat.).
consūmo 3, **sumpsī, sumptus** potrošiti; uložiti; uništiti.
contego 3, **texī, tectus** pokriti.
contemno 3, **tempsi, temptus** prezirati.
contemplor 1 pregledati, prosmatrati.
contendo, 3, **tendī, tentus** naprezati se, truditi se, nastojati; požuriti se, poći; boriti se.
contentus 3 zadovoljan.
contero 3, **trīvī, trītus** potratiti, provesti.
conticesco 3, **ticuī** zamuknuti.
contineo 2, **tinuī, tentus** sadržavati, držati **(castris)**; svezati, spajati.
contingit, contigit dogodila se, ide za rukom.
continuus 3 neprekidan.
contiō, ōnis, *f.* skupština.
contrā, *praep.* s *ak.* protiv, suprot.
contumēlia, ae, *f.* pogrda, psovka.
convalesco, valui ozdraviti; ojačati, oteti mah **(mala).**
convello 3, **velli, vulsus** istrgnuti.
convenio 4, **vēnī, ventus** sastati se.
converto 3, **vertī, versus** okrenuti, obrnuti, povratiti.
convīcium, ī, *n.* svađa.
convīvium, ī, *n.* gozba.
cooperio 4, **ruī, rtus** zasuti.
cōpia, ae, *f.* množina, sila; *pl.* čete, vojska.
cōpiōsus 3 *adv.* **cōpiōsē** obilan, rječit, opširan.
coquo 3, **coxī, coctus** kuhati.
cor, cordis, *n.* srce.
cōram *adv.* i *praep.* s *abl.* pred; sam glavom, lično.
Corcȳra, ae, *f.* Krf.
Corcȳraei, ōrum, *m.* Korkirani.
Corinthus, ī, *f.* Korint, grad u Grčkoj; **Corinthius** 3 korintski.
Cornēlius (ī) Nepōs (ōtis) Kornelije Nepot, rimski povjesničar.
cornix, īcis, *f.* vrana.
cornū, ūs, *n.* rog; krilo od vojske.
corōna, ae, *f.* vijenac.
corpus, oris, *n.* tijelo.
corripio 3, **ripuī, reptus** spopasti, pograbiti.
corrumpo 3, **rūpī, ruptus** kvariti, podmititi, potkupiti.
Corsica, ae, *f.* Korsika.
corvus, ī, *m.* gavran.
cotīdiē *adv.* svaki dan.
coturnix, īcis, *f.* prepelica.
crāstinus 3 sutrašnji; **in crāstinum** na sutrašnji dan.
Cratēs, tētis, *m.* Krates (ime).
crēber, bra, brum *adv.* **crēbrō** čest.
crēdo 3, **didī, ditus** vjerovati, povjeriti, misliti.
crēdulus 3 lakovjeran.
cremo 1 spaliti.

creo 1 stvoriti, rađati, birati; *pas.* biti biran, postati.
crepo 1, **uī, itus** zveketati.
crēsco 3, **crēvī, crētus** rasti.
Crēta, ae, *f.* Kreta.
Cretēs, um, *m.* Krećani; **Crētenses, ium.**
crīmen, inis, osvada, prijekor; zločin.
Croesus, ī, *m.* Krez, lidski kralj.
Crotō, ōnis, *f.* Kroton, grad u južnoj Italiji.
Crotōniensis, is, *m.* Krotonjanin.
crucio 1 mučiti.
crūdēlis, e okrutan, nemilosrdan; *adv.* **crūdēliter** grozno.
crūdēlitās, ātis, *f.* okrutnost, nemilosrđe.
cruor, ōris, *m.* krv.
crux, crucis, *f.* križ, krst.
cubīle, is, *n.* postelja, ložnica.
cubitum, ī, *n.* lakat.
culpa, ae, *f.* krivnja, grijeh.
cultūra, ae, *f.* obrađivanje, teženje.
cum, *praep.* s *abl.* sa, s.
cum, *coni.* kad, kako, budući da, pošto, akoprem, premda.
cum—tum i—i, koliko—toliko.
cunctor 1 oklijevati.
cunctus 3 sav, cio.
cupiditās, ātis, *f.* želja, požuda, strast; **c. gloriae** slavoljublje.
cupidus 3 željan.
cupio 3, **īvī, ītus** željeti.
cūr *adv.* zašto?
cūra, ae, *f.* briga, skrb.
cūria, ae, *f.* sabornica, vijećnica.
cūro 1 brinuti se, starati se, mariti, paziti; s *part. perf. pas.* dati.
curro 3, **cucúrrī, cursum** trčati.
currus, ūs, *m.* kola.
cursus, ūs, *m.* trčanje, tijek.
custōdia, ae, *f.* straža.
custōdio 4 čuvati.
custōs, ōdis, *mf.* čuvar, čuvarica.
Cyprus, ī, *f.* Cipar.
Cȳrus, ī, *m.* Kir, persijski kralj; **C. Minor** K. mlađi.

D.

Daedalus, ī, *m.* Dedal, glasoviti umjetnik iz grčkoga mitskoga doba.
damno 1 osuditi; **capitis d.** osuditi na smrt.
damnum, ī, *n.* škoda, šteta, gubitak.
Danaī, ōrum, *m.* Danajci (Grci).
Danaus, ī, *m.* Danaj, argivski kralj.
Darēus, ī, *m.* Darij, persijski kralj.
Dātis, idis (Dātim), *m.* Datis, persijski satrap.
dē *praep.* s *abl.* sa, o, za, iz, na.
dea, ae, *f.* božica.
dēbeo 2, **uī, itus** dugovati, dužan biti, morati; *pas.* pripadati.
dēbilito 1 oslabiti.
dēcanto 1 otpjevati.
dēcēdo 3, **cessī, cessum** otići, odstupiti; **vitā d.** umrijeti.
decemvir, ī, *m.* decemvir (jedan od desetorice ljudi, koji su napisali rimske zakone na 12 ploča).
dēcerno, 3, **crēvī, crētus** odlučiti, odrediti, zaključiti.
dēcerpo 3, **cerpsī, cerptus** ubrati.
dēcido 3, **cidi** spasti, pasti dolje.
Decius, ī, *m.* Decije (ime).
dēclāmo 1 deklamovati.
decōrus 3 častan, pristojan, lijep.
decresco 3, **crēvī** opadati.
decuria, ae, *f.* dekurija, odjel od 10 konjanika.
decurio, ōnis, *m.* dekurion, vođa od 10 konjanika.
dēcurro 3, **decurrī, decursus** dotrčati.
decus, decoris, *n.* ures, dika.
dēdico 1 posvetiti.
dēditiō, ōnis, *f.* predaja.
dēdo 3, **dēdidī, dēditus** predati se; s *dat.* posvetiti se čemu.

dēdūco 3, **duxī, ductus** dovesti, izvesti, odvesti.
dēfendo 3, **fendī, fensus** braniti, obraniti; **causam d.** zastupati, braniti.
dēnfensio, ōnis, *f.* obrana
dēfero, ferre, tulī, lātus (naves) dotjerati.
dēficio 3, **fēcī, fectus** otpasti, odmetnuti se.
dēflecto 3, **flexī, flexus** skrenuti; **ā veritāte** odstupiti od istine.
dēgo 3 provoditi, provesti.
dēicio 3, **iēcī, iectus** zbaciti, skočiti dolje.
deinde *adv.* zatim, onda, poslije.
Dēiotarus, ī, *m.* Deiotar, galatski kralj.
dēlecto 1 veseliti, razveseljivati; *pas.* obradovati se, zabavljati se.
dēlectus 3 *v.* **dēligo.**
dēlęo 2, **lēvī, lētus** razoriti, uništiti, porušiti; **incendiō d.** spaliti.
dēlībero 1 razmišljati, savjetovati se.
dēliciae, ārum, *f.* slast; ljubimac.
dēlictum, ī, *n.* prestupak, krivica.
dēligo 3, **lēgī, lectus** birati, odabrati.
dēlīro 1 ludovati, bulazniti.
dēlīrus 3 lud, smušen.
Dēlus, ī, *f.* Del, otok u egejskom moru.
Delphī, ōrum, *m.* Delfi, proročište Apolonovo u Fokidi; **Delphicus** 3 delfijski.
Dēmarātus, ī, *m.* Demarat (ime).
dēmeto 3, **messuī, messus** pokositi, požeti.
dēmigro 1 iseliti se, preseliti se.
dēmitto 3, **mīsī, mīssus** spustiti, oboriti.
dēmo 3, **dēmpsi, dēmptus** oduzeti, skinuti.
Democharēs, is, *m.* Demohar, grčki govornik.
Dēmocritus, ī, *m.* Demokrit, grčki filozof.
Dēmōnax, actis, *m.* Demonaks, grčki filozof.
dēmonstro 1 pokazati.
Dēmosthenēs, is, *m.* Demosten, atenski govornik.
dēnārius, ī, *m.* denar, rimski novac (80 parâ).
dēnique *adv.* napokon, na poslijetku.
dēnuō *adv.* nanovo.
dēpōno 3, **posuī, positus** skinuti.
dēpopulor 1 opustošiti.
dēporto 1 odnijeti, prenijeti.
dēposco 3, **poposcī** odlučno zahtijevati, iziskivati.
dēprehendo 3, **prehensī, prehensus** uhvatiti, zateći.
dērīdeo 2, **rīsī, rīsus** ismjehavati.
dēscīsco 3, **scīvī, scītum est** odmetnuti se, otpasti.
dēscrībo 3, **scripsī, scriptus** opisati; razdijeliti.
dēseco 1 **secuī, sectus** odsjeći.
dēsero 3, **seruī, sertus** ostaviti, zapustiti.
dēsīderium, ī, *n.* želja, težnja.
dēsidia, ae, *f.* besposlica nemarnost, lijenost.
dēsilio 4, **siluī,** skočiti dolje.
dēsino 3, **siī, situs** prestati.
dēsisto 3, **stiti, stitum est** odustati.
dēspēro 1 (dē aliquā rē) očajavati.
dēspicio 3, **spexī, spectus** prezirati, omalovažavati.
dēstringo, 3, **strinxī, strictus** izvući, istrgnuti.
dēsum, esse, fuī ne biti tu; **mihi dēest** nemam; **alicui** ne pomoći komu.
dētego 3, **texī, tectus** otkriti.
dētergeo 2, **tersī, tersus** zbrisati, obrisati; rastjerati.
dēterior, ius lošiji, gori.
dēterreo 2, **terruī, territus** zastrašiti, uplašiti, odvratiti.
dētraho 3, **traxī, tractus** svući, skinuti, oduzeti.
dētrecto 1 uskratiti, odbaciti.

dētrīmentum, ī, *n.* šteta, škoda, gubitak.
Deus, ī, *m.* Bog.
dēvinco 3, **vīcī, victus** sasvim pobijediti.
dēvolo 1 odletjeti.
dexter, tra (tera), trum (terum) desni.
Diāna, ae, *f.* Dijana, božica lova.
dicātus 3 posvećen.
diciō, ōnis, *f.* vlast, oblast; **in diciōnem redigere** podvrći, pokoriti vlasti.
dīco 3, **dixī, dictus** reći, kazati, govoriti; **dīcor** kaže se, da ja (s *inf.*).
dictātor, ōris, *m.* diktator, rimski vođa s neograničenom vlašću.
dictum, ī, *n.* riječ.
diēs, ēī, *m.* (rijetko *f.*) dan.
differo, ferre, distulī, dīlātus odgoditi, odložiti; razlikovati se.
difficilis, e težak.
diffindo 3, **fidī, fissus** rasjeći, rascijepiti.
digitus, ī, *m.* prst.
dignitās, ātis, *f.* ugled, dostojanstvo.
dignus 3 dostojan, vrijedan.
diiūdico 1 razlikovati.
dīlābor 3, **lapsus sum** propadati.
dīlacero 1 razderati, rastrgati.
dīligens, entis (*adv.* **dīligenter**) marljiv, brižljiv.
dīligentia, ae, *f.* marljivost.
dīligo 3, **lexī, lectus** ljubiti, cijeniti, štovati.
dīlūcesco 3, **luxi** osvanuti.
dīluo 3, **luī, lūtus** oprati; oprovrći, pobiti.
dīmico 1 boriti se, biti se.
dīmidium, ī, *n.* polovica.
dīmitto 3, **mīsī, missus** raspustiti, otpustiti.
Dioclētiānus ī, *m.* Dioklecijan, rimski car.
Diogenēs, is, *m.* Diogen, grčki filozof.
Diomedon, ontis, *m.* Diomedont.
Dionȳsius, ī, *m.* Dionizije, tiran u Sirakuzi.
dirimo 3, **ēmī, emptus** rastaviti.
dīripio 3, **ripuī, reptus** razgrabiti, poharati.
dīruo 3, **ruī, rutus** razoriti.
dīrus 3 grozan, užasan.
Dīs, ītis, *m.* Pluto, bog podzemnog svijeta.
discēdo 3, **cessī, cessum** razići se, otići.
disciplīna, ae, *f.* ustav, zapt, red.
discipulus, ī, *m.* učenik.
disco 3, **didicī** učiti, naučiti.
discordia, ae, *f.* nesloga.
dispōno 3, **posuī, positus** metati u red, rasporediti.
disputātio, ōnis, *f.* razprava.
disputo 1 raspravljati, govoriti, pretresati.
disseco 1, **secuī, sectus** presjeci.
dissero 3, **seruī, sertus** govoriti, razlagati, raspravljati; **in contrarias partes d.** dokazivati i pobijati istu stvar.
distribuo 3, **buī, būtus** razdijeliti.
diū *adv.* **(diutius, diūtissimē)** dugo.
diūturnitās, ātis, *f.* dugotrajnost, dužina.
diūturnus 3 dugotrajan.
dīversus 3 razan, različit; **ē dīversō** protivno.
dīves, itis bogat.
dīvido 3, **vīsī, vīsus** dijeliti, podijeliti.
dīvīnus 3 božanski.
Divitiācus, ī, *m.* Divicijak, galski knez.
dīvitiae, ārum, *f.* bogatstvo.
dō, dāre, dedi, datus dati; **dōnō dāre** dati na poklon.
doceo 2, **cuī, ctus** učiti, poučavati.
doctrīna, ae, *f.* nauka, učenost.
doctus 3 učen, obrazovan.
doleo 2, **luī, liturus** žaliti, bol osjećati.
dolor, ōris, *m.* žalost, bol.
dolus, ī, lukavstvo, prijevara.
domicilium, ī, *n.* stan, postojbina, prebivalište.
dominātiō, ōnis, *f.* gospodovanje, gospodstvo.

dominor 1 gospodovati, vladati.
dominus, ī, *m.* gospodar.
domo 1, **uī, itus** ukrotiti, svladati, pokoriti.
domus, ūs, *f.* kuća; **domī** kod kuće; **domum** kući; **domō** od kuće.
dōnec *coni.* dok.
dōno 1 pokloniti, obdariti.
dōnum, ī, *n.* dar, poklon.
dormio 4 spavati.
dormīto 1 drijemati.
Drepanum, ī, *n.* Drepan, grad u Siciliji.
Drūsus, ī, *m.* Druz.
dubito 1 sumnjati, dvojiti.
dubium, ī, *n.* sumnja.
dūco 3, **dūxī, ductus** voditi, povesti; misliti, držati, smatrati.
dulcēdo, inis, *f.* slast.
dulcis, e sladak.
dum *coni.* dok.
Dumnorīx, īgis, *m.* Dumnoriks, eduanski knez.
duplico 1 podvostručiti.
dūrus 3 tvrd; opor, strog.
dux, ducis, *m. f.* vođa, vojvoda; voditeljica, vodilja.

E.

Ē, ex *praep.* s *abl.* iz, od, s, sa, po.
ebur, eboris, *n.* bjelokost.
eburneus 3 bjelokostan.
ēdīco 3, **dixī, dictus** narediti.
ēdictum, ī, *n.* naredba.
ēdisco 3, **ēdidicī** učiti na pamet.
edo, edere (ēsse), ēdī, ēsus jesti.
ēdo 3, **ēdidī, ēditus** izdati; **vītam e.** umrijeti.
ēduco 1 odgajati.
ēdūco 3, **dūxī, ductus** izvesti, izvoditi.
effēmino 1 razmaziti, mekoputnim činiti.
effero, efferre, extulī, ēlātus iznijeti, iznositi; sahraniti.
efficax, ācis izdašan, uspješan.
efficio 3, **fēcī, fectus** učiniti, izraditi stvoriti.
efflo 1 **animam** ispustiti dušu, izdahnuti.
effodio 3, **fōdī, fossus** iskopati.
effugio 3, **fūgī, fugiturus** izbjeći, pobjeći.
egēnus 3 ubog, potrebit, siromašan.
egeo 2, **uī** potrebovati.
ēgredior 3, **gressus sum** izaći, izlaziti.
ēgregius 3 izvrstan, vanredan; *adv.* **ēgregiē** izvrsno.
ēicio 3, **ēiēcī, ēiectus** izbaciti, istjerati, prognati; **e. sē** pohrliti vani.
ēlegantia, ae, *f.* ukus, finoća.
elephantus, ī, *m.* slon.
ēligo 3, **lēgī, lectus** birati, izabrati.
Ēlis, idis, *f.* Elida, grad i pokrajina u Peloponezu.
ēloquentia, ae, *f.* rječitost, govorništvo.
ēloquor 3, **locutus sum** izreći, izgovoriti.
ēmendo 1 popraviti.
emo 3, **ēmī, emptus** kupiti, kupovati.
ēnarro 1 ispripovijedati.
enim *coni.* jer; naime.
Ennius, ī, *m.* Enije, rimski pjesnik.
ēnumero 1 nabrojiti.
eō *adv.* tamo, onamo; tim *v.* **quō.**
eō, īre, iī, itūrus ići.
Epamīnondas, ae, *m.* Epaminonda, tebanski vođa.
Ephesus, ī, *f.* Efez, grad u Maloj Aziji.
Ephialtes, is, *m.* Efialt, grčki izdajica kod Termopila.
Epictētus, ī, *m.* Epiktet, atenski filozof.
Ēpīrōtēs, ae, *m.* Epirac.
Ēpīrus, ī, *f.* Epir, pokrajina u sjevernoj Grčkoj.
epistula, ae, *f.* pismo.
epulae, ārum, *f.* gozba.
eques, itis, *m.* konjanik, vitez.
equester, stris, stre konjanički, viteški.
equidem barem, zaista, svakako.
equitātus, ūs, *m.* konjica, konjaništvo.
equus, ī, *m.* konj.

ergā *praep.* s *ak.* prema.
ērigo 3, **rēxī, rectus** podići.
ēripio 3, **ripuī, reptus** oteti, istrgnuti, oduzeti.
erro 1 varati se, pogriješiti, lutati.
error, ōris, *m.* pogrješka.
ērumpo 3, **rūpī, ruptus** prodrijeti, provaliti.
eruo 3, **rui, tus** iskopati.
ēsurio 4 gladan biti.
et *coni.* i; **et — et** i — i, ne samo — nego i.
etiam *coni.* i, također.
Etruria, ae, *f.* Etrurija.
etsī *coni.* i ako, ako i.
Eumenēs, is, *m.* Eumen, vojvoda Aleksandra Velikoga.
ēvādo 3, **vāsī, vāsūrus** izaći, umaknuti; postati.
ēvānesco 3, **ēvānuī** iščeznuti, nestati.
ēvello 3, **vellī, volsus** istrgnuti, iščupati.
ēvenio 4, **vēnī, ventūrus** izaći; dogoditi se, zbiti se; **ēvenit** događa se.
ēverto 3, **vertī, versus** prevrnuti, razoriti.
exārdēsco 3, **arsī** buknuti, raspaliti se.
excēdo 3, **cessī, cessūrus** izaći, izlaziti; **modum e.** prekoračiti.
excellens, entis izvrstan, odličan.
excello 3 odlikovati se, **aliquā rē** u čemu.
excipio 3, **cēpī, ceptus** primiti, dočekati.
excito 1 uzbuditi, probuditi.
exclāmo 1 povikati.
excolo 3, **coluī, cultus** iskititi; naobraziti.
excursiō, ōnis, *f.* napadaj.
excūsātiō, ōnis, *f.* izgovor, pravdanje.
excutio 3, **cussī, cussus** istražiti.
exemplum ī, *n.* primjer.
exeo, īre, iī, iturus izaći, izlaziti.
exerceo 2, **ercuī, ercitus** vježbati.
exercitātiō, ōnis, *f.* vježbanje.
exercito 1 uvježbati, izvježbati.
exercitus, ūs. *m.* vojska.
exhaurio 4, **hausī, haustus** iscrpsti, istrošiti.
exhērēdo 1 isključiti iz nasljedstva.
exigo 3. **ēgī, actus** istjerati, prognati.
exiguus 3, mali, neznatan.
eximius 3 osobit, izvrstan.
exīstimo 1 misliti, smatrati, držati koga za što.
exitus, ūs, *m.* konac, izlaz, svrha; sudbina.
exolesco 3, **lēvī, lētus** zastarjeti.
exorno 1 iskititi.
expello 3, **pulī, pulsus** prognati, protjerati; **urbe** iz grada.
expergīscor 3, **perrectus sum** probuditi se.
experior 4, **pertus sum** pokušati, iskusiti.
expers, rtis lišen, bez čega.
expleo 2, **plēvī, plētus** ispuniti.
expōno 3, **posuī, positus** izložiti, izlagati.
expugno 1 osvojiti.
exsilium, ī, *n.* prognanstvo.
exsīsto 3, **stitī** postati, pojaviti se.
exspecto 1 čekati, iščekivati.
exstinguo 3, **stinxī, stinctus** ugasiti, uništiti; *pas.* umrijeti.
exstruo 3, **struxī, structus** sazidati, podići.
exsul, is, *m.* prognanik.
exsulo 1 živjeti u prognanstvu.
extemplō *adv.* odmah.
extermino 1 prognati.
externus 3 inozemski.
extimesco 3, **timuī** pobojati se, poplašiti se.
extrā *praep.* s *ak.* izvan.
extrēmus 3 krajnji, posljednji.
exuo 3, **uī, ūtus** svući, skinuti, zabaciti.
exūro 3, **ussī, ustus** izgorjeti.

F.

Fabius, ī, Maximus (Quintus), *m.* Fabije Maksim, rimski konsul.
Fabricius, ī, *m.* Fabricije, rimski konsul.
fābula, ae, *f.* priča, basna.

fabulor 1 pričati, pripovijedati.
facilis, e lak; *adv.* **facile** lako.
facilitās, ātis, *f.* lakoća, dobrota, predusretljivost.
facinus, oris, *n.* djelo; nedjelo, zločin.
facio 3, **fēcī, factus** činiti, učiniti, raditi; **iter f.** putovati; *pas.* biti učinjen, postati.
factiō, ōnis, *f.* stranka.
factum, ī, *n.* čin, djelo.
facundus 3 rječit.
faenus, oris, *n.* kamata.
Falernus 3 falernski.
fallo 3, **fefellī (falsus)** prevariti.
falsus 3 lažan; *adv.* **falsō** krivo.
fāma, ae, *f.* glas; **fāma est** pripovijeda se, pronosi se glas.
famēs, is, *f.* glad.
familia, ae, *f.* porodica, obitelj.
familiāris, e pouzdan, prijateljski, domaći; **rēs familiāris** imanje; *adv.* **familiāriter.**
familiāris, is, *m.* prijatelj.
familiāritās, tātis, *f.* prijateljstvo.
famulāris, e ropski.
fānum, ī, *n.* hram.
fās *indecl.* pravo; **fās est** pravo je, slobodno je, smije se.
fateor 2, **fassus sum** priznavati.
fatīgo 1 umoriti.
faveo 2, **fāvī, fautum** biti naklon, na ruku, pomagati.
febris, is, *f.* groznica, ognjica.
Februārius, ī, *m.* veljača.
fēcundus 3 plodan.
fēlicitās, ātis, *f.* sreća.
fēlīx, īcis srećan; *adv.* **feliciter.**
femina, ae, *f.* žena.
fere *adv.* gotovo, skoro.
ferio 4 udarati, tući.
fero, ferre, tulī, lātus nositi, podnositi; **auxilium, f.** pomoći; **ferunt** pripovijedaju; **fertur** pripovijeda se; **poëtas ferre** donijeti na svijet, roditi.
ferox, ōcis divlji; ratoboran.
ferrum, ī, *n.* gvožđe, željezo.
fertilis, e plodan.
fessus 3 umoran.
fictilis, e zemljen, od zemlje.
fīcus, ī, *f.* smokva.
fidēs, eī, *f.* vjera, vjernost; **fidem praebere** održati riječ; **fidem habēre** vjerovati.
fīdus 3 vjeran, pouzdan.
fīlia, ae, *f.* kći.
fīlius, ī, *m.* sin.
findo 3, **fidī, fissus** cijepati; **fissus** 3 rascijepljen.
fingo 3, **finxī, fictus** praviti, izmisliti; likovati.
fīnio 4 svršiti.
fīnis, is, *m.* kraj, konac; **fīnēs, ium** granice, krajevi, oblast.
fīnitimus 3 pograničan, susjedni.
fio, fierī, factus sum postati, bivati, događati se; **certiōrem fierī** biti obaviješten.
firmo 1 utvrditi, učvrstiti, osnažiti.
firmus 3 jak, čvrst.
Flaccus, ī, *m.* Flak (prezime).
flagro 1 gorjeti.
flamma, ae, *f.* plamen.
flecto 3, **flexī, flexus** prignuti, skloniti; umekšati, ublažiti.
fleo 2, **flēvī, flētus** plakati.
flexuōsus 3 zavojit.
flōreo 2, **uī** cvasti; odlikovati se.
flōs, ris, *m.* cvijet.
flūmen, inis, *n.* rijeka.
fluo 3, **fluxī** teći.
fluvius, ī, *m.* rijeka.
forma, ae, *f.* oblik.
formo 1 ličiti, obraziti, napraviti; **formatus** obrazovan.
fortāsse *adv.* možda.
forte *adv.* slučajno.
fortis, e hrabar; *adv.* **fortiter** hrabro, odvažno.

fortitūdō, inis, *f.* hrabrost.
fortūna, ae, *f.* sreća, sudbina; *pl.* imanje.
fortūnātus 3 srećan.
forum, ī, *n.* forum, trg.
fossa, ae, *f.* jama, jarak.
foveo 2, **fōvī, fōtus** grijati, njegovati.
frango 3, **frēgī, fractus** slomiti, razbiti.
frāter, tris, *m.* brat.
fraudo 1 prevariti.
fraus, dis, *f.* prijevara.
fremitus, ūs, *m.* šum, žubor.
fremo 3, **uī** mrmljati, bučiti.
frīgidus 3 hladan, studen.
frīgus, oris, *n.* studen.
frūgalitās, ātis, *f.* čestitost, vrsnoća.
frūgēs, um, *f.* poljski plodovi, žito.
frūgī *indecl.* valjan, vrijedan, čestit.
frūgifer 3 plodan.
frūmentum, ī, *n.* žito, hrana.
fruor 3, **fruitūrus** uživati, s *abl.*
frustrā *adv.* uzalud.
frustror 1 prevariti.
fuga, ae, *f.* bijeg.
fugio 3, **fūgī, fugitūrus** bježati izbjegavati; **fugit mē** nepoznato mi je.
fugo 1 rastjerati, u bijeg natjerati, potući.
fulgeo 2, **fulsī** sjati se.
Fulvia, ae, *f.* Fulvija (ime).
fundo 3, **fūdī, fūsus** liti, sipati; razbiti, potući; **fundere et fugāre** ametom potući.
fungor 3, **functus sum** vršiti, obavljati, s *abl.*
furor, ōris. *m.* bjesnilo.
furtum, ī, *n.* krađa.
fustis, is, *m.* toljaga, batina.
futūrus 3 budući.

G.

Gāditānī, ōrum, *m.* Gađani.
Gāius, ī, *m.* Gaj, ime.
Gāius Attilius, ī Gaj Atilije, narodni tribun.
Gāius Flāminius, ī Gaj Flaminije rimski konsul.
Gāius Terentius, ī Gaj Terencije, rimski konsul.
galea, ae, *f.* kaciga (od kože).
Gallia, ae, *f.* Galija, današnja Francuska; **Gallicus** 3 galski.
gallīna, ae, *f.* kokoš.
Gallus, ī, *m.* Gal.
gaudeo 2, **gāvīsus sum** radovati se čemu, s *abl.*
gaudium, ī, *n.* radost, veselje.
gener, erī, *m.* zet.
genero 1 roditi.
gēns, gentis, *f.* rod, pleme, narod.
genus, eris, *n.* vrsta, rod.
Germānī, ōrum, *m.* Germani, Nijemci; **Germānus** 3 germanski, njemački.
gero 3, **gessī, gestus** nositi, raditi; **bellum g.** voditi rat; **rem male g.** nesrećno vojevati.
gigno 3 **genuī, genitus** roditi, rađati.
gladius, ī, *m.* mač.
glōria, ae, *f.* slava; **bellī g.** ratna slava.
glōrior 1 hvaliti se, dičiti se.
glōriōsus 3 slavan.
Gnaeus, ī, *m.* Gnej, ime.
Gnaeus Pompeius, ī Gnej Pompej, rimski vojskovođa.
Gnaeus Servilius, ī Gnej Servilije, rimski konsul.
Gordius, ī, *m.* Gordij, kralj u Frigiji.
Graecia, ae, *f.* Grčka.
Graecī, ōrum, *m.* Grci; **Graecus** 3 grčki.
Grānīcus, ī, *m.* Granik, rijeka u Maloj Aziji.
grātia, ae, *f.* milina, prijatnost, zahvalnost; **grātiam agere** zahvaliti.
grātulor 1 čestitati.
grātus 3 mio, drag, prijazan.
gravis, e težak; važan, ozbiljan; *adv.* **graviter** težko.

grex, gregis, *m.* stado; jato.
gubernātor, ōris, *m.* kormilar.
guberno 1 upravljati.

H.

habeo 2, **uī, itus** imati; **habērī** držati se, smatrati se za što; **ōrātiōnem habēre** držati govor; **comitia h.** držati izbornu skupštinu; **in animō h.** imati na umu, namjeravati; **sē habēre** nalaziti se, biti.
habito 1 stanovati.
Haeduus, ī, *m.* Eduanac.
haereo 2, **sī, sūrus** visjeti, zapeti, zapasti.
Hamilcar, ris, *m.* Hamilkar, otac Hanibalov.
Hammōn, ōnis Hamon, nadimak Jupiterov.
Hannibal, alis Hanibal, kartaški vojskovođa.
Hasdrubal, alis Hazdrubal, brat Hanibalov.
hasta, ae, *f.* koplje.
haud *adv.* ne, ne upravo.
Hector, oris Hektor, trojanski junak.
Hellēspontus, ī, *m.* Helespont.
Helvētiī, ōrum Helvećani, današnji Švajcarci.
hercule (zakletva) tako mi Herkula, zaista.
Hērodotus, ī, *m.* Herodot, grčki povjesničar.
hesternus 3 jučerašnji.
hīc *adv.* ovdje.
hiemo 1 zimovati.
hiems, hiemis, *f.* zima.
Hierō, ōnis, *m.* Hijeron, sirakuški kralj.
hilaris, e i **hilarus** 3 veseo.
Hippias, ae, *m.* Hipija, Pizistratov sin.
hinc *adv.* odavle, odovud.
Hispānia, ae, *f.* Španjolska.
Hister, stri, *m.* (donji) Dunav.
historia, ae, *f.* povjest.
hodie *adv.* danas.
Homērus, ī, *m.* Homer, najstariji grčki pjesnik.
homo, inis, *m.* čovjek.
honestās, ātis, *f.* postenje.
honestus 3 ugledan, štovan, pošten.
honōs, ōris, *m.* čast, počast. 1
honōrificus 3, častan; *adv.* **honōrificentissime** s najvećom počasti.
hōra, ae, *f.* ura, sat.
Horātius, ī, *m.* Horacije, rimski pjesnik.
Horātius Cocles, itis, *m.* Horacije Kokles, rimski junak.
horrendus 3 užasan, strašan.
horreo 2, **uī** groziti se, strašiti se.
horreum, ī, *n.* žitnica.
Hortensius, ī, *m.* Hortenzije, rimski govornik.
hortor 1 opominjati, pozivati.
hospes, itis, *m.* gost, stranac.
hospitium, ī, *n.* gostoprimstvo; **hospitiō excipere** ugostiti.
hostia, ae, *f.* žrtva, životinja za žrtvu.
hostis, is, *m.* neprijatelj (državni).
hūc *adv.* ovamo.
hūmānitās, ātis, *f.* čovječnost, naobrazba.
hūmānus 3 čovječji, ljudski
hūmidus 3 vlažan.
humus, ī, *f.* zemlja; **humī** na zemlji; **humō** sa zemlje.

I.

iacio 3, **iēcī, iactus** baciti.
iam *adv.* već.
ianua, ae, *f.* vrata.
Iānus, ī, *m.* Jan, italski bog.
ibi *adv.* tu, ondje.
Īcarius 3 ikarski.
Īcarus, ī, *m.* Ikar, sin Dedalov.
ictus, ūs, *m.* udarac.
idcirco *adv.* zato, s toga.
idem, eadem, idem isti.

1 honor.

Idūs, uum, *f.* Idus, 15. dan ožujka, svibnja, srpnja i listopada; u ostalim mjesecima 13. dan; **Idibus Martiis** 15. ožujka.
Iēsus Christus Isukrst.
igitur *coni.* dakle, za to.
ignārus 3 nevješt.
ignāvia, ae, *f.* lijenost, nemarnost.
ignāvus 3 lijen, nemaran.
ignis, is, *m.* oganj, vatra.
ignōbilis, e prost, niska roda.
ignōminia, ae, *f.* sramota, pogrda.
ignōro 1 ne znati.
ignōsco 3, **gnōvī, gnōtus** praštati, oprostiti.
ignōtus 3 nepoznat.
Īlias, Īliadis, *f.* Ilijada, grčka junačka pjesma.
illino 3, **illēvī, illitus** namazati.
illūdo 3, **lūsī, lūsus** ismjehavati, rugati se.
illustris, e svijetao; slavan, znamenit.
imāgō, inis, *f.* slika, lik.
imber, bris, *m.* kiša, pljusak.
imbuo 3, **buī, būtus** umočiti.
imitor 1 s *ak.* ugledati se, povoditi se za kim.
imminuo 3, **nuī, nūtus** umanjiti.
immitto 3, **mīsī, missus** spuštati, bacati.
immo *adv.* šta više.
immobilis, e nepomičan.
immoderātus 3 neumjeren.
immolo 1 žrtvovati; **hostias i.** prinositi žrtve, zaklati.
immortalis, e besmrtan.
immortālitās, ātis, *f.* besmrtnost.
impar, is nedorasao, nejednak.
impedīmentum, ī, *n.* smetnja, *pl.* prtljaga.
impedio 4 sprječavati, smetati.
impello 3, **pulī, pulsus** prisiliti, nagnati.
imperātor, ōris, *m.* zapovjednik, vojskovođa; car.
imperītus 3 neiskusan.
imperium, ī, *n.* zapovijed, uprava; vlada, država, carstvo.
impero 1 zapovijedati, nalagati.
impetro 1 postići.
impetus, ūs, *m.* navala, napadaj; **impetum facere** jurišati.
impleo 2, **plēvī, plētus** napuniti.
implico 1, **cāvī** i **cuī, cātus** i **citus** uplesti, zaplesti; **alienīs rēbus implicārī** zaplesti se u tuđe poslove; **morbō implicārī** oboljeti.
implōro 1 moliti, prizivati.
impōno 3, **posuī, positus** metnuti na što, nametnuti.
importo 1 unositi.
imprīmis prije svega, osobito.
improbus 3 nepošten, nevaljao, opak.
improvīsus 3 nepredviđen, nenadan.
impudens, entis besraman.
impūne *adv.* nekažnjeno, bez kazne.
in *praep.* na pitanje gdje? s *abl.* u, na, pri, među; na pitanje kamo? s *ak.* u, na, kod, protiv.
inānis, e prazan, ništetan, zaludnji.
incēdo 3, **cessī, cessum est** stupati.
incendium, ī, *n.* požar; **incendiō dēlēre** spaliti.
incendo 3, **cendī, census** zapaliti.
incertus 3 nestalan, neizvjestan.
incīdo 3, **cīdī, cīsus** odrezati.
incipio 3, **(cepī), ceptus** početi (*perf.* obično **coepī**).
incito 1 dražiti, raspaliti, podbadati.
inclitus 3 slavan, čuven.
inclūdo 3, **sī, sus** zatvoriti, zaključati.
incola, ae, *m.* stanovnik.
incolo 3, **coluī, cultus** stanovati.
incolumis, e nepovrijeđen, čitav, zdrav, neozlijeđen.
incrēdibilis, e nevjerojatan.
incrēmentum, ī, *n.* umnažanje, dar.
increpo 1, **uī, itus** vikati, grditi, psovati.

incubo 1, **uī, itus** ležati na čemu s *dat.*
inde *adv.* odanle, otuda; za tim.
indīco 3, **dixī, dictus** objaviti, navijestiti.
indigeo 2, **uī** potrebovati.
indignātus 3 rasrđen.
indoctus 3 neučen, neuk.
indulgeo 2, **dulsī** biti popustljiv, ugađati, popuštati.
induo 3, **uī, ūtus** oblačiti, obući; uzeti.
industria, ae, *f.* radinost, marljivost.
indūtiae, ārum, *f.* primirje.
ineo, īre, iī, itus ući; **regnum i.** započeti, nastupiti; **consilium i.** naumiti.
infectus 3 neučinjen; **rē infectā** ne obavivši ništa.
infensus 3 kivan, ogorčen.
inferī, ōrum (diī), *m.* podzemni bogovi.
inferior, ius donji, niži.
infero, ferre, tulī, illātus unijeti; **bellum alicui** zavojštiti na koga, zaratiti se s kim; **iniūrias i.** činiti kome nepravdu, napastovati koga.
infestus 3 neprijateljski.
infīdus 3 nevjeran, nepouzdan.
infirmitās, ātis, *f.* slaboća.
infirmus 3 slab.
ingenium, ī, *n.* ćud, narav; um, duh.
ingens, gentis golem, silan.
ingrātus 3 neugodan, nezahvalan.
ingredior 3, **gressus sum** ići ući; **mare i.** polaziti na more; **viam i.** nastupiti, krenuti.
inhūmānus 3 nečovječji.
inicio 3, **iēcī, iectus** baciti u, staviti, uliti, zadati.
inimīcitiae, ārum, *f.* neprijateljstvo.
inimīcus 3 neprijateljski.
inīquus 3 nepravedan.
initium, ī, *n.* početak; **initiō** u početku.
iniūria, ae, *f.* nepravda.
iniussū bez zapovijedi.
iniustus 3 nepravedan.
innocens, centis nevin.
innocentia, ae, *f.* nevinost.
inopia, ae, *f.* oskudica, nestašica.
inops, opis siromašan, ubog **(amīcōrum)**.
inprīmis, *v.* **imprīmis.**
inquam velim.
inquīro 3, **sīvī, sītus** potražiti.
insānia, ae, *f.* mahnitost, ludost.
insatiābilis, e nezasitan.
inscrībo 3, **scripsī, scriptus** napisati; na čemu (*dat.*, **tabellis**).
insero 3, **sēvī, situs** usaditi.
insideo 2, **sēdī, sessus** sjesti na čemu.
insidiae, ārum, *f.* zasjeda.
insidior 1 vrebati na koga.
insignis, e znamenit, odličan.
insolens, entis objestan, ponosit.
instituo 3, **stituī, stitūtus** postaviti; ustanoviti; odlučiti, naumiti.
institūtum, ī, *n.* ustanova.
insto 1, **stitī, stātūrus** navaliti na koga.
instruo 3, **strūxī, strūctus** graditi, podizati; **aciem i.** staviti vojsku u red.
insula, ae, *f.* otok.
insum, esse (fuī in) biti u, nalaziti se
integer, gra, grum 3 nepovrijeđen čitav.
integritās, ātis, *f.* čistoća.
intellego 3, **lexī, lēctus** uviđati, uvidjeti, razumjeti.
inter *praep.* s *ak.* među, između.
interclūdo 3, **sī, sus** zatvoriti, spriječiti, prekinuti **(exitū)**.
interdiū *adv.* obdan.
interdum *adv.* kadikad, katkad.
intereo īre, interiī, interitūrus poginuti.
interficio 3, **fēcī, fectus** ubiti.
interimo 3, **ēmī, emptus** ubiti.
interior, ius unutrašnji.
interitus, ūs, *m.* propast, pad, smrt.
intermitto 3, **mīsī, missus** propustiti.
interpres, etis, *m.* tumač.
interrogo 1 pitati, upitati.

intersum, esse, fuī učestvovati, **pugnae** u bitki; **interest inter** razlika je između; **plūrimum interest** vrlo je velika razlika.

intrā *praep.* s *ak.* za, unutra.

intro 1 ući, stupiti.

introeo, īre, iī, itum est ući unutra.

intus *adv.* unutra.

invādo 3, **vāsī, vāsus** napasti, udariti na koga.

inveho 3, **vexī, vectus** uvesti, unijeti; **invehī in aliquem** napasti na koga.

invenio 4, **vēnī, ventus** naći.

inventiō, ōnis, *f.* iznašašće.

inveterāsco 3, **āvī** zastarjeti, ukorjeniti se.

invidia, ae, *f.* zavist, mržnja.

inviolātus 3 netaknut, neozleđen.

invīsus 3 mrzak.

invīto 1 pozvati.

invītus 3 protiv volje, nerado.

Iocasta, ae, *f.* Jokasta, žena Lajeva, mati Edipova.

iocus, ī, *m. pl.* **ioca** (i **iocī**) **ōrum** šala.

Īphicratēs, is, *m.* Ifikrat, atenski vojskovođa.

ipse, ipsa, ipsum sam glavom, upravo, baš.

īra, ae, *f.* gnjev, jed, srdžba.

īrācundia, ae, *f.* jarost, ljutina, jedljivost.

īrāscor 3 srditi se, ljutiti se.

īrātus 3 srdit, ljutit.

irritus 3 uzaludan, bezuspješan.

irruo 3, **ruī,** nasrnuti, udariti na koga.

Īsocratēs, is, *m.* Izokrat, učitelj govorništva u Ateni.

iste, ista, istud taj.

ita tako, na taj način; **itaque** i tako, s toga.

Ītalia, ae, *f.* Italija.

iter, itineris, *n.* put, putovanje; **i. facere** putovati; **i. facere per provinciam** proći kroz pokrajinu.

iterum *adv.* opet, po drugi put.

iubeo 2, **iussī, iussus** zapovijedati, nalagati, pozivati.

iūcunditās, ātis, *f.* ugodnost.

iūcundus 3 ugodan, *adv.* **iūcunde** ugodno, prijatno.

iūdex, icis, *m.* sudac, sudija.

iūdicium, ī, *n.* sud; mišljenje, presuda; **i. capitis** kaznena parnica.

iūdico 1 suditi, misliti, proglasiti.

Iugurtha, ae, *m.* Jugurta, numidski kralj.

Iūnō, ōnis, *f.* Junona, žena Jupiterova.

Iūppiter, Iovis, *m.* Jupiter, najviši rimski bog.

iūro 1 zakleti se.

iūs, iūris, *n.* pravo, pravica; **in iūs ambulare,** poći na sud.

iūsiūrandum, iūrisiūrandī, *n.* zakletva.

iussū na zapovijed.

iustitia, ae, *f.* pravednost, pravda.

iūstus 3 pravedan.

iuvenis, is, mlad.

iuventūs, ūtis, *f.* mladost.

iuvo 1, **iūvī, iūtus (iuvātūrus)** pomoći, pomagati, potpomagati.

L.

Labiēnus, ī, *m.* Labijen, Cezarov podvojvoda u Galiji.

labor, ōris, *m.* posao, rad, trud, muka, napor; **l. reī militāris** vojnički rad.

lābor 3, **lapsus sum** pokliznuti, pasti.

labōro 1 raditi, truditi se.

labyrinthus, ī, *m.* labirint, zgrada sa mnogo zamršenih hodnika.

Lacaena, ae, *f.* Lakonka.

Lacedaemōn, onis, *f.* Lacedemon, Sparta.

Lacedaemonius 3 lacedemonski; *subst.* Lacedemonjanin.

lacesso 3, **īvī, ītus** dražiti, izazivati.

Lacinium, ī, *n.* Lacinij, rt u Italiji.

lacrima, ae, *f.* suza.

lacus, ūs, *m.* jezero.

laedo 3, **laesī, laesus** vrijeđati, uvrijediti, povrijediti.

Laelius, ī, *m.* Lelije, prijatelj Scipionov.

laetor 1 veseliti se.

laetus 3 veseo, obilan, bujan.

Lāius, ī, *m.* Laj, tebanski kralj.

lāmentor 1 jadikovati, jaukati, kukati.

lapis, idis, *m.* kamen.

lateo 2, **uī** biti sakriven, ne vidjeti se.

Lātōna, ae, *f.* Latona, mati Dijane i Apolona.

latrōcinium, ī, *n.* razbojništvo.

lātus 3, širok, prostran; *adv.* **lātē** široko, na široko.

latus, eris, *n.* bok, strana.

laudabile *adv.* pohvalno.

laudo 1 hvaliti.

Laurens, entis laurentski **(ager).**

laus, dis, *f.* hvala, pohvala, slava.

lāvo 1, **lāvī, lavātus (lautus** i **lōtus)** prati; *pas.* kupati se.

lēgātiō, ōnis, *f.* poslanstvo.

lēgātus, ī, *m.* poslanik; vojvoda.

legiō, ōnis, *f.* legija, 3000—6000 vojnika.

lego 3, **lēgī, lectus** čitati; birati; kupiti.

Lemannus lacus lemansko jezero, sada ženevsko.

Leōnidās, ae, *m.* Leonida, spartanski kralj.

lēvis, e lak, malen, slab.

levitās, ātis, *f.* lakoća.

levo 1 olakšati, smanjiti, dignuti.

lex, lēgis, *f.* zakon.

libenter *adv.* rado, voljno.

līber 3 slobodan; *adv.* **līberē** slobodno, otvoreno.

līberālitās, ātis, *f.* darežljivost.

līberī, ōrum, *m.* djeca.

lībero 1 osloboditi, **aliquā rē** čega.

lībertās, ātis, *f.* sloboda.

libet 2, **libuit** dopada se, po volji je, hoće se.

licet 2, **licuit** slobodno je, dopušteno je, može se.

ligneus 3 drven.

lignum, ī, *n.* drvo.

lingua, ae, *f.* jezik.

lino 3, **lēvī, litum** mazati.

liquefacio 3, **fēcī, factum** rastopiti.

lītigo 1 svađati se.

littera, ae, *f.* slovo; *pl.* slova, pismo, književnost.

lītus, oris, *n.* obala, žal.

Livia, ae, *f.* Livija (ime).

Livius (Titus), ī, *m.* Tito Livije, rimski povjesničar.

loco 1 metnuti, postaviti, unajmiti.

locuplēs, ētis imućan.

locus, ī, *m.* mjesto, kraj; *pl.* **loca, ōrum** mjesta, krajevi, predjeli; **locī, ōrum** mjesta u knjigama.

longitūdō, inis, *f.* dužina.

longus 3 dug; *adv.* **longē** daleko, kudikamo; **longius** dalje.

loquax, cis, govorljiv, brbljav.

loquor 3, **locutus sum** govoriti.

lorīca, ae, *f.* oklop.

lōtus 3 čist.

lūceo 2, **luxī** svijetliti se.

Lūcius (ī) Mummius (ī) Lucije Mumije, rimski konsul.

Lūcius Valerius (ī) Lucije Valerije, rimski konsul.

Lucullus, ī, *m.* Lukul (ime).

lūcus, ī, *m.* gaj.

lūdo 3, **lūsī, lūsus** igrati se; **aleā l.** kockati se.

lūdus, ī, *m.* igra.

lūgeo 2, **luxi** žaliti.

lūgubris, e tužan.

lūmen, inis, *n.* svjetlost; dika.

lūna, ae, *f.* mjesec.

lūo 3, **luī** prati; platiti, pretrpjeti.

lupus, ī, *m.* vuk.

Lūtētia, ae, *f.* Lutecija, današnji Pariz.

lux, cis, *f.* svjetlost; **primā lūce** u zoru, zorom.

luxuria, ae, *f.* raskošnost.

Lycūrgus, ī, *m.* Likurg, spartanski zakonodavac.
Lȳdia, ae, *f.* Lidija, zemlja u Maloj Aziji.
Lȳsander, drī, *m.* Lizandar, spartanski vojskovođa.
Lȳsippus, ī, *m.* Lizip, grčki kipar.

M.

Macedo, onis, *m.* Macedonac.
Macedonia, ae, *f.* Macedonija.
maereo 2 tugovati, tužan biti.
magis *adv.* više, većma.
magister, strī, *m.* učitelj; **m. equitum** konjanički zapovjednik.
magistrātus, ūs, *m.* poglavarstvo, vlast, činovnik, poglavar.
magnificus 3 veličanstven, krasan.
magnitūdō, inis, *f.* veličina; **m. animī** velikodušnost.
magnopere *adv.* jako.
magnus 3 velik, važan, jak.
Maharbal, lis, *m.* Maharbal, Hanibalov vojvoda.
māior, ius veći; stariji.
māiorēs, um, *m.* pređi, stari.
male *adv.* zlo, rđavo.
malignus 3 zloban.
mālo malle, māluī voljeti.
malum, ī, *n.* zlo.
malus 3 zao.
mālus, ī, *m.* katarka, jambor.
mando 1 naložiti, zapovijedati.
māne *adv.* ujutro.
maneo 2, **mansī, mansūrus** ostati, trajati.
manifestus 3 očevidan, jasan.
manipulus, ī, *m.* manipul, treći dio kohorte.
Manlius, ī, Titus M. Torquātus Tito Manlije Torkvat, rimski konsul.
māno 1 teći, curiti.
mansuētūdō, inis, *f.* umiljatost, blagost.
Mantinēa, ae, *f.* Mantineja, grad u Arkadiji u Peloponezu.
manus, ūs, f. ruka; četa.
Marathōn, ōnis, *ak.* ōna i ōnem Maraton, mjesto u Atici.
Marathōnius 3 maratonski.
Marcellus, ī Mārcus Marko Marcel, pobjednik Hanibala kod Nole.
Marcus Porcius Catō (ōnis), *m.* Marko Porcije Katon.
Marcus Antonius, *m.* Marko Antonije, triumvir.
Marcus Valerius, *m.* Marko Valerije.
mare, is, *n.* more.
maritimus 3 morski, pomorski.
Marius, ī, *m.* **(Gāius)** Marije, rimski konsul.
Mārs, Mārtis, *m.* Mars, bog rata.
Martius, ī, ožujak.
Massinissa, ae, *m.* Masinisa, numidski kralj.
māter, tris, *f.* mati.
mātrimōnium, ī, *n.* ženidba; **in mātrimōnium dāre** dati za ženu.
mātūresco 3, **mātūruī** sazrijevati.
maximē *adv.* najviše, najvećma, osobito, vrlo.
medeor 2 **(cūrāvī, sānāvī)** liječiti.
medicīna, ae, *f.* lijek.
medicus, ī, *m.* liječnik, ljekar.
meditor 1 razmišljati, vježbati.
medius 3 srednji, usred; **media acies** srednji bojni red, sredina vojske; **in mediōs hostēs** usred neprijatelja.
Medūsa, ae, *f.* Meduza, jedna Gorgona.
Melētus, ī, *m.* Melet, tužitelj Sokratov.
membrāna, ae, *f.* mrena, kožica.
membrum, ī, *n.* ud.
meminī, isse sjećati se.
memoria, ae, *f.* pamćenje, pamet.
mendācium, ī, *n.* laž; **mendacia famae** lažni glasovi.
mendax, ācis lažljiv.
Menelāus, ī, *m.* Menelaj, spartanski kralj.

Menēnius, ī Agrippa, *m.* Menenije Agripa, rimski konsul.
mens, mentis, *f.* duh, um, razum, pamet, misao.
mensis, is, *m.* mjesec.
mentior 4 lagati.
mercātor, ōris, *m.* trgovac.
mercēs, cēdis, *f.* plata; nagrada.
mereor 2, **meritus sum** zaslužiti; **dē aliquō** biti zaslužan, imati zasluge za koga.
meritum, ī, *n.* zasluga; **meritō** po zasluzi, s pravom.
merx, cis, *f.* roba.
Metapontum, ī, *n.* Metapont, grad u donjoj Italiji.
Metellus, ī, *m.* Metel, konsul.
meto 3, **messui, messus** žeti, kositi.
metuo 3, **uī** s *ak.* bojati se.
metus, ūs, *m.* strah.
mico 1, **cuī** sijevati.
Mīdas, ae, *m.* Mida, kralj u Frigiji.
migro 1 seliti se, otići.
mīles, itis, *m.* vojnik.
mīlitāris, e vojnički.
mīlitia, ae, *f.* vojnička služba; **domī mīlitiaeque** u miru i u ratu.
Milō, ōnis, *m.* Milon, narodni tribun.
Miltiadēs, is, *m.* Miltijad, atenski vojskovođa.
mina, ae, *f.* mina, grčki srebrni novac po prilici 70 krunā.
minae, ārum, *f.* prijetnja.
Minerva, ae, *f.* Minerva, kći Jupiterova.
minimē *adv.* nikako; **m. saepe** veoma rijetko.
minister, strī, *m.* sluga.
minor, us manji, mlađi.
Mīnōs, ōis, *m.* Minos, kralj na Kreti.
Mīnōtaurus, ī, *m.* Minotaur, neman, koja je ljude proždirala.
minuo 3, **nuī, nūtus** umanjiti, smanjiti; **religiōnem m.** potkopati vjeru.
minus *adv.* manje.
Minucius, ī, *m.* Minucije, konjanički zapovjednik.
mīrābilis, e čudnovat.
mīrāculum, ī, *n.* čudo.
mīror 1 s *ak.* čuditi se.
misceo 2, **miscuī, mixtus** miješati, pomiješati.
miser 3 nesrećan, bijedan, jadan.
miserandus 3 jadan.
misereor 2, **seritus sum** smilovati se **alicuius** kome, na koga.
misericordia, ae *f.* milosrđe.
Mithridātēs, is, *m.* Mitridat, kralj u Pontu.
Mithridāticus 3 mitridatski.
mītis, e blag.
mitto 3, **mīsī, missus** slati, poslati.
mōbilis, e pomičan, nepostojan.
modestia, ae, *f.* čednost.
modestus 3 čedan, skroman, učtiv.
modicus 3 umjeren.
modius, ī, *m.* mjerica, rimska mjera za žito po prilici 9 litara.
modo *adv.* samo; **modo — modo** čas — čas; **non modo — sed etiam** ne samo — nego i.
modus, ī način, mjera; **modum adhibēre** držati se mjere; **nullō modō** nikako.
moenia, ium *n.* zidovi.
molestia, ae, *f.* dosada, nevolja, tegoba.
molestus 3 dosadan, nesnosan.
mollis, e mek.
moneo 2, **nuī, nitus** opominjati.
mons, montis, *m.* brdo, gora, planina.
monstrum, ī, *n.* nakaza.
mora, ae, *f.* oklijevanje, otezanje.
morbus, ī, *m.* bolest.
mordeo 2, **momordī, morsus** gristi, peći, mučiti.
morior 3, **mortuus sum (moritūrus)** umrijeti.
moror 1 zaustaviti se, baviti se.

mors, tis, *f.* smrt.
mortālis, e smrtan; *subst.* čovjek.
mortuus 3 mrtav, *subst.* mrtvac.
mōs, ris, *m.* običaj, navada; **mōre** po običaju.
mōtus, ūs, *m.* kretanje, gibanje; **terrae mōtus** potres, trešnja.
moveo 2, **mōvī, mōtus** kretati, micati; **castra m.** krenuti (s vojskom); ganuti; skloniti, potaknuti.
mox *adv.* naskoro, zamalo.
mulier, ris, *f.* žena.
multitūdō, inis, *f.* mnoštvo, množina, svjetina.
multo 1 kazniti, osuditi; **exsiliō m.** osuditi na prognanstvo.
multus 3 mnogi.
mundus, ī, *m.* svijet.
mūnio 4 utvrditi, braniti.
mūnus, eris, *n.* zvanje, služba, dužnost; posao, dar.
mūrus, ī, *m.* zid.
mus, ūris, *m.* miš.
mūto 1 mijenjati, promijeniti.
mystēria, ōrum, *n.* tajinstvene nauke; **m. facere** tajno bogoslužje obdržavati.

N.

nam, namque *coni.* jer.
nanciscor 3, **nactus (nanctus) sum** postići, zadobiti, namjeriti se na što, naći.
narrātiō, ōnis, *f.* pripovijedanje, pripovijetka.
narro 1 pripovijedati, ispričati.
nāscor 3, **nātus sum** roditi se, postati; **decem annōs nātus** navršivši 10 godina; **ante Christum nātum** prije rođenja Krstova, prije Isukrsta.
Nāsīca, ae, *m.* Nazika, odlični Rimljanin.
nātālis, is (dies) *m.* rođendan.
nātiō, ōnis, *f.* narod.
nātū samo *abl. sing.* doba; **māior nātū** stariji; **minor n.** mlađi.
nātūra, ae, *f.* priroda, narav; **nātūrā** od prirode.
nātūrālis, e prirodan, naravan; **historia n.** prirodopis.
nauta, ae, *m.* mornar, brodar.
nāvālis, e pugna, pomorska bitka.
nāvigo 1 broditi, ploviti.
nāvis, is, *f.* brod, lađa; **n. longa** ratni brod.
nē *coni.* da ne; ne; **nē — quidem** ni.
ne upitna čestica, koja se drugoj riječi nadodaje, li, da li.
Neāpolis, is, *f.* Napulj.
nec (neque) *coni.* i ne, a ne, ali ne; **nec — nec** niti — niti.
necessārius 3 potreban, nuždan.
necesse est treba, mora se.
necne ili ne.
neco 1 ubiti.
nefārius 3 bezbožan.
nefās, *indecl.* nepravda, grijeh.
neglegens, entis nemaran.
neglego 3, **lexī, lectus** zanemariti, propuštati.
nego 1 poricati, govoriti da ne, nijekati, zakratiti.
negōtiātor, ōris, *m.* trgovac.
negōtium, ī, *n.* posao, nalog.
nēmō, nullīus, nēminī (nullī), nēminem, nullō nitko.
nepos, ōtis, *m.* unuk.
Nepos, ōtis Cornelius Kornelije Nepot, rimski povjesničar.
Neptūnus, ī, *m.* Neptun, bog mora.
nēquam, *indecl.* nevaljao.
neque *v.* **nec.**
nequeo, īre, īvī, (iī) ne moći.
nē — quidem ni.
Nero, ōnis, *m.* Neron, rimski car.
nescio 4 ne znati.
neuter, tra, trum nijedan (od dvojice).
nēve *coni.* i da ne.

nex, necis, *f.* ubijstvo, nasilna smrt.
nihil *(nom.* i *ak.)* ništa.
nihilōminus ništa manje, pored svega toga, ipak.
Nīlus, ī, *m.* Nil, rijeka u Egiptu.
nīmīrum *adv.* zaista, dakako.
nimis *adv.* suviše, odviše.
nimius 3 prevelik, premnogi; **nimium** premnogo, suviše.
Nioba, ae, *f.* Nioba.
nisi *coni.* ako ne, da ne; osim; **nōn — nisi** samo; **nihil — nisi** ništa — osim, samo; **nēmō — nisi** nitko — osim, samo.
Nitocris, idis, *f.* Nitokrida.
nītor 3, **nixus (nīsus) sum** nastojati, truditi se.
nōbilis, e znamenit, plemenit, slavan; *subst.* plemić.
nōbilitas, ātis, *f.* plemstvo.
noceo 2, **cui, citum** škodovati.
noctū *adv.* noću.
noctua, ae, *f.* ćuk.
nocturnus, 3 noćni.
nōdus, ī, *m.* čvor.
nōlo, nolle, nōluī ne htjeti.
nōmen, inis, *n.* ime.
nōmino 1 imenovati, nazivati; *pas.* zvati se, nazivati se.
nōn *adv.* ne; **nōn solum — sed etiam** ne samo — nego i.
nōnne zar ne?
nōndum *adv.* još ne.
nōnnullī, ōrum *(sing.* **nōn nēmō)** nekoji.
nōnnumquam *adv.* katkada.
nōsco 3, **nōvī, nōtus** poznati, poznavati; **nōvī** znam.
nōtus 3 poznat.
nōvī, novisse znati.
novitās, ātis, *f.* novost.
novus 3 nov; **rēs novae** novo stanje, prevrat.
nox, noctis, *f.* noć.
noxius 3 škodan.
nūbēs, is, *f.* oblak.
nubilum, i, *n.* oblačina, *pl.* oblaci.
nūbo 3, **nūpsī, nūpta** udati se, **alicui** za koga.
nullus 3 nijedan, nikakav.
num *adv.* zar? da li?
Numa, ae Pompilius Numa Pompilije, rimski kralj.
nūmen, inis, *n.* božanstvo, bog.
numero 1 brojiti.
numerus, ī, *m.* broj.
Numida, ae, *m.* Numiđanin.
numquam (nunq.) *adv.* nikada.
nunc *adv.* sada.
nūntio 1 javiti, poručiti, donijeti vijest.
nūntius, ī, *m.* glasnik, vijesnik, glas, vijest.
nuptiae, ārum, *f.* svadba.
nūptum dāre udati.
nusquam *adv.* nigdje.

O.

ob *praep.* s *ak.* pred, zbog.
obeo, īre, iī, itus obići, obilaziti; **diem suprēmum o.** umrijeti.
ōbicio 3, **iēcī, iectus** predbaciti.
oblīviō, ōnis, *f.* zaborav, zaboravljanje.
oblīviscor 3, **oblītus sum** zaboravljati, zaboraviti.
obmūtēsco 3, **mūtui** umuknuti.
oboedio 4 pokoravati se, slušati.
obruo 3, **ruī, rutus** zatrpati, zasuti, pokriti.
obscūro 1 pomračiti.
obscūrus 3 taman, mračan, nejasan.
obsecro 1 preklinjati.
obsequium, ī, *n.* posluh.
obsequor 3, **secūtus sum** ugađati.
obses, idis, *m.* talac.
obsideo 2, **sēdī, sessus** opsjesti, opsađivati.
obsidiō, ōnis, *f.* opsada.
obsto 1, **stitī, stātūrus** smetati, stajati na putu, škoditi.

obsum, obesse, offuī škoditi, smetati.
obtempero 1 pokoravati se, slušati.
obtineo 2 **tinuī, tentus** držati, imati.
obtrunco 1 posjeći.
obtundo 3, **tudī, tūsus** otupiti, zaglušiti.
obviam *adv.* nasusret, ususret.
occāsiō, ōnis, *f.* zgoda, prilika.
occidō· cidī, cāsūrus pasti, poginuti; **(sol)** zaći.
occīdo 3, **cīdī, cīsus** ubiti.
occulo 3, **culuī, cultus** sakriti.
occulto 1 sakriti.
occumbo 3, **cubuī, cubitūrus** pasti, podleći, umrijeti.
occupo 1 zauzeti, osvojiti.
occurro 3, **currī, cursum est** susresti.
oculus, ī, *m.* oko.
ōdī, ōdisse, ōsūrus mrziti.
Odyssēa, ae, *f.* Odiseja, grčka junačka pjesma.
Oedipus, ī, *m.* Edip, tebanski kralj.
Oeta, ae, *f.* Eta, gora u Tesaliji.
offendo 3, **fendī, fensus** pogriješiti, uvrijediti.
offero, offerre, obtulī, oblātus nositi nasusret, nuditi, davati, prinositi; **se morti o.** izvrći se, izložiti se smrti.
officio 3, **fēcī, fectus** smetati.
officium, ī, *n.* dužnost, usluga.
olea, ae, *f.* maslina.
oleum, ī, *n.* ulje.
ōlim *adv.* nekad, jednom.
Olympia, ōrum, *n.* olimpijske igre, koje su se držale u gradu Olimpiji.
Olympius 3 olimpijski.
ōmitto 3, **mīsī, missus** okaniti se, pustiti, ostaviti.
omnīnō *adv.* sasvim, uopće.
omnis, e sav, svaki.
onus, eris, *n.* breme, teret.
opācus 3 osojan.
opera, ae, *f.* posao, trud, pomoć; **operam dāre** truditi se oko čega *(dat.)*.
operio 4, **peruī, pertum** pokriti.
opēs, um, *f.* moć, sila, blago, bogatstvo; *sing.* samo **opis, opem, ope** pomoć.
opīniō, ōnis, *f.* mišljenje, misao.
opīnor 1 misliti.
oportet 2, **uit** treba.
oppidum, ī, *n.* grad, varoš.
opprimo 3, **pressī, pressus** tlačiti, ugnjetavati, svladati, satrti.
oppugno 1 podsjedati, opsjedati, napadati, udarati, jurišati.
opto 1 željeti.
opulentus 3 moguć, bogat.
opus, eris, *n.* djelo, posao; **opera, um** opsadne utvrde.
ōrāculum, ī, *n.* proročište.
ōrātiō, ōnis, *f.* govor.
ōrātor, ōris, *m.* govornik.
orbis, is, *m.* krug; **o. terrārum** krug zemaljski, svijet.
ordior 4, **orsus sum** početi.
ordō, inis, *m.* red.
Orgetorix, rīgis, *m.* Orgetoriks, odlični Helvećanin.
oriens, entis, *m.* istok.
orīgō, inis, *f.* postanak, početak.
orior 4, **ortus sum (oritūrus)** postati, rađati se, roditi se.
ornāmentum, ī, *n.* ures, nakit, ukras.
orno 1 ukrasiti, kititi, naresiti.
ōro 1 moliti, moliti se.
Oroetēs, ae, *m.* **(is)** Oretes, persijski satrap.
ōs, ōris, *n.* usta, lice.
os, ossis, *n.* kost.
ostendo 3, **tendī** pokazati.
ōtium, ī, *n.* dokolica, mir.
Ovidius, ī, *m.* Ovidije, rimski pjesnik.
ovis, is, *f.* ovca.

P.

paciscor 3, **pactus sum** ugovoriti, pogoditi se.
pactiō, onis, *f.* ugovor.
paedagōgus, ī, *m.* pedagog, odgajatelj.

paene *adv.* malo ne, gotovo.
pāgus, ī, *m.* kotar, općina.
palam *adv.* javno.
Pallas, adis, *f.* Palada, nadimak Minervin (Atenin).
pallium, ī, *n.* plašt, kabanica.
pango 3, **pepigī, pactus** ugovoriti, utvrditi, uglaviti.
pār, paris jednak, ravan; **pār est** pravo je.
parātus 3 pripravan, gotov.
parco 3, **pepercī, parsūrus** štedjeti, poštedjeti.
parens, entis, *m. f.* otac, mati; *pl.* roditelji.
pāreo 2, **uī, iturus** pokoravati se, slušati.
pariō 3, **peperī, partus (paritūrus)** roditi, steći, dobiti.
Paris, idis, *m.* Paris, sin Prijamov.
pariter *adv.* jednako.
Parmeniō, ōnis, *m.* Parmenion, pouzdanik Filipov i Aleksandrov.
Parnassus, ī, *m.* Parnas, brdo u Fokidi.
paro 1 spremati, pribavljati; **divitias p.** steći bogatstvo; **bellum p.** spremati se za rat.
pars, tis, *f.* dio, strana; *pl.* **partēs, ium** stranka.
parsimōnia, ae, *f.* štednja.
particeps, cipis učesnik.
partior 4, **partītus sum** podijeliti.
partim *adv.* dijelom; **partim — partim** koje — koje, nešto — nešto.
parturio 4 rađati.
parum *adv.* malo, slabo.
parvus 3 mali.
pāsco 3, **pāvī, pastus** pasti; **gregem p.** stado pasti.
passus, ūs, *m.* korak.
pastor, ōris, *m.* pastir.
patefacio 3, **fēcī, factus** otvarati, otkriti.
pateo 2, **uī** otvoren, slobodan biti, protezati se.
pater, tris *m.* otac; *plur.* **patres** vijećnici.
patiens, entis strpljiv, istrajan; **p. labōris** u poslu istrajan; *adv.* **patienter** strpljivo.
patientia, ae, *f.* strpljivost.
patior 3, **passus sum** trpjeti, podnositi, dopuštati, dati.
patria, ae, *f.* otadžbina, domovina.
patriciī, ōrum, *m.* patriciji, plemići.
patrimōnium, ī, *n.* očevina.
paucus 3 obično *pl.* **paucī, ōrum** malo njih, nekolicina.
paulisper *adv.* malo vremena, za kratko vrijeme.
Paullus (Lucius Aemilius) ī, *m.* Paul, rimski konsul.
paululum malo.
pauper, eris siromašan.
paupertās, ātis, *f.* siromaštvo.
Pausaniās, ae, *m.* Pauzanija, pobjednik kod Plateje.
pāvō, onis, *m.* paun.
pax, pācis, *f.* mir.
peccātum, ī, *n.* pogrješka, grijeh.
pecco 1 griješiti.
pectus, oris, *n.* prsi, grudi.
pecūnia, ae, *f.* novac, blago.
pedes, itis, *m.* pješak.
pedester, stris, stre pješački.
peditātus, ūs, *m.* pješaštvo.
pello 3, **pepulī, pulsus** tjerati, otjerati, potisnuti, potući.
pendeo 2, **pependī** visjeti.
pendo 3, **pependī, pensus** mjeriti na vagi, plaćati; **poenam** pretrpjeti kaznu.
Pēnelopē, es. *f.* Penelopa, žena Uliksova.
penna, ae, *f.* pero, perje.
per *praep.* s *ak.* kroz, po, preko.
peragro 1 proputovati.
percello 3, **culī, culsus** potresti, uzdrmati, oboriti.

percipio 3, **cēpī, ceptus** shvatiti, naučiti, dobiti.
percutio 3, **cussī, cussus** ubiti.
perdisco 3, **didicī** izučiti.
perdo 3, **didī, ditus** upropastiti, izgubiti.
perdomo 1, **domuī, domitus** sasvim ukrotiti, pokoriti.
peregrīnor 1 putovati.
peregrīnus 3, stran; *subst.* stranac.
pereo, īre, iī propasti, poginuti.
perfero, ferre, tulī, lātus podnositi.
perficio 3, **fēcī, fectus** svršiti.
perfidia, ae, *f.* nevjera, vjerolomstvo.
pergo 3, **perrexī, perrectus** nastaviti, ići dalje, naprijed.
pergrātus 3 predrag.
perhibeo 2, **uī, itus** kazivati, pripovijedati, tvrditi.
Periclēs, is, *m.* Periklo (znamenit Atenjanin).
perīclitor 1 biti u pogibli **(dē vitā)**.
perīculōsus 3 opasan, pogibeljan.
perīculum, ī, *n.* pogibao, opasnost.
perītus 3 s *gen.* iskusan, vješt.
permaneo 2, **mansī, mansum est** ostati.
permitto 3, **mīsī, missus** dopustiti, ustupiti, dati.
permoveo 2, **mōvī, mōtus** pokrenuti, ganuti.
perniciēs, ēī, *f.* propast.
perniciōsus 3 ubitačan, opasan, štetan.
perpetuō *adv.* neprestano, neprekidno.
perpetuus 3 neprestan, stalan, vječan doživotan.
perrumpo 3, **rūpī, ruptus** provaliti.
Persa, ae, *m.* Persijanac.
persaepe *adv.* prečesto.
persequor 3, **secūtus sum** progoniti **(bello)**, goniti.
Perseus, eī, *m.* Perzej, macedonski kralj.
persevēro 1 ustrajati.
Persicus 3 persijski.
persōna, ae, *f.* lice, osoba.
perspicio 3, **spexī, spectus** razabrati, razumjeti.
persuādeo 2, **suāsī, suāsum est** nagovarati, svjetovati, uvjeravati.
perterreo 2, **uī, itus** jako uplašiti.
pertineo 2, **tinuī** protezati se, odnositi se.
perturbo 1 zbuniti, smesti.
perūtilis, e vrlo koristan.
pervenio 4, **vēnī, ventum est** prispjeti, doći.
pēs, pedis, *m.* noga, stopa.
pessumdo 1, **dedī, datus** upropastiti.
pestis, is, *f.* kuga, propast.
peto 3, **īvī (iī), ītus** težiti za čim, iskati, tražiti, moliti; **aliquid ab aliquō** koga za što.
Pharnacēs, is, *m.* Farnak, kralj od Ponta.
Pharsālus, ī, *f.* Farzal, grad u Tesaliji.
Phīdiās, ae, *m.* Fidija, atenski vajar.
Philippus, ī, *m.* Filip, macedonski kralj.
philosophus, ī, *m.* filozof.
Phōciō(n), ōnis, *m.* Fokijon, atenski vojskovođa.
Phoebus, i, *m.* ime Apolonovo; sunce.
Phoenīces, um, *m.* Feničani.
Phormio, ōnis, *m.* Formijon, grčki filozof.
Phrygia, ae, *f.* Frigija, zemlja u Maloj Aziji.
pictūra, ae, *f.* slika.
pietās, ātis, *f.* pobožnost, poštovanje, ljubav.
pila, ae, *f.* lopta.
pīlum, ī, *n.* koplje, sulica.
Pindarus, ī, *m.* Pindar, grčki pjesnik.
pingo 3, **pinxī, pictus** slikati, naslikati.
piscātor, ōris, *m.* ribar.
piscis, is, *m.* riba.
Pīsistratus, ī, *m.* Pizistrat, tiran u Ateni.
Pīsō, ōnis Lūcius Lucije Pizon, rimski konsul.
Placentia ae, *f.* Placencija, grad u gornjoj Italiji.

placeo 2, **uī, itus** dopasti se; **placet mihi** sviđa mi se, odlučujem.
plānitiēs, ēī, *f.* ravnica.
plānūs 3 ravan; *adv.* **plānē** čisto, razgovijetno.
Plataeae, ārum, *f.* Plateja, grad u Beotiji.
Plataeēnsis, e pugna bitka kod Plateje.
Platō, ōnis, *m.* Platon, atenski filozof.
plaudo 3, **sī, sus** pljeskati.
plēbs, plēbis, *f.* narod, puk; plebejci za razliku od plemstva **(patriciī)**.
plēnus 3 pun.
plērīque, plēraeque, plēraque (*gen.* **plūrimōrum**) vrlo mnogi, većina.
plērumque, *adv.* ponajviše.
Plīnius, iī, *m.* Plinije.
plūrimī 3 najviše njih, vrlo mnogi; *adv.* **plūrimum** najviše.
plūs, plūris više; **plūres, plūra** više.
Plūtō, ōnis, *m.* Pluton, bog podzemnog svijeta.
poena, ae, *f.* kazna.
Poenus, ī, *m.* Punjanin, Kartažanin.
poëta, ae, *m.* pjesnik.
polliceor 2, **citus sum** obećavati.
Polybius, ī, *m.* Polibije, grčki povjesničar.
Polycratēs, is, *m.* Polikrat, tiran na otoku Samu.
Pompēī, ōrum, *m.* Pompeji, grad u Kampaniji.
Pompēius, ēī, *m.* Pompej, rimski vojskovođa.
pōno 3, **posuī, positus** metnuti, staviti, polagati; **castra p.** utaboriti se.
pons, pontis, *m.* most.
Pontus, ī, *m.* Pont, zemlja na Crnom moru.
populus, ī, *m.* narod.
Porsenna, ae, *m.* Porsena, etruški kralj.
portendo 3, **dī, tum** proreći.
porto 1 nositi.
portus, ūs, *m.* luka, pristanište.
posco 3, **poposcī** zahtijevati, iskati.
possessiō, ōnis, *f.* imanje, posjed.
possideo 2, **sēdī, sessus** posjedovati, imati.
possum, posse, potuī moći.
post, *praep. s ak.* poslije, za, iza; *adv.* **post, posteā** poslije, docnije.
posterī, ōrum, *m.* potomci.
posterior, ius kasniji, docniji.
posterus 3 idući, budući.
postis, is *m.* vrata.
postquam *coni.* kad, pošto.
postrēmō, *adv.* napokon.
postrīdiē, *adv.* sutradan.
postulo 1 zahtijevati, iskati.
postumus 3 posmrtni; **Postumus, ī,** *m.* Postum, ime.
potens, entis moćan, silan.
potentia, ae, *f.* moć, sila, ugled.
potestās, ātis, *f.* vlast, mogućnost.
potior 4, **tītus sum** s *abl.* dokopati se, zadobiti, osvojiti.
potius, *adv.* radije, prije, pače; *superl.* **potissimum** osobito, naročito.
praebeo 2, **buī,** pružati, dati; **aurēs p.** slušati.
praeceptor, ōris, *m.* učitelj.
praeceptum, ī, *n.* nauka, pravilo, propis.
praecipio 3, **cēpī, ceptus** narediti, naložiti, zapovjediti.
praecipuē *adv.* osobito.
praeclārus 3 izvrstan, krasan, divan.
praecox, cis prije doba zreo, ran.
praeda, ae, *f.* plijen, grabež.
praedico 1 hvaliti, slaviti.
praedium, ī, *n.* imovina, stanje, zemlja.
praedo, ōnis, *m.* razbojnik, gusar.
praedor 1 plijeniti, robiti, pljačkati.
praefectus, ī, *m.* načelnik, zapovjednik.
praefero, ferre, tulī, lātus pretpostaviti, prvenstvo davati pred kim.
praeficio 3, **fēcī, fectus** staviti na čelo, za zapovjednika.
praemātūrus 3 prerani.
praemium, ī, *n.* nagrada.

praesens, sentis sadašnji; **in praesentia** za sada.
praesentio 4, **sensī, sensus** slutiti.
praesertim, *adv.* osobito.
praeses, idis, *m., f.* zaštitnik, zaštitnica.
praesidium, ī, *n.* zaštita, obrana, posada, pomoć, straža.
praestans, ntis izvrstan.
praesto 1, **stitī, stitus (stātūrus)** stajati pred kim, nadvisivati, nadmašiti **(alicuī)** koga; pokazati; djelom pokazati, izvršiti.
praesum, esse, fuī biti, stati na čelu; **exercitui** predvoditi.
praeter, *praep. s ak.* osim, mimo, pokraj.
praetereā, *adv.* osim toga.
praetereo, īre, iī, itus mimoići, proći, prijeći.
praetermitto 3, **mīsī, missus** propustiti.
prāvus 3 opak.
precēs, um, *f.* molbe, molitve.
precor 1 moliti se.
prehendo 3, **hendī, hensus** hvatati.
premo 3, **pressī, pressus** zgnječiti, tlačiti.
pretiōsus 3 dragocjen, skupocjen.
pretium, ī, *n.* cijena.
prīdem, *adv.* odavno.
prīmus 3 prvi; *adv.* **prīmō** iz početka, isprva; *adv.* **prīmum** prvo, prvi put.
princeps, cipis prvi, najugledniji; *subst.* prvak, poglavica, knez.
principium, ī, *n.* početak, izvor, uzrok.
prior, prius prvi, pređašnji.
priscus 3 star.
prīstinus 3 starinski, nekadašnji, pređašnji.
prius, *adv.* prije.
prius—quam *coni.* prije nego što.
prīvō 1 lišiti.
prō *praep.* s *abl.* ispred, pred; za, mjesto; prema.
probitās, ātis, *f.* poštenje, valjanost.
probo 1 kušati; hvaliti, odobravati.
probus 3 pošten, valjan.
prōcēdo 3, **cessī, cessum est (in medium)** izaći nasred.
procul *adv.* daleko, izdaleka.
prōcumbo 3, **cubuī, cubitūrus** kleknuti.
prōcurro 3, **currī, cursum est** istrčati, potrčati naprijed.
procus, ī, *m.* prosilac, prosac.
prōdeo, īre, iī, itum est izaći, pojaviti se.
prōdigium, ī, *n.* čudo.
prōditiō, ōnis, *f.* izdaja, izdajstvo.
prōditōr, ōris, *m.* izdajica.
prōdo 3, **didī, ditus** predati, izdati; **memoriae prōditum est** pripovijeda se.
proelium, ī, *n.* boj, bitka.
prōfectō, *adv.* zaista.
prōficio 3, **fēcī, fectum est** napredovati, hasniti.
proficiscor 3, **profectus sum** putovati otići, poći.
profiteor 2, **fessus sum** ispovijedati, izjaviti, javno priznati.
prōfligo 1 suzbiti, satrti; **naves** razlupati, oštetiti.
profugio 3, **fūgī** pobjeći.
profugus 3 bježeći.
prōgredior 3, **gressus sum** naprijed ići, prodirati, naprijed otići.
prohibeo 2, **uī, itus** zadržati, odbiti, spriječiti, zaustaviti.
prōmitto 3, **mīsī, missus** obećati.
prōmo 3, **prompsī, promptus** izvaditi.
prōmuntūrium, ī, *n.* predgorje, rt.
propāgo 1 raširiti.
prope, *praep. s ak.* blizu; *adv.* **(propius, proxime)** blizu; gotovo, skoro.
propero 1 žuriti se.
propinquus 3 bližnji, srodan; *subst.* rođak.
prōpōno 3, **suī, situs** predlagati.
proprius 3 osobiti, vlastit.
propter, *praep.* s *ak.* zbog.

proptereā, *adv.* zbog toga, s toga.
prorsus, *adv.* sasvim; **p. ita** baš tako.
prōscrībo 3, **scripsī, scriptus** oglasiti; proglasiti, da je tko lišen imutka; prognati.
prōscriptiō, ōnis, *f.* progonstvo.
Proserpina, ae, *f.* Prozerpina, žena Plutonova.
prosperē, *adv.* srećno.
prōspicio 3, **spexī, spectus** namaknuti.
prōsterno 3, **strāvī, strātus** oboriti, uništiti, satrti.
prōsum, prōdesse, prōfui koristiti.
Prōtagorās, ae, *m.* Protagora, grčki sofista.
prōveho 3, **vexī, vectus** odmaknuti **(aetate),** napredovati.
prōvenio 4, **vēnī** izaći.
prōvideo 2, **vīdī, vīsus** postarati se, pobrinuti se, paziti.
prōvincia, ae, *f.* pokrajina.
prōvoco 1 pozivati, dozivati.
proximus 3 najbliži.
prūdens, entis razborit, pametan, mudar, razuman.
prūdentia, ae, *f.* razboritost.
pūbēs (er) eris odrastao, zreo.
publicē, *adv.* javno; u ime države; na državni trošak.
publicus 3 javan, državni; **in publicō** u javnosti.
Publius, ī, *m.* Publije, ime; **Publius Furius** Publije Furije, rimski konsul.
puer, puerī, *m.* dječak.
pugna, ae, *f.* bitka.
pugno 1 boriti se, biti se, vojevati.
pulcher, chra, chrum lijep.
Pūnicus 3 punski, kartaški.
pūnio 4 kazniti.
pūrgo 1 očistiti.
puto 1 misliti, držati.
Pyrrhus, ī, *m.* Pir, epirski kralj.
Pȳthagorās, ae, *m.* Pitagora, grčki filozof.
Pȳthagorēus 3 Pitagorin; *subst.* pristalica Pitagorin, pitagorovac.
Pȳthia, ae, *f.* Pitija, proročica u Delfima.

Q.

quaero 3, **sīvī, sītus** tražiti, pitati; **aliquid ex (ab) aliquō** koga što.
quaestus, ūs, *m.* dobitak, korist.
quālis, e kakav.
quam *adv.* kako; **quam maxime** što većma; *coni.* (iza komparativa) nego, od, nego što; **tam — quam** tako — kao.
quamdiū, *adv.* kako dugo?; *coni.* dokle.
quamquam *coni.* ma da, premda.
quamvīs *coni.* ma da, ma kako da.
quāndō, *adv.* kada?
quāndōque, *adv.* kadgod.
quantō za koliko; (kod komparativa) što, čim.
quantopere, *adv.* kako?
quantus 3 koliki; **quantum** koliko.
quārē, *adv.* zašto, stoga, zato.
quasi *coni.* kao, kao da.
quatio 3, **scutum hastā** udarati.
que (dodaje se riječi) *coni.* i.
queo 4, **quīvī, quitum** moći.
quercus, us, *f.* hrast.
queror 3, **questus sum** tužiti se, **dē rē** na što.
quia *coni.* što, jer.
quicumque, quaecumque, quodcumque kojigod; svaki koji.
quīdam, quaedam, quoddam (quiddam) netki, jedan, netko, nešto.
quidem, *adv.* doduše, istina, bar, svakako; **ne—quidem** ni.
quiēs, ētis, *f.* mir, počinak.
quiesco 3, **quiēvī, quiētus** mirovati, odmarati se, počivati.
quiētus 3 miran.
quīlibet, quaelibet, quodlibet (quidlibet) koji mu drago, svaki.
quīn *coni.* a da ne, da.

quīnam, quaenam, quodnam koji li?
Quintīlius (ī) Vārus (ī), *m.* Kvintilije Varo, rimski konsul.
Quintus, ī, *m.* Kvinto, ime.
quis? quid? tko? šta?
quis (quī), quae (qua), quid (quod) tko, koji (osobito poslije **si, nisi, nē, num, quō, cum).**
quisnam? (quīnam?) quaenam? quidnam? (quodnam?) tko to? šta to?
quispiam, quaepiam, quidpiam (quodpiam) ma tko, ma što; ma koji.
quisquam, quidquam (quicquam) itko, išta; ikoji; **neque quisquam** i nitko.
quisque, quaeque, quidque *(subst.)* i **quodque** *(adi.)* svaki, svatko.
quisquis, quidquid (quicquid) tkogod, štogod; svaki koji, sve što; **quoquō modō** kako mu drago.
quīvīs, quaevīs, quidvis (quodvīs) koji hoćeš, svaki (bez razlike).
quō, *adv.* kamo; *coni.* (uz komparativ) što, čim; **quō = ut eō** da tim, da što.
quod, *coni.* zato što, jer.
quōminus, *coni.* da ne.
quōmodo, *adv.* kako.
quondam, *adv.* nekad, jednom, jednoć.
quoniam, *coni.* kad već, kad, pošto, jer.
quoque, *coni.* i, također.
quot *indecl.* koliko?
quotannīs, *adv.* svake godine.
quotiens, *adv.* koliko puta; *coni.* koliko puta, kadgod.
quotienscumque, *adv.* kolikogod puta.

R.

rapio 3, **rapuī, raptus** ugrabiti, oteti, odnijeti.
raptus, ūs, *m.* otmica, grabež.
rārus 3 rijedak; *adv.* **rārō** rijetko.
ratiō, ōnis, *f.* račun, razum, način, obzir.
recēdo 3, **cessī, cessum est** otići natrag, povući se, ukloniti se.
recēns, entis svjež, nov, mlad.
recido 3, **recidī, recāsūrus** natrag pasti, opet pasti.
recipio 3, **cēpī, ceptus** natrag uzeti, primiti, dočekati; **se r.** povući se natrag, vraćati se, uzmaknuti.
recreo 1 okrijepiti, oporaviti.
rectē, *adv.* pravo, spravom.
rectus 3 prav, dobar.
recupero 1 natrag dobiti, zadobiti.
recūso 1 odbiti, opirati se, ustezati se.
reddo 3, **didī, ditus** popraviti, učiniti.
redeo, īre, iī, itum est vraćati se, povratiti se.
redigo 3, **ēgī, actus** natrag tjerati; **in (sub) potestatem r.** spraviti pod vlast, podvrći vlasti, pokoriti, podjarmiti.
redimo 3, **ēmī, emptus** iskupiti.
redūco 3, **dūxī, ductus** natrag dovesti.
refero, ferre, tuli, lātus natrag donijeti; saopćiti; **pedem r.** uzmaknuti; **gratiam r.** vratiti ljubav, zahvalan biti, pokazati se zahvalnim.
reficio 3, **fēcī, fectus** opraviti, popraviti.
refugio 3, **fūgī, fugitūrus** natrag bježati.
rēgia, ae, *f.* kraljevski dvor.
rēgīna, ae, *f.* kraljica.
regiō, ōnis, *f* kraj, okolica.
rēgius 3 kraljevski.
regno 1 kraljevati, vladati.
regnum, ī, *n.* kraljevstvo, kraljevina, država, prijestol, vlada.
regredior 3, **gressus sum** povratiti se.
Rēgulus, ī (M. Attilius) Regul, rimski vojskovođa.
religiō, ōnis, *f.* vjerski obred, vjera.
relinquo 3, **relīquī, relictus** ostaviti.
reliquus 3 ostali.
reluctor 1 opirati se, protiviti se.
remaneo 2, **mansī** ostati.
remigro 1 natrag se preseliti.

reminiscor 3 sjećati se.
remitto 3, **mīsī, missus** natrag poslati.
removeo 2, **mōvī, mōtus** ukloniti.
Remus, ī, Rem, brat Romulov.
reor 2, **ratus sum** misliti, cijeniti.
repello 3, **reppuli, repulsus** otjerati, suzbiti.
repente *adv.* iznenada.
reperio 4, **repperī, repertus** naći, nalaziti, iznaći, izumiti.
reprehendo 3, **dī, sus** kuditi, koriti, ukoriti.
reprimo 3, **pressī, pressus** zaustaviti, obuzdati, suzbiti, spriječiti.
repudio 1 odbiti, odbaciti, ne htjeti primiti, otjerati.
requīro 3, **quīsīvī, quīsītus** potražiti, tražiti, zahtijevati.
rēs, reī, *f.* stvar, događaj, prilika; **r. publica** država; **r. gestae** junačka djela; **r. familiāris** imutak, imanje; **r. novae** novo stanje, prevrat. **rē vērā** zbilja.
rescindo 3, **scidī, scissus** raskinuti, porušiti, pokvariti.
resisto 3, **restitī** opirati se, odoljeti.
respondeo 2, **spondī, sponsus** odgovarati, odgovoriti.
responsum, ī, *n.* odgovor.
restituo 3, **uī, ūtus** uspostaviti, popraviti, opet sazidati.
resto 1 **stitī** preostati.
retexo 3, **texuī, textus** razvrgnuti.
retineo 2, **tinuī, tentus** zadržavati, zadržati, zaustaviti.
reus, ī, *m.* krivac, optuženik.
revertor 3, *perf.* **revertī** *(part. perf.* **reversus)** vratiti se, vraćati se.
revoco 1 natrag dozvati.
rex, rēgis, *m.* kralj.
Rhēa, ae, *f.* Rea, mati Romula i Rema.
Rhēnus, ī, *m.* Rajna.
Rhodanus, ī, *m.* Rodan, rijeka u Galiji.
Rhodus, ī, *f.* Rod, otok.
rīdeo 2, **sī, sus** smijati se, rugati se.
rīdiculus 3 smiješan.
rīpa, ae, *f.* obala, brijeg.
rīsus, ūs, *m.* smijeh.
rōbustus 3 jak, snažan.
rogo 1 moliti, pitati.
rogus, ī, *m.* lomača.
Rōma, ae, *f.* Rim.
Rōmānī, ōrum, *m.* Rimljani.
Rōmānus 3 rimski.
Rōmulus, ī, *m.* Romul, prvi rimski kralj.
rōs, ōris, *m.* rosa.
rōstrum, ī, *n.* kljun.
ruber, bra, brum crven.
Rubicō, ōnis, *m.* Rubikon, rijeka u gornjoj Italiji.
rudis, e prost, surov, neobrazovan.
rumpo 3, **rūpī, ruptus** raskinuti.
ruo 3, **ruī, ruitūrus** srljati, srtati.
rūpēs, is, *f.* stijena, pećina.
rursus (rursum), *adv.* opet, natrag.
rūs, rūris, *n.* selo; **rūrī** na selu; **rūre** sa sela; **rūs** na selo.
rūsticus 3 seoski; *subst.* seljak.

S.

Sabīnus 3 sabinski; *subst.* Sabinac.
sacer, cra, crum svet, posvećen; proklet.
sacerdōs, dōtis, *m. f.* svećenik, svećenica.
sacrifico 1 žrtvovati.
sacrum, ī, *n.* svetilište, žrtva; **sacra facere** prinositi žrtve.
saeculum, ī, *n.* vijek, stoljeće.
saepe (-ius, -issimē), *adv.* često.
saepio 4, **psī, ptus** ograditi, opasati.
saevitia, ae, *f.* bjesnoća.
sagitta, ae, *f.* strijela.
Saguntīnī, ōrum, *m.* Sagunćani.
Saguntum, ī, *n.* Sagunt, grad u Španjolskoj.
sāl, salis, *m.* sō.

Salamis (īnis, īnī, īnem i īna), *f.* Salamina, otok kod Atene.
Sallustius, ī, *m.* Salustije, rimski povjesničar.
salūber, bris, bre spasonosan, koristan, zdrav.
salūs, ūtis, *f.* spas, spasenje, napredak, sreća; kao božanstvo: **Salus.**
salūto 1 pozdraviti.
salvus 3 zdrav, spasen, izbavljen.
Samius, ī, *m.* Samljanin.
Samnītēs, ium, *m.* Samnićani.
Samus, ī, *f.* Sam, otok u egejskom moru.
sancio 4, **sanxī, sanctus** ustanoviti, odrediti.
sanctus 3 svet, neporočan, čist.
sānē, *adv.* doista, svakako.
sanguis, inis, *m.* krv.
sānitās, ātis, *f.* zdravlje (tjelesno i duševno).
sānus 3 zdrav.
sapiens, entis mudar; *adv.* **sapienter** mudro.
sapientia, ae, *f.* mudrost, razboritost.
Sardēs, ium, *f.* Sard, glavni grad Lidije u Maloj Aziji.
Sardī, ōrum, *m.* Sardi, stanovnici Sardinije.
satis, *adv.* dosta, dovoljno.
Sāturnus, ī, Saturno, otac Jupiterov.
saxum, ī, *n.* stijena.
Scaurus, ī, *m.* **Marcus Aemilius** Marko Emilije Skaur, odlični Rimljanin.
scelestus 3 zločest, bezbožan, opak; *subst.* zlikovac.
scelus, eris, *n.* nedjelo, zločinstvo, zločin, grijeh.
scēptrum, ī, *n.* žezlo.
schola, ae, *f.* škola, učiona.
scientia, ae, *f.* znanje, nauka.
scio 4, **scīvī, scītum est** znati.
Scipiō, ōnis Publius Cornelius Publije Kornelije Scipion, pobjednik kod Zame.

scīscitor 1 upitati.
scrība, ae, *m.* pisar.
scrībo 3, **scripsī, scriptus** pisati, napisati.
scriptor, ōris, *m.* pisac, spisatelj; **s. rērum** povjesničar.
scriptum, ī, *n.* spis.
scūtum, ī, *n.* štit.
Scytha, ae, *m.* Skićanin.
sēcessiō, ōnis, *f.* seoba.
secundus 3 drugi; **rēs secundae** sreća.
secūris, is, *f.* sjekira.
sed, *coni.* ali; nego, već; **nōn solum — sed etiam** ne samo — nego i.
sedeo 2, **sēdī, sessum est** sjediti.
sēdēs, is, *f.* sjedište, prebivalište, stan.
seges, etis, *f.* usjev.
semel, *adv. num.* jedamput.
semper, *adv.* uvijek, svagda.
senātor, ōris, *m.* senator, starješina, vijećnik.
senātus, ūs, *m.* senat, savjet, vijeće.
senectūs, ūtis, *f.* starost.
senex, senis star; *subst.* starac.
sensus, ūs, *m.* ćutilo; **s. videndī** ćutilo vida.
sententia, ae, *f.* mišljenje, misao, izreka.
sentio 4, **sensī, sensus** osjećati, misliti, opaziti, opažati, primijetiti.
sepelio 4, **sepelīvī, sepultus** pokopati, sahraniti.
sepulcrum, ī, *n.* grob.
Sequanī, ōrum, *m.* Sekvanci, narod u Galiji.
sequor 3, **secūtus sum** slijediti, pratiti, pristajati uz koga, poći za kim.
Sergius, ī, *m.* Sergije, ime; **Lūcius Sergius Catilīna.**
sērius 3 ozbiljan.
sermō, ōnis, *m.* govor, razgovor, jezik.
sero 3, **sēvī, satus** sijati, saditi.
sērō, *adv.* kasno, dockan.
serpens, entis, *f.* zmija.

serva, ae, *f.* robinja.
servio 4 služiti, robovati.
servitūs, ūtis, *f.* ropstvo.
Servius (ī) Tullius, ī, *m.* Servije Tulije, šesti rimski kralj.
servo 1 spasiti, sačuvati.
sescenties šest stotina puta; sto puta ili nebrojeno puta.
sevēritās, ātis, *f.* strogost.
sevērus 3 strog; *adv.* **sevērē** strogo ozbiljno.
sī, *coni.* ako, da, kad.
Sibyllīnus 3 sibilinski.
sīc, *adv.* tako.
Sicilia, ae, *f.* Sicilija.
sīcut tako kao.
sīdus, eris, *n.* zvijezda.
signifer, ī, *m.* zastavnik, barjaktar.
significo 1 naznačivati, označivati, podrazumijevati.
signum, ī, *n.* znak; zapovijest; kip.
silentium, ī, *n.* muk.
sileo 2, **uī,** mučati.
silva, ae, *f.* šuma.
similis, e sličan, nalik na koga.
Simōnidēs, is, *m.* Simonid, grčki lirski pjesnik.
simplex, icis prost, jednostavan.
simplicitās, ātis, *f.* prostota, jednostavnost.
simul, *adv.* zajedno, ujedno, ujedamput.
simulac, *coni.* čim, kako, netom.
simulācrum, ī, *n.* kip.
simulo 1 hiniti.
sīn, *coni.* ako pak.
sine, *praep. s abl.* bez.
singulī 3 po jedan, pojedini.
sinister, stra, strum lijevi.
sino 3, **sīvī, situs** dopuštati.
sinus, ūs, *m.* zaliv.
Sipylus, ī, *m.* Sipil (gora).
sisto 3, **stitī, status** postaviti.
sitio 4 biti žedan; **sitiens** žedan.
sitis, is, *f.* žeđa.

situs 3 položen, postavljen; **situs est** leži.
sīve, *coni.* ili; **sīve — sīve** ili — ili, bilo da — bilo da.
societās, ātis, *f.* društvo, savez.
socius, ī, *m.* drug, saveznik, ortak.
Sōcratēs, is, *m.* Sokrat, atenski filozof.
sōl, sōlis, *m.* sunce.
sōlācium, ī, *n.* utjeha.
soleo 2, **solitus sum** imam običaj, običavati; s *inf.* obično.
sōlitūdō, inis, *f.* samoća, pustinja.
solium, ī, *n.* prijestolje.
sollemnis, e svečan.
sollicitūdō, inis, *f.* briga.
Solō, ōnis, *m.* Solon, atenski zakonodavac.
solum, ī, *n.* zemljište, zemlja.
sōlum, *adv.* samo.
sōlus 3 sam.
solvo 3, **solvī, solūtus** odriješiti; **poenas, pecuniam** platiti.
somnium, ī, *n.* san.
somnus, ī, *m.* san.
sono 1, **sonuī, sonātūrus** zvečati, zvučiti.
Sophoclēs, is, *m.* Sofoklo, grčki pjesnik.
sordidus 3 prljav.
soror, ōris, *f.* sestra.
sortior 4 dijeliti, ždrebati, odrediti kockom, dobiti.
Sparta, ae, *f.* Sparta.
Spartiātēs, ae, *m.* Spartanac.
Spartānī, ōrum, *m.* Spartanci.
specto 1 gledati.
sperno 3, **sprēvī, sprētus** prezirati, omalovažavati.
spēro 1 nadati se, **rem** čemu.
spēs, speī, *f.* nada, očekivanje.
Speusippus, ī, *m.* Speuzip, grčki filozof.
Sphinx, Sphingis, *f.* sfinga, neman.
splēndidus 3 sjajan; *adv.* **splendidē** sjajno.
spolio 1 oplijeniti, opljačkati.
spondeo 2, **spopondī, sponsus** obećati.
sponte (suā, tuā, meā, nostrā) sâm po sebi, od svoje volje, dragovoljno.

Spurius (ī) Postumius, (ī), *m.* Spurije Postumije, rimski konsul.
statim, *adv.* odmah.
Stator, ōris, *m.* ustavljač, čuvar.
statuo 3, **uī, ūtus** postaviti, ustanoviti, odrediti; **aliquid gravius s.** što suviše strogo odlučiti; **s. in aliquem** kazniti koga.
stella, ae, *f.* zvijezda.
stīpendium, ī, *n.* danak.
sto 1, **steti, stātūrus** stajati, postajati, opstati.
studeo 2, **uī,** truditi se, pregnuti, nastojati; težiti, ići za čim.
studiōsus 3, revan, pomnjiv.
studium, ī, *n.* revnost, težnja, nastojanje, trud, zanimanje, učenje; **studia litterārum** zanimanje s književnošću, naučni rad.
stultus 3 lud.
suādeo 2, **suāsī, suāsus** savjetovati.
suāvis, e prijatan, ljubak.
sub, *praep.* s *ak.* i *abl.* pod.
subeo, īre, iī, itus ući, doći; **perīculum** izvrći se, izlagati se pogibli.
subicio 3, **iēcī, iectus** podjarmiti, pokoriti, podložiti.
subigo 3, **ēgī, actus** podjarmiti, pokoriti.
subinde, *adv.* odmah zatim.
subitus 3 iznenadan; *adv.* **subitō** iznenada, najedamput.
submergo 3, **mersī, mersus** potopiti.
subsum, esse, **fuī** biti pod čim; blizu biti.
subverto 3, **vertī, versus** oboriti, uništiti.
succumbo 3, **cubuī** podleći.
succurro 3, **currī** pomagati.
Suēbī, ōrum *m.* Suebi, germansko pleme.
sufficio 3, **fēcī, fectus** dosta, dovoljno biti, imati dovoljno snage.
Sulla, ae, *m.* Sula, rimski diktator.
Sulmo, ōnis, *m.* Sulmon, grad u srednjoj Italiji.
sum, esse, fuī biti; *s dat.* imati; **mihi nomen est** ime mi je, zovem se; *s gen.* **discipulī est** dužnost je učenikova; sa 2 *dat.* **mihi curae est** leži mi na srcu.
summus 3 najviši, najveći; **s. imperium** najviša vlast.
sūmo 3, **sumpsī, sumptus** uzeti, uzimati; **venēnum s.** otrovati se.
sumptus, ūs *m.* trošak; **suo sumptū** o svom trošku.
supellex, lectilis, *f.* pokućstvo.
super, *praep. s ak.* nad, iznad.
superbia, ae, *f.* oholost, obijest, ponositost.
superbus 3 ohol, ponosit.
superior, ius, gornji, viši.
supero 1 nadvisiti, nadmašiti; **Alpēs** prijeći.
superstitiō, ōnis *f.* praznovjerje.
supersum, esse, fuī, preostati.
supervacāneus 3 suvišan.
suppeto 3, **petiī** doticati.
supplex, icis ponizno moleći, skrušen
supplicium, ī, *n.* smrtna kazna.
suprēmus 3 najgornji, posljednji.
surgo 3, **surrexī, surrectus** ustati, dići se.
suscipio 3, **cēpī, ceptus** poduzeti; **bellum** započeti.
suspendo 3, **pendī, pensus** objesiti.
sustento 1 uzdržavati.
sustineo 2, **tinuī** nositi, izdržati, suzbiti.
Syracūsae, ārum, *f.* Sirakuza, grad u Siciliji.
Syracūsānus 3 sirakuški; *subst.* Sirakuzanac.
Syria, ae, *f.* Sirija, zemlja u Aziji.

T.

taceo 2, **cuī, tacitūrus** mučati, šutjeti.
talentum, ī, *n.* talenat (4600 kruna).
tālis, e takav.

tālus, ī, *m.* peta.
tam tako, tako jako; **tam — quam** tako — kao.
tamen, *coni.* ipak.
tamquam (tanquam) kao, kao da.
Tanaquil, īlis, *f.* Tanakvil, žena Tarkvinija Priska.
tandem, *adv.* napokon, naposljetku.
tango 3, **tetigī, tactus** dotaći se, dirnuti, dodirnuti.
Tantalus, ī, *m.* Tantal.
tantum, *adv.* samo, toliko.
tantus 3 toliki; **tantō — quantō** u toliko — u koliko, **tim** — čim, tim — što.
Tarentīnus 3 tarentski; *subst.* Tarenćanin.
Tarentum, ī, *n.* Tarent, grad u donjoj Italiji.
Tarquinii, orum Tarkviniji (grad u Etruriji).
Tarquinius Prīscus Tarkvinije Prisko (stari), peti rimski kralj.
Tarquinius Superbus Tarkvinije Oholi, sedmi rimski kralj.
Telamōn, ōnis, *n.* Telamon, kralj na Salamini, otac Ajantov.
Tēlemachus, i, *m.* Telemah, sin Uliksov.
Tellus, ī, *m.* Tel, ime.
tēlum, ī, *n.* strijela, oružje.
temere, *adv.* bez uzroka, slijepo, nasumce.
temeritās, ātis, *f.* nesmotrenost.
tempestās, ātis, *f.* vrijeme; oluja.
templum, ī, *n.* hram.
tempus, oris, *n.* vrijeme, doba.
tendo 3, **tetendī, tentus** nategnuti; **manus t.** pružiti ruke.
teneo 2, **tenuī** držati, obuzimati **memoriā t.** držati na pameti, pamtiti; **regnum t.** kraljevati; **rīsum t.** zaustaviti, suspregnuti smijeh.
Terentius, ī, *m.* (Afer) Terencije, pisac komedija.
tergum, ī, *n.* leđa; **ā tergō** iza leđa, ostrag; **terga vertere** okrenuti leđa, bježati.
tero 3, **trīvī, trītus (tempus)** provađati.
terra, ae, *f.* zemlja; **terrā marīque** na kopnu i na moru.
terreo 2, **terruī territus** plašiti.
terror, ōris, *m.* strah.
tertium, *adv. num.* po treći put.
testāmentum, ī, *n.* oporuka, zavještaj.
Teutonēs, um i **Teutonī, ōrum,** *m.* Teutonci, germanski narod.
texo 3, **texuī, textus** tkati.
Thalēs, ētis, *m.* Talet, grčki filozof.
theātrum, ī, *n.* pozorište, kazalište.
Thēbae, ārum, *f.* Teba, glavni grad Beotije.
Thēbānus 3 tebanski; *subst.* Tebanac.
Themistoclēs, is, *m.* Temistoklo, atenski vojskovođa.
Theophrastus, ī, *m.* Teofrast, grčki filozof.
Thermopylae, ārum, *f.* Termopile, klanac u Lokridi.
thēsaurus, ī, *m.* zaliha, blago, spremnica.
Thēseus, ī, *m.* Tezej, atenski kralj.
Thespiensis, is, *m.* Tespijac.
Thessalus 3 tesalski, *subst.* Tesalac.
thōrax, ācis, *m.* oklop.
Thrācia, ae, *f.* Trakija.
Thrasybūlus, ī, *m.* Trazibul, atenski vojskovođa.
Thrāx, ācis, *m.* Tračanin.
Thūriī, ōrum, *m.* Turiji, grad u donjoj Italiji.
Tiberis, is, *m.* Tiber, rijeka.
Tiberius, ī, *m.* Tiberije, rimski car.
Tīcīnus, ī, *m.* Ticin, rijeka, utiče u Pad.
timeo 2, **uī** bojati se.
Timoleō(n) ontis, *m.* Timoleont, korintski vojskovođa.
timor, ōris, *m.* strah, bojazan.

Tītān, ānis, *m.* Titan, stari bog.
Titus, ī, *m.* Tito, rimsko ime; rimski car.
tolero 1 podnositi, trpjeti.
tollo 3, **sustulī, sublātus** dizati, podići; ukloniti, ukinuti.
Tomī, ōrum, *m.* Tomi, grad u Meziji, u koji bi Ovidije prognan.
tondeo 2, **totondī, tonsus** strići, brijati, šišati.
tormentum, ī, *n.* mučilo, muka, mučenje.
torqueo 2, **torsī, tortus** vrtjeti, okretati; mučiti.
tōrvus 3 mrk.
tot, *indecl.* toliko.
totidem isto toliko.
tōtus 3 cio.
trādo 3, **didī, ditus** predati, pripovijedati, zabilježiti; **trāditur = dicitur** pripovijeda se.
trādūco 3, **duxī, ductus** prevesti.
traho 3, **traxī tractus** vući; **nomen t.** dobivati ime.
trāicio 3, **iēcī, iectus** prebaciti, prevesti; prijeći, prelaziti.
tranquillus 3 miran.
trans, *praep. s ak.* preko, s one strane.
transeo, īre, iī, itum prijeći, prelaziti.
transfīgo 3, **fixī, fixus** probosti.
transgredior 3, **gressus sum** prijeći.
transigo 3, **ēgī, actus** provesti.
transitus, ūs, *m.* prijelaz.
transmitto 3, **mīsī, missus** prevesti.
Trebia, ae, *f.* Trebija, rijeka u gornjoj Italiji.
Trēvirī, ōrum, *m.* Trevirci, germanski narod.
tribūnus, ī, *m.* tribun (poglavar); **t. militum** vojnički tribun, pukovnik; **t. plebis** narodni tribun.
tribuo 3, **buī, būtus** podijeliti, dati, pripisati.
triennium, ī, *n.* tri godine.
tristis, e tužan, žalostan, zlovoljan, turoban.
triumpho 1 slaviti pobjedu, triumfovati.
triumvir, virī, *m.* triumvir, jedan od tri državna poglavara.
Troia, ae, *f.* Troja, grad u Maloj Aziji.
Trōiānus 3 trojanski; *subst.* Trojanac.
trucīdo 1 poklati, isjeći, poubijati, podaviti.
tuba, ae, *f.* trublja.
tueor 2, **(tūtātus sum)** štititi, čuvati.
Tullius, ī, *m.* Tulije, rimsko ime.
tum, *adv.* tada; *coni.* onda.
tumultus, ūs, *m.* vika, nemir, pobuna.
tunc, *adv.* tada.
turbidus 3 mutan.
turbo 1 zbuniti, pomutiti.
turma, ae, *f.* eskadron, odio konjice.
turpis, e ružan, gadan, sraman; *adv.* **turpiter** ružno.
turpitūdo, inis, *f.* sramota.
tūtus 3 zaštićen, siguran; *adv.* **tūtō** sigurno.
tyrannis, idis, *f.* samovlada.
tyrannus, ī, *m.* tiran, samovladalac.
Tyrus, ī, *f.* Tir, grad u Fenikiji.

U.

ubi, *adv.* gdje?; *coni.* kad, čim, kadgod.
ulciscor 3, **ultus sum** osvetiti, osvetiti se.
Ulixēs, is, *m.* Uliks, kralj na Itaci.
ullus 3 ikoji, ikakav; (uz negaciju) nijedan.
ulterior, ius onostrani.
ultrā, *praep.* s *ak.* s one strane.
umbra, ae, *f.* sjena, hladovina.
umbrāculum, ī, *n.* sjenica.
ūnā, *adv.* zajedno, skupa.
unde, *adv.* otkuda.
undique, *adv.* sa sviju strana.
unguis, is, *m.* pandža.
ūniversus 3 vaskolik, cio; *pl.* svi skupa.
umquam (unquam), *adv.* ikada; **nihil umquam** nikada ništa.

ūnusquisque, ūnaquaeque, ūnumquidque (-quodque) svaki pojedini.
urbānus 3 gradski.
urbs, is, *f.* grad.
ūro 3, **ussī, ustus** žeći, peći.
usque čak; **usque ad** sve do.
ūsus, ūs, *m.* upotrebljavanje, iskustvo, korist.
ut, *coni.* kako, kao, kao što; **ut — ita** kao što — tako; kada, kako, čim; da; tako da.
uter, utra, utrum koji (od dvojice)?
utérque, útraque, utrúmque i jedan i drugi, svaki (od dvojice), oba, obojica.
Utica, ae, *f.* Utika, grad blizu Kartage.
ūtilis, e koristan.
ūtilitās, ātis, *f.* korist.
utinam (s konjunktivom) o da! o kad! kamo sreće da!
ūtor 3, **ūsus sum** služiti se čim, upotrebljavati; **aliquā re.**
utrum (u razdvojnom pitanju) da li.
uxor, ōris, *f.* žena; **u. ducere** oženiti se.

V.

vagor 1 lutati.
valdē, *adv.* jako, vrlo.
valeo 2, **ui, (itūrus)** zdrav biti, vrijediti; moći.
Valerius (ī) Corvinus, ī, *m.* Valerije Korvin, rimski vojskovođa.
valētūdō, inis, *f.* zdravlje.
validus 3 jak, zdrav, krjepak.
vallum, ī, *n.* opkop, nasip, bedem.
vānus 3, taš, isprazan.
varius 3 razan, različit.
vās, vāsis, *n.* (*pl.* **vāsa, ōrum**) sud; posuđe.
vasto 1 pustošiti, opustošiti.
vastus 3 pust, golem.
— ve (dodaje se riječi) = **vel** ili.
vectīgal, ālis, *n.* danak, porez; dohodak.
vehemens, entis žestok, velik; *adv.* **vehementer** žestoko, jako.
veho 3, **vexī, vectus** voziti, vući, nositi; **equō vehī** jahati.
Vēī, ōrum, *m.* Veji, grad u Etruriji.
vel, *coni.* ili; **vel — vel** ili — ili.
vēnātiō, ōnis, *f.* lov, lovljenje.
vēndo 3, **didī, ditus** prodavati, prodati; **sub coronā** u ropstvo.
vēneo 4, **iī** biti na prodaju, prodavati se.
veneror 1 častiti, poštovati.
venia, ae, *f.* blagost, milost; **bonā veniā** blago.
venio 4, **vēnī, ventum est** doći.
venter, tris, *m.* trbuh.
ventus, ī, *m.* vjetar.
vēnumdo 1, **dedī, datus** prodavati.
Venusia, ae, *f.* Venuzija, grad u Apuliji.
vēr, vēris, *n.* proljeće; **primo vēre** na početku proljeća.
verbero 1 šibati.
verbum, ī, *n.* riječ.
Vercellae, ārum, *f.* Verceli, grad u gornjoj Italiji.
Vercingetorix, īgis, *m.* Vercingetoriks, kralj Arverna.
vērē, *adv.* istinito.
vereor 2, **veritus sum** bojati se, poštovati.
Vergilius, ī, *m.* Vergilije, rimski pjesnik.
vēritās, ātis, *f.* istina.
vērō, *adv.* uistinu, doista, zaista; *coni.* a, ali, pak.
Verrēs, is, *m.* Ver, namjesnik u Siciliji.
versor 1 boraviti, biti; **cum aliquō v.** družiti se s kim.
versus, *praep.* s *ak.* (obično s **in**) prema, put.
versus, ūs, *m.* redak, stih.
verto 3, **vertī, versus** kretati, okrenuti **(terga)**.

vērus 3 istinit, pravi.
vescor 3 jesti, hraniti se.
vesper vesperī, *m.* (*abl.* **vespere**) večer; **vesperī** uvečer; **primō vespere** u prvi mrak.
vestīgium, ī, *n.* trag.
vestio 4 zaodjeti, iskititi.
vestis, is, *f.* odijelo, haljina.
vestītus, ūs, *m.* odijelo, odjeća.
veto 1, **uī, itus** zabranjivati, ne dati.
vetus, eris star, drevni.
vetustās, ātis, *f.* starina, starodrevnost.
vexo 1 mučiti, ugnjetavati.
via, ae, *f.* put.
viātōr, ōris, *m.* putnik.
vīcīnus 3 susjedni, u blizini.
victor, ōris, *m.* pobjednik.
victōria, ae, *f.* pobjeda.
victus, ūs, *m.* hrana.
vīcus, ī, *m.* selo; dio grada.
video 2, **vīdī, vīsus** vidjeti, gledati; **videor** čini se, da ja.
vigeo 2, **uī** biti u krepostí, živjeti.
vigilantia, ae, *f.* budnost, opreznost.
vigilo 1 biti budan, paziti.
villa, ae, *f.* zaselak, ljetnikovac.
vincio 4, **vinxī, vinctus** vezati, okovati.
vinco 3, **vīcī, victus** pobijediti, potući, svladati.
vinculum, ī, *n.* veza, okov; **in vincula publīca cōicere** baciti u državnu tamnicu.
vindico 1 kazniti, osvetiti.
vindicta, ae, *f.* kazan.
vīnum, ī, *n.* vino.
violentia, ae, *f.* žestina.
violo 1 povrijediti, oskvrnuti, uvrijediti.
vir, virī, *m.* muž, čovjek.
virgō, inis, *f.* djevojka, djevica.
virītim, *adv.* naglavu.
virtūs, ūtis, *f.* vrlina, hrabrost, krepost, odvažnost, junaštvo.

vīs (vim, vī; *pl.* **vīrēs, ium),** *f.* sila, moć, nasilje; množina.
vīsum, ī, *n.* viđenje, pojava; **per somnium v.** pojava u snu.
vita, ae, *f.* život.
vitium ī, *n.* mana, pogrješka, porok.
vīto 1 izbjegavati, izbjeći, uklanjati se.
vitupero 1 koriti, kuditi.
vivo 3, **vīxī, victūrus** živjeti.
vīvus 3 živ.
vix, *adv.* jedva.
vocābulum, ī, *n.* riječ, ime.
voco 1 zvati, nazivati.
volo 1 letjeti.
volo, velle, voluī htjeti, željeti.
voluntās, ātis, *f.* volja, želja, naklonost, dobrohotnost.
voluntārius 3 dobrovoljan.
voluptās, ātis, *f.* uživanje, veselje, naslada.
volvo 3, **volvī, volūtus** valjati, listati.
voveo 2, **vōvī, vōtus** zavjetovati.
vox, vōcis, *f.* glas, riječ.
vulgus, ī, *n.* svjetina.
vulnero 1 raniti.
vulnus, eris, *n.* rana.
vultus, ūs, *m.* lice; pogled.

X.

Xanthippē, ēs, *f.* Ksantipa, žena Sokratova.
Xenocratēs, is, *m.* Ksenokrat, grčki filozof.
Xerxēs, is, *m.* Kserkso, persijski kralj.

Z.

Zama, ae, *f.* Zama, grad u Africi.
Zeuxis, idis, *m.* Zeuksis, grčki slikar.

Hrvatsko-latinski dio.

A.

a (često se ne prevodi) autem (stavlja se iza druge riječi), sed.
Adherbal Adherbal, alis.
Afrika Africa, ae.
Agezilaj Agēsilāus, ī.
Ahil Achillēs, is.
ako, *coni.* sī; **ako ne** sī nōn, nisi.
Alcibijad Alcibiadēs, is.
Aleksandar Alexander, dri.
Aleksandrija Alexandrēa, ae.
ali sed, at, vērum; autem, vērō; **ali ne** neque.
Alpe Alpēs, ium.
Amulije Amūlius, ī, kralj u Albi longi.
Antioh Antiochus, ī.
Antisten Antisthenēs, is, grčki filozof.
Antonije Antonius, ī.
Apel Apellēs, is.
Apolon Apollō, inis.
Aretuza Arethūsa, ae.
Argi Argī, ōrum.
Argo Argus, ī, čuvar Ione.
Arhimed Archimēdēs, is.
arhont archōn, ontis.
Ariovist Ariovistus, ī.
Aristid Aristīdēs, is.
Aristotel Aristotelēs, is.
Arkadija Arcadia, ae.
Arpinjanin Arpīnās, ātis.
Artakserkso Artaxerxēs, is.
Arunt Aruns, ntis.
as ās, assis.
Atal Attalus, ī.
Atena Athēnae, ārum.
Atenjanin Athēniensis, is.
Atik Atticus, ī.
Atika Attica, ae.
August Augustus, ī.
Azija Asia, ae.

B.

Babilon Babylōn, ōnis.
bacati, baciti iacere, cōnicere (in vincula).
balzamovati condīre (mortuōs).
barbar barbarus, ī; **barbarski** barbarōrum.
bedem vallum, ī; moenia, ium.
Beoćani Beōtiī, ōrum.
Beotija Boeōtia, ae.
besjediti dīcere, disserere.
besmrtan immortālis, e.
bez sine s *abl.*
bezboštvo impietās, ātis.
bezbožan īmpius 3, nefārius 3.
biće natūra, ae.
Bijant Biās, antis.
bijedan miser 3.
bijeg fuga, ae.
bilina planta, ae.
bilo — bilo sīve — sīve.

birati eligere, creāre.
biti esse, fierī; **b. tu** adesse; **biti između** interesse inter; **biti na čelu** praeesse; **biti** (o zdravlju) sē habēre.
bitka pugna, ae; proelium, ī.
Bitinija Bīthȳnia, ae.
Bizant Bȳzantium, ī.
bjesnilo furor, ōris.
bježati fugere.
blag clēmens, entis; mītis, e.
blagost clēmentia, ae.
blizanci geminī, ōrum.
blizu prope s *ak.*; **vrlo blizu** proxime.
bližnji vīcīnus 3.
bog deus, ī.
bogat dīves, itis.
bogatstvo dīvitiae, ārum.
boj proelium, ī; pugna, ae.
boja color, ōris.
bojati se timēre, metuere, verērī.
bojni bellicus 3.
bol dolor, ōris.
bolesnik aegrōtus, ī.
bolest morbus, ī.
bolestan aeger 3, aegrōtus 3.
boraviti versārī, esse.
borba certamen, inis; pugna, proelium.
boriti se pugnāre, dimicāre, contendere.
božanski dīvīnus 3.
božica dea, ae.
brada barba, ae.
braniti defendere; **b. se** sē defendere.
brat frater, tris.
brati carpere.
brdo mons, tis.
breme onus, eris.
brežuljak collis, is.
brijač tonsor, ōris.
brijati tondēre.
brinuti se cūrāre, consulere (reī).
brižljivost, briga cūra, ae.
brod nāvis, is.
brodar nauta, ae.
brodovlje classis, is.
broj numerus, ī.
Brundisije Brundisium, ī.
Bruto Brutus, ī.
brz celer, ris, re; vēlox, ōcis; *adv.* **brzo** celeriter, velōciter.
budalaština stultitia, ae.
budući futūrus 3.
bujan ūber, eris; laetus 3 (segēs).
bujica torrens, entis.
buniti turbāre.
buntovnik seditiōsus, ī.

C.

car imperātor, ōris.
Cekrop Cecrops, opis.
Centaur Centaurus, ī.
Cerera Cerēs, Cereris.
Cezar Caesar, aris.
Ciceron Cicerō, ōnis.
Cincinat Cincinnātus, ī.
cijeniti aestimāre (više plūris).
cio tōtus 3, universus 3, omnis, e.
cvasti, cvjetati florēre.
cviet flōs, ōris; **cvijeće** flōres, um.

Č.

čamac linter, tris.
čas, sat hōra, ae.
čas — čas modō — modō.
čast honor, ōris.
častan honorificus 3, honestus 3.
čaša pōculum, ī.
čednost modestia, ae.
čekati exspectāre.
čelo, biti (stati) na čelu praeesse (exercituī).
čempres cupressus, ī.
čestit frūgi.
često saepe; **često puta** saepe numerō.
četa, manus, ūs; **čete** copiae, ārum.
čim, *coni.* ut, simulatque, ubi.
činiti facere, reddere, parāre.

činiti se vidērī.
čistiti purgāre.
čitati legere, recitāre.
čovjek homo, inis.
čovječji humānus 3, hominis.
čuvati custodīre, tuērī; **č. se (koga)** cavēre (ab aliquō).
čuti audīre.
čvrst firmus.

Ć.

ćud ingenium, ī; natūra, ae; mōres, um.

D.

da ut, sī; **da ne** nē, quominus, ut nōn; quin; sī nōn, nisi.
da li num, — ne; **da li — ili** utrum — an.
dakle igitur.
daleko longē; procul.
dan diēs, ēī; **svaki dan** cotīdiē.
danak vectīgal, ālis; tribūtum, ī.
danas hodiē.
danju interdiū.
dar dōnum, ī; mūnus, eris.
darežljivost līberālitās, ātis.
Darije Darēus, ēī.
darovati donāre.
dati, davati dāre, praebēre; tribuere (suum cuique); reddere; ferre (lēgem); **dati se na što** incumbere in aliquid, operam dāre (*dat.*).
Del Dēlus, ī.
Delfi Delphī, ōrum.
delfijski Delphicus 3.
Demarat Dēmarātus, ī.
Demosten Dēmosthenēs, is.
denar dēnārius, ī.
deseterostruk decemplex, icis.
desetorica decemvirī, ōrum.
desni dexter, tra, trum.
deva camēlus, ī.
dječak puer, erī; **dječiji** puerōrum.
djed avus, ī.
djelo factum, ī; opus, eris.
djevojka puella, ae; virgo, inis.
Dijana Diāna, ae.
dijeliti dividere, partīrī.
dijete puer, erī; **djeca** puerī, līberī, ōrum.
diktator dictātor, ōris.
dio pars, tis.
Diogen Diogenēs, is.
Dion Diō, ōnis.
Dionizije stariji Dionysius Māior.
Dirakij Dyrrhachium, ī.
diviti se mīrārī, admīrārī.
do ad; **sve do** usque ad.
doba aetās, ātis; tempus, oris.
dobar bonus 3.
dobaviti comparāre.
dobiti accipere.
dobro bonum, ī.
dobro bene.
dobročinstvo beneficium, ī.
dobrota benignitās, ātis; bonitās, ātis.
doći venīre, advenīre, pervenīre; **d. u pomoć** auxiliō venīre; **d. pod vlast** sub diciōnem venīre.
dočepati se potīrī.
dodati addere, adiungere.
dodijeliti tribuere.
događati se, dogoditi se accidere, evenīre, fierī.
dogotoviti perficere.
dok dum, donec.
dokle quamdiu.
dokončati fīnīre.
dolazak adventus, ūs.
dolaziti ventitāre; v. **doći.**
dom domus, ūs.
domamiti allicere.
Domicijan Domitiānus, ī, rimski car.
domovina patria, ae.
donji inferior, ius.
donijeti, donositi portāre, ferre, afferre.
dopustiti, dopuštati sinere, patī.

Dorani Dōrēs, um; **dorski** Dōricus 3, Dōrum.
dorasti parem esse.
dosadan molestus 3.
dostojanstvo dignitās, ātis.
dovaljati volvere.
dovesti addūcere, perdūcere; **d. natrag** redūcere.
dovoziti advehere.
dovršiti conficere, perficere, absolvere.
doznati comperīre, cognoscere.
dozvoliti permittere.
doživotan perpetuus 3.
drag cārus 3.
Drakon Dracō, ōnis.
drug socius, ī; collega, ae.
drugi alter 3, alius, a, ud; **jedan — drugi** alter — alter, alius — alius.
društvo societās, ātis.
drvo arbor, oris.
držati tenēre, obtinēre; **d. za što = misliti** putāre, existimāre, dūcere; **d. se** sē putāre; **d. na pameti** memoriā tenēre.
država res pūblica, reī pūblicae; imperium, ī.
državica cīvitās, ātis.
državni publicus 3; **na državne troškove** publice.
dubok profundus 3, altus 3.
duh, duša animus, ī; mens, tis.
dug longus 3, diūturnus 3.
dûg aes (aeris) aliēnum.
dugo diū.
dugotrajan diūturnus 3.
dušmanin hostis, is.
dužnost officium, ī; **dužnost je** est s *gen.*
dvojiti dubitāre.

E.

Edip Oedipūs, ī.
Eduanac Haeduus, ī; **eduanski** Haeduōrum.
Efez Ephesus, ī.
Efijalt Ephialtēs, is.
efor ephorus, ī, vlast u Sparti.
Egina Aegīna, ae.
Egipat Aegyptus, ī.
Egipćani Aegyptiī, ōrum.
Emilije Paul Aemilius Paullus, ī.
Eneja Aenēas, ae.
Eol Aeolus, ī.
Epaminonda Epaminondas, ae.
Epirac Epīrōtēs, is.
Eshin Aeschinēs, is.
Eskulap Aesculapius, ī.
Eta Oeta, ae.
Eufrat Euphrātēs, is.
Evripid Eurīpidēs, is.
Evropa Eurōpa, ae.

F.

falanga phalanx, gis.
Farnak Pharnacēs, is.
Feničanin Phoenix, īcis
Filip Philippus, ī.
Filoktet Philoctetēs, is.
filozof philosophus, ī.
finoća elegantia, ae.
Flaminije Flaminius, ī.
Fokijon Phōciō(n), ōnis.
Fulvija Fulvia, ae.

G.

Gaj Gāius, ī.
Gal Gallus, ī.
Galija Gallia, ae; **galski** Gallicus 3, Gallōrum, Galliae.
ganuti movēre, commovēre.
gatalac augur, uris.
gaz vadum, ī.
gdje ubi.
German Germānus, ī.
Germanija Germānia, ae; **germanski** Germānōrum.

glad fames, is.
gladan ēsuriens, tis.
glas vox, vōcis; **lijep glas** fāma, ae; nuntius, ī (afferre).
glasnik praecō, ōnis.
glasovit celeber, bris, bre.
glava caput, itis.
glavni grad caput, itis.
gledati vidēre, contemplārī, cernere, spectāre (lūdōs).
glup stultus 3.
gnijezdo nīdus, ī.
gnjev īra, ae.
godina annus, ī; **svake godine** quotannis.
gojiti alere.
golem ingens, tis.
goniti agere, persequī, insequī.
gorjeti ardēre.
gospodar dominus, ī.
gospođa matrōna, ae.
gospodstvo dominātiō, ōnis.
gostoljublje hospitium, ī.
gotovo ferē, paene.
govor ōrātiō, ōnis; sermo, ōnis.
govoriti dīcere, loquī.
govornik ōrātor, ōris.
govorništvo ēloquentia, ae.
gozba convivium, ī; epulae, ārum.
grad urbs, bis; oppidum, ī.
graditi struere, construere, aedificāre.
gradnja structūra, ae.
gradski urbānus 3.
građanin cīvis, is.
građanski cīvīlis, e.
građanstvo cīvitās, ātis.
Grak Gracchus, ī.
gramzivost avāritia, ae.
granica fīnis, is.
Grčka Graecia, ae; **grčki** Graecus 3, Graecōrum.
grditi increpāre.
grijeh peccātum, ī; culpa, ae; nefās.
griješiti peccāre.
gristi mordēre.
Grk Graecus, ī.
grob sepulcrum, ī.
gubiti amittere.
gvožđe ferrum, ī.

H.

Hanibal Hannibal, alis.
Hektor Hector, oris.
Helvećani Helvētiī, ōrum.
Herkul Herculēs, is.
Herodot Herodotus, ī.
Heziod Hesiodus, ī.
Hiempsal Hiempsal, alis.
hiniti simulāre.
Hipija Hippias, ae.
Hircije Hirtius, ī.
hladan frigidus 3, gelidus 3.
Homer Homērus, ī.
Hortenzije Hortensius, ī.
hrabar fortis, e.
hrabriti confirmāre.
hrabrost fortitūdō, inis; virtus, ūtis.
hram templum, ī; aedēs, is.
hrana cibus, ī; cibaria, ōrum (cocta), pābulum, ī.
hraniti alere.
htjeti coniug. periphrast. act.; velle; **ne htjeti** nōlle.
humak tumulus, ī.
hvaliti laudāre.

I.

i et, — que, atque, ac; **također** etiam, quoque; **i ne** nēque, nec; **i da ne** nēvē.
i ako quamquam, etsī.
ići proficiscī, īre, commeāre, migrāre; **i. na susret** obviam īre.
igra lūdus, ī.
igračka lūdirbium, ī.
igrati se lūdere.
ikada umquam.

ikoji ullus 3.
ili aut, vel, — ve, sive; **u pitanju** an; **ili — ili** aut — aut, vel — vel.
imanje rēs (reī) familiāris.
imati esse s *dat.*, habēre; **i. običaj** solēre.
ime nōmen, inis.
imenovati nōmināre, creāre.
imetak rēs (reī) familiāris, fortūnae, ārum.
Indija India, ae.
ipak tamen.
iseliti se dēmigrāre.
iskati postulāre, poscere, petere.
iskopati effodere.
iskorijeniti ēvellere.
iskupiti redimere.
iskusan perītus 3.
iskusiti (iskušati) experīrī.
ispiti ēbibere.
isposlovati perficere, impetrāre.
ispuniti explēre.
isti idem, eadem, idem.
istina vēritās, ātis; vērum, ī; **uistinu** vērō.
istina *adv.* quidem.
istinit vērus 3.
istjerati exigere, expellere.
isto tako item.
istrgnuti ēvellere.
istrošiti conficere, exhaurīre.
Isukrst Iēsus Christus.
Itaka Ithaca, ae.
Italija Italia, ae.
itko, išta quisquam, quic(quid)quam;
iz ē, ex s *abl.*; dē s *abl.*
iza post s *ak.*
izabrati creāre, eligere.
izaći ēgredī, prodīre, excēdere; orīrī (sōl).
izbjegavati vitāre, effugere.
izborna skupština v. skupština.
izdajica prōditor, ōris.
izdajstvo prōditiō, ōnis.
izdati prōdere, tradere.
izgnati, izagnati exigere, expellere.
izgorjeti comburere.
izgubiti amittere, perdere.
izlagati se sē offerre (perīculīs).
izlaziti ēgredī, exīre, excēdere.
izliječiti cūrāre, sānāre.
izložiti expōnere.
izmaknuti ēlābī.
između inter s *ak.*; gen. partitivni; **biti između** interesse.
izmisliti fingere.
izmučen defatigātus 3.
iznemogao confectus 3.
iznenada subitō, dē imprōvīso.
iznevjeriti deserere.
iznijeti efferre.
Izokrat Isocratēs, is.
izračunati computāre.
izučiti se operam dāre (alicuī reī).
izumjeti comminiscī.
izvaditi promere.
izvan extra s *ak.*
izvesti ēdūcere.
izvjestan certus 3.
izvor fons, ntis.
izvršiti efficere, perficere.

J.

jad malum, ī; dolor, ōris.
jaje ōvum, ī.
jak fortis, e; firmus 3; validus 3.
jako valde, vehementer, acriter.
jakost fortitūdō, inis.
jama fossa, ae.
Jan Iānus, ī.
javan publicus 3.
javiti nuntiāre, nuntium afferre.
jedan ūnus 3; **jedan — drugi** alter — alter, alius — alius; = **neki** quidam; **jedan jedini** ūnus 3.
jedini ūnus 3.
jednom ōlim, quondam.
jednostavan simplex.
jedro vēlum, ī.

jedva vix.
jelo cibus, ī.
jer nam, namque, ēnim; quod, quia.
jesen autumnus, ī; **jeseni** autumnō.
jesti edere, cēnāre.
jezero lacus, ūs.
jezik lingua, ae; **(govor)** sermō, ōnis.
još adhuc, iam; **još ne** nondum.
jučer herī.
Jugurta Iugurtha, ae.
Julije Cezar Julius Caesar.
junak vir (ī) fortis.
junački fortiter.
Jupiter Iuppiter, Iovis.
jutro māne; **j. zemlje** iūgerum, ī, *pl.* iugera, um.

K.

k, ka ad s *ak.*; erga s *ak.*
kad, kada, *adv.* quandō? quō tempore; *coni.* postquam, cum, ubi, ut; sī (s imperf. konjunktiva).
kadgod ubi, ut, quotiens.
Kadmo Cadmus, ī.
kakav quālis, e.
kakavgod = **kojigod** quicumque, quaecumque, quodcumque.
kako quomodo? quam? ut.
kako (= kada, pošto) cum.
Kambiz Cambysēs, is, persijski kralj.
kamen lapis, idis; saxum, ī.
kamenit lapideus 3.
Kamil Camillus, ī.
kamo quō.
Kane Cannae, ārum.
kao ut, sicut, tamquam, velut; **kao da** quāsi, tamquam; **kao što** ut; **kao što — tako** ut — itā.
Kapitol Capitolium, ī.
Kapua Capua, ae.
Kartaga Carthāgo, inis.
Kartažanin Carthāginiensis, is.
kasnije posteā.
kasniji posterior.
Katilina Catilīna, ae.
katkada interdum, nōnnumquam.
Katon (stariji) Catō, ōnis (Māior).
kazalište theātrum, ī.
kazati dīcere.
kazna poena, ae; **smrtna k.** supplicium, ī.
kazniti punīre, multāre.
kći filia, ae.
Kidno Cydnus, ī, rijeka u Maloj Aziji.
Kimon Cimō(n) ōnis.
kip statua, ae.
Kiro Cȳrus, ī.
klanac angustiae, ārum.
klet nefandus 3.
Klit Clītus, ī.
knjiga liber, brī.
kocka alea, ae; **igrati se kocke** aleā lūdere.
kockanje alea, ae.
kod apud s *ak.*; ad s *ak.*
Kodro Codrus, ī.
kogod quisquis, quispiam.
koji qui, quae, quod; = **neki** aliquis; **koji od dvojice** uter 3.
kojigod quicumque.
kokoš gallīna, ae.
koliki quantus 3.
koliko quantum.
koljeno genu, ūs.
komicij comitium, ī.
konac fīnis, is.
Konon Conon, ōnis.
konj equus, ī.
konjanik eques, itis.
konjica equitātus, ūs.
konsuo consul, ulis.
kopno terra, ae; **na kopnu i na moru** terra marīque.
korak, koračaj passus, ūs.
Korint Corinthus, ī.
korist ūtilitās, ātis.

koristan ūtilis, e.
koristiti prodesse.
koriti vituperāre, increpāre.
kormilar gubernātor, ōris.
Kornelije Cornēlius, ī.
Kornelije Nepot Cornēlius Nepos, ōtis.
kosa falx, cis.
kost os, ossis.
košulja tunica, ae.
kovina metallum, ī.
krađa furtum, ī.
kraj fīnis, is; = **predjel** regiō, ōnis.
kralj rex, rēgis.
kraljevina, kraljevstvo regnum, ī.
kraljevski regius 3.
krasan praeclārus, magnificus 3; **krasno** magnifice.
Kras Crassus, ī.
kratak brevis, e.
Krećani Crētēs, um i Crētensēs, ium.
krenuti proficiscī; **k. s vojskom** castra movēre.
krepost virtus, ūtis.
Kreta Crēta, ae.
Krez Croesus, ī.
krilo sinus, ūs.
krivnja, krivica culpa, ae.
krivo falsō.
krov tectum, ī.
kroz per s *ak.*
Krst Christus, ī.
krv sanguis, inis.
Ksenofonat Xenophōn, ōntis.
Kserkso Xerxes, is.
kuća domus, ūs; aedēs, ium.
kudikamo longē.
kuhati coquere.
kula turris, is; arx, arcis.
Kuma Cūmae, ārum.
kupati se lavārī.
kúpiti emere.
kȕpiti collīgere, conscrībere.
kurija cūria, ae.
kušati cōnārī.
kvestor quaestor, ōris.
Kvinto Quintus.
Kvinto Horacije Flako Quintus Horatius Flaccus.

L.

Labijen Labiēnus, ī.
laćati se v. latiti se.
Lacedemon Lacedaemōn, onis.
lacedemonski Lacedaemonius 3.
Lacedemonjanin Lacedaemonius, ī.
lađa navis, is; **ratna l.** nāvis longa.
lagati mentīrī.
lak facilis, e.
lakat cubitum, ī.
lakom avārus 3.
lakomost avāritia, ae.
Lamah Lamachus, ī.
laskavac adulātor, ōris.
lastavica hirundō, inis.
latiti se suscipere, capere (arma), capessere.
lav leō, ōnis.
Lavinij Lavinium, ī.
laž mendācium, ī.
lažljiv mendāx, ācis.
leđa tergum, ī; umerus, ī.
legat legātus, ī.
legija legiō, ōnis.
Lelije Laelius, ī.
Lentul Lentulus, ī.
Leonida Leōnidas, ae.
leuktrijski Leuctricus 3.
ležati iacēre, cubāre; situm esse.
lice os, ōris; faciēs, ēī.
Lidija Lydia, ae.
liječiti medērī.
liječnik medicus, ī.
Likurgo Lycūrgus, ī.
lijen piger 3.
lijep pulcher 3.
lijet volātus, ūs.
lijevi sinister, stra, strum.

Lipanj Iunius, ī.
lišiti exuere.
Lizandar Lysander, drī.
Lizip Lysippus, ī.
ljekovite vode aquae, ārum.
ljestvice scālae, ārum.
ljeto aestās, ātis; **ljeti** aestāte.
ljetopisi annālēs, ium, *m.*
ljetovalište aestiva, ōrum.
ljubav amor, ōris; pietās, ātis; gratia, ae.
ljubaznost facilitās, ātis.
ljubiti amāre, diligere.
ljudski humānus 3, hōminum.
ljut acer, cris, cre.
lomača rogus, ī.
lošiji dēterior, ius.
loviti vēnārī.
lovor laurus, ī.
lozu vući originem trahere.
lud stultus 3.
ludost stultitia, ae.
luka portus, ūs.
lukav callidus 3.
lukavstvo dolus, ī; calliditās, ātis.
Lukul Lucullus, ī.
lutati errāre.

M.

Macedonac Macedō, onis; **macedonski** Macedonicus 3, Macedonum.
mač gladius, ī.
ma da quamquam, etsī, quamvis.
mag magus, ī.
magla nebula, ae.
Magnezija Magnēsia, ae.
ma kakav quispiam.
mali parvus, exiguus 3; **malo (ljudi)** paucī, ōrum.
mana vitium, ī.
Manije Kurije Manius Curius.
manje minus; **najmanje** minime.
Mantineja Mantinēa, ae.
Maraton Marathōn, ōnis (*ak.* ōna i ōnem).
maratonski Marathōnius 3.
Marcel Marcellus, ī.
Marije Marius, ī.
Marko Marcus, ī.
marljiv dīligens, entis; **marljivo** studiōse, dīligenter.
marljivost dīligentia, ae.
mati māter, mātris.
Mecenat Maecēnās, ātis.
med mel, mellis.
međunarodno pravo iūs (iūris) gentium.
među inter s *ak.*
Menenije Agripa Menenius Agrippa.
Merkur Mercurius ī.
Metel Metellus, ī.
Micipsa Micipsa, ae.
mijenjati mūtāre.
Miltijad Miltiadēs, is.
militi se placēre; **ne militi se** displicēre.
Minerva Minerva, ae.
Minos Mīnōs, ōis.
mio cārus 3, grātus 3.
mir pax, pacis, quiēs, ētis.
miran tranquillus 3.
miris odor, ōris.
mirnoća tranquillitās, ātis.
misliti cogitāre s *ak.* (ili *dē* s *abl*), sentīre; = **držati za što** putāre, existimāre, arbitrārī, rērī, crēdere; censēre.
mito largitiō, ōnis.
Mitridat Mithridātēs, is.
mjeden aēneus 3.
mjesec (na nebu) luna, ae; (dana) mensis, is.
mjesto locus, ī.
mlad iuvenis, is, adulescens, entis; **mladi** minor natū, iūnior.
mladić iuvenis, is, adulescens, entis.
mladost iuventūs, ūtis.
mnijenje sententia, ae, iudicium, ī.
mnogi multus 3; **mnogo** multum, multō.
množina, mnoštvo copia, ae, vīs, multitūdō, inis.

moć vīs (vim, vī; *pl.* vīres, ium), potentia, ae, opēs, um, dignitās, ātis.
moćan potens, entis.
moći posse, quīre; **ne moći** nōn posse, nequīre.
molba precēs, um.
moliti ōrāre, rogāre; **m. koga za što** petere ab aliquō aliquid.
Molon Molō, ōnis.
morati debēre, coniug. periphrast. *pass.*
most pons, pontis.
motriti circumspicere.
mrav formīca, ae.
mrtav mortuus 3.
mrtvac mortuus, ī.
mrziti ōdisse.
mržnja odium, ī.
mučati tacēre, silēre.
mučiti cruciāre, vexāre, torquēre.
mudar sapiens, ntis; **mudro** sapienter.
mudrac sapiens, ntis.
mudrost sapientia, ae.
muk silentium, ī.
muž vir, ī, marītus, ī.

N.

na in s *abl.* i *ak.*; ad s *ak.*
nabaviti, nabavljati parāre; **n. hranu** pabulārī.
način modus, ī.
načiniti facere, efficere.
naći invenīre, reperīre.
nad super s *ak.*
nada spēs, ēī.
nadariti donāre; **nadaren** praeditus 3.
nadati se spērāre.
nadimak cognōmen, inis.
nadmašiti, nadmašivati superāre; praestare (alicuī bellī gloriā).
nadmetati se certāre (cum aliquō).
nadutost arrogantia, ae.
nadvladati superāre.
nagnati impellere.
nagovarati, nagovoriti hortārī.
nagrada praemium, ī.
nagraditi praemiō afficere (aliquem).
naime enim.
najviše plūrimum.
najviši summus 3.
nakupiti cōgere.
nalagati, naložiti imperāre, praecipere.
nalaziti invenīre, reperīre; **n. se** esse, reperīrī, versāri; **n. se u čemu** inesse.
nalog mandātum, ī; **po nalogu** iussū.
naložiti = **nalagati.**
namaknuti prospicere (alicuī).
namazati illinere.
namjera consilium ī.
namjestiti collocāre; instruere.
nanijeti inferre (bellum).
nanovo dēnuō.
napasti, napadati invādere, aggredī, adorīrī, opprimere, petere, invehī (in aliquem).
napisati scrībere.
napor labor, ōris.
naprijed poslati praemittere.
naprijed vidjeti providēre.
Napulj Neapolis, is.
napuniti complēre, explēre.
napustiti relinquere.
narasti crescere.
narav natūra, ae.
narediti ēdīcere, praecipere.
narod populus, ī, gens, ntis, natiō, ōnis; plēbs, bis (za razliku od plemića).
naselbina colōnia, ae.
nasip vallum, ī.
naskoro mox.
naslada voluptās, ātis, oblectamentum, ī.
naslikati pingere.
nastaniti se domicilium sibi constituere.
nastati exsistere, orīrī, inīre (ver).
nastojanje studium, ī.
nastojati elabōrāre, studēre.
natapati irrigāre.
natkriljivati superāre.

natrag povesti redūcere.
naučiti (koga) docēre (aliquem); **n. se** discere; **sasvim n.** ēdiscere.
nauka doctrīna, ae; **nauke** doctrīnae, litterae, ārum, studia, ōrum.
navala impetus, ūs.
navaliti ingredī, invehī (in Catilīnam), adorīrī.
naviknuti assuefacere; **n. se** consuescere, assuescere.
naznačiti significāre.
nazočan praesens, entis.
nazvati, nazivati vocāre, nomināre, appellāre, dīcere.
ne nōn; **ne samo — nego i** nōn solum (modo) — sed etiam.
nebo caelum, ī; **pod vedrim nebom** sub divō.
nego (poslije komparativa) quam; (poslije negativne izreke) sed.
neiskusan imperītus 3.
neizmjeran immēnsus 3, ingens, entis.
neizvjestan incertus 3.
neki quīdam, aliquis.
nekoć ōlim, quondam.
nekoji nōnnullī, quīdam.
nekoliko nōnnullī, āliquot; paucī.
nemarljiv neglegens, entis.
nemati deesse.
nemoj nōli (od nōlle), **nemojte** nolīte.
neobičan insuētus 3.
neodlučan anceps, cipitis.
Nepot Nepos, ōtis.
nepovoljan adversus 3 **(vjetar).**
nepoznat ignōtus 3; **nepoznato mi je** fugit mē.
ne poznavati ignorāre.
nepravda iniūria, ae.
nepravedan iniūstus 3.
neprestani continuus 3.
neprijatelj inimīcus ī; hostis, is.
neprijateljski inimīcus 3, hostilis, e; hostium.
neprijateljstvo inimīcitiae, ārum.
nerazumljiv obscūrus 3.
ne slagati se dissentīre.
neslavan inglōrius 3.
neslićan dissimilis, e.
nesloga discordia, ae.
nesmotren temerārius 3.
nesreća calamitās, ātis; rēs adversae.
nestalan inconstans, antis.
nestašica inopia, ae.
nestati abolescere (nōmen), ēvanescere.
Nestor Nestor, oris.
neugodno iniūcundē.
neuk indoctus 3.
neumrli immortālis, e.
neumrlost immortālitās, ātis.
neustrašivo intrepide.
nevaljao nequam, improbus 3.
nevjerojatan incredibilis, e.
nevin innocens, entis.
nevinost innocentia, ae.
nezasluženo immeritō.
nezgodan inīquus 3 (locus).
ne znati ignorāre, nescīre.
ni nē — quidem; **ni (niti) — ni (niti)** nec — nec.
nijedan nullus 3.
nikad numquam.
nikakav nullus 3.
Nikija Niciās, ae.
Nil Nīlus, ī.
ništa nihil.
niti — niti nec (neque) — nec (neque).
nitko nēmo, nullīus, nēmini (nullī), nēminem, nullō.
nizak humilis, e.
niži inferior, ius.
njegov, njezin eius.
njegovati curāre.
njihov eōrum, eārum.
njiva ager, grī.
noć nox, noctis; **noću** noctū.
noga pes, pedis.
Nola Nōla, ae, grad u Italiji.
nositi portāre, ferre (arma), parere (ōva).

nov novus 3.
novac pecūnia, ae.
Numa Pompilije Numa (ae) Pompilius, ī.
Numancija Numantia, ae.
Numidija Numidia, ae.
Numiđanin Numida, ae.
Numitor Numitor, ōris.

O.

o dē s *abl.*
oba, obje, oba uterque, utraque, utrumque.
obasuti explēre.
obaviješten biti certiōrem fierī.
obazirati se, obzirati se respicere.
obdržavati (skupštinu) habēre.
obećati promittere, pollicērī.
običaj mōs, mōris; **imati o.** solēre.
običavati solēre.
obično (ponajviše) plerumque; solēre uz *inf.* n. pr. **obično vjerujem** soleo credere.
obijest superbia, ae.
obilan uber, eris, largus 3.
oblijepiti circumlinere.
oblik forma, ae.
obnoviti renovāre.
obojica uterque.
oboljeti teško gravi morbō implicārī.
oboriti prosternere.
obrađivati colere.
obraniti defendere.
obrazovati fingere.
obući induere.
obuzdati coërcēre.
obuzeti (obuzimati) occupāre, capere.
očarati permulcēre.
očekivati exspectāre, spērāre.
očinstvo, očevina patrimonium, ī.
očuvati servāre, conservāre.
od ā (ab), ē (ex) s *abl.*
o da utinam.
odabrati eligere, dēligere.
odakle unde.
odasvud undique.
odavle hinc.
odbaciti dirimere.
odbiti repudiāre, spernere, abnuere.
odgajati educāre.
odgoditi differre.
odgovarati, odgovoriti respondēre.
odgovor responsum, ī.
odijelo vestimentum, ī.
odjeven indūtus 3.
odličan egregius 3, nobilis, e, excellens, entis.
odlikovati se (u čemu) excellere (rē).
odlučiti statuere, constituere, dēcernere; **u boju** bello.
odmah statim.
odmetnuti se dēficere (ab aliquō ad aliquem).
odmor quiēs, ētis.
odobravati probāre.
odoljeti resistere.
odrasti adolescere.
odrastao adultus 3.
odreći negāre, abnuere.
održati obtinēre (imperium).
odsjeći desecāre.
odsutan biti abesse.
odupirati, oduprijeti se obsistere, resistere.
odustati dēsistere, recēdere.
oduzeti adimere.
odvesti, odvoditi abdūcere, dūcere, dēdūcere.
odvratiti, odvraćati prohibēre, dissuādēre, deterrēre; rēvocāre **(od čega).**
oganj ignis, is; **ognjem i mačem** ignī ferrōque.
ograditi saepīre.
ohol superbus 3; **oholo** superbē.
oholost superbia, ae.
ohrabriti confirmāre.
okaljati maculāre.
oklijevati cunctārī.

oko oculus, ī.
oko circum, circa s *ak.*
okov vinculum, ī.
okovati conicere in vincula.
okrenuti vertere, convertere.
okrutan crudēlis, e.
Oktavijan Octaviānus, ī.
okupati lavāre.
okvasiti imbuere.
olimpijske igre Olympia, ōrum.
olovo plumbum, ī.
oluja procella, ae.
on is, ea, id; **on sam** ipse.
onaj isti idem, eadem, idem.
onamo eō.
ondje illic.
onostran ulterior, ius.
opasati cingere, circumdare.
opasan periculōsus 3.
opasnost periculum, ī.
opaziti conspicere, sentīre.
opći commūnis, e.
opkoliti circumstāre, circumvenīre, circumsistere.
opkop vallum, ī.
opomenuti monēre, admonēre, hortārī.
oporaviti rēficere.
oprati abluere.
oprijeti se resistere.
oprostiti ignoscere.
opsada, opsađivanje oppugnātiō, ōnis.
opseg ambitus, ūs.
opsjedati oppugnāre, obsidēre.
opstojati exstāre.
optuženik reus, ī.
optužiti accusāre.
opustošiti vastāre.
orati arāre.
Orfej Orpheus, ī.
Orgetoriks Orgetorix, īgis.
ortak socius, ī.
oružan armātus 3.
oružje arma, ōrum.
osim praeter s *ak.*
oskudica inopia, ae.
oskvrnuti violāre.
osloboditi liberāre; **o. se** liberārī.
osloniti se nītī.
osnova consilium, ī.
osnovati constituere, condere.
osobito maxime, imprīmis.
ostali reliquus 3, **svi ostali** ceterī, ae, a.
ostatak reliquiae, ārum.
ostati manēre, permanēre; **cjelokupan ostati** permanēre.
ostaviti relinquere, deserere.
osuditi damnāre, condemnāre.
osvetiti, o. se ulciscī.
osvojiti occupāre, expugnāre, capere.
oštriti acuere.
otac pater, tris; parens, entis.
otadžbina patria, ae.
othraniti alere.
otići abīre, dēcēdere, proficiscī.
otjerati fugāre, pellere.
otkati texere.
otkloniti āvertere.
otkriti dētegere, patefacere; invenīre, reperīre.
otkupiti redimere.
otok insula, ae.
otpočivati quiescere.
otputovati proficiscī, discēdere.
otrov venēnum ī.
otvoren biti patēre; patefierī.
otvoriti aperīre; **o. jedra** pandere.
ovako ita, sic.
ovca ovis, is.
ovdje hīc.
ovostrani citerior, ius.
ozdraviti convalescere, **od bolesti** ex morbō.
Ožujak Martius, ī.

P.

pa et.
pak, pako autem, vērō.
palatinski Palatīnus 3.

pamćenje memoria, ae.
pamet memoria, ae.
pametan prudens, entis, sapiens, entis.
Panza Pansa, ae.
par pār, paris.
Parćani Parthī, ōrum.
pas canis, is.
pasti cadere, occumbere, concidere; incidere (in mānus).
pásti pascere.
patricij patricius, ī.
Patroklo Patroclus, ī.
Pauzanija Pausaniās, ae.
pčela āpis, is.
Pedaret Pedaretus, ī.
Pelopida Pelopidās, ae.
Peloponez Peloponnēsus, ī; **peloponeski** Peloponnēsiacus, — nēsius 3.
Penelopa Penelopē, ēs.
Pergam Pergamus, ī.
Periklo Periclēs, is.
Persijanci Persae, ārum; **persijski** Persicus 3.
Persepolis Persepolis, is.
piće pōtiō, ōnis.
Pir Pyrrhus, ī.
pirenejski Pyrēnaeus 3.
pisac scriptor, ōris, auctor, ōris.
pisati scrībere; **kome** alicuī ili ad aliquem.
pismo littera, ae, epistula, ae.
Pitagora Pȳthagorās, ae.
pitati rogāre, interrogāre, quaerere; **p. za savjet** consulere.
piti bibere.
pitijske igre Pȳthia, ōrum.
Pizistrat Pīsistratus, ī.
pjesma carmen, inis.
pjesnik poēta, ae.
pješak pedes, itis.
pjevati canere, cantāre.
plakati flēre, lacrimāre.
plašljiv timidus 3.
Plateja Plataeae, ārum.
platiti, plaćati pendere.
plebejac plēbēius, ī; plēbs, bis.
pleme gens, entis.
plemenit nōbilis, e.
plemić nōbilis, is.
plijen praeda, ae.
plijenjenje praedātiō, ōnis.
Plinije Plīnius, ī.
pljeskati plaudere.
plod fructus, us.
plodan frugifer 3, fertilis, e.
ploviti navigāre, nāvibus vehī.
plug arātrum, ī.
Pluton Plūtō, ōnis.
po per s *ak.*, secundum s *ak.*, ex s *abl.*
pobacati abīcere.
pobijediti vincere; **sasvim p.** dēvincere.
pobiti se confligere.
pobjeći fugere, ēffugere, ēvadere.
pobjednik victor, ōris.
pobožnost pietās, ātis.
početak initium, ī, principium, ī; **iz početkā** prīmō; **u početku** initiō.
početi incipere, ordīrī, coepisse.
počiniti committere.
počivati quiescere.
poći proficiscī, se conferre; **p. trkom** accurrere; **p. nasusret** obviam īre; **p. za rukom** contingit.
pod sub s *ak.* i *abl.*
podići, podizati erigere, tollere, extruere; **p. se** surgere; **opet se p.** restituī.
podjarmiti subigere.
podjeljivati, podijeliti tribuere, dividere, partīrī.
podleći succumbere.
podložan biti subicī.
podmititi corrumpere.
podnijeti, podnositi sustinēre, pātī, ferre, perferre; subīre (pericula).
poduzimati suscipere (bellum).
podvrći pod vlast redigere in potestātem.
podzemni (svijet, bogovi) inferī, ōrum; **u p. svijetu** apud inferos.

pogibao periculum, ī.
poglavica princeps, ipis.
pograbiti rapere.
pogriješiti peccāre, errāre.
pogrješka vitium, ī.
poguban perniciōsus 3.
pogubiti interficere, trucidāre, necāre, occidere.
poharčiti effundere (patrimonium).
pohoditi adīre.
pohvala laus, dis.
pohvaliti laudāre.
pohvatati comprehendere.
pojaviti se apparēre, erumpere.
pojedini singulī 3.
pokazati, pokazivati indicāre; **p. se u javnosti** in publicum prodīre.
poklanjati, pokloniti dōnāre, lārgīrī.
poklati caedere.
pokop sepultūra, ae.
pokopati sepelīre.
pokoravati se obtemperāre, parēre, oboedīre.
pokoriti domāre, subigere, sub (in) potestātem redigere.
pokrajina provincia, ae.
pokrenuti, pokretati agitāre, commovēre, movēre.
pokriti tegere, contegere, operīre.
pokuditi vituperāre, reprehendere.
pokušati cōnarī, temptāre.
pokvariti corrumpere, dilābī.
Polifem Polyphēmus, ī.
polje campus, ī, ager, grī.
poljice agellus, ī.
poljodjelac agricola, ae.
polovica dimidium, ī.
pomagati adiuvāre, fovēre (poētas).
pomiješati miscēre.
pomnjiv attentus 3.
pomoć auxilium, ī; **biti od pomoći** adesse; **priteći u pomoć** subvenīre.
pomoći adiuvāre, opem ferre.
pomoćna vojska auxilia, ōrum.
Pompej Pompēius, pēī.
Pompejev Pompeiānus 3 (partes).
pomrčati dēficere.
ponavljati referre (relāta).
Poncije Poncius, ī.
ponajviše plērumque.
ponašati se se gerere.
ponos superbia, ae.
ponuditi offerre.
popeti se ascendere.
popisati conscrībere.
popiti haurīre (venēnum).
popraviti reficere, emendāre.
popustiti indulgēre, cēdere.
popuštanje indulgentia, ae.
poraz clādēs, is.
porazdijeliti distribuere.
porazgovoriti se colloquī.
poraziti percellere (verbō), affligere.
poricati negāre.
poroditi gignere.
porok vitium, ī, scelus, eris.
poruga lūdibrium, ī.
porušiti delēre, rescindere, dissolvere, diruere.
posada praesidium, ī.
posakrivati occulere.
posao negōtium, ī, labor, ōris, opera, ae.
posijati conserere.
posjeći caedere.
poslanik legātus, ī.
poslati mittere; **naprijed p.** praemittere; **natrag p.** remittere.
poslije *adv.* post, posteā, deinde.
poslije post s *ak.*
posljednji ultimus, postrēmus 3.
poslovica prōverbium, ī.
posmrče postumus 3.
postaviti statuere, constituere, ponere; **opet p.** restituere (in dignitātem); **p. na čelo, za zapovjednika, za upravljača** praeficere; **p. nadu** fīdem ponere.

postati ēvādere, exsistere, orīrī, fierī.
postignuti adipiscī.
postojati esse, exstāre.
Postumije Postumius, ī.
posuda vās, vāsis; **posuđe** vāsa, ōrum.
posvećen dicatus 3.
posvetiti dedicāre, consecrāre.
posvuda undique.
poštediti parcere.
pošten probus 3, frūgi, honestus 3.
poštenje honestās, ātis, probitās, ātis.
pošto cum, postquam.
poštovati verērī, colere.
potajno clam.
potjerati pellere.
potlačiti comprimere.
potomstvo, potomci posterī, ōrum.
potrčati currere; properāre.
potreban necessārius 3.
potrebovati egēre.
potres mōtus (ūs) terrae.
potresti commovēre.
potrošiti consumere.
potući fugāre, vincere; **p. se** congredī.
potvrditi confirmāre, comprobāre.
poubijati necāre, trucidāre, interficere, occīdere.
pouka praeceptum, ī.
pouzdanje fīdūcia, ae.
pouzdati se fīdere, confīdere (alicuī).
povećati augēre.
povesti dūcere.
povijest historia, ae, rēs gestae.
povjeriti committere.
povjesničar rērum scriptor, ōris.
povoditi se (za kim) sequī, īmitārī (aliquem).
povratiti reddere, restituere; **p. se** redīre, revertī.
povući se (natrag) se rēcipere.
pozivati invītāre ad.
poznat nōtus 3; **poznato je** nōtum est, constat.
poznati cōgnōscere; **ne p.** ignorāre.

pozoran attentus 3.
pozvati, pozivati convocāre, arcessere; **p. natrag** rēvocāre.
požar incendium, ī.
požnjeti metere (*perf.* messem fēci).
požuda cupiditās, ātis.
praštati īgnōscere.
prati lavāre, luere.
pratilac comes, itis.
pravedan iūstus 3.
pravednost iūstitia, ae.
pravi vērus 3, aequus 3.
pravičan aequus 3.
pravičnost aequitās, ātis.
pravo ius, iūris; **s pravom** iūre, meritō.
pravo je rectum, aequum est; **pravo,** *adv.* recte.
prečesto persaepe.
pred ante, ob s *ak.*
predati predavati tradere, dedere; referre.
predobiti za se dēvincīre.
predsjedati praeesse.
predvoditi praeesse.
predašnji pristinus 3.
pređi maiōres, um.
prekidati, prekinuti interrumpere.
preko trans s *ak.*
prekršiti riječ fallere fīdem.
prelaziti transgredī, transīre.
prema erga s *ak.*
premda quamquam, etsi.
prenijeti transportāre, transferre.
preostati superesse; **preostaje** restat.
prepirka certāmen, inis.
preplašiti se perhorrescere, timōre percellī.
preskočiti transilīre.
prestati desinere, desistere.
prestupak delictum, ī.
preteško difficillimum.
pretpostaviti anteponere, praeferre.
pretrčati percurrere.
pretrpjeti perpetī, accipere (clādem).

preuzeti capessere.
prevariti dēcipere, fallere.
prevelik nimius 3.
prevesti tradūcere, traicere, convertere (in sermōnem).
prevrat rēs novae.
prezirati contemnere.
pri in s *abl.*
pribilježiti excerpere.
približavati se appropinquāre, accēdere.
pričati narrāre, tradere; **priča se** traditur ili traduntur, fertur ili feruntur.
pričinjati se simulāre.
Prienjanin Priēnēnsis, is.
prignuti flectere.
prihvatiti capessere.
prijatelj amīcus, ī.
prijateljski benevolus 3.
prijateljstvo amīcitia, ae.
prije, *adv.* prius, anteā; *praep.* ante s *ak.*
prije nego što antequam, priusquam.
prijeći transīre, transgredī, traicere.
priječiti prohibēre.
prijelaz transitus, ūs.
prijetiti minārī.
prijetnje minae, ārum.
prijevara dolus, ī.
prikladan idōneus 3.
primiti accipere, suscipere; induere (mōrēs).
primjer exemplum, ī.
primorski maritimus 3.
pripovijedati narrāre, trādere, memoriae prōdere; **pripovijeda se** memoriae prōditum est.
priroda natūra, ae; **od prirode** natūrā.
prisiliti cōgere.
prispodobiti comparāre.
pristati appellere.
pristup aditus, ūs.
prisustvovati adesse.
prisutan praesens, entis; **p. biti** adesse.
priteći u pomoć subvenīre, succurrere.
priznati faterī, confiterī.

probesjediti alloquī.
probosti confodere, transfīgere.
probuditi se expergiscī.
prodati venumdare, vendere.
proglasiti prōnuntiāre.
prognanik exsul, lis.
prognanstvo, progonstvo exsilium, ī.
prognati exigere, expellere, ēicere; prōscrībere.
progoniti persequī (bellō).
prolaziti mimo praeterīre.
proliti prōfundere.
proljeće vēr, vēris; **u proljeće** vēre.
promijeniti mūtāre.
promjenljiv varius 3, mūtabilis, e.
propasti dilābī, perīre; labefierī (rēspūblica).
propis praeceptum, ī.
propisati praescrībere.
propustiti praetermittere.
proputovati peragrāre.
proreći, proricati praedīcere.
proročište ōrāculum, ī.
prosac procus, ī.
Prosinac December, bris.
prosipati effundere.
prostor spatium, ī.
prosuđivati existimāre, iūdicāre.
prošli praeteritus 3; superior, ius (annus).
proti contra, adversus, in s *ak.*
protivan contrārius 3.
protivnik adversārius, ī.
protjerati exigere, expellere.
provaliti ērumpere.
provesti, provoditi agere, degere (vitam).
Prozerpina Proserpina, ae.
prozvati nomināre.
proždrljiv edāx, ācis.
prst digitus, ī.
prtljaga sarcina, ae; impedimenta, ōrum.
Pruzija Prūsiās, ae.
ptica avis, is.

puk populus, ī.
pun plēnus 3.
punski Punicus 3.
pustošiti vastāre, populārī.
put via, ae, iter, itineris.
putovanje iter, itineris.
putovati proficiscī, iter facere.

R.

radi causā, gratiā s *gen.*
radinost sēdulitās, ātis.
radišan diligens, entis.
raditi agere, facere; **r. oko česa** studēre s *dat.*
radnja negōtium, ī.
rado libenter
radost gaudium, ī, laetitia, ae.
radovati se gaudēre, laetārī.
rađati parere, gignere.
Rajna Rhēnus, ī.
rana vulnus, eris.
raniti vulnerāre.
rano matūre; **ranim jutrom** prīmō māne.
rasipač homo prōdigus.
raskinuti divellere, rescindere, dissolvere.
raskoš, raskošnost lūxuria, ae.
raskošan luxuriōsus 3.
raspaliti se exardescere (discordia).
raspršati dispergere.
rastaviti dirimere, separāre.
rasti crescere.
rastjerati fugāre, fundere.
rasuđivati diiūdicāre.
rat bellum, ī; **r. voditi** bellum gerere; **u ratu i u miru** bellī domīque, domī militiaeque.
ratar agricola, ae.
ratni bellī (gloria); **ratna lađa** nāvis longa.
ratovati bellāre.
ravan par, paris.
ravnica planitiēs, ēī.
ravnodušno aequō animō.
razaznati dīgnoscere.
razbiti fugāre (hostem), diffindere (portam).
razbor ratiō, ōnis.
razborit prūdens, entis; *adv.* **razborito** prūdenter.
razboritost prūdentia, ae.
razderati lacerāre, laniāre.
razdijeliti dividere.
razdražiti lacessere.
razgovarati se colloquī (cum aliquō), disserere (de immortalitāte).
razgovor sermō, ōnis, colloquium, ī.
razići se discēdere.
različit, različan diversus, varius 3.
razlika, velika je razlika multum interest (inter).
razlikovati distinguere, diiūdicāre, **r. se** differre (inter se).
razlog ratiō, ōnis, causa, ae.
razmisliti, razmišljati considerāre, meditārī, reputāre.
razmišljanje cogitātiō, ōnis.
razni varius 3.
raznositi se percrebrescere.
razoriti delēre, diruere, evertere.
razum ratiō, ōnis.
razvaliti dīruere.
razviti explicāre (consilium).
razvrgnuti retexere.
reći dīcere; inquam.
red ordo, inis; **bojni red** aciēs, ēī.
Regul Rēgulus, ī.
Rem Remus, ī.
resiti ornāre.
retor rhētor, oris.
revnost studium, ī, dīligentia, ae.
riječ verbum, ī.
rijeka flūmen, inis, fluvius, ī, amnis, is.
riješiti solvere.
rijetko rārō.
Rim Rōma, ae.

Rimljani Rōmānī, ōrum.
rimski Rōmānus 3, Rōmānōrum.
rječito diserte.
rječitost ēloquentia, ae.
rob servus, ī.
roblje, prodavati u roblje sub corōnā vendere.
robovati servīre.
rod genus, eris.
Rod Rhodus, ī.
Rodan Rhodanus, ī.
roditelji parentes, um (ium).
roditi se nāscī, orīrī (sol).
rođenje, prije (poslije) rođenja Krstova ante (post) Christum nātum.
Romul Romulus, ī.
ropski famulāris, e.
ropstvo servitūs, ūtis.
Rubikon Rubicō, ōnis.
Rujan September, bris.
ruka manus, ūs.
ružan turpis, e.

S.

s, sa cum s *abl.*
Sabinac Sabinus, ī; **Sabinka** Sabīna, ae.
sačuvati servāre, conservāre.
sad, sada nunc; **sad — sad** modō — modō.
sagraditi condere.
Sagunćani Saguntīnī, ōrum.
Sagunt Saguntum, ī.
sahranjivati condere (sepulcro), sepelīre.
sakriti occulere.
sakupiti cōgere, contrahere; conferre (frumentum); **s. se** convenīre.
Salamina Salamīs, īnis.
salaminski Salamīnius 3, apud Salamīnem.
sam (jedini) sōlus 3; **samo** solum, tantum, modō.
sam (glavom) ipse 3.
Samnićani Samnītēs, ium.
san somnus, ī.
saopćiti referre.
Sard Sardēs, ium, *f.*
sasjeći concīdere.
sastaviti componere, scrībere (legēs).
sasvim omnīno.
satrti contundere.
sav omnis, e; **svi skupa** cunctī 3; **sve** omnia.
saveznik socius, ī.
savjest conscientia, ae.
savjet consilium, ī; **davati savjete** consilia dāre, suādēre.
savjetovati suādēre.
savladati superāre, vincere.
sazidati condere, aedificāre.
saznati cognoscere, comperīre.
sazvati convocāre.
Scipion Afrikanski Scipiō (ōnis) Afri-cānus.
Sekvanci Sequanī, ōrum.
seliti se migrāre.
seljak rūsticus, ī, agricola, ae.
selo vicus, ī; rūs, rūris.
senat senātus, ūs; **senatska sjednica** senātus, ūs.
senator senātor, ōris.
seoski rūsticus 3.
Servije Tulije Servius (ī) Tullius, (ī).
sestra soror, ōris.
Sicilija Sicilia, ae.
siguran tūtus 3; **sigurno** tūtō.
sila vīs; potentia, ae; opēs, um.
silan ferōx, ōcis, ingens, entis.
silaziti dēscendere.
silno vehementer.
sin fīlius, ī.
Sirakuza Syracūsae, ārum.
Sirakužani Syracūsānī, ōrum; **sirakuški** Syracūsānōrum.
siromašan pauper, eris.
siromaštvo paupertās, ātis.
sit satur, ura, rum; satiātus 3.
sjati lūcēre.
sjediniti se coalescere.

sjediti sedēre.
sjednica v. senat.
sjetiti se, sjećati se memorem esse, reminiscī, meminisse.
skinuti dēmere.
sklon biti favēre.
sklonuti movēre.
sklopiti, sklapati pangere (foedus).
skoro mox, fere.
skrajnji summus 3.
skrovit sēcrētus 3.
skršiti frangere.
skupiti contrahere, colligere.
skupština concilium, ī; **izborna s.** comitia, ōrum.
sladak dulcis, e.
slagati se consentīre; **ne slagati se** dissentīre.
slati mittere.
slava glōria, ae, laus, dis.
slavan clārus 3, glōriōsus 3.
slaviti celebrāre.
sličan similis, e.
slika imāgo, inis.
slijediti sequī.
sloboda libertās, ātis.
slobodan līber, era, erum; **slobodan biti = otvoren biti** patēre.
sloga concordia, ae.
slomiti frangere (opēs).
slon elephantus, ī.
slučaj cāsus, ūs; **slučajno** cāsū.
sluga minister, strī, servus, ī.
slušalac audītor, ōris.
slušati audīre; obtemperāre, parēre.
služba mūnus, eris.
služiti se ūtī.
smatrati pūtāre, existimāre, dūcere.
Smerdis Smerdis, is.
smetati obstāre.
smijati se rīdēre.
smijeh rīsus, ūs.
smilovati se (kome, na koga) miserērī (alicuius).

smrt mors, tis.
smrtnik mortālis, is.
smrtonosan mortifer, era, erum.
snaga vīs; vīrēs, ium.
snijeg nix, nivis.
snijeti comportāre.
Sofoklo Sophoclēs, is.
Sokrat Sōcratēs, is.
Solon Solō(n), ōnis.
spajati, spojiti iungere, coniungere.
spaliti combūrere.
Sparta Sparta, ae.
Spartanac Spartiātēs, ae, *pl.* Spartiātae, ārum.
spas, spasenje salūs, ūtis.
spasiti servāre, conservāre.
spavati dormīre.
Spljet Spalatum, ī.
spoljašnji externus 3.
spomenik monumentum, ī, statua, ae.
spomenuti memorāre.
spreman parātus 3.
spremati parāre; **spremati se za rat** parāre bellum.
spriječiti prohibēre, impedīre.
sprovod exsequiae, ārum.
sramota turpitūdō, inis, ignominia, ae, contumēlia, ae.
sramotan, sraman turpis, e; **sramotno** turpiter.
srce cor, cordis; mens, entis; animus ī.
srditi se īrāscī.
srebro argentum, ī.
sreća felicitās, ātis; fortūna, ae; rēs secundae.
srećan fēlix, īcis, beātus 3.
sredina mediocritās, ātis; medium, ī.
srednji medius 3.
srušiti se corruere.
stablo arbor, oris.
stadij stadium, ī.
stajati stāre.
stalan constans, antis, assiduus 3, firmus 3.

stalnost constantia, ae.
stanovati habitāre, incolere.
stanoviti certus 3.
stanovnik incola, ae.
star antiquus 3, vetus, eris; senex, nis; **stariji** nātū māior, ius; senior, ius.
starac senex, nis.
starina vetustās, ātis.
starost senectūs, ūtis.
stati na put obstāre (consiliis).
steći comparāre, conquirere (gratiam, glōriam), adipiscī.
stepen gradus, ūs.
stići, stizati pervenīre; assequī.
stid pudor, ōris.
stō mensa, ae.
stopa pēs, pedis.
sto puta = mnogo puta sescenties.
strah timor, ōris, metus, ūs, terror, ōris.
strana pars, partis.
stranka partēs, ium, factiō, ōnis.
strast cupiditās, ātis.
strašiti terrēre.
straža excubiae, ārum; **noćna s.** vigilia, ae.
strjelica sagitta, ae, tēlum, ī.
strog sevērus 3.
strogost sevēritās, ātis.
studen frīgus, oris.
stvar res, rēī.
stvoriti creāre.
sud iūdicium, ī.
sudac, sudija iūdex, icis.
sudbina fortūna, ae, sors, tis.
Suebi Suēbī, ōrum.
sugrađanin cīvis, is.
suh aridus 3.
sukobiti se congredī.
Sula Sulla, ae.
sulica pīlum, ī.
Sulpicije Sulpicius, ī.
Sulpicije Gal Sulpicius Gallus, ī.
sumnja dubium, ī; **nema sumnje** dubium nōn est.

sumnjati dubitāre.
sunce sōl, sōlis.
sutra crās.
sutradan proximus (posterus) diēs.
suviše nimis.
suza lacrima, ae.
Suza Sūsa, ōrum, n.
svačiji omnium, uniuscuiusque.
svagda semper.
svagdanji quotīdiānus (cotīdiānus).
svaki omnis, e, quisque.
svakojaki omnis, e.
sve do usque ad s *ak.*
svet sacer, cra, crum.
svetkovati celebrāre.
sviđati se placēre.
svijest mens, tis.
svijestan conscius 3.
svijet mundus, ī, orbis terrārum.
svjetina vulgus, ī, *n.*, multitūdō, inis.
svjetlost lux, lūcis.
svladati superāre.
svojevoljno suā sponte.
svrha finis, is; propōsitum, ī.
svršetak fīnis, is, exitus, ūs.
svršiti fīnīre, conficere (bellum), perficere.
svuda ubīque.

Š.

šala iocus, ī.
šibati verberāre.
širok lātus 3; **na široko** lāte.
škoditi nocēre, obesse.
škodljiv noxius, perniciōsus 3.
Španjolska Hispānia, ae.
šteta detrimentum, ī, damnum, ī.
štititi tuērī.
što (šta) quid? **štogod** quicquam, quaecumque.
što *coni.* quod, quia.
štovati colere.
šuma silva, ae.

T.

tabor castra, ōrum.
tada tum.
taj iste, ista, istud.
takav tālis, e.
tako ita, sīc, tam, eō modō; **tako jako** adeō; **tako — kao** tam — quam.
talac obses, idis.
tamnica vincula, ōrum, carcer, eris.
tamo eō.
Tantal Tantalus, ī.
Tarent Tarentum, ī.
Tarentinci Tarentīnī, ōrum.
Tarkvinije Oholi Tarquinius (ī) Superbus (ī).
Tarkviniji Tarquiniī, ōrum, grad.
tast socer, erī.
te = **i** et; ac.
Teba Thēbae, ārum.
teći fluere.
tegotan molestus 3.
temelj fundamentum, ī; **iz temelja** funditus.
Temistoklo Themistoclēs, is.
Terencije Varo Terentius (ī) Varus, (ī).
teret onus, eris.
Termopile Thermopylae, ārum; **termopilski** Thermopylārum.
teško vix, aegre, graviter, difficulter.
Tezej Thēseus, eī.
težak agricola, ae.
težak difficilis, e, gravis, e.
težiti (za čim) studēre; petere, appetere (aliquid).
Tiberije Tiberius, ī.
Ticin Ticīnus, ī.
tijelo corpus, oris.
tiran tyrannus, ī.
Tito Titus, ī.
tkati texere.
tko quis.
tlačiti premere.
tlo humus, ī.
tmina tenebrae, ārum.
toliki tantus 3, tot; **toliko — koliko** tantum — quantum, tot — quot.
topal calidus 3.
tragedija tragoedia, ae.
trajati, kraljevstvo je trajalo regnātum est.
tratiti terere.
Trazibul Thrasybūlus, ī.
trazimenski Trasimēnus 3.
tražiti quaerere, petere; **natrag tražiti** requirere.
treba debēre; *coni. periphrast. pass.*
Trebija Trebia, ae.
trgnuti dēstringere (gladium).
tri dana triduum, ī.
tridesetorica triginta.
trijem porticus, ūs.
Troja Troia, ae.
Trojanac Troiānus, ī.
trošak sumptus, ūs, impensa, ae; **o državnom trošku** pūblicē.
trpjeti tolerāre, pātī, perferre.
trud industria, ae, labor, ōris, studium, ī.
tu ibi; **biti tu** adesse.
tuđ aliēnus 3.
tugovati lugēre.
Tukidid Thūcȳdidēs, is.
Tulije Tullius, ī.
Tulo Hostilije Tullus (ī) Hostilius (ī).
tužiti accusāre.
tužiti se querī, conquerī.
tvorac auctor, ōris.
tvrd dūrus 3.
tvrditi affirmāre, confirmāre; aio.
tvrđava arx, arcis.

U.

u in s *abl.*
Ubijci Ubiī, ōrum.
ubistvo nex, necis, caedes, is.
ubiti, ubiati necāre, trucidāre, interficere, occīdere, interimere; **sam sebe u.** sibi mortem consciscere.

ubojica percussor, ōris.
ubrajati numerāre.
ubrati carpere.
učen doctus 3.
učenik discipulus, ī.
učenost doctrīna, ae.
učenje discere, tempus discendī.
učestvovati interesse (proelio).
učiniti facere, efficere.
učitelj magister, stri, praeceptor, ōris.
učiti docēre; **u. se** discere; **u. na pamet** ēdiscere.
učvrstiti confirmāre.
udaljen biti abesse.
udariti, udarati petere, pugnāre (contra).
udati se nubere (alicuī); **biti udata (za koga)** nuptam esse (alicuī ili cum aliquō).
udesiti comparāre.
ugasiti exstinguere.
ugled auctoritās, ātis, dignitās, ātis.
ugledati se īmitārī.
ugodan grātus 3, iūcundus 3.
ugoditi favēre, placēre; **ne u.** displicēre.
ugovor foedus, eris.
ugrabiti rapere, abripere.
ugušiti opprimere.
uho auris, is.
uhvatiti capere, comprehendere.
ukazati, ukazivati praestāre.
ukinuti abolēre, tollere.
ukloniti amovēre.
ukoriti vituperāre, reprehendere.
ukorijeniti se inveterascere.
ukratko breviter.
ukrotiti domāre.
ulagivati se blandīrī.
Uliks Ulixēs, is.
uložiti adhibēre.
um ingenium, ī.
umanjiti minuere.
umjeren moderātus 3; **umjereno** modice.
umjetnik artifex, icis.
umjetnost ars, artis.
umnožavati augēre.
umočiti illinere; **u otrov** veneno.
umoren fatigatus, fessus 3.
umrijeti, umirati morī, obīre, vītā dēcēdere.
umrli mortālis, e.
uništiti dēlēre (nāves); comedere (monumentum).
uplašiti se timēre.
upliv auctoritās, ātis.
upotrebiti, upotrebljavati adhibēre ūtī.
upoznati cognoscere.
uprava imperium, ī, **vrhovna u.** summum imperium.
upravljač rector, ōris.
upravljati administrāre, regere, gubernāre; praeesse (rēī pūblicae).
upropastiti pessumdare, perdere.
uputiti se sē conferre.
urediti instruere (aciem).
uresiti ornāre.
uroditi parere.
urota coniūrātiō, ōnis.
urotnik coniūrātus, ī.
usaditi inserere, sēvī, situm (**u što** *dat.*, mentibus).
usjev seges, etis.
uskliknuti exclāmāre.
uskok trānsfuga, ae.
usluga officium, ī.
uspeti se ascendere.
usporediti comparāre.
usred in sa medius; **usred čete neprijatelja** in medias copias hostium.
usta ōs, ōris.
ustanova institūtum, ī.
ustezati se abstinēre.
ustrašiti terrēre.
usuditi se, usuđivati se audēre.
utaboriti se castra ponere.
utemeljiti condere.

utišati cōnsīdere.
utjeha cōnsōlātiō, ōnis.
utovljen sagīnātus 3.
utvrda opus, eris.
utvrditi, utvrđivati munīre; sancīre (lēgem).
uvidjeti intellegere, cognoscere.
uvijek semper.
uvjeriti persuādēre.
uvježban exercitātus.
uvoziti importāre.
uvrijediti offendere, laedere.
uz iuxta s *ak*.
uzalud frustra.
uzdati se fidere, confidere; **ne u. se** diffidere.
uzdrmati percellere.
uzdržati tenēre.
uzdržavati se abstinēre (rē).
uzdržljivost abstinēntia, ae.
uzeti, uzimati sūmere; **u. oblik** induere formam.
uzjašiti cōnscendere (equum).
uzmnažati augēre.
uzrok causa, ae, rātiō, ōnis.
uzveličati augēre.
uže fūnis, is.
uživanje voluptās, ātis.
uživati fruī; **u. veliki ugled** māgnā auctoritāte esse.

V.

valjan probus 3, frūgī.
valjanost probitās, ātis.
van, vani foris.
varošani oppidānī, ōrum.
večer vesper, ī; **u večer** vesperī.
već *adv.* iam; *coni.* sed.
većina plērīque (*gen.* plurimōrum).
veličanstven māgnificus 3.
veličina māgnitūdō, inis.
velik māgnus 3.
velikodušan māgnō animō.
velim inquam; **vele** dīcunt, tradunt, ferunt.
Venuzija Venusia, ae.
veoma *adv.* admodum, magnopere.
Ver Verres, is.
Vergil Vergilius iī.
veseliti delectāre; **v. se** gaudēre laetārī.
veselje gaudium, ī.
veseo laetus 3.
Vespazijan Vespasiānus, ī.
vezati vīncīre; obstringere (iūre iūrandō).
vidjeti vidēre, cernere.
vijeće consilium, ī.
vijećnica cūria, ae.
vijek saeculum, ī.
vijest nuntius, ī.
vino vīnum, ī.
visjeti pendēre.
visok altus 3.
više plus; **više njih** plūres, complūres.
višnji superī, ōrum.
vječan aeternus 3.
vjeran fidus 3, fidēlis, e.
vjerovati fidem habēre, credere.
vješt perītus 3.
vještina ars, artis.
vjetar ventus, ī.
vježbaonica palaestra, ae.
vlada imperium, ī, dominātiō, ōnis, potentia, ae.
vladar princeps, cipis.
vladati regnāre; **v. se** rēgī.
vlast potestās, ātis, magistrātus, ūs, diciō, ōnis.
vlažan hūmidus 3.
vō bos, bovis.
voće poma, ōrum.
voda aqua, ae.
voditi dūcere; **v. rat** bellum gerere.
vođa dux, ducis.
vojnik miles, itis.
vojska exercitus, ūs; **pomoćna v.** auxilia, ōrum.

vojskovođa imperātor, ōris.
vojvoda imperātor, ōris, legātus, ī.
volja voluntas, ātis; **od svoje volje** suā sponte.
voljeti malle.
vosak cēra, ae.
vrat collum, ī.
vrata porta, ae, ianua, ae.
vratiti se, vraćati se revertī (*perf.* revertī), redīre.
vrhunac cacūmen, inis.
vrhovni summus 3; **v. vlast** summum imperium.
vrijeme tempus, oris; **za kratko vrijeme** brevī tempore.
vrlina virtus, ūtis.
vrlo *superl.*, n. pr. **vrlo velik** maximus; **vrlo drag** pergrātus.
vrsta genus, eris.
vršiti fungī.
vršnjak aequālis, is.
vuk lupus, ī.

Z.

za prō s *abl.*, ad s *ak.*
zabavljati delectāre.
zabilježiti memoriae prodere, tradere; notāre.
zaboraviti, zaboravljati oblivisci (alicuius, alicuius reī i aliquid).
zabraniti, zabranjivati vetāre.
zadati, zadavati parāre; **z. sebi smrt** sibi mortem consciscere.
zadnji ultimus 3.
zadobiti occupāre, consequī, nanciscī, adipiscī; reportāre (victōriam ex aliquō).
zadovoljan contentus 3.
zadovoljstvo gaudium, ī.
zadržavati retinēre, arcēre.
zagraditi inclūdere.
zagrliti amplectī.
zahtijevati poscere.
zahvalan grātus 3.
zahvaliti grātiam agere.
zahvalnost grātia, ae; **sa zahvalnošću** grātō animō.
zajednički communis, e.
zajedno simul; **svi zajedno** cunctī 3.
zakletva iūs (iūris) iūrandum (ī).
zakleti se iūrāre.
zakloniti se sē recipere.
zaključiti constituere.
zakon lex, lēgis.
zakopati sepelīre.
zaliha copia, ae.
Zama Zama, ae.
zametnuti committere.
zamoliti v. moliti.
zamuknuti conticescere.
zanemariti neglegere, praetermittere.
zanijemiti obmutescere.
zao malus 3.
zaokružiti circumdare.
zapaliti incendere.
zapitati interrogāre; **z. za savjet** consulere (aliquem).
započeti incipere, coepisse, ordīrī, inīre.
zapovijed imperium, ī; **po zapovijedi** iussū; **bez zapovijedi** iniussū.
zapovijedati imperāre, ēdīcere, iubēre.
zapovjednik; postaviti za zapovjednika praeficere (alicuī).
zapriječiti impedīre.
zapustiti dēserere.
zar num; **zar ne** nōnnē.
zarobiti capere.
zarobljenik captīvus, ī.
zasjeda insidiae, ārum.
zasluga meritum, ī; **steći zasluga za koga** bene merērī dē aliquō.
zaslužan biti bene merērī (dē aliquā rē).
zasnovati struere.
zastarjeti obsolescere.
zastati consistere.
zaštitnik fautor, ōris.

zašto cur? quārē?
zateći comprehendere.
zatim deinde.
zato idcirco, propterea.
zatvoriti, zatvarati claudere, conclūdere interclūdere.
zaustaviti se consistere.
zauzeti occupāre, capere.
zavidnik invidiōsus, ī.
zavojštiti bellum inferre alicui **(na koga)**.
zbiva se accidit, evenit, fit.
zbog propter s *ak.*, ob s *ak.*
zdrav sānus 3, salūber, bris, bre.
zdrav biti valēre.
zdravlje valetūdo, inis, bona valetūdo.
združiti coniungere.
zemaljski krug orbis (is) terrārum.
zemlja terra, ae, humus, ī; **na, po, u zemlji** humī.
zet gener, erī.
zgoda occāsiō, onis.
zgodan opportūnus 3, idōneus 3.
zgrada aedificium, ī.
zid mūrus, ī; moenia, ium.
zima hiems, hiemis; **zimi** hieme.
zimovalište hiberna, ōrum.
zimovati hiemāre.
zlatan aureus 3.
zlato aurum, ī.
zlo malum, ī; detrimentum, ī;
zločest scelestus, nefārius, improbus 3.
zločin, zločinstvo scelus, eris.
znak signum, ī; **znak je** est s *gen.*
znamenit illustrís, e.
znamenje ōmen, inis.
znanje scientia, ae.
znanost litterae, ārum.
znati scīre, novisse; **ne znati** ignorāre, nescīre.
znoj sudor, ōris.
zrak āēr, āēris.
zvati vocāre; **z. se** vocārī, appellārī, nominārī.
zvijer fera, ae.

Ž.

žaba rāna, ae.
žaliti dolēre, lugēre.
žalost tristitia, ae, luctus, ūs.
žalostiti se maerēre, dolēre.
ždrebati sortīrī.
žedan sitiens, entis; **žedan biti** sitīre.
žeđa sitis, is.
želja cupiditās, ātis, desīderium, ī, voluntās, ātis.
željan cupidus 3.
željeti optāre, cupere.
željezo ferrum, ī.
žena fēmina, ae, mulier, eris, uxor, ōris, coniunx, iugis.
žestok ācer, cris, cre; **žestoko** acriter, vehementer.
žig nōta, ae.
žigosati inurere.
žito frumentum, ī.
živ vivus 3; **živo biće** animans, antis.
živjeti vīvere, esse.
življenje vīta, vīvere.
život vīta, ae, aetās, ātis.
životinja bestia, ae, animal, ālis.
žrtvovati immolāre; **žrtvovati se** sē dēvovēre.
žuriti se properāre, festināre.

Sintaktična pravila.

1. Subjekat stoji u lat. jeziku u nom. i kad u hrv. mjesto nominativa (subjekta) stoji dijelni genitiv uz glagole ima, nema, je, nije n. pr.: Ima govornikâ sunt oratores. Živjet ćeš, dokle bude svijeta vives, donec mundus erit.

2. Predikat može biti ili samostalan glagol (glagol u određenom obliku — verbum finitum) ili ime s kopulom. Kopula je obično pomoćni glagol esse, ali mogu biti i glagoli kao: ēvādere, fierī (postati), vidērī (činiti se), manēre (ostati), vocārī, appellārī (zvati se), i sl.: Rosa est flos. Brūtus māgnus homo ēvāsit. Nēmō fit cāsū bonus. Tū mihi beātus vidēris.

3. Glagoli, koji dolaze kao kopule mogu stati i samostalno bez nom. predikata, a naročito esse, kad znači: nalaziti se, imati, živjeti, stajati, ležati, trajati n. pr. Est Deus ima Boga. Homērus fuit (živio je) ante Rōmulum. Est fāma pronosi se glas.

4. Često uz glagolski predikat stoji imenica ili pridjev kao predikativni dodatak (potpumbeni predikat), koji se sa svojim subjektom ili objektom u svemu slaže: Nēmō nāscitur dīves. Multī moriuntur pauperēs. Osobito se tako upotrebljavaju imenice, koje znače dobu ili službu i pridjevi, koji znače broj, red, tjelesno ili duševno stanje. Takav potpumbeni predikat stoji u hrv. jeziku u nominativu s česticom kao ili u instrumentalu. N. pr.: Catō senex (kao starac, starcem) litterās Graecās didicit. Cicerō consul (kao konsul, za svoga konsulovanja) coniūrātiōnem Catilīnāriam patefēcit. Hunc hominem vīdi iuvenem (kao mladića, u njegovoj mladosti, mladićem).

5. Kongruencija. Glagolski se predikat slaže sa svojim subjektom u licu i broju, a imenski u padežu, a ako je mo-

guće u rodu i broju (to je moguće, ako je predikat u složenom vremenu, pridjev, pridjevna zamjenica, broj i imenica, koja ima osobit oblik za muški i ženski rod). Imenski predikat stoji u lat. uvijek u nom. a u hrv. u nom., instrum. ili akuz sa „za“.

6. Atributivni pridjev slaže se sa svojim imenom u rodu, broju i padežu, a atributivna imenica u padežu (a ako je moguće u rodu i broju): Māla societās dēprāvat bonōs mōrēs. Rēx Alexander summā fuit audāciā.

7. Apozicija se slaže sa svojim imenom uvijek u padežu, a ako je moguće u rodu i broju: Apud Hērōdotum, patrem historiae, innumerābilēs sunt fābulae. Pompēius, lūmen cīvitātis, exstīnctus est.

8. Dva nominativa (jedan subjekta, a drugi predikata) stoje uz glagole: 1. sum, fīo, evādo, exsisto, nāscor, maneo, videor, appāreo jesam, postajem, ostajem, čini se; 2. nōminor, appellor, vocor, dīcor nazivaju me; 3. fīo, efficior, creor, ēligor, dēclāror postavljaju me ili izabiru me za što; 4. putor, habeor, iūdicor, existimor smatraju me, drže me, proglasuju me za što.

9. Akuzativ objekta (u hrv. dat. ili gen. ili padež s prijedlogom) imaju uza se glagoli: iuvō, adiuvō (pomažem komu), fugiō, effugiō (bježim od koga), imitor (ugledam se na koga), sequor (idem, povodim se za kim), mīror, admīror (divim se komu), tīmeo, metuo (bojim se koga ili čega). Fortēs fortūna adiuvat. Effugere mortem. Exemplum ducis imitāntur mīlitēs. Fugit mē nepoznato mi je, ne znam.

10. Docēre ima uza se dva akuzativa, lica i stvari: Doceo aliquem aliquid učim koga što ili čemu.

11. Uz orāre, rogāre, moliti koga za što, stoji osim akuz. lica obično akuz. zamjenice srednjeg roda, ili ut (ne v. br. 72): Illud tē ōro. — Petere aliquid ab aliquō, moliti koga za što: Petō ā Lacedaemoniīs auxilium. — Rogāre, interrogāre, consulere aliquem dē aliquā rē: Graecī saepe ōrāculum Delphicum dē exitū belli consuluērunt. — Quaerere aliquid ex (ab, dē) aliquō, pitati koga za što, tražiti od koga što: Ē Socrate quaesītum est, S. su pitali.

12. Dva akuzativa, objekta i predikata, stoje uz aktivne glagole:

a) appellāre, nōmināre, vocāre, dīcere, nazivati koga čim;

b) creāre, dēclārāre, ēligere, izabrati koga čim ili za što;

c) facere, efficere, reddere, činiti koga čim;

d) putāre, iūdicāre, dūcere, existimāre, držati, proglasiti, smatrati koga čim ili za što;

e) sē praestāre, sē praebēre, pokazati se kao nešto ili kakvim: Cicerōnem ūniversa cīvitās consulem dēclārāvit. Cupiditās hominēs caecōs reddit. Praestā tē virum! — Habeō tē amīcum, imam (držim) te za prijatelja, a u pasivu habēor znači drže me, smatraju me.

13. Akuzativom se izrazuje: *a)* mjera prostora na pitanje: koliko daleko? koliko dug? koliko širok? koliko visok? koliko dubok?; *b)* mjera vremena na pitanje: koliko vremena? Elephantus altus est duodecim pedēs. Alexander Māgnus per tredecim annōs rēgnāvit. — Koliko je komu godina prevađa se na latinski s nātus i akuzativom n. pr.: Puer decem annōs nātus, dječak ima 10 godina ili dječaku je 10 godina.

14. Dativ stoji na pitanje kome? Frāter epistulam scrībit sorōrī.

Dativus commodī ili incommodī stoji na pitanje za koga? kome na korist ili štetu?: Nōn scholae, sed vītae dīscimus. Prō, za (s abl.) stoji mjesto dativa kad znači: *a)* mjesto, *b)* na obranu: Hoc tibi dictum est, ovo je za tebe rečeno t. j. ovo ide tebe; hoc prō tē dictum est, ovo je mjesto tebe rečeno. Dulce est prō (u obranu) patriā morī.

15. Dativ objekta stoji u latinskom jeziku uz neke glagole, koji u hrv. jeziku imaju: *a)* akuzativ objekta: persuādeō alicuī, nagovaram koga; parcō valētūdinī, štedim zdravlje; medeor vulneribus, liječim rane; *b)* koji drugi padež sam ili s prijedlogom: nūbō cīvī, udajem se za građanina; īrāscor Atheniensibus, srdim se na Atenjane; studeō novīs rēbus, težim za prevratom, novim stanjem; fīdō, confīdo Deō, uzdam se u Boga; diffīdō, ne uzdam se. Themistoclēs persuāsit populō, ut clāssis centum nāvium aedificarētur. Parce

temporī! Venus nūpsit Vulcānō. Omnēs hominēs naturā lībertātī studēnt.

16. Esse s dativom lica znači imati, biti u koga (dativus possessivus): Sunt mihi librī, ja imam knjigâ, u mene ima knjiga. — Mihi nōmen est Antoniō (i Antonius), ime mi je, zovem se Antun.

17. Esse su dva dativa, jedan lica na pitanje kome? a drugi stvari na pitanje na što?, znači biti, služiti na što: Virtūtēs hominibus decorī gloriaeque sunt. Alicuī auxiliō esse, biti komu na pomoći. Alicuī auxiliō venīre, doći kome u pomoć. Alicuī corōnam dōnō dare, dati kome vijenac na poklon. Est mihi aliquid curae, leži mi nešto na srcu.

18. Subjektivni genitiv stoji na pitanje čiji, a, e? i pokazuje subjekt, kome nešto pripada ili od koga nešto dolazi, te se nazivlje posvojni genitiv (genetivus possessivus): hortus rēgis, kraljev vrt; amor patris, ljubav očina (pater amat). — Posvojni genitiv stoji i predikativno: Haec est domus patris, ovo je kuća očina; omnia victōris sunt, sve je pobjednikovo; dīscipulī est, učenikova je dužnost, učenik je dužan mora ili učeniku se pristoji; iūdicis est, zadatak je sudijin; stultītiae est, znak je ludosti, ludo je *). — Genitiv stoji uz ablative causā i grātiā, radi, zbog, koji se upotrebljavaju kao prijedlozi, a meću se poslije genitiva. — Eā causā radi toga.

19. Objektivni genitiv (gen. obiectīvus) stoji uz imenice izvedene od glagola (obično prelaznih) i pokazuje objekt, na koji prelazi radnja glagolske imenice: timor hostium (= timeo hostes), strah od neprijatelja; amor patris, ljubav prema ocu; cupiditās pecūniae, želja za novcem; memoria praeteritōrum malōrum, uspomena na prošla zla.

20. Genitiv i ablativ svojstva ili kakvoće (gen. i abl. quālitātis) pokazuje svojstvo subjekta i stoji redovito s atributom, a prevađa se ili samim genitivom ili prijedlogom od i gen. ili s pridjevom: Iuvenis mitis ingeniī, mladić blage ćudi; Agēsilāus fuit statūrā humilī et corpore exiguō, A. je bio niska

*) Isporedi u hrv.: Dobroga je pastira ovce strići, a ne derati.

uzrasta i malena tijela; puer decem annōrum, dječak od 10 godina, desetgodišnji; vir māgnī ingeniī, čovjek razborit; clāssis septuaginta nāvium, brodovlje od 70 lađa. — Genitiv svojstva stoji svagda, kad je uz imenicu kakav broj.

21. Genitiv partitivni (gen. partītīvus) pokazuje cjelinu od koje se uzima dio. Prevađa se genitivom ili prijedlozima od, među, između: Multitūdō hostium, mnoštvo neprijateljâ; māgna vīs aurī, sila zlata; plērīque sociōrum, većina ili vrlo mnogo drugova; multum, plūs, plūrimum vīrium, mnoštvo, većina, preobilje silâ ili mnogo, više, odviše silâ. Prīmus omnium, prvi između sviju. — Mjesto partitivnog genitiva stoje katkad prijedlozi ex, inter, dē, in (s abl.), a obično iza broja stoje prijedlozi ex, dē: Solō ūnus ex septem sapientibus Graeciae fuit. Mīlle de nostrīs in proeliō vulnerāti sunt. — Melior pars nostrī, bolji dio naš (t. j. duša) a melior pars nostrum, bolji dio od nas (t. j. naših). Paucī homines, malo ljudi; sunt mihi multī amīcī, imam mnogo prijatelja. — Vīdī trecentōs mīlites, 300 vojnika, ali duo milia mīlitum, 2000 vojnika. Mīlle trecentī cīvēs trucidāti sunt, poubijano je 1300 vojnika.

22. Genitiv objektivni stoji uz pridjeve što znače: željan, vješt, sjećajući se, učesnik, vlastan, pun, sličan i još druge, koji imaju slično ili protivno značenje. Takav se genitiv zove gen. relatiōnis (odnošaja): Cupidissimus glōriae, veoma željan za slavom; perītus bellī vješt ratu; studiōsus vērī, koji teži (prijatelj) za istinom; memor beneficiī, sjećajući se dobročinstva; similis patris, nalik na oca; similis vērī, vjerojatan.

23. Genitiv objektivni (gen. memoriae) stoji uz glagole meminisse, reminīscī, sjećati se, oblīvīscī, zaboravljati: Tuī et tuōrum beneficiōrum meminī neque unquam oblīvīscar. Ako je objekt stvar, može stati u akuzativu: Caesar nihil solet oblīvīscī nīsī iniūriās.

24. Genitiv objektivni (gen. crīminis) stoji uz glagole: accūsāre, tužiti, damnāre (condemnāre), osuditi, absolvere, osloboditi: Miltiadēs accūsātus est prōditiōnis, zbog veleizdaje. Capitis absolvere, osloboditi od smrtne kazne. —

Ali kaže se pecūniā, morte multare, osuditi na globu, na smrt.

25. Ablativ uzroka (abl. causae) stoji na pitanje: od čega? zbog čega? Ako je lice uzrok, od koga što biva, onda stoji ablativ s prijedlogom a, ab, a ako je stvar, sam ablativ: Dei providentiā mundus administratur; exercitus fame absumptus est. — Faciō aliquid metū od straha, āmōre iz ljubavi, odiō iz mržnje, spē u nadi. Faciō aliquid alicūius iussū, iniussū na čiju zapovijed, protiv čije zapovijedi; adventū zbog dolaska. — Amōre ductus, adductus iz ljubavi; precibus adductus na molbe; odiō commōtus iz mržnje; īrā incensus u ljutini. Contentus suā sorte zadovoljan svojom sudbinom. Gaudēre victōriā radovati se pobjedi. Morbō aeger koji boluje od kakove bolesti.

26. Ablativ oruđa ili sredstva (abl. instrūmentī) stoji na pitanje čim? Ako je lice sredstvo, onda stoji mjesto ablativa per s akuz. ili operā (trudom), auxiliō (pomoću) s genitivom: Sōl lūce suā omnia perlustrat. Cicerōnis unīus operā rēs pūblica cōnservāta est (ili per Cicerōnem). Moenibūs mē defendō branim se iza zidova. Carthaginienses rem per legatum Rōmam dēferunt. Memoriā teneo pamtim. Proeliō vinco u boju pobjeđujem. Erudīre litterīs poučavati u naukama. Graecā linguā loqui govoriti grčki. Fidibus canere udarati u liru. Rēbus aliēnīs implicārī upletati se u tuđe poslove. Poenā, praemiō, gaudiō, honōre suppliciō aliquem afficere kazniti, nagraditi, obradovati, poštovati, pogubiti koga; morbō afficī (implicārī) razboljeti se. Virtūte praeditus krjepostan.

27. Ablativ sredstva stoji uz deponentne glagole ūtor, fruor, fungor, potior, vescor: Dextro oculō non bene ūtor ne vidim dobro desnim okom. Utor aliquō familiāriter živim s kim u prijateljstvu. Fēlīcitāte ūti imati sreće. Fruor pāce uživam mir. Fungor mūnere vršim službu. Potīrī imperiō dočepati se vlade. Iugurtha omnī Numidiā potītus est osvojio je svu Numidiju.

28. Ablativ načina (abl. modī) stoji na pitanje kako? a pokazuje način, kako se što događa. U hrv. se obično ovakav ablativ

prevodi prislovom: Hōc modō ovako, na ovaj način; eō modō tako, na taj način; antiquō mōre po starinsku; eō consiliō u toj namjeri; iūre pravedno; iniūriā krivo, nepravedno; meritō po zasluzi, s pravom; vī (ili per vim) silom, na silu; meā sponte dragovoljno, rado. Vir sapiens aequō animo (mirno) iniūriam fert. — Prijedlog cum stoji katkad uz ovaj ablativ, obično kad uz imenicu nema atributa: cum dignitāte dostojanstveno; cum diligentiā marljivo; cum gloriā slavno; cum perīculō s opasnošću, ali se kaže i māgnō cum perīculō; māgnā cum offēnsiōne na veliku sablazan; summa cum celeritate veoma brzo, s najvećom brzinom.

29. Ablativ odnošaja ili obzira (abl. limitātiōnis) stoji na pitanje obzirom na što? po čemu? a prevodi se ili instrumentalom, ili prijedlozima po, u, na, ili izrazima s pogledom na, s obzirom na, što se tiče: Agēsilāus mente fuit validus, invalidus corpore jak dušom, slab tijelom. Alexander Māgnus omnibus imperatoribus gloriā bellī praestitit. Neminem Thrasybūlō praefero fidē što se tiče vjernosti. Grandis nātū star; māior nātū stariji; minor nātū mlađi. Isto tako stoji abl. uz pridjeve dignus i indignus: dignus laude dostojan pohvale.

30. Ablativ poređenja (abl. comparātiōnis) stoji uz komparative pridjevâ mjesto quam s nom. ili akuz.: Māior fratre = māior quam frater veći od brata, veći nego brat.

31. Ablativ mjere (abl. mēnsūrae) pokazuje za koliko jedna stvar nadmašuje drugu i stoji ispred komparativâ ili riječî, koje imaju komparativno značenje: Bienniō māior za dvije godine stariji; Hibernia dīmidiō (za polovinu) minor est quam Britannia. Pompēius paulō māior nātū fuit quam Cicero. Hōc, eō, tantō plūs tim više; quantō — tantō, quō — eō čim — tim, što — to: Hominēs quō plūra habent, eō cupiunt ampliōra. Aliquantō melior nekoliko bolji; multō melior mnogo bolji; multō, paulō ante mnogo, malo prije; multō, paulō post mnogo, malo poslije. — Tribus annis post, ante tri godine poslije, prije.

32. Ablativ vremena (abl. temporis) pokazuje vrijeme i stoji: *a)* na pitanje kada? ablativ bez prijedloga; *b)* na pitanje

otkada? od koga vremena? ab ili ex s abl.; *c)* na pitanje dokle? do koga vremena? ad, usque ad s akuz.: Hieme zimi; aestāte ljeti, horā nonā u 9 sati; aetāte, temporibus za doba; quintō quōque annō svake pete godine; bellō Iugurthīnō u ratu s J.; primō bellō Pūnicō u prvom punskom ratu (ali bez atributa kaže se in bellō, in pāce). Augustus obiit sextō et septuāgēsimō aetātis annō. Hannibal ex nōno aetātis annō fuit in castris. Secundum bellum Pūnicum fuit ab annō ducentēsimō duodevicesimō ad annum ducentēsimum primum.

33. Ablativ mjesta (abl. locī) bez prijedloga stoji na pitanje gdje? uz tōtus i locus (s atributom): Tōtō orbe terrarum u, po, na cijelom svijetu; opportunō locō na zgodnom mjestu; omnibus locīs na svim mjestima. Eōdem itinere proficiscī neputovati istim putem. Terrā marīque na kopnu i na moru. Inače stoji ablativ s prijedlogom in: in urbe u gradu; in iūdiciō na sudu. — Na pitanje kamo? rabi in s akuz., na pitanje odakle? ab, ex, dē s abl.: Post Troiam incensam Aenēas in Italiam vēnit. Ex urbe proficiscī. Rōma ā māri sedecim mīlia passuum abest. Gallī ā Caesare obsessī dē mūrō in Rōmānōs lapidēs iēcērunt.

34. Konstrukcija imena gradova i manjih otoka. Imena gradova i manjih otoka stoje:

a) na pitanje kamo? u akuzativu bez prijedloga: Delphōs u Delfe, Corinthum u Korint, Delum na Del i t. d.

b) na pitanje odakle? u ablativu bez prijedloga: Athenīs iz Atene, Corinthō iz Korinta, Carthāgine iz Kartage i t. d.

c) na pitanje gdje? u ablativu bez prijedloga: Carthāgine u Kartagi, Athēnīs u Ateni. — Ako je ime singulare tantum I. ili II. deklinacije, onda stoji u genitivu: Rōmae u Rimu, Corinthī u Korintu, Delī na Delu i t. d.

Isto se konstruiraju i imenice domus i rūs: domī kod kuće, domum kući, domō od kuće; rūrī na selu, rūs na selo, rūre sa sela. — Humī na zemlji, na tlu; humō s tla; domī bellīque, domī mīlitiaeque u miru i u ratu; terrā marīque na kopnu i na moru.

35. Apud: Pugna apud Mantinēam bitka kod Mantineje; Themistoclēs apud ephorōs (pred eforima) contendit falsa iīs esse delātā. Verba facere apud iūdicēs (pred sudijama). Apud Ciceronem legimus čitamo u Cicerona. Apud inferos (u podzemnom svijetu).

36. Glagoli pōnere i collocāre (metnuti, položiti, namjestiti) imaju uza se abl. s in: Pōno librum in mensā na stô. Omnem spem in virtūte pōnere svu nadu u hrabrost polagati. In urbe praesidium collocāre metnuti posadu u grad.

37. Memoriae prōditum est pripovijeda se.

38. U latinskom stoji katkad plural mjesto hrvat. singulara: Rēs secundae sreća, rēs adversae nesreća; agrī zemlja, fīnēs oblast, animī veliko junaštvo; imbrēs velika kiša, frigora ciča zima, mōrēs ponašanje, partēs stranka, inimīcitiae neprijateljstvo, litterae književnost; temporibus (= aetāte) u vrijeme. Osobito to biva kad se tiče više lica ili stvari: Animōs mīlitum firmāre hrabrost vojničku jačati; mīlitēs domōs dimittere poslati vojnike kući; Catilīna eiusque socii luxuriā patrimōnia (očevinu) effudērunt.

39. Latinski genitiv prevađa se više puta:

a) pridjevom: imperium Rōmānōrum rimska država, dux Atheniensium atenski vojskovođa; castra hostium neprijateljski tabor; studium litterārum književni rad; corporis dolores tjelesne boli; Cicerōnis ōrātiō Ciceronov govor; orbis terrārum zemaljski krug;

b) zgodnim prijedlogom: Odium Rōmānōrum mržnja na Rimljane; bellum Carthaginiensium rat na Kartažane; prīncipātus Graeciae prvenstvo nad Grčkom; cupiditās praedae želja za plijenom; gentēs Galliae narodi u Galiji (v. br. 19, 20 i 21);

c) složenom imenicom, ali vrlo rijetko: amor patriae rodoljublje; cupiditās gloriae slavoljublje; magnitūdo animī velikodušnost.

d) rečenicom s da ili infinitivom: cupiditas imperandi želja da vladam (vladati); ars vera et falsa dīiūdicāndī vještina razlikovati istinito od lažnog; facultās dicendī

prilika da govorim; tempus eūndī vrijeme je ići, da idem; tempus discendī vrijeme učenju.

40. Latinski pridjev prevađa se katkad imenicom s prijedlogom: Pūgna Marathōnia bitka kod Maratona; bellum Iugurthinum (Iugurthae, cum Iugurtha gestum) rat s Jugurtom; clādēs Cannēnsis = clādēs ad Cannās accepta poraz kod Kane; vīvus za života; mortuus poslije smrti; invītus preko volje; praesens u nazočnosti; īnscius bez znanja; homo florentissimus čovjek u najboljim prilikama. — Animus grātus blagodarnost; animus ingrātus neblagodarnost; multī annī niz godinâ.

41. U latinskom se jeziku upotrebljavaju mnogi pridjevi li participiji kao imenice:

a) u muškom rodu i to obično u pluralu: dīvites bogataši, pauperēs siromasi, nōbilēs plemići;

b) u srednjem rodu, i to u singularu, da se izrazi apstraktan pojam, u pluralu, da se naznače pojedine ili sve svari jedne vrste. U hrv. jeziku rabi najbolje singular srednjeg roda: vērum istina, vēra istinito (istinite stvari); falsa lažno; multa mnogo; pauca malo, malo šta; futūra budućnost; omnia sve. Ea, quae ono, što; omnia, quae sve, što;

c) u svim padežima singulara i plurala: amīcus, familiāris prijatelj; inimīcus, adversārius protivnik; sapiens mudrac, dictum riječ; responsum odgovor; inimicissimus najljući neprijatelj.

42. Često se srednji rod plurala opisuje riječju rēs i pridjevom ili zamjenicom, obično kad se srednji rod ne može razlikovati od muškoga: adversa (rēs adversae), gen. rērum adversārum i t. d.; futūra (rēs futūrae), rērum futūrārum; dīvīna, gen. rērum dīvīnārum. — Nihil ništa, nūllīus reī, nūllī reī, nihil, nūllā rē. Hōc, id (haec, ea rēs) ovo, to; hūius, ēius reī ovoga, toga; dē hāc rē o ovome; quibuscumque rēbus čimgod; ob eam rem zbog toga; quam ob rem za to. Ali se kaže: Quō factum est, ut; eō magis, quō minus.

43. Komparativ stoji više puta, kad se poređenje naročito ne izražava, ali se ipak razabire: Themistoclēs liberius vivebat T. življaše odveć (suviše) slobodno; longius prilično daleko.

44. Superlativ ne izražava uvijek najviši, nego često veoma visoki stupanj svojstva, a prevađa se pozitivom i riječima vrlo, veoma, vanredno, osobito, pre-: Plūrimae urbes premnogi gradovi; clārissima illa urbs onaj vrlo slavni grad; peritissime veoma vješto; proximē sasvim blizu. — Vir fortissimus dobar junak; vir doctissimus učena glava; quam celerrime što brže.

45. Osobna se zamjenica u nom. ne meće, ako nije naročito istaknuta. I posvojna se zamjenica ne prevodi, već ako je naglašena ili radi jasnoće potrebita: Lego epistulam; fīlius amat patrem svoga oca; tollere oculōs uzdizati svoje oči; ali cōnsilium tuum laudō. — Suō tempore u pravo vrijeme.

46. Zavisni padeži ličnih zamjenica ego i tu, kad se protežu na subjekte ja i ti (mi i vi) prevode se povratnom zamjenicom; isto tako prevode se i zavisni padeži od meus i tuus, noster i vester posvojnom zamjenicom svoj, ako se protežu na subjekte ja i ti (mi i vi): Meminī meī sjećam se sebe; nocēmus nōbīs škodimo sebi; ego meōs parentēs amo, tu tuos (amas), ille suos (amat), nōs amamus nostrōs, vōs (amatis) vestrōs, illī (amānt) suōs ja ljubim svoje roditelje, ti svoje, on svoje, mi ljubimo svoje, vi svoje, oni svoje.

47. Suī, sibi, sē i suus, kad se protežu na subjekt trećeg lica u istoj rečenici, prevode se povratnom zamjenicom sebe, sebi, svoj: Sapiens omnia sua sēcum portat. Nēmō ferē suā sortē contentus est. — U zavisnim konjunktivnim rečenicam i u konstrukciji akuz. cum infinitivo (v. br. 64, 65 i 84) prevode se zamjenicama on, ona, ono, njegov, njezin i njihov, kad se protežu na subjekt trećeg lica u glavnoj rečenici: Ubiī orābant, ut sibi (Ubiīs) Caesar auxilium ferret da im dođe u pomoć; orator pervestīgat, quid suī cīvēs cogitent šta njegovi građani misle; Biās sē omnia sua sēcum portāre dixit B. reče, da on sve svoje na sobom nosi. — Inače se svi oblici posvojne zamjenice njegov, njezin prevode s ēius a njihov s eōrum, eārum.

48. Međusobni odnošaj kazuje se izrazima inter nōs, inter vōs, inter sē ili ponavljanjem iste riječi: Puerī inter sē amānt ljube se međusobno (jedan drugoga); manus manum

lavat jedna ruka pere drugu, ruka ruku pere; cīvēs inter sē dīmicant ili cīvēs cum cīvibus dīmicant.

49. Idem (isti) prevodi se često: zajedno, ujedno, također, tako isto: Quidquid honestum est, īdem est ūtile također (ujedno) je korisno; Cicero fuit ōrātor īdemque philosophus i ujedno filozof.

50. Relativno nadovezivanje. Na početku rečenice stoji često relativna zamjenica mjesto demonstrativne, da se nadoveže s pređašnjom rečenicom; quī = et is, is autem, is enim, is igitur; multās ad rēs Xenophōntis librī perūtilēs sunt, quōs (eōs igitur) studiōse legite čitajte ih dakle pomnjivo. Quam ob rem, quā dē causā, quārē s toga; quō factō za tim; quō factum est, ut tako (tim) se dogodi, da.

51. Aliquis, aliquid netko, nešto i aliquī, a, od nekoji, a, e stoje obično u pozitivnim rečenicam a quisqam, quidquam itko, isto i ūllus, a, um ikoji, a, e u negativnim: Ego tibi aliquid dē meīs scriptīs mittam. Tyrannus neque diligit quemquam neque ipse ab ūllō diligitur.

52. Quis tko, quid što stoji mjesto jačega aliquis ili quisquam naročito poslije sī, nisi, num, nē, nec, cum, quō, quantō: Lēx erat Thebīs, quae morte multabat, sī quis imperium diūtius retinuerat. Quō quis est melior, eō est modestior.

53. Quisque stoji poslije povratne zamjenice suī, sibi, se i posvojne suus, poslije superlativa, rednih brojeva i odnosnih zamjenica, i poslije veznikâ ut, ubi: Sibi quisque proximus est; suum cuīque; optimus quisque confitētur sve (baš, upravo) najbolji priznaju; quintōquōque annō svake pete godine; quod quisque sentit, defendat što tko misli, neka brani; ut quisque mē viderat, narrabat kako bi me tko vidio, pripovijedao bi. — Inače svaki znači ūnusquisque (svaki pojedini) ili ōmnis, e obično u pluralu: omnibus hōrīs svakoga sata; omnēs rēs svaki posao. Quisquis svaki, koji.

54. Alius drugi, alter jedan od dvojice, drugi; aliī — aliī jedni — drugi, alter (ūnus) — alter jedan — drugi (od dvije stranke); cēterī ostali, kad se poređuje, reliquī ostali, kad se broji: praeter cēterōs florēre, ali reliquī tres. Uter koji od dvojice? Neuter nijedan od dvojice, ni jedan ni drugi; uterque svaki od dvojice, obojica (svaki za se), ambō obojica (zajedno), utrīque i jedni i drugi. — Aliīs aliud placet jeduima se mili ovo, drugima ono.

55. Nēmō uz imenički pridjev, particip i imena licâ znači nijedan: Nēmō sapiens nijedan mudrac; nēmō cīvis nijedan građanin.

56. Pasiv. U hrvat. se jeziku rijetko upotrebljava pasiv, s toga se lat. pasiv obično prevodi:

a) aktivom, tada se pasivna rečenica pretvori u aktivnu: Discipulī a magistrō laudantur učitelj hvali učenike. Tako i laudor hvale me, laudatur hvale ga i t. d.

b) aktivom s povratnom zamjenicom: Tempora mutantur et nōs mutamur in illīs vremena se mijenjaju i mi se mijenjamo u njima. Mnogi su glagoli u našem jeziku povratni, te se u lat. ne prevode pasivom: appropinquo približavam se, audeo usuđujem se, gaudeo radujem se, spero nadam se, timeo, metuo bojim se i t. d.

c) glagolima dati, moći i infinitivom: adducor, moveor dajem se skloniti; exōror dajem se umoliti; cognoscitur može se razabrati; flūmen transītur rijeka se može prijeći.

57. Soleo = obično (imam običaj): Soleo legere obično čitam; post victōriam mīlitibus quies dari solet obično se daje. — Apud Cornelium Nepotem scriptum videmus kod K. N. čitamo.

58. Za pripovijedanje prošlih događaja stoji u lat. historični perfekt, koji se prevodi aoristom ili perfektom: Vēnī, vīdī, vīcī dođoh, vidjeh, pobijedih. Duodēquadrāginta annōs Dionysius Syracusīs regnavit 38 g. vladao je D. u S.

59. Imperfekt pokazuje radnju, koja je u prošlosti trajala i prevodi se pređašnjim nesvršenim (imperfektom) ili pogodbenim načinom: Antiquissimīs temporibus Germānī nōn habitābant in oppidīs ne stanovahu; cum Rōmam veneram, tibi scribebam kadgod sam došao u R., pisao bih ti.

60. Ako je u glavnoj rečenici futur, onda dolazi u sporednoj futur, ako se radnja u isto vrijeme događa, a futur eksaktni,

ako radnja sporedne prethodi radnji glavne rečenice: Dōnec eris fēlīx, multōs numerābis amicōs dok budeš (si) sretan, imat ćeš mnogo prijatelja; imperātor mīlitibus multa et māgna praemia donābit, si fortes fuerint vojskovođa će vojnike nagraditii mnogim i velikim nagradama, ako uzbudu hrabri.

61. Za ponavljanje radnje u odnosnim, vremenskim i pogodbenim rečenicama upotrebljava se perfekt, kad je u glavnoj rečenici prezent, a pluskvamperfekt, kad je u glavnoj imperfekt. Pred takvim sporednim rečenicam stoje veznici: cum, ut, ubi, simulac, sī, odnosna zamjenica i odnosni izrazi kao quōtiens, quōcumque, ubicumque: Cum Rōmānī impetum fēcērunt, hostes fugiunt kadgod R. napadnu, neprijatelji bježe.

62. Opisna konjugacija aktivna (coniug. periphrastica act.) prevodi se s hoću da, nakan sam da, namjeravam da: Ariovistus tōtam Galliam occupaturus erat A. hoćaše da osvoji cijelu G.

63. Opisna konjugacija pasivna naznačuje, da se što mora raditi, da treba, valja što raditi ili s negacijom da netreba ili da se što ne smije raditi: scribendum est treba, valja, mora se pisati; mihi scribendum est treba mi pisati, treba da pišem, moram pisati; virtus laudanda est treba hvaliti vrlinu; virtus mihi laudanda est valja mi hvaliti vrlinu. Hoc nōbis nōn est spernendum ovo ne treba da preziremo, ovo ne smijemo prezirati.

64. Cōnsecūtiō temporum. Vrijeme u zavisnim konjunktivnim rečenicama (namjernim, željnim, zapovjednim i neupravnim upitnim) ravna se po vremenu glavne rečenice, i to:

65. I. Ako u glavnoj rečenici stoji prezent, futur ili futur eksaktni, onda u zavisnoj dolazi: *a)* konjunktiv prezenta, kad se radnja zavisne rečenice događa u isto vrijeme s radnjom glavne rečenice (savremena radnja); *b)* konjunktiv perfekta, kad se rednja zavisne rečenice događa prije radnje glavne rečenice. (svršena radnja); *c)* konjunktiv prezenta opisne konjugacije aktivne, kad se radnja zavisne rečenice događa poslije radnje glavne rečenice (buduća radnja):

Vīdeō,	quid agās,	quid ēgeris,	quid āctūrus sis.
Vidim,	što radiš,	što si radio,	što ćeš raditi.
Vidēbō,	quid agās,	quid ēgeris,	quid āctūrus sis.
Vidjet ću,	što radiš,	što si radio,	što ćeš raditi.
(Sī) Vīderō,	quid agās,	quid ēgeris,	quid āctūrus sis.
(Ako) Vidim,	što radiš,	što si radio,	što ćeš raditi.

66. II. Ako je u glavnoj rečenici imperfekt, perfekt ili pluskvamperfekt, onda u zavisnoj dolazi: *a)* konjunktiv imperfekta, kad se radnja zavisne rečenice događa u isto vrijeme s radnjom glavne (savremena radnja); *b)* konjunktiv pluskvamperfekta, kad se radnja zavisne rečenice događa prije radnje glavne rečenice (svršena radnja); *c)* konjunktiv imperfekta opisne konjugacije aktivne, kad se radnja zavisne rečenice događa poslije radnje glavne rečenice (buduća radnja):

Vidēbam,	quid agerēs,	quid ēgissēs,	quid āctūrus essēs.
Viđah,	što radiš,	što si radio,	što ćeš raditi.
Vīdī,	quid agerēs,	quid ēgissēs,	quid āctūrus essēs.
Vidjeh,	što radiš,	što si radio,	što ćeš raditi.
Vīderam,	quid agerēs,	quid ēgissēs,	quid āctūrus essēs.
Bjeh vidio,	što radiš,	što si radio,	što ćeš raditi.

— Cānes aluntur, ut significent, sī fūrēs venerint. Nēmō erit, quī censeat a virtūte esse recedendum. Mīlites nesciebant, quandō dux proelium confectūrus esset.

67. Konjunktiv u glavnim rečenicam stoji i to u prezentu i perfektu:

a) kad pokazuje mogućnost ili blažu tvrdnju (coniūnctīvus potentiālis.) U hrv. pogodbeni način: Hic quaerat quispiam ovdje bi tko pitao (mogao pitati); dixerit quis rekao bi tko, mogao bi tko reći;

b) da se izreče želja (coniunct. optātīvus). Ako se želja može ispuniti stoji prez. ili perf.; ako se želja ne može ispuniti, imperf. ili pluskvamperf. Negacija je nē. Često uz takav konjunktiv stoji utinam o da, o kad: Sit tibi terra levis! laka ti zemlja bila! Utinam valeas (valueris)! o da bi zdrav bio! (moguće je); utinam viveret! o kad bi bio živ (ali nije); utinam vixisset! o da je živio! (ali nije živio).

c) da se izreče opomena ili zapovijed (con. adhortātīvus). Negacija je nē: Amemus patriam! ljubimo domovinu! Nē difficilia optemus! nemojmo željeti teške stvari! Vita nostra sit (neka bude) proba et integra!

68. Zabrana u drugom licu kazuje se:

a) s nē i konjunktivom perfekta: Nē id fecerīs! Da nijesi to činio! nemoj to činiti!

b) s nōlī, nōlīte i infinitivom prezenta: Nōlī turbāre circŭlōs meōs! Nōlīte oblīvīscī!

69. Nezavisne upitne rečenice:

a) proste počinju se upitnim zamjenicama i prislovima: quis? uter? quālis? ubi? unde? quandō? quōmodō? quī? quam? quantopere? cūr? quārē? i t. d. ili upitnim česticama: -ne=li (odgovor afirmativan ili negativan), nōnne=zar ne, ne-li (odgovor afirmativan) i num=zar (odgovor negativan): Licetne dīcere? smije li se (da li se smije) reći? odgovor: licet ili nōn licet. — Nōnne dīcere licet? zar se ne smije reći, ne smije li se reći? odgovor: licet. — Num negāre audes? zar se usuđuješ poricati? odgovor: nōn audeo.

b) razdvojne počimlju se česticam utrum — an? ne — an? li, je li, da li — ili?: Utrum vērum an falsum est? Vērumne an falsum est? (ili verum an falsum est) je li istina ili laž? — Ili ne = an nōn: Utrum hoc vērum est an nōn? da li je ovo istina ili nije?

70. Zavisne upitne rečenice. U njima stoji uvijek konjunktiv onoga vremena, koje iziskuje cōnsecūtiō temporum, a počinju se kao i nezavisne, i to:

a) proste upitnim zamjenicama, prislovima ili česticama num, -ne=da li (odgovor afirmativan ili negativan), nōnne, zar ne, li (odgovor afirmativan): Epamīnōndās quaesīvit, salvusne esset clipeus (ili num salvus). Quaero ex tē, nōnne cānis similis lupō.

b) razdvojne s utrum — an: Quaeritur, utrum vērum an falsum sit pita se, da li je istina ili laž. — Ili ne = necne: Nescio, utrum hoc verum sit necne.

71. Zavisnom upitnom rečnicom obično bez glavnog glagola izrazuje se u lat. natpis: Quālēs Rōmānī antiquissimis

temporibus fuerint (nārrātur) kakovi su bili R. u najstarije doba. Quid prosit doctrina (quaeritur) korist nauka. — Još se natpis izrazuje s dē i abl. imenice: Dē Cicerōnis morte o smrti Ciceronovoj, ili glavnom rečenicom: Aenēas in Italiam venit E. dolazi u I. ili dolazak Enejin u I.

72. Ut (fīnāle) da, neka, ne bi li, nē da ne (neve i da ne) s konj. prezenta ili imperfekta pokazuje namjeru (namjerne rečenice): Lēgum idcirco omnēs servī sumus, ut liberī esse possīmus. Themistoclēs suāsit Athēniēnsibus, ut clāssis centum nāvium aedificārētur. Pectus firmīs costīs munītur, nē teneriōrēs partēs laedántur. Solō praescripsit, nē quis sepulcra dēlēret.

U namjernim rečenicama prevodi se: da nitko — nē quis, da ništa — nē quid, da nijedan — nē ūllus, da nikada — nē umquam. Da tako, da tim, da što — quō (ut eō) obično uz komparativ: Lēgēs brevēs suntō, quō facilius ab imperītīs teneāntur.

U zavisnim željnim i zapovjednim rečenicama stoji ut poslije glagolâ u glavnoj rečenici, što znače:

a) moliti, zahtijevati, željeti, poticati, opominjati, svjetovati, odlučivati, zapovijedati (osim iubeō) i dopuštati;

b) brinuti se, nastojati, učiniti.

U glavnoj rečenici stoje često adverbijalne oznake: ideō, idcirco, propterea, ob hoc, eō consiliō.

73. Poslije glagolâ, što znače bojati se (timeō, metuō, vereor, in metū sum, perīculum est) stoji ut ili nē nōn (da ne s futurom), kad subjekt želi, da se što dogodi, a nē (da s futurom ili da ne s prezentom svršenoga glagola), kad subjekt želi, da se što ne dogodi: Metūō, ut convalescās bojim se, da ne ćeš ozdraviti (ali želim, da ozdraviš), Timeō, nē pater veniat bojim se, da otac ne dođe (ne želim, da dođe) ili da će otac doći.

74. Poslije glagolâ smetati, protiviti se, odvraćati, prijećiti (dēterrēre, obstāre, obsistere, recusāre, impedīre, prohibēre stoji quōminus (= ut eō minus) ili nē s konjunktivom da, da tim manje, da ne: Histiaeus Mīlēsius, quōminus (nē) pons rescinderetur, obstitit H. M. protivio

se je, da se most poruši. Plūra nē dicam, tuae mē lacrimae prohibent. U hrv. jeziku može stati dopuna u infinitivu bez negacije.

75. U posljedičnim rečenicama stoji s konjunktivom ut (cōnsecūtīvum) da, ut nōn da ne, te ne. U glavnoj rečenici stoji obično ita, sic, tam, adeō, tantus, tālis, is ili izrazi: fit, factum est, accidit, in eō est, ēvenit, contingit, accedit, restat, reliquum est: Tanta vis probitātis est, ut eam in hoste etiam diligamus. Persaepe accidit, ut utilitās cum honestāte certet. Iam in eō erat, ut Miltiadēs oppidō potīrētur. Quis est tam miser, ut nōn Deī munificentiam senserit. — Poslije izraza factum est, ēvenit stoji imperfekt konjunktiva.

76. Quīn s konjunktivom stoji:

a) poslije negativnih rečenica, kad ga može zamijeniti ut nōn, quī nōn, quod nōn i znači a da ne: Nihil est tam difficile, quīn (quod nōn) invēstīgārī possit; quis est = nemo est;

b) poslije negativnih izraza i znači da: Dubium nōn est, quīn nema sumnje, da; nōn dubitō, quīn ne sumnjam, da; quis dubitat (= nēmō dubitat), quīn tko sumnja, da; nihil abest, quīn ne fali ništa, da; paulum abest, quīn malo fali, te bi.

77. U uzročnim rečenicama stoji na početku quod, quia što, za to što, jer s indikativom: Stellās interdiū nōn vidēmus, quod radiīs sōlis obscurantur. Catō Māior, quia multārum rērum ūsum habēbat, sapiēns nōminātus est. — Quod stoji osobito poslije glagola u glavnoj rečenici, koji pokazuju kakvo osjećanje (gaudēre veseliti se, dolēre žalostiti se, quēri tužiti se i t. d.) i poslije pokaznih zamjenica: Gaudeō, quod valēs. Dolēbam, quod socium āmīseram. Hōc praestat amicitia propinquitāti, quod ex propinquitāte benevolentia tollī potest, ex amicitiā nōn potest. In hōc (u tom) sumus sapiēntēs, quod natūram sequimur. — Poslije quod stoji konjunktiv, kad pisac iskazuje uzrok ne kao svoju misao, nego kao misao koga drugoga (obično subjekta glavne rečenice): Sōcratēs accūsātus est, quod cōrrūmperet iūventūtem (tako su mislili njegovi tužitelji;

quod cōrrūmpebat bila bi misao piščeva). — Cum (causāle) s konjunktivom znači budući da: Cum vita sine amīcīs insidiārum et metūs plēna sit, amīcitiae comparandae sunt.

78. Konjunktiv u odnosnim rečenicama stoji, kad se kazuje:

a) namjera: Mīssī sunt delectī cum Leonidā, quī (ut iī) Thermopylās ōccupārent. Isto tako stoji ubi mjesto ut ibi, unde mjesto ut inde, quō mjesto ut eō, quicum mjesto ut cum eō;

b) uzrok: Ō fortūnāte adulēscēns, quī tuae virtūtis Homērum praecōnem invēneris! koji (kad, jer, što) si našao;

c) posljedica: Sunt, quī cēnseant ima ljudi, koji misle t. j. ima ljudi, koji su takovi, te misle.

79. Podredni veznici (coniūnctiōnēs comparātīvae):

Quam (nego, od) stoji poslije komparativa i komparativnih izraza; poslije tam znači kao: Catō mālēbat esse quam vidērī bonus. Nēmō Thebanōrum tam eloquens fuit quam Epamīnōndās. — Tālis — quālis takav — kakav, tantus — quantus tolik kolik, tot — quot toliko — koliko, ita (sīc) — ut tako — kao što, nōn minus — quam ne manje — nego.

Ut, tamquam, quasi (kao): Aliquem ut (tamquam) mortuum deflēre. — Quasi s konjunktivom: kao da.

Ut, sīcut, velut kao na primjer: Multī gloriōse mortuī sunt ut Leōnidās, Epamīnōndās aliī. Na primjer prevodi se još exemplī causā.

80. Pogodbene rečenice počinju se veznicima sī (ako, da, kad), nīsi, sī nōn (ako ne, da ne, kad ne:) Sī id crēdis, errās ako to vjeruješ, varaš se. Sī id crēderēs, errārēs da to vjeruješ, varao bi se; sī id crēdidissēs, errāssēs da si to vjerovao, bio bi se prevario. Nisi se upotrebljava, kad se niječe cijela rečenica, a sī nōn, kad se niječe samo glagol ili koja pojedina riječ: Memoria, nisi semper exercētur, minuitur ako se pamćenje svagda ne vježba, umanjuje se. Sī hostēs nōn fugis, caperis ako od neprijateljâ ne bježiš, uhvate te. — Nīsi — nōn samo, osim — ne; nēmō — nisi nitko — osim; nus-

quam — nisi samo: Nisi inter bonōs cīvēs amīcitia esse nōn potest prijateljstvo može biti samo između poštenih ljudi. Nusquam nisi in calidīs regiōnibus samo u toplim krajevima.

81. Dopusne rečenice počinju se veznicima:

a) quamquam, etsī, etiamsī (premda, ma (sve) da, i ako) s indikativom: Aristīdēs, quamquam (etsī) excellēbat abstinentiā, tamen exsiliō decem annōrum multātus est;

b) quamvīs (ma kako da, i ako), cum (concēssīvum) (premda, ma da) uvijek s konjunktivom: Quod turpe est, quamvīs occultetur, tamen honestum fierī nullō modō potest. Sōcratēs, cum facile posset edūci ē cūstōdiā, noluit.

82. Vremenske rečenice počinju se veznicima:

a) cum (temporāle) kada uvijek s indikativom, kad se kazuje samo vrijeme kojeg događaja: Is, quī nōn defendit iniūriam, cum potest, iniūste facit.

b) cum (historicum, narrātīvum) kada, pošto uvijek s konjunktivom, kad se pripovijedaju prošli događaji i to s konj. imperfekta, kad je radnja sporedne rečenice savremena s radnjom glavne, a konj. pluskvamperfekta, kad prethodi radnji glavne rečenice (imperf. se prevodi trajnim glagolom, pluskvamperf. svršenim glagolom): Agēsilāus, cum ex Aegyptō reverterētur vēnissetque in portum, in morbum implicitus dēcēssit kad se vraćao i došao.

c) antequam i priusquam (ante — quam, prius — quam) prije nego što s indikativom prez., perf. i fut. eksaktnog: Antequam dē cēterīs rēbus respondeō, dē mē pauca dicam. Dē Carthāgine nōn ante verēri dēsinam, quam illam excisam esse cognovero.

d) ut, ubī, simulāc, simulatque čim, kad, kako i postquam pošto s indikativom perfekta: Pompēius, ut equitatum suum pūlsum vīdit, aciē excēssit.

e) dum, dōnec, quoad dok, doklegod s indikativom svih vremena: Lacedaemoniōrum gēns fortis erat, dum Lycūrgī lēgēs vigēbant. — Dum haec geruntur (dok se je ovo događalo, događaše), Caesari nuntiatum est.

83. Infinitiv može biti kao i u hrv.:

a) subjekt uz glagol est s imenskim predikatom: Errare humanum est. — Imenski predikat uz subjekt esse, fierī, vidērī, appellārī i t. d. stoji u akuz.: Contentum suīs rēbus esse maximae sunt dīvitiae;

b) objekt uz glagole possum, dēbeō, cōnor, studeō; maturō, properō; īncipiō, īnstituō, coepī; pergō, dēsinō; soleō, cōnsuescō; dīscō, sciō, nesciō; volō, nolō, malō, cupiō; statuo, cōnstituō, dēcernō, cōnsilium capiō: Vincere scis, Hannibal, victōriā ūtī nescis. — Imenski predikat uz objekt esse i t. d. stoji u nominativu: Beātus esse sine virtūte nēmō potest.

84. Accūsātivus cum īnfīnītīvō. U mnogim sporednim rečenicama, koje se u hrv. počinju s da, stoji u lat. konstrukcija akuzativa s infinitivom. Subjekt takve sporedne rečenice meće se u akuz., glagol u infinitiv a da se ne prevodi: Scimus Deum esse znamo, da ima Boga.

Akuz. s infinitivom stoji:

a) kao objekt iza glagola dīcendī i sentiendī: dīcere, negāre, affirmāre, declarāre, narrāre, docēre, pollicērī; sentīre, animadvertere, vidēre, cernere, audīre, scire, nescire, cognoscere, intellegere, cogitāre, meminisse, obliviscī i t. d.: Democritus dixit innumerābilēs esse mundōs. Mementō tē hominem esse. Gallī sē obsidēs datūrōs esse pollicentur. — Dīcūnt, ferunt, trādunt vele, govore, pripovijedaju; nego poričem, kažem da ne;

b) kao subjekt poslije izraza: iūstum (rēctum) est pravo je, apertum (manifestum) est očevidno (jasno) je; vērum est istinito je, facile est lako je, turpe est ružno je, fās est pravo je, nefās est grijeh je, opus est potrebito je, fāma est glas se pronosi, govori se, cōnstat poznato je, licet slobodno je, expedit korisno je, quem fugit? kome je nepoznato?: Cōnstat ad salūtem cīvium inventās esse lēgēs. Nōn est rēctum minōrī parēre māiōrem.

85. Akuz. s infinitivom uz glagole iubēre, vetāre, sinere i pati zapovijedati, zabranjivati, dopuštati i trpjeti. Uz ove gla-

gole u aktivu stoje dva akuz., jedan lica a drugi stvari. U hrv. prevodi se akuz. lica dativom: Caesar iūssit mīlitēs castra munīre Cezar je zapovjedio vojnicima, da utvrde tabor. Ako je lice, kome se što zapovjeda ili zabranjuje napomenuto, stoji infinitiv aktivni, ako nije napomenuto, infinitiv pasivni: Caesar iūssit mīlitēs castra munīre; Caesar pontem rescindī vetuit Cezar je zabranio most porušiti ili da se poruši.

86. Poslije glagola statuere, cōnstituere, dēcernere (odlučiti) stoji:

a) infinitiv, ako je subjekt u glavnoj i sporednoj rečenici isti: Rōmānī Carthāginem dīruere statuērunt.

b) ako je subjekt različit ut (ne) s konjunktivom ili akuz. s infinitivom opisne konjugacije pasivne: Rōmānī, ut bellum conficerētur, cōnstituērunt R. odlučiše, da se rat završi; Rōmānī bellum cōnficiendum esse cōnstituērunt R. odlučiše da se rat mora završiti, da se završi.

87. Poslije glagola volo, nōlō, malō, cupiō, studeō stoji samo infinitiv, ako je u glavnoj i sporednoj rečenici isti subjekt, a akuz. s inf., ako je različit: Cupiō valēre želim, da sam zdrav. Cupiō tē valēre želim, da si zdrav. Hominēs nōlunt eundem hominem pluribus rēbus excellere.

88. Uz glagol persuādēre, kad znači uvjeravati, stoji akuz. s infinitivom, a kad znači nagovarati, ut s konjunktivom: Mihi persuāsī animum hominis immortālem esse uvjeren sam, da je duh čovječji besmrtan. Persuādeō tibi, ut hoc faciās nagovaram te, da ovo učiniš.

89. Nōminātīvus cum īnfīnītīvō ili lična konstrukcija stoji poslije nekih glagola pasivnih, uz koje u aktivu stoji akuz. s inf. Subjekt sporedne rečenice s da ostaje u nom., a glagol se glavne rečenice s njim u svemu slaže; glagol sporedne rečenice meće se u infinitiv.

Nom. s inf. stoji uz glagole:

a) videor (čini se da ja), iubeor (zapovijeda mi se), vetor (zabranjuje mi se), sinor (dopušta mi se) u svim vremenima i licima: Felix esse videor čini se, da sam (ja) srećan; felices esse videbantur činjaše se, da su (oni) srećni; multī homines divitias virtūti anteponere videntur čini se, da mnogi

ljudi vole bogatstvo nego krjepost; abīre vetamini zabranjuje vam se, da otiđete;

b) dīcor (govori se, da ja), putor (misli se da ja), exīstimor (drži se da ja), iūdicor (sudi se da ja), u svim licima prostih vremena: Beātus esse dīcor govori se, da sam srećan; lūna sōlis lūmine collustrārī putatur misli se, da je mjesec rasvijetljen svjetlošću sunca.

c) fertur, feruntur, trāditur, trāduntur (pripovijeda se, da; kaže se, da): Rōmulus Amūlium rēgem interemisse fertur kaže se, da je Romul ubio kralja A.: Hostes victī esse traduntur kaže se, da su neprijatelji bili pobijeđeni.

90. Participia. U latinskom se jeziku upotrebljava često particip, da se govor pokrati. Ako se particip proteže na koju riječ glavne rečenice zove se relativan (part. relātīvum), ako se ne proteže apsolutan, koji se obično zove ablātīvus absolūtus.

Relativan particip prevodi se: u hrvatskom jeziku

a) participom, kad stoji kao prost atribut: Arbor flōrens cvatuće stablo. Solō interrogātus S. upitan;

b) relativnom rečenicom, kad stoji mjesto relativne rečenice: Puer parentibus oboediēns (= qui parentibus oboedit); Britannia māri undique circumfūsa B., koja je odasvuda oblivena morem;

c) glagolskom imenicom s prijedlogom ili bez prijedloga: Sōl oriēns et occidēns rađanje i zalaženje sunca; Solō interrogātus respondit S. na upit odgovori; servata patria spasenje otadžbine; ante Chrīstum nātum prije rođenja Krstova; ante Rōmam conditam prije osnovanja Rima;

d) rečenicom s to što, stoga što: Lentulō glōriae fuit bene tolerāta paupertās to, što je dobro podnosio siromaštvo; disciplina sublāta stoga, što je ukinut zapt; terra mutāta nōn mutat mōres zato, što se je kraj promijenio;

e) određenim glagolom, koji se veže s glavnim glagolom veznicima i, pa, te, no: Solō interrogātus respondit S. bi upitan i odgovori; victus Mardonius profugit M. bi pobijeđen te pobjegne;

f) sporednom rečenicom s gdje uz glagole audio i video, kad se proteže na objekt: Audio tē dīcentem čujem te, gdje govoriš; video arborem flōrentem vidim stablo, gdje cvate;

g) sporednim rečenicama i to: 1. vremenskim s kad, dok, pošto: Dionysius Syrācūsīs expulsus (kad je bio istjeran) Corinthī puerōs docēbat; 2. uzročnim s jer, budući da: interdiū stellas non cōnspicimus sōlis luce obscurātas (jer su pomračene; 3. dopusnim s veznikom i ako: Ingrātus est iniūstusque cīvis, quī armōrum periculō liberātus (i ako oslobođen) animum tamen rētinet armātum; 4. pogodbenim s ako, da: Mendāci hominī nē vērum dīcenti (ako govori) credere solēmus; cicōniae abīturae (ako imaju odlaziti) cōngregantur in certum locum.

91. Ablātīvus absolūtus može se samo onda upotrijebiti, kad se subjekt sporedne rečenice ne proteže na nijednu riječ glavne rečenice a prevodi se participom, imenicom s prijedlogom ili sporednim rečenicama (vremenskim, uzročnim, dopusnim i pogodbenim): Mortuō Traiānō (kad je umr'o T. ili poslije smrti T.) Hadriānus imperator factus est; stellas interdiū nōn vidēmus sōlis lūce obstante (zato, jer sunčana svjetlost smeta); hostēs dūce occīsō nōn fugērunt neprijatelji ne pobjegoše, ma da im je vođa bio ubijen; reluctante nātūrā irritus labor est ako se priroda protivi, uzalud je trud. — I apsolutan ablativ prevodi se priređenom rečenicom, koja se veže za glavni glagol veznicima i, te, pa, no, ali: Sulla Rōmā relictā in Asiam profectus est S. ostavi R. i ode u A.; Antonius repudiātā sorōre Augustī Cleopatram uxōrem duxit A. otjera sestru A. pa se oženi Kleopatrom.

92. I imenice i pridjevi dolaze u konstrukciju ablativa apsolutnog: Cicerōne cōnsule kad je Cic. konsul bio, za konsula Cicerona, za Ciceronova konsulovanja; Pompēio duce pod vođom Pompejem, pod Pompejevom upravom; Rōmulō rēge za Romulova kraljevanja; Deō adiūtōre s pomoću božjom; Aristīde auctōre na savjet Aristidov; Deō tēste kad je Bog svjedok, uz svjedočanstvo Boga, pod zakletvom; nōbīs puerīs kad smo bili dječaci, u našem djetinjstvu ili za mladih godina; nōbis invītīs protiv naše volje; caelō serēnō za vedra neba; tranquillō marī

kad je more mirno; Hannibale vīvō za života Hanibalova; patre ignārō bez znanja očeva.

93. Gerund je glagolska imenica, koja nadoknađuje zavisne padeže infinitiva prezenta aktivnog:

Nom.	legere (v. br. 83).
Gen.	legendī.
Dat.	legendō.
Ak.	legendum (legere v. br. 83).
Abl.	legendō.

Nominativ stoji kao subjekt: Legere ars est čitanje (čitati) je vještina.

Genitiv stoji uz imenice na pitanje kakav? i uz relativne pridjeve (v. br. 22): legendī ars vještina čitanja; cupidus discendī željan učiti se.

Dativ stoji na pitanje komu? za što? čemu? uz glagole, pridjeve i imenice, koje se i inače slažu s dativom: operam dō legendō bavim se čitanjem;

Akuzativ stoji uz prijedloge ad i inter: ad scribendum idōneus prikladan za pisanje; inter ambulandum suavissimōs sermōnēs habēre za šetnje najprijatnije se razgovarati.

Ablativ stoji na pitanje čim? kako? bez prijedloga ili s prijedlozima ā, dē, in, ex (od čega? o čem? u čem? iz čega?): scribendō disco pisanjem učim; adhibēnda est in iocandō (u šali) moderātiō.

94. Ako uz gerund stoji akuz. objekta, onda se taj akuzativ meće u padež gerunda a gerund se pretvara u gerundiv (particip pasivnog fūtura) te se s onim padežem u svemu slaže. Gerundiv dolazi uvijek mjesto gerunda u dativu i poslije prijedloga, a obično u genitivu i ablativu:

	Gerund:	Gerundiv:
Gen.	**ars legendī librōs**	**ars legendōrum librōrum.**
Dat.	**operam dō legendō librōs**	**operam dō legendīs librīs.**
Ak.	**parātus ad legendum librōs**	**parātus ad legendōs librōs.**
Abl.	**dēlector legendō librōs**	**dēlector legendīs librīs.**
Abl.	**exercitātus in legendō librōs**	**exercitātus in legendīs librīs.**

Facultas itineris per provinciam faciendī non est data nije data prilika proći (da prođu, za putovanje) kroz pokrajinu; triumvir reī pūblicae cōnstituendae triumvir za uređenje države; Regulus dē captivīs commutandīs Rōmam missus est R. je poslan u Rim radi izmjenjivanja zarobljenika.

95. Supin na -um stoji uz glagole, koji znače kretanje, a prevodi se infinitivom ili rečenicom s da: Legatī venērunt pacem petītum da mole mir. — Mjesto supina dolaze češće ovakove konstrukcije: Legatī venērunt, ut ili quī pacem peterent, ad pacem petendam, pacis petendae causa, petitūri (da mole mir).

Supin na -u (dictū, factū, cognitū, inventū, audītū, intellēctū, visū) stoji uz neke pridjeve i imenice (facilis, difficilis, optimus, incrēdibilis, utilis, turpis, iūcundus, mirabilis, fās i nefās), prevodi se infinitivom: facile inventū lako naći, difficile dictū teško reći; fās dictū pravo reći; optimum factū najbolje činiti.

96. Kad se nabraja više riječi, ili se svaka veže veznikom et ili stoji jedna uz drugu bez veznika: Honeste et sapienter et iūste ili honeste, sapienter, iuste pošteno, mudro i pravedno.

97. Negacija nōn, kad niječe cijelu rečenicu, stoji pred određenim glagolom (kod složenih oblika glagolskih pred pomoćnim glagolom), kad niječe pojedini dio rečenice, pred tim dijelom: Sapiēns mortem nōn timet; urbs ab hostibus capta nōn est; ali sapiens nōn mortem timet, sed ignominiam. — Na početku rečenice mjesto nōn stoji neque u svezi s drugim veznicima: neque enim jer ne, neque vērō ali ne, neque tamen ali ipak ne, neque igitur ne dakle. — Nē — quidem ni, naglašena riječ stoji uvijek u sredini: Nē pater quidem hoc tentavit ni otac nije toga kušao. — Nego (= nōn dico) kažem da ne; nōn arbitror, puto, censeo mislim, da ne.

98. Negativna rečenica može u lat. imati samo jednu negaciju, a u hrv. može uz negaciju predikata biti više negacija: Nēmō ante obitum beatus est nitko nije srećan prije smrti. — Nēmō umquam vidit nitko nije nikada vidio; nihil usquam audivi nigdje ništa nijesam čuo; nēmō cuīquam umquam dixit nitko nije nikada nikomu rekao. — Neque quisquam i nitko ne; neque quidquam i ništa ne; neque ūllus i nijedan ne; neque usquam i nigdje ne; neque umquam i nikada ne.

99. Dvije negacije u istoj rečenici mogu stati samo onda, kad poslije općih negacija nōn, nēmō, nihil, nūllus, numquam dolazi nec — nec ili nē — quidem: Nusquam hoc nē apud barbarōs quidem auditum est. — Nōn nēmō gdjetko, mnogi; nōn nihil gdješto, mnogo; nōnnūllus gdjekoji, mnogi; nōnnumquam kadšto, često.

100. Inquit kaže, veli, stoji u upravnom govoru poslije jedne ili više riječi, ait u neupravnom ili parentetično s ut u upravnom govoru: Ut ait Cicero; Nēmō, inquit Solō, ante mortem beatus est.

101. U složenoj rečenici meće se u lat. ono, što je zajedničko u glavnoj i sporednoj rečenici odmah na početku, a u hrvat. jeziku počinje se rečenica veznikom, a zajednička riječ dolazi u sporednu rečenicu. To biva osobito:

a) Kad je subjekt zajednički; Hostēs, cum exercitum nostrum fundere nōn possent, in castra se recepērunt pošto neprijatelji ne mogahu potući našu vojsku, povukoše se u tabor; Lacedaemoniī, postquam audiērunt mūrōs instruī, lēgātōs Athēnās mīsērunt kad su L. čuli, da se zidovi podižu, poslaše poslanike u Atenu.

b) Kad je objekt (ak., dat., gen.) glavne rečenice ujedno subjekt sporedne rečenice. Captīvōs, cum a Rōmānīs nōn redimerentur, Hannibal venumdederat pošto R. zarobljenike ne otkupljivahu, H. ih bješe rasprodao. Mānliō, cum ad focum sedēret, Samnītēs māgnum pondus aurī attulērunt kad je M. kod ognjišta sjedio, donesoše mu veliku množinu zlata.

c) Kad je subjekt glavne rečenice ujedno objekt sporedne rečenice; u ovoj dolazi pokazna zamjenica za objekt: Alexander Māgnus, sī eī longior vīta contigisset, tōtum orbem terrārum subēgisset da je A. V. duže živio, bio bi cio svijet pokorio.

Gdje je što?

Štampano u Karla Gorišeka u Beču, V. — 14 918.

[illegible]